CES GALICIA
Consello Económico e Social de Galicia

XUNTA DE GALICIA

MEMORIA SOBRE A SITUACIÓN ECONÓMICA E SOCIAL

G09

GALICIA 2009

MEMORIA SOBRE A SITUACIÓN ECONÓMICA E SOCIAL

GALICIA 2009

Edita:Consello Económico e Social de Galicia

Imprime: Grafisant, S.L.
Dep. legal: C 3303-2010

Esta Memoria pode consultarse tamén no sitio web do Consello:

www.ces-galicia.org

A información que se inclúe nos documentos do Consello Económico e Social de Galicia,
citando fontes e autores, reprodúcese exclusivamente para fins de investigación.

O Consello Económico e Social de Galicia, creado pola Lei 6/1995, de 28 de xuño,
ten asignada, entre outras, a función de elaborar e remitir anualmente ao Consello da Xunta,
a través da Consellería de Economía e Facenda, unha
Memoria sobre a situación económica e social de Galicia,
incluíndo, se é o caso, recomendacións ou orientacións
sobre a política presupostaria da Comunidade Autónoma.

O Regulamento de Réxime Interno do Consello,
aprobado polo Pleno o día 29 de abril de 1996,
co obxecto de dar cumprimento ás devanditas previsións legais,
concede a condición de comisión sectorial permanente
á Comisión Sectorial nº 4, *da Memoria anual sobre a situación socioeconómica de Galicia*.

A proposta de Memoria elaborada pola dita Comisión Sectorial foi tramitada
pola Comisión Permanente deste organismo na súa sesión 8/10, do 25 de outubro.

De acordo coa normativa citada, o Pleno do Consello Económico e Social de Galicia
aprobou por unanimidade, na súa sesión 7/10, do 25 de outubro,
a presente **Memoria sobre a situación económica e social de Galicia 2009.**

C

CONSIDERACIÓNS 7

1

PANORAMA ECONÓMICO 23

1.1.- Contexto económico xeral 27
1.2.- Cadro macroeconómico de Galicia 37
1.3.- Poboación 53
1.4.- Proceso de converxencia 63

2

EMPREGO E RELACIÓNS LABORAIS 67

2.1.- Emprego 71
2.2.- Relacións laborais e saúde laboral 99
2.3.- Políticas activas de emprego 109

3

DINAMISMO DO TECIDO PRODUTIVO 119

3.1.- **Demografía empresarial** 123
3.2.- **Sectores produtivos** 137
3.3.- **Sector exterior** 175

4

CALIDADE DE VIDA E BENESTAR SOCIAL 187

4.1.- **Comunidade Autónoma** 191
4.2.- **Cobertura social e prestacións económicas** 207
4.3.- **Prestacións sanitarias e sociais** 221
4.4.- **Educación** 233
4.5.- **Medio ambiente e desenvolvemento sostible** 243
4.6.- **Outros indicadores** 257

5

DESENVOLVEMENTO REXIONAL 265

5.1.- **Infraestruturas** 269
5.2.- **Investigación e tecnoloxía** 283

C

CONSIDERACIÓNS

panorama económico

1 A economía mundial retrocedeu en 2009 o 0,6%, se ben cunha distribución moi desigual segundo as diferentes áreas xeográficas. Mentres que países como China e India medraron o 8,7% e o 5,7% respectivamente, nos países máis desenvolvidos a recesión alcanzou unha magnitude descoñecida dende había décadas. Países como Xapón reduciron o seu PIB un 5,2%, Alemaña e Francia un 5%, EE.UU. un 2,4% e Italia un 2,2%. En España, as dificultades vividas nos mercados financeiros internacionais trasladáronse aos mercados internos xerando unha grave crise de confianza, o que unido á grave crise do sector inmobiliario provocou unha restricción do crédito de gran impacto sobre pemes e familias. O resultado foi unha intensa minoración económica no 2009 que se traduciu nunha redución do 3,6% do PIB.

2 Neste contexto de crise económica xeral, a economía galega sufriu no 2009 unha contracción do 3% do seu PIB; unha caída severa que sinala a gravidade da recesión pero que, á vista das cifras anteriores, se sitúa por debaixo da contracción económica española e da doutros países europeos. A análise da recesión económica galega debe ser matizada, sen embargo, pola distinta evolución que tivo a redución do PIB en relación ao caso español. De feito, a nosa economía resistiu mellor que a media española nos primeiros trimestres de 2009, perdendo este diferencial positivo ao longo do ano ata coincidir no cuarto trimestre nunha caída do 3,1%.

3 Dende o punto de vista da oferta, a crise en Galicia ao longo de 2009 foi en termos de PIB unha crise industrial. O PIB a prezos de mercado na rama industrial contraeuse o 13,7%, unha caída que duplica á da construción (5,6%). Ante esta evidencia, o CES reclama un reforzo das políticas públicas con capacidade de mellorar os factores de localización empresarial e acrecentar a eficiencia tanto das súas operacións internas como da loxística de aprovisiona-

mento e expedición. Estas medidas deben mellorar a produtividade das empresas e en termos xerais a súa competitividade.

Hai que destacar tamén a evolución dos servizos, xa que o seu VEB xerado descende lixeiramente de forma conxunta (0,1%) aínda que cun comportamento distinto entre os servizos de mercado e os de non-mercado (basicamente os das administracións públicas, educación, actividades sanitarias e servizos sociais). Os primeiros caeron un 1,4%, mentres que o segundos medraron un 4,4%. Pola súa banda, o sector primario baixou a súa produción un 1,8%.

4 Dende a perspectiva da demanda, o aspecto fundamental a destacar é a forte caída da demanda interna, que ata entón fora tradicionalmente o motor do crecemento económico de Galicia. Destaca a contracción do consumo privado, que cae o 1,9%, e é especialmente significativa a redución do 10,7% na formación bruta de capital fixo. Estes dous compoñentes básicos da demanda interna son só parcialmente compensados polo consumo público, que medra un 5%.

5 A caída da demanda interna unido aos efectos que a recesión mundial tivo sobre o prezo do petróleo e das materias primas motivou a caída da inflación a niveis historicamente baixos. O 2009 termina cun IPC anual do 0,9%, pero cunha media interanual do -0,6% como reflexo dunha baixada xeneralizada de prezos ao longo de boa parte do ano. A desconfianza xeneralizada nos mercados financeiros e a consecuente incerteza económica impediu, porén, unha redución equivalente dos tipos de xuros ás pemes e ás familias. Polo contrario, os tipos de xuros dos créditos ao consumo e dos préstamos hipotecarios volveron subir no 2009.

6 A distribución da renda en termos agregados presenta no 2009 unha tendencia distinta á rexistrada nos últimos anos: mentres que a participación da remuneración dos asalariados na renda medrou un punto e unha décima ata chegar ao 45,7%, a participación dos excedentes brutos de explotación /rendas mixtas mantense practicamente constante ao situarse no 46,3% en 2009.

7 O proceso de converxencia da economía galega, medido en PIB por habitante, continúa avanzando lentamente mesmo na fase de recesión económica. En comparación con España, o PIB por habitante en 2009 mellorou 1,2 puntos, de tal xeito que dende o ano 2000 este indicador avanzou algo máis de 9 puntos. Aínda así, Galicia segue por debaixo da media española (87,4% do PIB per cápita español) e continúa asentando o seu proceso de converxencia nunha perda de peso relativo de poboación no contexto español. Dado que as taxas de inmigración e fecundidade foron unha vez máis menores en Galicia que en España, non é de esperar un cambio de tendencia no curto prazo.

8 O menor crecemento da produtividade en Galicia en relación a España debe supoñer tamén un factor de atención no deseño de políticas públicas para a converxencia. Neste sentido, o CES considera necesario intensificar os esforzos na dota-

ción de capital tecnolóxico e humano. Alén diso, exhorta tamén aos axentes sociais e económicos a garantir e facilitar a cooperación de todos os axentes involucrados na introdución de mudanzas técnicas e organizativas esenciais na contorna económica actual.

emprego e relacións laborais

9 O CES considera preocupante a situación de grave deterioro do mercado de traballo galego: o ano 2009 foi o peor en termos de emprego desde que se fai a Memoria socioeconómica de Galicia no CES. A crise económica internacional concretizouse laboralmente en Galicia nunha intensa destrución de emprego, cunha redución significativa do número de afiliados á seguridade social e a multiplicación de expedientes de regulación de emprego. A evolución crecentemente negativa dos principais indicadores ao longo do ano suxiren, ademais, que esta tendencia negativa vai continuar no curto prazo.

10 A poboación activa estancouse no 2009, tanto se se considera a media anual como se se analiza a súa evolución ao longo do ano. De feito, a taxa de actividade pecha o ano no 54,8%; o valor máis baixo dos catro trimestres porque o número de activos non deixou de caer ao longo de todo o ano.

11 En opinión do CES a notable caída do emprego constitúe un dos principais problemas sociais da crise económica. A poboación ocupada caeu en 48.600 persoas segundo a EPA, o que equivale a unha perda do 4% sobre o número de persoas con traballo un ano antes. Esta porcentaxe de caída é especialmente resaltable no contexto dunha caída do PIB galego do 3%.

12 Unha evolución similar presenta a afiliación á Seguridade Social. Logo de varios anos de crecemento continuado (en 2005 había en Galicia 997.700 afiliados), a afiliación media baixou dende 1.072.500 cotizantes en 2008 ata 1.029.600 no 2009. Estes 42.900 cotizantes menos representan unha caída porcentual similar á reflectida pola EPA o que confirma a grave crise de emprego que sufriu Galicia no 2009.

Cómpre resaltar, non obstante, que o descenso nas afiliacións foi especialmente acusado na provincia de Pontevedra cunha caída do 5%. Sen dúbida, a importante perda de produción do sector industrial antes comentada explica a intensidade da caída nesta provincia.

13 Coherentemente con esta apreciación, cabe resaltar que é precisamente o sector industrial o que a nivel galego sufre a caída de emprego máis forte. En 2009 diminuíu o número de ocupados en 21.900 persoas, o que equivale ao 10,1% do empre-

go que tiña en 2008. Con este descenso o sector industrial colócase por baixo dos 200.000 ocupados, algo que non sucedía en Galicia dende o ano 2000.

14 A crise tamén afectou intensamente ao sector da construción, que perdeu 18.300 empregos no ano, o que supón o 13,7% dos que tiña en 2008. En troques, os efectos da crise no emprego son importantes pero menores no sector primario, que perdeu 2.200 empregos, e sobre todo no sector servizos, onde se perdeu un 0,8% do emprego que había nestas actividades no 2008.

15 Esta evolución sectorial da crise do emprego explica en parte a diferenza entre o que está a suceder entre o emprego dos homes e das mulleres. No ano 2009 o 91% dos empregos perdidos estaban ocupados por homes e, polo tanto, só o 9% eran ocupados por mulleres.

Esta proporción, que non garda relación co peso que teñen os homes e as mulleres no emprego, está explicado fundamentalmente porque a crise se concentra en sectores masculinizados, como a construción, ou gran parte da industria (tan só a industria téxtil presenta un elevado peso relativo de emprego feminino), mentres que afecta menos aos servizos, onde as mulleres teñen unha forte presenza.

No sector terciario cómpre destacar que máis de dous terzos dos empregados na educación son mulleres e un 81% das persoas ocupadas nas actividades sanitarias e de servizos sociais tamén o son. Isto último podería explicar que a poboación ocupada tan só medra no caso das mulleres con idades comprendidas entre os 45 e 54 anos e sobre todo, no das maiores de 55 anos.

16 A crise está a afectar tamén ao traballo a tempo parcial, que se reduce en 3.800 persoas. Esta porcentaxe equivale a un 2,9% de redución, por debaixo da caída total dos ocupados. Na distribución por xénero, cómpre destacar que hai 99.700 mulleres con xornada parcial e 26.600 homes; unha cifra en valores absolutos que se a comparamos co peso do emprego feminino e masculino revela que o 20% do total de mulleres ten traballo parcial, situación na que están tan só o 4% dos homes. Dado que a utilización desta figura contractual na nosa Comunidade autónoma e en España non está tan estendida como noutros países do entorno comunitario, o CES considera que debe ser obxecto dunha especial atención, máis se cabe na conxuntura actual ao ser unha vía válida de acceso ao emprego. A utilización desta figura non debe ser incompatible co avance na estabilidade laboral ou cos dereitos da protección social.

17 A destrución de emprego está afectando a todas as situacións profesionais. Dentro dos asalariados, a crise estase a concentrar nas persoas que teñen un contrato temporal; non en balde, en 2009 as persoas con contrato indefinido mesmo medraron en 18.400 persoas, mentres que as que tiñan un contrato temporal caeron en 41.900. A consecuencia desta diferente evolución é que a taxa de temporalidade baixou outra vez en 2009, como xa ocorrera en 2008, pero esta vez nunha cifra moi sig-

nificativa. Así, a taxa de temporalidade media no 2009 foi do 26,7%, case catro puntos menos que no ano anterior, que foi do 30,6%. Esta caída débese fundamentalmente á redución da temporalidade no sector privado, que pasou do 31,5% no 2008 ao 26,6% no 2009.

18 O forte incremento da poboación parada galega é unha das consecuencias máis salientables da agudización da crise económica no 2009. A taxa de paro estimada en Galicia subiu preto de catro puntos en relación á do ano anterior, ata situarse no 12,6%. En termos de paro rexistrado, o número de desempregados supera as duascentas mil persoas en Galicia, logo dun aumento de case o 29%. As cifras son tamén peores no total de España, cun aumento medio do paro do 43,5%. É dicir, aínda que as taxas de paro en Galicia aumentan de xeito importante, están por debaixo da media do conxunto do Estado.

As taxas de cobertura das prestacións por desemprego amosan unha mellora en 2009 respecto ao ano anterior, tanto en Galicia coma en España. O incremento da taxa é especialmente significativo no caso galego, porque pasa do 70,1% ata o 76,2% do 2009, mentres que no conxunto do España medra desde o 76,5% ata o 78%. Con estes datos, o diferencial entre as taxas galega e española redúcese desde os seis puntos e medio do ano anterior ata menos de dous puntos en 2009.

19 O incremento do paro estimado afectou en maior medida aos homes que ás mulleres. Entre os homes, a subida media foi do 58,1%, mentres que no caso das mulleres este incremento situouse no 35%. Globalmente, dos 51.200 parados máis estimados no conxunto de 2009, 30.300 son homes e preto de 21.000, mulleres.

20 A xente máis nova é, como en anos anteriores, a que presenta as taxas de desemprego máis altas, con cifras que superan o 30% no caso dos menores de 25 anos e o 42% entre os mozos de entre 16 e 19.

21 Os datos da contratación en 2009 confirman tamén o impacto da crise, cun descenso do número total de contratos asinados en Galicia do 14%. O CES considera importante salientar que esta caída foi moito máis acusada no caso dos contratos indefinidos, tanto os indefinidos iniciais como a transformación de contratos temporais en indefinidos, cunha redución do 24% en relación aos contratos asinados no ano anterior, mentres que os contratos de duración temporal descenderon un 12,7%. Tras esta evolución, dos 653.557 contratos iniciais de 2009, o 94,3% (616.089) corresponde aos contratos de duración temporal e o 5,7% restante (37.468) aos contratos indefinidos. Rexistrouse, asemade, un significativo descenso da contratación convertida en indefinida, que foron menos de 30.000 casos en 2009, fronte aos preto de 42.000 do ano anterior.

22 Entre os contratos cunha duración concreta, que son máis do 60% dos temporais, só unha mínima parte se asinou por máis de 6 meses. Cómpre salientar que o tipo de contrato que máis medrou foi o de menos de 7 días de duración.

23 No eido das relacións laborais, salienta o forte incremento do número de expedientes de regulación de emprego autorizados, cunha medra do 178%. Como consecuencia, tamén se produce un grande aumento do número de traballadores afectados por estes expedientes, superior ao 210%.

Canto ao tipo de expedientes de regulación utilizados, cómpre destacar que dos 24.436 traballadores afectados por estes expedientes en 2009, 20.962 entraron en expedientes de regulación temporal, 2.308 son de extinción e 1.166 acolléronse a unha redución de xornada. O CES destaca a súa preocupación porque boa parte dos expedientes temporais poidan derivar finalmente na extinción dos contratos afectados se as perspectivas económicas non melloran.

24 O CES entende que é positivo o forte descenso tanto do número de accidentes de traballo con baixa en xornada laboral, un 21,3% respecto ao ano anterior, como o do índice de incidencia, que se sitúa nos 47,1 accidentes por cada mil traballadores afiliados a réximes da Seguridade Social coa continxencia de accidentes de traballo especificamente cuberta.

Non obstante, estes datos positivos hai que matizalos tendo en conta non só o lixeiro incremento dos accidentes mortais, que medran un 4,2% en relación ao ano anterior, senón tamén que o índice de incidencia da sinistralidade laboral mantense por riba da media estatal e que Galicia é a comunidade autónoma que presenta o índice máis elevado no caso dos accidentes mortais.

25 O número de convenios colectivos existentes en Galicia foi de 797, un 4,9% máis que no ano anterior. Tamén se asinaron ou revisaron 234 convenios, nos que se pactou un incremento salarial medio do 3,31%. Este incremento é 2,41 puntos superior ao IPC galego, de xeito que se incrementou neste período o poder adquisitivo. A xornada media efectiva por traballador en Galicia descendeu ao longo deste ano, ata situarse nas 1.607 horas/ano. Logo deste descenso, Galicia colócase como a cuarta comunidade autónoma con maior xornada media efectiva por traballador.

26 No ano 2009 produciuse un forte incremento da conflitividade laboral, aumento que se concentra maioritariamente na provincia de Pontevedra, que acolle o 97,1% dos traballadores participantes en folgas e o 97,2% das xornadas non traballadas neste período. Cómpre matizar, porén, que a maior parte das xornadas non traballadas corresponden a unha única folga: a do metal en Vigo.

27 Co obxectivo de axudar á reactivación económica e a unha máis rápida saída da crise, o CES salienta a necesidade dunha resposta coordinada, que inclúa ás distintas administracións públicas, aos interlocutores sociais e á sociedade civil. Esta resposta non só debe incluír medidas encamiñadas á creación do emprego a través da reactivación da actividade produtiva e a promoción dun novo modelo de crecemento senón tamén iniciativas en materia de protección social.

28 O CES chama a atención sobre a necesidade

de facilitar a formación de desempregados, especialmente aos de longa duración e maiores de 45 anos, que na conxuntura actual aínda teñen máis dificultades das habituais para atopar un novo emprego. Especial atención deberían recibir os profesionais do devandito grupo de idade con experiencia prioritaria no sector da construción e que, polas características do traballo que desenvolven, teñen dificultades actualmente para atopar emprego noutro sector.

tecido produtivo

29 A forte recesión económica golpeou con dureza ás empresas galegas ao longo do ano 2009 e desembocou na destrución de tecido produtivo, que se reflicte na evolución da demografía empresarial, e nunha quebra na confianza da evolución positiva dos mercados tal e como indica a caída do índice de confianza empresarial.

30 O número de empresas inscritas no réxime xeral da Seguridade Social descende en Galicia por segundo ano consecutivo, rexistrándose ademais un novo descenso da taxa de creación de empresas e a medra do índice de rotación. O CES entende preocupante o feito de que o número de sociedades constituídas por cada 10.000 habitantes en Galicia se manteña por baixo da media española, e que o de sociedades disoltas por cada cen constituídas siga sendo superior á media estatal.

31 Tendo en conta tanto a importancia do sector primario en Galicia como as potencialidades do sector enerxético, o CES insiste unha vez máis na necesidade dun maior esforzo na actualización dos principais datos estatísticos.

32 A situación no sector agrogandeiro caracterizouse no ano 2009 por unha alta conflitividade social por mor da forte caída nos prezos do leite percibidos en orixe. Esta dinámica, iniciada no exercicio anterior, produciu unha perda de ingresos por este concepto da orde de 195 millóns de euros.

O CES constata que nin as axudas directas da Xunta de Galicia para afrontar a crise láctea nin o adianto do pagamento da PAC serviron para regularizar a situación de fonda crise nas explotacións gandeiras galegas.

Asemade insiste en que segue a ser notable a entrada de leite foráneo na nosa comunidade, o que provoca a caída no seu prezo. Isto, unido á elevación dos custos de produción (gasóleo ou fertilizantes) contribúe a elevar os niveis de endebedamento das explotacións.

O CES considera necesario establecer un marco adecuado para que as relacións contractuais entre o sector produtor e a industria transformadora se normalicen, así como a aprobación dunha regulación de marxes comerciais que se ven reclamando dende o sector, no concernente ás prácticas de venda de leite por baixo do seu custo de produción.

33 O CES entende preocupante a perda de emprego e a caída de ingresos rexistrado no sector pesqueiro e marisqueiro. Dunha banda, continúa o descenso do número de persoas afiliadas no réxime especial do mar que no último ano cae un 2,9%. Doutra, a pesar do incremento da produción rexistrada no ano 2009, este pode considerarse un mal ano para o sector en termos de volume de negocio, xa que os ingresos descenderon un 6,4% no caso da actividade pesqueira e marisqueira (a produción aumenta un 12,8%) e un 0,1% no caso da acuicultura (medra a súa produción un 17%).

34 O impacto negativo no sector industrial reflíctese nunha caída do 17,1% do índice de produción industrial (IPI), sendo moito máis acusada no caso dos bens de consumo duradeiro, cun 38,5%, e dos bens intermedios, cun 25,7%

35 Despois dos malos datos rexistrados polo sector da automoción en 2008, no último ano continúa a caída dos postos de traballo no sector (9,2%) e se acelera a redución na súa facturación, cun descenso do 19%.

Xunto á caída da produción de vehículos, a crise de 2009 se reflicte tamén no descenso das matriculacións, que logo dunha redución do 28,3% en 2008, experimenta unha caída do 7,6%.

36 Xunto ás mencionadas dificultades experimentadas na automoción cómpre salientar os problemas polos que atravesaron os sectores téxtil e a industria naval, que se reflicten non só na caída do emprego, senón tamén, como no caso do naval, no descenso do número de contratos novos e nos da carteira de pedidos.

37 Con menor intensidade que na rama industrial, o sector da construción experimentou en 2009 graves problemas, que se reflicten, entre outros aspectos, na caída do 5,6% do VEB xerado polo conxunto das actividades do sector, nun descenso da licitación pública, por mor da licitación pública da Administración autonómica, no deterioro da confianza empresarial, no desplome da caída de vivendas iniciadas, superior ao 60%, e de visados de dirección de obra nova, por riba do 50%, ou na redución do número de vivendas rematadas (35,3%).

38 As dificultades do ano 2009 se sentiron tamén no conxunto do sector servizos, que presentou unha caída do seu VEB xerado do 0,1%. Este mal comportamento veu motivado pola recesión dos servizos de mercado, que se reflicte tanto na caída do VEB como do emprego. No marco deste subsector, cómpre salientar a caída do índice xeral de venda de comercio minorista, do índice de ocupación ou a de transporte de mercadorías.

39 O CES constata a crecente importancia de sectores como servizos sociais e servizos intensivos en coñecemento, polo que reclama unha maior atención aos mesmos así como un maior seguimento estatístico. Este maior coñecemento debe permitir unha análise máis polo miúdo que posibilite a súa expansión.

40 No ano 2009 prodúcese unha minoración do saldo negativo da balanza comercial galega, motivado polo menor déficit das relacións coas outras comunidades autónomas españolas e pola medra do superávit da balanza comercial con terceiros países. O CES destaca que, a diferenza do acontecido no ano anterior, non só se reduce o comercio con terceiros países senón que en 2009 Galicia presenta un descenso das compras e vendas co resto do Estado.

A pesar da importante caída do valor das exportacións de produtos de automoción (13,9% en relación ao rexistrado no ano anterior) o CES quere salientar a importancia do capítulo 87 que concentra o 35,2% do valor total das exportacións galegas. Por contra, as importacións destes produtos aumenta un 5,9%, acollendo o 21,2% do valor das compras galegas.

41 Tendo en conta que o proceso de internacionalización empresarial é un dos elementos fundamentais para a reactivación da actividade produtiva, o CES reclama un maior esforzo dos distintos axentes implicados para fomentar a internacionalización das empresas galegas.

calidade de vida

42 A crise económica incidiu negativamente na calidade de vida das familias galegas, debido ao seu forte impacto no emprego. Dunha banda, case se duplica a porcentaxe de fogares onde todos os activos estaban parados (o 6,7% no cuarto trimestre de 2009).

43 Este deterioro obrigou a un incremento das prestacións sociais, o cal, xunto as medidas de estímulo de demanda provocou un incremento do gasto público. A devandita medra do gasto deuse nun contexto de redución dos ingresos públicos motivada pola contracción da actividade económica.

44 Os indicadores da actividade económica-financeira da C.A. de Galicia amosan que os gastos non financeiros executados en 2009 son superiores en máis de 1.553,1 millóns de euros aos previstos inicialmente, o que unido á caída dos ingresos, explican un resultado negativo de 2.138 millóns de euros.

45 A recadación tributaria en Galicia descendeu case un 24% respecto aos datos do ano anterior, rexistrándose esta redución tanto nos tributos directos como nos indirectos. No primeiro caso, o recadado polo imposto sobre sociedades cae un 40,8% e o recadado polo IRPF, un 10,6%. No segundo caso, cómpre salientar a caída do 33,7% do IVE, o que require unha análise pormenorizada que explique esta caída cando a redución do gasto en consumo o fixo nun 0,4%.

46 No ámbito das prestacións sociais, o impacto da crise económica propiciou un importante incremento do número de beneficiarios de prestacións por desemprego, con 35.300 persoas máis que

en 2008. Influenciado por esta evolución, un ano máis hai que destacar a medra do número de beneficiarios de prestacións económicas, que acada as 924.500 persoas, 40.600 máis que no ano anterior.

47 As pensións contributivas manteñen en 2009 a mesma tendencia do ano anterior: lixeiro incremento do número de beneficiarios, manténdose como a quinta comunidade autónoma con maior número de pensións; importe medio máis baixo de todas as CC.AA.; e incremento do diferencial respecto á media estatal, que se sitúa nos 124,21 euros fronte aos 120,16 euros de 2008.

48 Ao igual que acontecía en 2008, volve a descender o número de beneficiarios de prestacións non contributivas, situándose Galicia como a terceira comunidade con maior número de beneficiarios deste tipo de prestacións tras Andalucía e Cataluña.

O número de beneficiarios das prestacións establecidas na Lismi (Lei de Integración Social dos Minusválidos) e das prestacións asistenciais reduciuse en Galicia en 2009 un 9,4% e un 27%, respectivamente.

49 O número total de beneficiarios das prestacións por desemprego medrou en Galicia un 30,3% respecto ao ano anterior, sendo este incremento similar ao do conxunto do Estado (30,9%). A 31 de decembro de 2009, había en Galicia un total de 151.800 beneficiarios cando na mesma data do ano anterior, o número de beneficiarios ascendía a 116.500.

50 O CES considera preocupante o incremento do número de pacientes en lista de espera estructural cirúrxica así como da súa demora media, que se sitúa en case 80 días fronte aos 70 do ano anterior.

Asemade, cómpre destacar o incremento do 6,4% do gasto farmacéutico en Galicia, situándose esta porcentaxe case dous puntos por riba de España. Este diferencial está relacionado tanto co incremento do gasto medio por receita, que se sitúa en 14,60 euros (o segundo máis elevado de España) como co incremento de receitas prescritas. O número de receitas prescritas por habitante en Galicia ascendeu ata as 23 receitas, tres máis que a media estatal.

51 O CES valora positivamente o novo incremento rexistrado no número de prazas nas gardarías galegas, tanto nas de titularidade pública como privada, se ben entende que o número de prazas é aínda insuficiente tendo en conta as dificultades para a conciliación da vida laboral e familiar.

52 No que atinxe á educación, cómpre salientar que a porcentaxe de alumnos que sae da ESO sen obter o graduado en Galicia ascende ata o 27,2%, 1,4 puntos porcentuais por baixo da media española.

Do mesmo xeito, a falta de continuidade no estudio tras a ESO é inferior en Galicia que no conxunto do Estado, situándose no 24,1% en Galicia e en case 32% en España.

53 No ámbito universitario continúa a tendencia do descenso do alumnado matriculado no

conxunto das universidades galegas. Non obstante, fronte á caída do 5% no alumnado matriculado na Universidade de Vigo e do 2% na de Santiago, a de A Coruña experimentou unha medra do 1% respecto ao ano anterior. Aínda que esta perda de alumnos sexa unha tendencia xeneralizada en todo o sistema universitario español por motivos demográficos, o actual proceso de adaptación a Bolonia e o peso da I+D universitaria no Sistema de Innovación galego aconsellan deseñar medidas para potenciar a calidade da docencia e a transferencia da investigación das tres universidades.

En particular, o CES enfatiza a necesidade de deseñar un sistema de financiamento que, baseado no cumprimento de obxectivos e contratos programa, favoreza a utilización eficiente dos recursos públicos na procura dun rendemento docente e investigador de estándar internacional.

54 O ano 2009 pode considerarse como un mal ano dende o punto de vista da política antiincendios ao rexistrarse fortes incrementos tanto do número de lumes como da superficie afectada polos mesmos. O CES volve a reiterar a necesidade de facer da política contra incendios forestais e de defensa do monte unha política de estado. Esta política tería que estar necesariamente consensuada por todos os axentes sociais.

55 No que atinxe á vivenda e Galicia, a caída do tipo hipotecario xunto ao descenso dos prezos propiciaron unha substancial mellora da accesibilidade a unha vivenda. En termos medios, os galegos necesitan un total de 7,5 anos de salario para a compra dunha vivenda de 100m^2 fronte aos 8,6 do ano anterior.
Ao mesmo tempo hai que destacar que o axuste do mercado galego foi menor que no conxunto de España, ao presentar unha caída de prezos sensiblemente inferior así como un descenso menor no caso das hipotecas constituídas e no do importe medio das mesmas.

Asemade, o CES quere destacar a forte caída da construción de vivendas de protección oficial (VPO) en Galicia. O número de VPO iniciadas no ano 2009 descendeu na comunidade autónoma un 47,2%, case trinta e cinco puntos superior á media estatal, en tanto que o de VPO rematadas caeu un 35,2% (1,5% en España).

desenvolvemento rexional

56 O investimento real do Ministerio de Fomento en Galicia no ano 2009 ascendeu ata os 1.426,1 millóns de euros, dos que 715,7 millóns corresponden ás entidades públicas empresariais, en tanto que os investimentos reais presupostados no orzamento autonómico (obras públicas, transportes, portos e obras hidráulicas) para o devandito exercicio foron de 577,4 millóns de euros, un 5% máis que en 2008.

57 No que ao estado das obras do AVE en Galicia se refire, ao longo do ano 2009 entraron en

funcionamento máis de 17 novos quilómetros correspondentes ao corredor do Eixo Atlántico, polo que a 31 de decembro do último ano estaban en servizo, pero a unha velocidade de 160 quilómetros por hora, un total de 88,7 km. Nesa data, a meirande parte das obras do AVE en Galicia atopábanse en fase de estudo informativo ou en proxecto (1.090,2 km). Tan só 3,8 km do corredor Olmedo-Zamora-Ourense estaban en servizo.

O CES considera preocupante a grave demora que presentan as obras dunha infraestrutura tan importante para o desenvolvemento socioeconómico de Galicia como a do AVE. Neste senso, salienta que no tramo dende a fronteira portuguesa ata O Porriño a mesma supera os sete anos.

Igualmente considera necesario dar un impulso á planificación e fomento do transporte ferroviario de mercadorías, desenvolvendo unha rede que conecte os portos galegos, os polígonos industriais, os portos secos...

58 No que respecta ás actividades de I+D, Galicia presenta no ano 2008 (último dato dispoñible) unha medra do diferencial co Estado no que ao esforzo investidor se refire. Tendo en conta que a taxa de crecemento do gasto interno nestas actividades respecto ao ano anterior foi en Galicia do 5,1%, a metade do rexistrado en España, a comunidade autónoma galega dedicou un 1,04% do seu PIB a estas actividades (1,03% no ano anterior), sendo a media española do 1,35% (1,27% en 2007). O CES considera preocupante o feito de que esta cifra está aínda moi lonxe do obxectivo establecido polo Goberno de España para o ano 2010 co fin de contribuír ao cumprimento da Estratexia de Lisboa: acadar un gasto equivalente ao 2% do PIB.

O gasto interno por habitante e en termos de persoal ocupado nestas actividades en equivalencia a xornada completa representa o 66,4% e o 97,5% da media española, respectivamente. Asemade, tendo en conta o incremento do número de investigadores, o gasto en I+D por investigador descendeu un 1,2% en 2008, representando o 90,3% da media estatal (94,6% en 2007).

O CES desexa enfatizar a importancia de atraer maior talento a Galicia, sexa autóctono ou foráneo, con medidas que estimulen o atractivo de proxectos de investigación e o traballo a longo prazo.

59 O CES entende positivo o novo incremento do número de proxectos aprobados polo Centro para el Desarrollo Tecnológico Industrial (CDTI) no ano 2009, que pasan dos 27 ao 38 do último ano. Asemade, esta medra foi acompañada dun aumento do 83% da achega pública aos mesmos.

60 No concernente ao equipamento en tecnoloxías de información e comunicación, o CES considera salientable o feito de que, con carácter xeral, continuase a súa tendencia á alza tanto nos fogares como nas empresas galegas. Non obstante é preocupante o feito de que Galicia se atope moi lonxe da media estatal no que á dispoñibilidade de ordenador e acceso a internet nos fogares se refire, situán-

dose coma a segunda comunidade autónoma con menor dispoñibilidade de ordenador e con menor porcentaxe de vivendas con acceso a internet, tras Estremadura.

61 As importacións de produtos de alta tecnoloxía medraron en Galicia un 2% respecto ás compras do ano anterior, en tanto que as vendas a terceiros países descenderon un 22,7%. Tendo en conta que as exportacións destes produtos tan só representan un 0,8% do importe total das exportacións galegas e as compras un 2,8%, o CES considera importante facer unha aposta polos sectores de alta tecnoloxía.

62 O CES destaca a perda de emprego en sectores de alta e media tecnoloxía, así como a significativa redución do número de establecementos industriais nestes sectores. Para ser coherentes coas repetidas chamadas ao cambio de modelo produtivo, o CES reclama unha maior atención das políticas públicas a estes sectores, enfatizando as medidas que no medio e longo prazo incrementen a valorización social dos emprendedores que asumen riscos importantes en proxectos innovadores. ■

1

PANORAMA ECONÓMICO

1.1.- **Contexto económico xeral**

1.2.- **Cadro macroeconómico de Galicia**

1.3.- **Poboación**

1.4.- **Proceso de converxencia**

Trala importante desaceleración económica de 2008, no último ano a economía mundial retrocedeu un 0,6%, se ben cunha distribución moi desigual. Mentres que a actividade económica das economías avanzadas caeu un 3,2%, China e India medraron un 8,7% e un 5,7%, respectivamente. A taxa de variación interanual do PIB dos países da zona euro foi de –4,1% e a dos Estados Unidos, do –2,4%.

O efecto da crise económica internacional, unido ao afundimento do sector inmobiliario, á restrición de crédito e a unha crise de confianza levaron á economía española a unha profunda recesión en 2009. Comparado cos países do noso contorno, a evolución da economía española presenta como peculiaridade o forte impacto negativo no mercado de traballo, que experimenta un elevado ritmo de crecemento do desemprego, unha caída no nivel de ocupación e un menor número de contratos rexistrados.

Neste contexto de crise económica xeral, a economía galega sufriu unha contracción do 3%, porcentaxe menos intensa que a experimentada no conxunto do Estado (3,6%). Dende o punto de vista da oferta, esta crise pode caracterizarse por ser unha crise industrial, cunha caída do VEB xerado pola industria do 13,7%, oito puntos por riba da rexistrada no sector da construción. Polo lado da demanda, e ao igual que para a economía española, salienta a forte caída da demanda interna, cun afundimento do consumo privado e sobre todo do investimento. Estes dous compoñentes son só parcialmente compensados pola medra do consumo público.

Asemade, cómpre salientar que no ano 2009 a produtividade aparente do factor traballo en Galicia presenta un menor crecemento que a media española, o que impediría un maior ritmo para a converxencia. Non obstante, o proceso de converxencia da economía galega, medido en termos do PIB per cápita, continúa avanzando, se ben apoiado no paulatino descenso do peso relativo da poboación galega no total estatal.

1.1.

contexto económico

A economía mundial experimentou no 2009 unha contracción do seu producto interior bruto do −0,6% e mesmo acadando o −3,2% no caso das economías avanzadas. As estimacións do Fondo Monetario Internacional indican que tanto o conxunto das economías emerxentes e en desenvolvemento como China e India sufriron unha ralentización, se ben as súas taxas de crecemento aínda son moito máis elevadas, acadando o 8,7% en China, o 5,7% na India ou o 2,4% no caso das economías emerxentes.

A economía española rexistrou en 2009 unha taxa de crecemento interanual do seu PIB real do −3,6%, catro puntos e medio por baixo do exercicio precedente, presentando novamente un mellor comportamento que o conxunto da economía europea (−4,1%). En relación aos datos do exercicio anterior, cómpre salientar que a demanda interna cae a −6,4 puntos (case 6 puntos menos que en 2008), así como as fortes caídas experimentadas tanto no sector industrial (−14,7), enerxético (−8,2) e no conxunto da construción (−6,3).

Novamente ante o incremento da inestabilidade do sistema financeiro internacional e para facer fronte á elevada perda de confianza, os xefes de Estado e de Goberno das principais economías reuníronse ao longo do ano en diversos cumios para dar unha saída coordinada á crise internacional. Por citar algunhas:

• Cumio da OIT sobre a crise mundial no emprego (xuño 2009), do que se obtivo un pacto mundial polo emprego, co obxectivo de xerar emprego, protexer ao traballador e estimular a recuperación económica.
• Cumio das Américas (abril 2009), firman compromiso de axudas e cooperación tanto económicas como xudiciais e policiais.
• Cumio do G20 (abril 2009), co resultado de axudas económicas para afrontar a crise e a intención de

Economía internacional 2007-09: evolución dos principais indicadores

	2007	2008	2009
	(taxa de crecemento interanual)		
Produto Interior Bruto real			
Economía mundial	5,2	3,0	-0,6
Economías avanzadas	2,8	0,5	-3,2
EE.UU.	2,1	0,4	-2,4
Xapón	2,4	-1,2	-5,2
Unión Europea	3,1	0,9	-4,1
Zona Euro	2,8	0,6	-4,1
Francia	2,3	0,3	-2,2
Italia	1,5	-1,3	-5,0
Alemaña	2,5	1,2	-5,0
Países emerxentes e en desenvolvemento	8,3	6,1	2,4
China	13,0	9,6	8,7
India	9,4	7,3	5,7
Demanda interna real total			
Economías avanzadas	2,3	0,1	-3,4
EE.UU.	1,4	-0,7	-3,4
Xapón	1,3	-1,3	-4,0
Zona Euro	2,4	0,7	-3,4
Francia	3,2	0,7	-2,0
Italia	1,3	-1,5	-3,8
Alemaña	1,0	1,7	-1,8
Gasto en consumo privado			
Economías avanzadas	2,5	0,3	-0,8
EE.UU.	2,7	-0,2	-0,6
Xapón	1,6	-0,7	-1,0
Zona Euro	1,6	0,4	-1,1
Francia	2,4	1,0	0,9
Italia	1,1	-0,7	-1,0
Alemaña	-0,3	0,4	0,2
Gasto en consumo público			
Economías avanzadas	2,0	2,5	2,3
EE.UU.	1,4	3,0	1,8
Xapón	1,5	0,3	1,6
Zona Euro	2,3	2,1	2,2
Francia	1,5	1,1	1,6
Italia	0,9	0,8	0,6
Alemaña	1,7	2,0	3,0
Formación bruta de capital			
Economías avanzadas	2,2	-1,9	-12,0
EE.UU.	-1,2	-3,6	-14,5
Xapón	-1,2	-2,6	-14,3
Zona Euro	4,8	-0,4	-11,1
Francia	6,5	0,6	-6,9
Italia	1,7	-4,0	-12,1
Alemaña	5,0	3,1	-8,9
IPC *(medias anuais)*			
Economías avanzadas	2,2	3,4	0,1
EE.UU.	2,9	3,8	-0,3
Xapón	0,0	1,4	-1,4
Zona Euro	2,1	3,3	0,3
Francia	1,6	3,2	0,1
Italia	2,0	3,5	0,7
Alemaña	2,3	2,8	0,1
Países emerxentes e en desenvolvemento	6,5	9,2	5,2
China	4,8	5,9	-0,7
India	6,4	8,3	10,9
Taxa de desemprego			
Economías avanzadas	5,4	5,8	8,0
EE.UU.	4,6	5,8	9,3
Xapón	3,8	4,0	5,1
Zona Euro	7,5	7,6	9,4
Francia	8,3	7,9	9,4
Italia	6,1	6,8	7,8
Alemaña	8,3	7,2	7,4

Fonte: *Fondo Monetario Internacional*

1.1.1.

facer os mercados financeiros máis transparentes.

Panorama económico internacional

A economía internacional experimentou un importante proceso de desaceleración, recesión e nalgúns casos de estanflación (recesión + inflación), provocada por unha forte crise financeira e un grave deterioro de confianza.

No que atinxe á evolución da actividade produtiva nos **Estados Unidos**, o PIB decreceu un –2,4% respecto ao ano anterior, 2 puntos menos que no ano precedente. Como reflicte o **cadro 1.1.1.**, a demanda interna real contráese un 3,4%, consecuencia dun descenso do investimento (14,5%) que supera a caída de seis décimas do consumo privado e a pesar dos 1,8 puntos de aumento do consumo público.

O índice de prezos ao consumo medio anual en 2009 minguou ao 0,3%, 4,1 puntos menos que no ano anterior, case 5 puntos menos do que se tiña estimado. A crise provocou unha medra da taxa de paro, que se sitúa no 9,3%, un 60% superior ao ano anterior, que era do 5,8%.

Polo que respecta á **zona euro**, as principais economías manifestan unha importante ralentización nos seus niveis de actividade. Se no ano 2007 o produto xerado polo conxunto dos países desta área económica medrara un 2,8% respecto ao ano anterior e no 2008 un 0,6%, no 2009 esta taxa de crecemento situouse no –4,1%. Ao igual que no caso dos Estados Unidos, a forte minoración da demanda interna real, que cae 3,4 puntos, veu motivada pola caída do investimento (11,1%) e do consumo privado (–1,1%), mentres que o consumo público se incrementa un 2,2%.

O desemprego na zona euro, tras manterse durante o período 2007-2008 practicamente constante no nivel do 7,5%, no 2009 incrementa ata o 9,4%, situándose 1,4 puntos por riba da media do conxunto das economías avanzadas. Por países, na zona euro, a taxa de paro máis elevada rexistrouse en España, cun 18%, e a máis baixa en Holanda, cun 3,4%.

Ao igual que no conxunto dos países da UE, nos da zona euro ou os Estados Unidos, a actividade produtiva de **Xapón** experimentou no derradeiro ano unha contracción do 5,2% respecto ao ano anterior, no que o seu PIB decrecera o 1,2%.

Panorama económico de España

A economía española durante o ano 2009 continúa en recesión, tal como indican os valores negativos das taxas de variación intertrimestrais rexistrados que se recollen no **cadro 1.1.2.** e que amosa a evolución de ditas taxas, que se sitúan no -0,2% e -0,1%, para España e Galicia respectivamente.

No conxunto do ano 2009, o produto interior bruto (PIB) xerado pola economía española experimentou un decrecemento interanual do 3,6%, catro puntos e medio por baixo do estimado en 2008. Os datos trimestrais indican o continuo deterioro da actividade produtiva no conxunto do Estado, especialmente no segundo e terceiro tri-

PIB en Galicia e España 2007-09 (1)***: taxas de evolución***

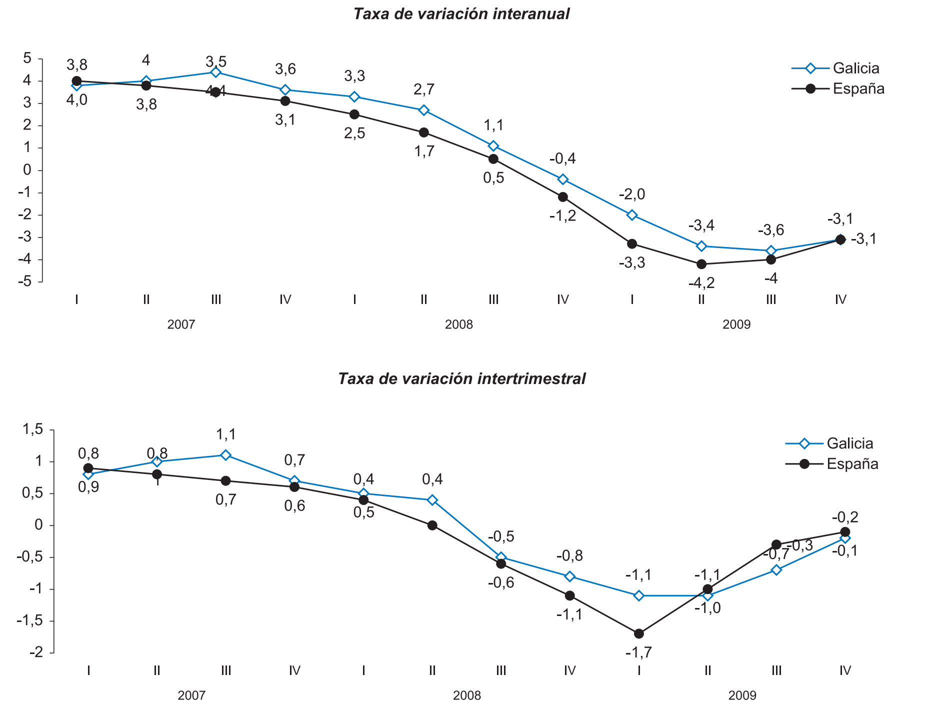

(1) PIB a prezos de mercado; datos correxidos de efectos estacionais e de calendario

Fonte: *INE* e *IGE*

1.1.2.

mestre do ano, onde se acadan o -4,2% e -4,0%, respectivamente.

Dende a perspectiva do gasto, a demanda interna aporta ao crecemento agregado unha caída ata o 6,4, case seis puntos menos que no ano precedente, presentando no carto trimestre do ano a menor achega, cando detrae 5,3 puntos ao crecemento agregado do PIB. A demanda externa contribuíu ao crecemento do PIB con 2,8 puntos, un punto e catro décimas máis que no ano anterior.

A formación bruta de capital fixo rexistrou unha notable contracción no conxunto do ano 2009, cun descenso do 15,3% cando no ano anterior xa o fixera nun 4,4%. Como indican os datos recollidos no **cadro 1.1.3.**, esta caída explicase pola evolución tanto do investimento en bens de equipamento (-23,1%), como en

PIB en España 2008-09: distribución segundo as súas compoñentes **(1)**

	2008	2009	2008 I	2008 II	2008 III	2008 IV	2009 I	2009 II	2009 III	2009 IV
			(taxas de variación interanual)							
Gasto en consumo final	0,9	-2,7	2,7	1,4	0,4	-1,0	-2,6	-3,2	-2,5	-2,3
Gasto en consumo final dos fogares	-0,6	-5,0	2,1	0,2	-1,3	-3,3	-5,5	-6,0	-5,0	-3,5
Gasto en consumo final das ISFLSH	0,8	3,1	1,6	0,6	-0,3	1,1	1,8	3,5	4,0	3,1
Gasto en consumo final das AA.PP.	5,5	3,8	4,6	5,1	5,8	6,3	6,0	4,7	4,1	0,8
Formación bruta de capital fixo	-4,4	-15,3	1,4	-1,9	-6,0	-10,9	-14,9	-17,0	-16,0	-12,9
Bens de equipamento	-1,8	-23,1	5,0	2,9	-3,0	-11,6	-24,0	-28,3	-23,8	-15,3
Construción	-5,5	-11,2	-0,5	-4,1	-7,2	-10,2	-11,3	-11,6	-11,4	-10,2
Outros produtos	-4,3	-17,2	2,4	-1,2	-6,1	-11,8	-13,2	-17,6	-19,9	-18,5
Variación de existencias (2)	0,1	0,0	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1
Demanda interna (2)	-0,5	-6,4	2,5	0,6	-1,4	-3,9	-6,3	-7,4	-6,6	-5,3
Exportacións de bens e servizos	-1,0	-11,5	3,9	2,4	-2,9	-7,1	-16,6	-14,7	-10,8	-2,9
Exportacións de bens	-1,7	-11,6	3,3	1,5	-2,0	-9,4	-19,9	-16,6	-9,7	1,3
Exportacións de servizos	0,6	-11,2	5,2	4,5	-4,8	-2,2	-9,9	-11,0	-13,0	-11,0
Importacións de bens e servizos	-4,9	-17,9	3,1	-1,3	-7,6	-13,5	-22,3	-21,7	-17,0	-9,6
Importacións de bens	-5,6	-18,9	2,7	-1,2	-8,6	-15,1	-24,7	-23,8	-17,8	-7,7
Importacións de servizos	-2,1	-14,2	4,7	-1,6	-4,0	-7,4	-12,9	-13,6	-14,0	-16,4
PIB a prezos de mercado	0,9	-3,6	2,5	1,7	0,5	-1,2	-3,3	-4,2	-4,0	-3,1
Ramas agraria e pesqueira	-0,8	-2,4	-0,1	-0,1	-0,1	-3,0	-3,0	-2,5	-2,2	-1,9
Ramas enerxéticas	1,9	-8,2	3,8	4,0	2,4	-2,4	-7,6	-9,3	-7,6	-8,3
Ramas industriais	-2,1	-14,7	2,1	-0,7	-3,0	-6,9	-15,3	-16,7	-15,5	-10,9
Construción	-1,3	-6,3	0,6	-0,2	-1,5	-4,3	-5,8	-6,7	-6,8	-5,8
Ramas dos servizos	2,2	-1,0	3,5	2,9	1,8	0,7	-0,3	-1,3	-1,3	-1,1
servizos de mercado	1,6	-2,0	3,2	2,3	1,2	-0,1	-1,3	-2,6	-2,4	-1,8
servizos de non mercado	4,4	2,6	4,5	5,1	4,2	3,6	3,0	3,3	2,8	1,2
Impostos netos sobre os produtos	-1,0	-2,0	0,1	-0,4	-1,8	-2,0	-1,6	-2,3	-2,4	-1,5
IVE que grava os produtos	-1,4	-4,1	0,5	-0,4	-2,0	-3,4	-3,7	-4,6	-4,4	-3,6
Impostos netos sobre prod. importados	-1,0	-10,2	4,6	1,6	-3,8	-6,2	-9,8	-10,5	-12,3	-8,3
Outros impostos netos sobre os produtos	-0,5	2,1	-0,6	-0,5	-1,4	0,4	2,3	1,9	1,4	2,5

(1) PIB a prezos constantes de 2000; datos correxidos de efectos estacionais e de calendario,

(2) contribución ao crecemento agregado do PIB

Fonte: *INE*

1.1.3.

construción (–11,2%). A evolución intraanual amosa que a caída iniciada no ano anterior acentúase en 2009, rexistrándose os descensos máis acusados nos trimestres centrais do ano.

Respecto ao gasto en consumo final, cómpre salientar o forte decrecemento do gasto das familias, que pasa dun –0,6% en 2008 a un –5,0% en 2009, así como un aforro no gasto público, cun 3,8%, 1,7 puntos menos que no ano anterior. Os datos trimestrais amosan como o gasto dos fogares acada máximos negativos nos tres primeiros trimestres e como o gasto público acada mínimos no último trimestre do ano, chegando ao 0,8%.

No que atinxe ao sector exterior, no último ano as importacións descenderon no conxunto de España un 17,9%, segundo a liña baixista do ano anterior. As exportacións seguen esta liña e acadaron en 2009 o –11,5%, máis de dez puntos por baixo do rexistrado no ano anterior. Se se analizan os datos trimestrais, cómpre salientar o forte descenso no primeiro trimestre

Índices de competitividade de España fronte á zona euro, UE-27 e novos países industrializados de Asia 2005-09

	Fronte á zona euro			Fronte á UE-27			Fronte a novos países industrializados de Asia (1)	
	Con prezos ao consumo	Con prezos industriais	Con custos laborais unitarios	Con prezos ao consumo	Con prezos industriais	Con custos laborais unitarios	Con prezos ao consumo	Con prezos industriais
				(base 1999 =100)				
2005	106,7	104,1	107,4	106,2	103,8	106,1	122,1	113,3
2006	108,3	105,7	110	107,6	105,3	108,6	121,1	112,6
2007	109,1	106,0	112,5	108,1	105,4	110,3	126,2	117,6
2008	110,2	107,1	113,9	110,5	107,5	113,0	130,5	121,2
2009	109,6	107,1	109,2	111,6	108,8	110,5	124,4	117,0

(1) China, Corea do Sur, Filipinas, Hong-Kong, India, Indonesia, Malaisia, Singapur, Taiwán e Tailandia.

Fonte: *Banco de España*

1.1.4.

tanto das importacións como das exportacións, cunha caída do 22,3% e 16,6%, respectivamente. Asemade, cómpre salientar que no derradeiro ano a economía española perde competitividade, fronte á UE-27, en termos de prezos ao consumo e industriais, e recupéraa lixeiramente fronte aos países da zona euro e a os novos países industrializados de Asia (**cadro 1.1.4.**).

Dende o lado da oferta, os aspectos máis destacables son, dunha banda, a desaceleración experimentada no conxunto das ramas industriais e enerxética, seguida pola construción e, en menor medida, polo sector terciario.

O sector servizos experimentou no ano 2009 unha caída do 1%, máis de tres puntos por debaixo da rexistrada no ano anterior. Este resultado é consecuencia da evolución dos servizos de mercado, que presentan unha desaceleración uniforme ao longo de todo o ano, acadando 2009 unha taxa de variación interanual do –2%, 3,6 puntos menos que no ano precedente. Por contra, o ritmo de crecemento dos servizos de non mercado, a pesar da súa desaceleración, segue sendo positivo, cunha medra media anual do 2,6%, case dous puntos menos que no ano anterior.

A actividade industrial continuou a desaceleración mantida no ano anterior e nos tres primeiros trimestres de 2009 rexistra taxas negativas de crecemento máis acusadas, sendo o que presentou maior caída no seu nivel de actividade. En termos medios, a actividade manufactureira descendeu un 14,7%, cando no ano anterior experimentara unha caída do 2,1%.

O valor engadido bruto xerado polo sector da construción descende no 2009 un 6,3% (un –1,3% no ano anterior). Ao longo do ano, a caída máis acusada rexístrase no terceiro trimestre, cun descenso do 6,8%.

O valor engadido do sector primario decreceu no último ano un 2,4%. Ao longo do ano o sector presenta

Distribución funcional da renda en España 2008-09

	2008	2009	2008 I	2008 II	2008 III	2008 IV	2009 I	2009 II	2009 III	2009 IV
			trimestres (taxas de variación interanual)							
PIB a prezos de mercado	3,5	-3,5	5,6	4,6	3,1	0,5	-1,9	-4,1	-4,5	-3,3
Remuneración de asalariados	5,3	-3,1	7,6	6,6	5,0	2,1	-2,5	-3,2	-3,9	-2,7
Custo laboral unitario	4,6	0,4	4,9	5,0	4,7	3,8	0,9	0,9	-0,1	-0,1
Remuneración por asalariado	6,2	3,7	6,0	6,4	6,2	6,0	4,1	4,2	3,3	3,1
Productividade por traballador	1,5	3,3	1,1	1,4	1,4	2,1	3,2	3,2	3,4	3,2
Taxa de asalarización	-0,2	0,2	0,0	-0,1	-0,1	-0,4	0,0	0,1	0,2	0,5
Excedente bruto de explotación / Renda mixta bruta	5,8	-1,0	7,5	6,8	5,8	2,9	2,6	-0,8	-2,9	-2,7
Impostos netos produción e importacións	-14,7	-17,5	-10,6	-13,0	-16,8	-18,4	-19,0	-24,3	-17,0	-9,7

Fonte: *INE*

1.1.5.

taxas de variación negativas, sendo a menor no derradeiro trimestre, cun –1,9%.

No que atinxe á distribución primaria das rendas, a remuneración de asalariados descende no último ano un 3,1% (aumentou un 5,3% no exercicio anterior), consecuencia da desaceleración da remuneración media, que aumenta un 3,7%. A consideración conxunta da devandita remuneración e da produtividade sitúa o incremento do custo laboral medio por unidade de produto no 0,4%, maís de catro puntos menos da rexistrada en 2008.

O excedente bruto de explotación e a renda mixta despois da medra de case o 6% en 2008, presenta unha caída media anual do 1%. Asemade, os impostos netos sobre a produción e as importacións decrecen un 17,5%, e no ano precedente o fixeran un 14,7%.

Atendendo á súa evolución ao longo do último ano, a remuneración de asalariados descende nos catro trimestres, sendo a caída máis acusada no terceiro, cun 3,9%. O excedente bruto de explotación e as rendas mixtas sufren unha caída a partir do segundo trimestre, sendo igualmente a máis acusada no terceiro, cun 2,9%.

O descenso nos niveis de actividade trasladouse con gran rapidez ao mercado de traballo, onde o paro rexistrado multiplícase por dous no 2009. Hai un forte crecemento nos niveis de desemprego e continúa a redución do número de empresas inscritas no réxime xeral da Seguridade Social e no das sociedades mercantís creadas.

O número de persoas en alta laboral afiliadas á Seguridade Social en España descendeu no último ano en máis de 1.000.000 de persoas, un 5,7%, e a poboación ocupada segundo a EPA fíxoo un 7,3%, aproximadamente 1.300.000 persoas.

Xunto a esta caída da ocupación, a medida que a contracción económica vai aumentando, o desemprego crece considerablemente, acadando o paro estimado

Mercado de traballo en Galicia e España 2008-09

	Galicia 2008	Galicia 2009	España 2008	España 2009
	(taxas de variación interanual)			
PIB	1,7	-3,0	0,9	-3,6
Emprego				
Afiliacións á Seguridade Social	0,2	-4,0	-0,8	-5,7
Ocupación	0,6	-4,0	-0,5	-6,8
Paro estimado	16,3	44,5	41,3	60,2
Paro rexistrado	7,9	26,9	24,6	43,5
Regulación do emprego				
Expedientes autorizados	17,5	178,5	64,1	210,4
Traballadores afectados	109,4	259,3	152,5	270,9
Desenvolvemento empresarial				
Empresas inscritas Seguridade Social (1)	-2,4	-3,2	-5,3	-5,1
Sociedades mercantis creadas	-19,9	-28,5	-28,2	-23,7

(1) empresas inscritas no Réxime Xeral e no Réxime da Minería e do Carbón
Fonte: *IGE*, *INE* e *Ministerio de Trabajo e Inmigración*

1.1.6.

unha medra anual superior ao 60% e o paro rexistrado, un incremento do 43,5%.

Asemade, como reflicte o **cadro 1.1.6.**, o ano 2009 presenta un aumento elevado do número de expedientes de regulación de emprego autorizados, que case se cuadruplican, así como a continua caída tanto do número de empresas inscritas no réxime xeral da Seguridade Social como do das sociedades mercantís creadas.

Durante o 2009 estívose a executar o Fondo Estatal de Inversión Local, cun total de 2.555 actuacións, executadas nun 99%. Permitiu crear, cun investimento total superior aos 490 millóns de euros, 23.919 empregos en Galicia, fronte aos 19.916 previstos inicialmente. Por provincias, A Coruña foi a que máis empregos xerou, con 9.888 postos, seguida por Pontevedra, con 6.922 postos de traballo.

Panorama económico da eurorrexión

A eurorrexión Galicia-Norte de Portugal ocupa unha superficie de 50.859 quilómetros cadrados e conta cunha poboación de máis de seis millóns e medio de habitantes, o que implica unha densidade media de 128,6 habitantes por quilómetro cadrado. En relación á UE-27, a eurorrexión representa o 1,15% da súa superficie e o 1,3% da súa poboación.

Os datos recollidos no **cadro 1.1.7.** indican o maior dinamismo da economía galega en 2008 (último dato dispoñible), que segue a crecer como no resto das rexións comparadas.

En termos de PIB per cápita, comparando os datos das dúas rexións, este indicador de converxencia acada en Galicia o 88,8%, 28,5 puntos superior ao valor rexistrado na rexión Norte de Portugal.

Principais indicadores da Eurorrexión Galicia-Norte de Portugal

	Unidade de medida	Período de referencia	Galicia	Rexión Norte	Eurorrexión	UE-27
Superficie	*(en Km^2)*	--	29.575	21.284	50.859	4.403.357
Poboación de dereito	*(miles de persoas)*	*1/1/09*	2.796,1	3.745,4	6.541,5	499.723,5
Densidade poboación	*(habitantes por km^2)*	*1/1/09*	94,5	176,0	128,6	113,5
Poboación ocupada						
Sector primario	*(%)*	*2009*	8,0	11,9	10,3	4,7
Industria	*(%)*	*2009*	16,9	25,8	22,3	8,0
Construción	*(%)*	*2009*	10,0	10,9	10,5	18,1
Servizos	*(%)*	*2009*	65,1	51,4	56,9	69,2
Desemprego						
Total	*(%)*	*2009*	12,6	11,0	11,6	9,1
Feminina	*(%)*	*2009*	13,6	12,4	12,8	8,9
Mozos (15-24 anos)	*(%)*	*2009*	30,7	21,9	25,1	19,8
PIB prezos de mercado	*(millóns de €)*	*2008*	58.647	47.135	105.782	12.501.667,6
	(millóns de €)	*2007*	56.208	45.887	102.095	12.363.930,2
	(millóns de €)	*2006*	52.456	43.511	95.967	11.682.467,7
PIB per cápita	*UE-27=100*	*2007*	88,8	60,3		
	UE-27=100	*2006*	86,7	60,6		

Fonte: Elaboración propia *CES-Galicia*

1.1.7.

No concernente ao emprego, a ocupación no ano 2009 ascendeu a 2.382.400 persoas (o 36,4% da poboación total da eurorrexión), dos que o 56,9% dos traballadores estaban ocupados nas ramas de actividade do sector servizos. O conxunto das ramas industriais abrangue case a cuarta parte das persoas traballadoras, mentres que a construción e o sector primario acollen o 10,5% e o 10,3%, respectivamente.

Con todo, cómpre salientar a distinta importancia relativa dos sectores económicos en Galicia e o Norte de Portugal en termos de poboación ocupada. Mentres que Galicia rexistra unha maior importancia relativa da ocupación no sector servizos, acollendo o 65,1% das persoas ocupadas fronte ao 51,4% no norte de Portugal, nesta última rexión o peso relativo da poboación ocupada no sector industrial é 8,9 puntos superior ao rexistrado en Galicia: o 16,9% e o 25,8%, respectivamente. No caso do sector primario, a ocupación nestas actividades representa o 8,0% da ocupación total en Galicia fronte ao 11,9% no norte de Portugal.

No concernente ás taxas de desemprego, tras o descenso da taxa de paro en anos anteriores, no 2009 esta sube. Galicia mantén unha ratio superior tanto á media europea como á rexistrada no norte de Portugal. Esta mesma tendencia prodúcese no caso das mulleres e das persoas novas (15-24 anos), onde as taxas de desemprego en Galicia acadan o 30,7% e elévanse ao 13,6% da población feminina. Na rexión Norte de Portugal, a taxa de desemprego é do 11,0%

(12,6% en Galicia) e o 12,4% corresponde á poboación feminina e o 21,9%, á xuventude de 15 a 24 anos. ■

1.2.

panorama de galicia

A economía galega experimenta no 2009 unha importante contracción no seu ritmo de crecemento, cun descenso interanual medio do 3,0%, 4,7 puntos menos que no ano anterior. Esta caída foi menos acusada que a rexistrada no conxunto do Estado (–3,6%) e da estimada para o conxunto da Unión Europea, cunha caída do 4,1%.

Ao igual que acontece nas economías do seu entorno, a minoración da actividade produtiva galega faise máis acusada a medida que avanza o ano, acadando unha taxa de decrecemento interanual do 3,6% no terceiro trimestre de 2009, cando no mesmo período do ano anterior esta porcentaxe era de crecemento do 1,1%. En termos intertrimestrais, o descenso continuado do último ano sitúa á economía galega en recesión.

Neste clima de desconfianza e desaceleración económica, o último ano caracterizouse tanto polo elevado incremento do desemprego, como pola forte redución do número de persoas afiliadas á Seguridade Social e do número de persoas ocupadas.

Agregados da demanda

O consumidor galego mantén o seu pesimismo en 2009, como amosa o valor negativo do indicador de confianza (calculado a partir da información recollida sobre a situación económica futura do fogar e da C.A., capacidade futura de aforro e a evolución do número de parados), que se sitúa nos –32,3 puntos, cando no ano precedente era do –35,2%. Hai unha grande caída da renda familiar bruta dispoñible (prezos correntes), que pasa dos 7,3 puntos a 1,6 no 2009.

Outros indicadores que explican a contracción do consumo das familias son a caída do índice de vendas polo miúdo, o forte retroceso do valor das importa-

PIB 2008-09: distribución segundo as súas compoñentes (1)

	2008	2009	2008 I	2008 II	2008 III	2008 IV	2009 I	2009 II	2009 III	2009 IV
			(taxas de variación interanual)							
Gasto en consumo final	2,1	-0,4	3,4	2,7	1,3	1,0	0,0	-0,8	-0,1	,0,6
Gasto en consumo final dos fogares	1,2	-1,9	3,3	2,0	0,1	-0,4	-1,7	-2,6	-1,5	-2,0
Gasto en consumo final das AA.PP. e ISFLSF	5,2	5,0	4,0	5,0	5,7	6,1	6,0	5,3	4,7	4,1
Formación bruta de capital fixo	-2,1	-10,7	1,2	0,5	-2,5	-7,6	-12,6	-11,5	-11,2	-7,2
Exportacións de bens e servizos	-0,5	-13,0	3,2	3,6	-0,8	-7,8	-17,0	-19,3	-10,9	-3,5
Importacións de bens e servizos	-1,4	-11,8	2,3	2,3	-2,0	-8,4	-16,9	-17,2	-9,4	-2,6
PIB a prezos de mercado	1,7	-3,0	3,3	2,7	1,1	-0,4	-2,0	-3,4	-3,6	-3,1
Ramas agraria e pesqueira	-1,3	-1,8	4,1	-2,0	-1,3	-5,9	-3,3	7,7	-7,6	-3,9
Ramas enerxéticas	-3,6	-3,2	-7,8	-0,8	-0,4	-5,1	-0,5	-7,3	-6,3	1,6
Ramas industriais	-1,6	-13,7	3,0	0,1	-1,4	-7,8	-17,7	-15,9	-13,6	-6,9
Construción	-0,3	-5,6	2,2	1,0	-0,8	-3,3	-4,1	-5,4	-6,3	-6,7
Ramas dos servizos										
servizos de mercado	3,4	-1,4	4,2	3,7	3,5	2,4	1,2	-2,4	-2,2	-2,1
servizos de non mercado	4,7	4,4	5,1	4,4	4,5	4,8	5,3	4,6	3,9	4,0
Impostos netos sobre os produtos	0,5	-2,3	3,0	2,2	-3,5	0,4	0,0	-3,3	-1,1	-4,9

(1) PIB a prezos constantes de 2000; datos correxidos de efectos estacionais e de calendario,
(2) contribución ao crecemento do PIB
Fonte: *IGE*

1.2.1.

cións de bens de consumo e a redución da ocupación hoteleira.

En termos reais, as importacións reducíronse no ano 2009 un 11,8% respecto ao importe do ano anterior e as exportacións, un -13,0%. Como se desprende do **cadro 3.3.1.** *[Importacións e exportacións 2008-09: distribución segundo áreas xeográficas]*, no último ano incrementa lixeiramente a importancia relativa das relacións comerciais co resto das comunidades autónomas españolas, xa que o 67,9% do valor das importacións galegas proceden do resto do Estado (66,9% en 2008) e o 56,1% do valor das exportacións (57,4% no ano precedente) vai para o resto de España, polo que seguimos co saldo comercial negativo.

No que ao investimento se refire, o cadro macroeconómico de Galicia reflicte que a formación bruta de capital experimentou no derradeiro ano unha gran contracción de 10,7%, cando no ano precedente decaera un 2,1%. Os datos trimestrais reflicten a caída desta variable ao longo do ano, salientando a taxa negativa máxima do primeiro trimestre de 2009, cun 12,6%.

No que atinxe á evolución do investimento en bens de equipo, reflectido nos datos de produción industrial, este descendeu un 12,0% respecto ao experimentado no ano 2008, onde xa decrecera un 10,9%. Pola contra, as importacións destes produtos, rexistraron unha subida do 8,1%.

A diferenza do acontecido no ano 2008, a licitación oficial pública de tódalas administracións segundo data de anuncio rexistrou en Galicia unha caída do

Consumo e investimento en Galicia e España 2008-09: principais indicadores

	Galicia		España	
	2008	2009	2008	2009
	(taxas de variación interanual)			
Consumo				
Renda familiar bruta dispoñible *(p.correntes)*	7,3	1,6	7,0	2,8
Índice de vendas do comercio polo miúdo	-1,2	-4,1	-1,5	-7,2
Índice de vendas do comercio polo miúdo *(p. constantes)*	-5,2	-2,1	-5,2	-5,6
Produción de bens de consumo	4,4	-19,7	-5,0	-10,0
Produción de bens de consumo duradeiro	-15,6	-38,5	-13,8	-28,9
Produción de bens de consumo non duradeiro	6,4	-17,6	-3,3	-6,8
Importación de bens de consumo	2,3	-17,4	-12,4	-17,5
Matriculación turismos e motocicletas	-26,9	-4,8	-26,7	-21,0
Ocupación hoteleira	-6,1	-3,8	-2,1	-6,4
Gasto de Administracións Públicas	5,2	5,0	5,3	3,8
	(saldo medio das respostas)			
Expectativas do consumidor (1)				
Indicador de confianza do consumidor	-35,2	-32,3		
Situación financeira persoal	-29,2	-19,3		
Situación económica de Galicia	-35,1	-25,1		
Capacidade de aforro	-35,1	-25,1		
Emprego	-31,9	-40,3		
Investimento	*(taxas de variación interanual)*			
Formación bruta de capital	-2,1	-10,7	-4,4	-15,3
Produción de bens de equipo	-10,9	-12,0	-5,2	-21,9
Matriculacións de vehículos de carga (2)	-37,3	-29,1	-43,1	-34,9
Importacións de bens de equipo	2,7	8,1	-3,4	-33,0
Licitación pública				
Total	24,1	-6,1	-0,4	-1,8
Administración Xeral do Estado	22,0	10,5	8,8	-29,4
Administración autonómica	46,3	-56,9	0,7	-8,3
Administracións local	-18,8	123,0	-13,4	57,5

(1) presentan valores que oscilan entre -100 e +100, sendo os resultados máis optimistas tanto para o momento actual como para o futuro os que máis se acerquen ao punto máximo

(2) matriculacións de camións, furgonetas, autobuses e tractores industriais

Fonte: Elaboración propia CES-Galicia

1.2.2.

6,1%, dándose a paradoxa de que caen as licitacións na Administración Autonómica un 56,9% mentres que as Administracións Locais disparan a súa licitación ao 123,0%. En tanto, a Administración Xeral do Estado ten un incremento moderado, do 10,5%.

Agregados da oferta

Dende á óptica de oferta, á hora de analizar o comportamento da economía galega hai que destacar que todos os sectores de actividade, agás o conxunto de actividades dos servizos de non mercado, presentaron en 2009 unha taxa de variación interanual negativa.

Xa que no capítulo 3 desta Memoria se analiza de xeito máis polo miúdo a actividade produtiva da economía galega, a modo de síntese, cómpre salientar que o sector terciario rexistrou unha lixeira caída (-0,1%) no conxunto do ano 2009, cando no ano precedente as súas taxas foron positivas. Esta evolución prodúcese pola minoración experimentada na rama

Tipos de xuros e préstamos hipotecarios 2005-09

	Tipos de xuros referentes a créditos para o consumo		Tipo medio dos préstamos hipotecarios a máis de tres anos		
	Bancos	Caixas de aforros	Bancos	Caixas de aforros	Conxunto entidades
	(datos no mes de decembro)		*(medias anuais)*		
2005	8,75	7,91	3,18	3,37	3,28
2006	8,90	8,02	4,12	4,22	4,17
2007	9,01	8,48	5,20	5,28	5,24
2008	9,54	8,80	5,78	5,92	5,86
2009	9,34	8,80	3,15	3,65	3,43

Fonte: *Banco de España*

1.2.3.

de servizos de mercado, xa que os de non mercado presentan un decrecemento do 1,4%, case cinco puntos menos que no 2008.

O conxunto das ramas de actividade do sector manufactureiro, despois dun descenso de 1,6 puntos en 2008, caeu no último ano un 13,7%. Ao longo do ano, os datos recollidos no **cadro 1.2.1.** amosan que a industria experimentou as taxas negativas máximas nos dous primeiros trimestres do ano, salientando unha contracción de case o 18% no primeiro trimestre.

O sector primario presenta taxas de crecemento interanual negativas ao longo do ano, agás no segundo trimestre que é positiva. A caída é especialmente importante no primeiro e terceiro trimestres do 2009. En termos medios anuais, a actividade agrogandeira e forestal descendeu no último ano un 1,8%.

Finalmente, a construción descendeu un 5,6% en 2009, cando no ano anterior este sector rozaba o cero cun −0,3%. A súa evolución trimestral vai incrementado ese descenso ao longo do ano.

Agregados da renda

No período 2003-2009 a participación dos asalariados na renda descendeu seis décimas entre os dous extremos da serie, acadando en 2009 o 44,6%. Pola contra, o peso dos beneficios (excedente bruto de explotación/rendas mixtas) acadou o 46,4% no derradeiro ano considerado, 2,2 puntos porcentuais por riba do acadado en 2003.

A taxa media de variación interanual do índice xeral de prezos (IPC) descendeu ata o −0,6%, cando no ano anterior este índice situouse no 4,2%. A evolución ao longo do ano amosa o paulatino descenso na meirande parte do ano, acadando unha caída máxima no mes de xullo (−1,8%) e rematando o ano cunha taxa interanual do 0,9% en decembro (1,2% no mesmo mes do ano anterior).

O aumento salarial pactado en Galicia experimentou unha medra do 3,45%, oito décimas por debaixo do rexistrado no ano anterior. Ao igual que o acontecido en anos anteriores, Galicia presenta un aumento sala-

Asignación funcional da renda 2003-09

	Remuneración dos asalariados	Excedente de explotación bruto /Renda mixta bruta	Impostos netos sobre produción e importacións	PIB a prezos de mercado
		(en millóns de €, prezos correntes)		
2003	18.765,3	18.381,5	4.408,3	41.555,1
2004	19.774,5	20.206,4	4.769,0	44.750,0
2005	21.289,8	21.725,5	5.343,5	48.358,7
2006	23.434,2	23.203,1	5.819,4	52.456,7
2007	25.113,6	25.107,9	5.987,2	56.208,6
2008	26.163,6	27.192,8	5.291,2	58.647,6
2009	26.145,7	26.475,0	4.531,8	57.152,5
		(% / PIB)		
2003	45,2	44,2	10,6	100,0
2004	44,2	45,2	10,7	100,0
2005	44,0	44,9	11,0	100,0
2006	44,7	44,2	11,1	100,0
2007	44,7	44,7	10,7	100,0
2008	44,6	46,4	9,0	100,0
2009	45,7	46,3	7,9	100,0

Fonte: *IGE*

1.2.4.

rial pactado, tanto no caso dos convenios de empresa como no dos outros ámbitos, superior ao do conxunto do Estado.

• Asignación funcional da renda

A participación da remuneración dos asalariados na renda descendeu entre os anos 2003 e 2009 tres décimas, pasando do 45,2% do primeiro ano da serie ao 45,7% do último ano. A participación dos excedentes brutos de explotación/rendas mixtas acadou o 46,3% no derradeiro ano considerado, dous puntos e unha décima porcentual por riba do acadado en 2003.

Comparando os datos dos anos 2008 e 2009, o peso da remuneración de asalariados no PIB medrou en máis dun punto porcentual en tanto que a dos excedentes brutos de explotación/rendas mixtas permanece practicamente constante. En termos nominais, a diferenza do acontecido no ano anterior, 2009 presenta tanto unha redución do 0,1% da remuneración salarial como unha contracción da actividade produtiva (2,5%) e dos beneficios empresariais (2,6%).

Se se ten en conta a evolución da importancia relativa da poboación asalariada no conxunto do emprego –medido en termos do número de postos de traballo equivalente a tempo completo– os datos das Contas económicas reflicten que no 2009 o 45,7% da renda se distribúe entre o 81,4% dos traballadores. Seis anos antes, o 82,5% dos traballadores se repartían o 45,2% da renda.

• Inflación

O forte crecemento da inflación galega rexistrado nos

IPC xeral (1) nas CC.AA. 2008-09: taxas de variación interanuais

	decembro			media anual		
	2008	2009	09/08	2008	2009	09/08
	(%)		(en puntos porcentuais)	(%)		(en puntos porcentuais)
Andalucía	1,3	0,6	-0,7	4,0	-0,5	-4,5
Aragón	1,6	0,8	-0,8	4,4	-0,4	-4,8
Asturias	1,6	0,7	-0,9	4,2	-0,4	-4,6
Baleares	1,3	0,8	-0,5	3,8	-0,2	-4,0
Canarias	1,6	- 0,4	-2,0	4,4	-1,0	-5,4
Cantabria	1,3	1,0	-0,3	4,3	-0,3	-4,6
Castela e León	1,1	0,7	-0,4	4,2	-0,7	-4,9
Castela-A Mancha	0,9	0,5	-0,4	4,3	-1,2	-5,5
Cataluña	1,6	1,2	-0,4	4,1	0,2	-3,9
C. Valenciana	1,5	0,8	-0,7	4,0	-0,2	-4,2
Estremadura	1,3	0,5	-0,8	4,1	-0,5	-4,6
Galicia	1,2	0,9	-0,3	4,2	-0,6	-4,8
A Coruña	1,5	1,2	-0,3	4,3	-0,1	-4,4
Lugo	1,1	0,7	-0,4	4,3	-0,9	-5,2
Ourense	1,2	0,5	-0,7	4,2	-0,9	-5,1
Pontevedra	0,9	0,9	0,0	4,2	-0,9	-5,0
Madrid	1,6	0,9	-0,7	3,9	-0,1	-4,0
Murcia	1,1	0,6	-0,5	4,0	-0,6	-4,6
Navarra	1,2	0,5	-0,7	3,9	-0,6	-4,5
País Vasco	1,9	1,0	-0,9	4,1	0,3	-3,8
A Rioxa	1,6	0,5	-1,1	4,1	-0,5	-4,6
Ceuta	2,1	1,4	-0,7	3,8	0,5	-3,3
Melilla	1,8	1,3	-0,5	3,9	0,1	-3,8
Total	1,4	0,8	-0,6	4,1	-0,3	-4,4

(1) base 2006
Fonte: *INE*

1.2.5.

primeiros meses de 2008, continuou ata o mes de xullo de 2008, cando se acada o 5,6%, o valor máis elevado desde o mes de xaneiro de 2002. A partir dese momento os prezos ralentizan o seu crecemento rapidamente, descendendo durante o 2009 ata acadar a súa máxima caída no mes de xullo, cun -1,8%, Tras unha ralentización da redución dos prezos, o ano remata cunha taxa de crecemento interanual do 0,9 positivo no mes de decembro. A taxa media de variación interanual en Galicia ascende en 2009 ata o -0,6%, tres décimas de diferencia co conxunto do Estado (-0,3%), cando no ano precedente o IPC medio anual foi do 4,2% (4,1% en España). No conxunto dos países da zona euro a media anual do IPC situouse no 0,4%.

A nivel provincial, cómpre salientar que, en termos medios, todas as provincias galegas presentan o mesmo descenso dos prezos ao consumo, agás A Coruña, que roza o 0%. Atendendo aos datos correspondentes a decembro, Ourense sitúase no último ano coa taxa máis reducida, cun 0,5% (1,2% na mesma data do ano anterior), en tanto que en A Coruña esta porcentaxe foi do 1,2% (1,5% en 2008).

IPC xeral en Galicia e España 2008-09

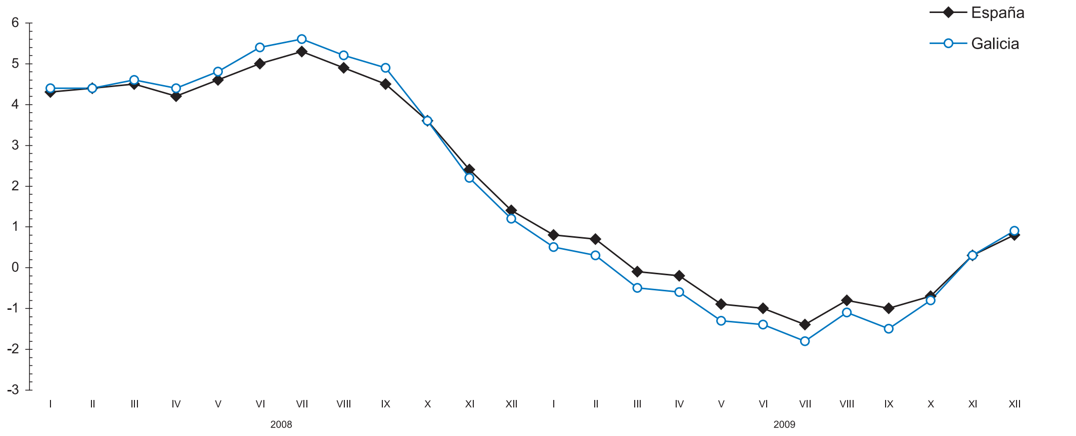

Fonte: *INE*

IPC subxacente en Galicia e España 2008-09

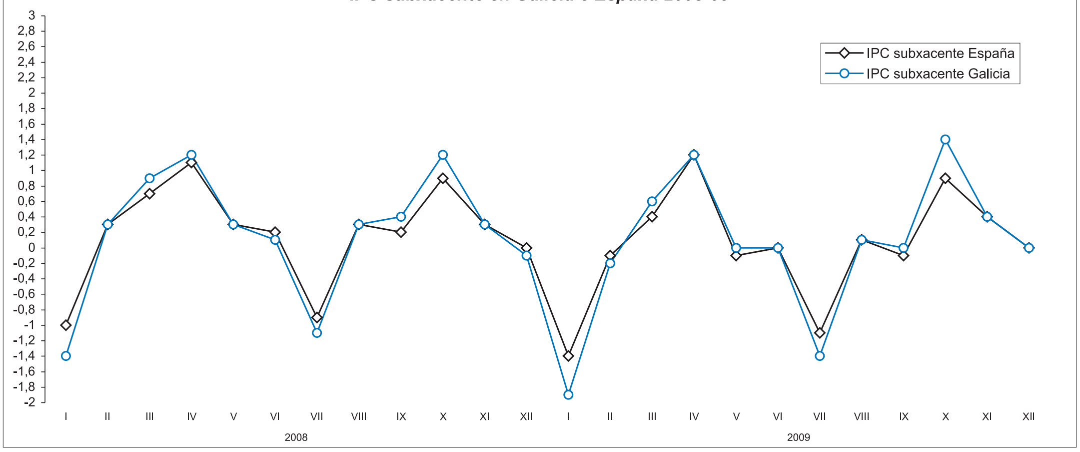

Fonte: *INE*

1.2.6.

IPC galego e español 2008-09: distribución segundo grupos (1)

	2008		2009		09/08	
	Galicia	España	Galicia	España	Galicia	España
	(%)				(en puntos porcentuais)	
Xeral	4,2	4,1	-0,6	-0,3	-4,8	-4,4
Alimentos e bebidas non alcohólicas	6,0	5,9	-1,0	-1,1	-7,0	-7,0
Bebidas alcohólicas e tabaco	3,6	3,9	7,9	8,9	4,3	5,0
Vestido e calzado	0,6	0,7	-1,6	-1,7	-2,2	-2,4
Vivenda	7,8	6,6	-0,7	1,3	-8,5	-5,3
Menaxe	3,2	2,6	1,7	1,5	-1,5	-1,1
Medicina	0,0	0,2	-0,6	-0,7	-0,6	-0,9
Transporte	5,9	5,8	-5,8	-5,8	-11,7	-11,6
Comunicacións	0,0	0,0	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7
Ocio e cultura	-0,4	-0,1	-0,4	-0,4	0,0	-0,3
Ensino	4,2	4,0	3,9	3,5	-0,3	-0,5
Hoteis, cafés e restaurantes	5,1	4,7	2,8	1,9	-2,3	-2,8
Outros bens e servizos	3,1	3,3	2,2	2,5	-0,9	-0,8

(1) taxas de variación media anuais
Fonte: *INE*

1.2.7.

O grupo de produtos de bebidas alcohólicas e tabaco, seguido polo do ensino comportáronse, tanto en Galicia como no conxunto do Estado, coma os compoñentes máis inflacionistas en 2009. Na comunidade galega, o incremento medio dos produtos de bebidas alcohólicas e tabaco foi do 7,9% (8,9% de media en España), en tanto que no caso do ensino e dos hoteis estas porcentaxes foron do 3,9% e 2,8%, respectivamente (3,5% e 1,9% en España). Por contra, os menos inflacionistas foron os grupos de transporte e vestido/calzado, con niveis de inflación negativos tanto en Galicia como en España.

A inflación subxacente (non considera os alimentos non elaborados nin os produtos enerxéticos) presentou en 2009 saltos entre o crecemento positivo e o negativo, cunha taxa media de crecemento similar en Galicia e en España, e rematando o ano no mes de decembro cun 0,0% tanto en España como en Galicia.

Atendendo á súa distribución segundo produtos, cómpre salientar que o tabaco, cun 11,9%, e os de "educación universitaria" e "reparación de calzado", cunhas taxas de variación interanual do 5,4% e 5,1%, respectivamente, rexistraron os incrementos medios máis importantes. Pero tamén temos importantes baixadas de prezo en "aceites e graxas" cun 11,8%, e o leite cun 8,4%.

No concernente a outros indicadores de prezos, o **cadro 1.2.9.** amosa que en Galicia, a taxa de variación interanual do índice xeral de prezos industriais (IPI) rexistrou en decembro unha subida do 1,2% respecto ao ano 2008, sendo esta porcentaxe superior á rexistrada no conxunto do Estado, que foi de só o 0,4%. Os maiores incrementos experiméntanse na enerxía, cunha medra do 9,6%, cando no ano anterior descenderan. Pola contra, os "bens intermedios" descenderon un 4,2%.

IPC galego e español 2008-09: distribución segundo produtos (1)

	2008		2009		09/08	
	Galicia	España	Galicia	España	Galicia	España
			(%)		*(en puntos porcentuais)*	
Cereais e derivados	10,3	9,3	2,1	1,9	-8,2	-7,4
Pan	9,8	8,9	0,9	0,0	-8,9	-8,9
Carne de vacún	2,5	4,0	-0,6	1,7	-3,1	-2,3
Carne de ovino	2,7	5,3	4,1	1,9	1,4	-3,4
Carne de porcino	2,4	1,6	-0,6	-3,8	-3,0	-5,4
Carne de ave	6,1	4,3	-2,7	-1,9	-8,8	-6,2
Outras carnes	2,8	3,8	0,9	0,6	-1,9	-3,2
Peixe fresco e conxelado	0,1	1,2	-4,9	-4,6	-5,0	-5,8
Crustáceos, moluscos e preparados de peixe	3,0	2,6	-0,8	-0,7	-3,8	-3,3
Ovos	7,4	10,7	3,6	1,2	-3,8	-9,5
Leite	16,0	15,3	-8,4	-8,2	-24,4	-23,5
Productos lácteos	9,6	8,7	-1,6	-1,4	-11,2	-10,1
Aceites e graxas	2,7	2,2	-11,8	-11,4	-14,5	-13,6
Froitas frescas	7,7	9,4	3,4	0,3	-4,3	-9,1
Froitas en conserva e frutos secos	3,2	2,1	-0,7	0,4	-3,9	-1,7
Legumes e hortalizas frescas	4,6	2,4	4,4	2,1	-0,2	-0,3
Preparados de legumes e hortalizas	8,6	8,4	0,7	0,4	-7,9	-8,0
Patacas e os seus preparados	-1,4	-1,7	-2,7	-7,0	-1,3	-5,3
Café, cacao e infusións	8,6	7,1	1,5	1,3	-7,1	-5,8
Sucre	0,9	0,3	-4,4	-6,9	-5,3	-7,2
Outros preparados alimenticios	6,8	6,4	2,6	19,0	-4,2	12,6
Augua mineral, refrescos e zumes	5,2	4,0	2,0	3,0	-3,2	-1,0
Bebidas alcólicas	3,8	5,0	1,2	2,0	-2,6	-3,0
Tabaco	3,5	3,5	11,9	11,7	8,4	8,2
Prendas de vestir de home	-0,1	0,2	-2,2	-1,9	-2,1	-2,1
Prendas de vestir de muller	0,2	0,4	-2,2	-2,5	-2,4	-2,9
Prendas de vestir de neno e bebé	0,2	0,6	-2,6	-1,4	-2,8	-2,0
Complementos e reparacións de prendas de vestir	2,9	2,1	0,6	0,4	-2,3	-1,7
Calzado de home	0,6	1,3	0,2	0,0	-0,4	-1,3
Calzado de muller	3,1	1,6	0,7	-0,7	-2,4	-2,3
Calzado de neno	1,7	1,3	-1,3	-0,5	-3,0	-1,8
Reparación de calzado	7,9	6,2	5,1	4,2	-2,8	-2,0
Vivenda en aluguer	3,4	4,2	2,8	3,1	-0,6	-1,1
Calefacción, alumeado e distribución de auga	11,3	9,4	-4,2	-0,5	-15,5	-9,9
Conservacion da vivenda	4,5	4,0	3,5	3,0	-1,0	-1,0
Mobles e revestimentos de solo	4,9	3,8	2,5	1,1	-2,4	-2,7
Textis e accesorios para o fogar	3,2	2,2	1,8	0,4	-1,4	-1,8
Electrodomesticos e reparacións	-0,7	-0,7	-0,4	0,2	0,3	0,9
Utensilios e ferramentas para o fogar	3,2	3,2	2,4	2,3	-0,8	-0,9
Artigos non duradeiros para o fogar	2,1	1,9	0,4	1,8	-1,7	-0,1
Servizos para o fogar	4,8	4,4	3,5	3,4	-1,3	-1,0
Servizos médicos e semellantes	3,3	4,1	2,4	3,9	-0,9	-0,2
Medicamentos e material terapéutico	-3,0	-3,0	-3,2	-3,5	-0,2	-0,5
Transporte personal	5,3	5,3	-5,3	-5,7	-10,6	-11,0
Transporte público urbán	3,3	4,6	4,1	6,5	0,8	1,9
Transporte público interurbán	8,8	8,9	3,7	3,7	-5,1	-5,2
Comunicacións	0,0	0,0	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7
Obxectos recreativos	-5,5	-6,1	-5,0	-5,4	0,5	0,7
Publicacións	1,7	1,7	2,3	2,7	0,6	1,0
Esparcimento	2,5	2,8	3,1	2,7	0,6	-0,1
Educación infantil e primaria	4,3	3,7	3,8	3,6	-0,5	-0,1
Educación secundaria	4,1	3,0	3,9	1,4	-0,2	-1,6
Educación universitaria	5,0	5,0	5,4	5,4	0,4	0,4
Outros gastos de ensinanza	2,8	3,6	2,5	3,2	-0,3	-0,4
Artículos de uso persoal	3,1	3,1	1,3	1,1	-1,8	-2,0
Turismo e hostalería	5,1	4,7	2,6	1,8	-2,5	-2,9
Outros benes e servizos	4,3	4,4	3,6	3,6	-0,7	-0,8
Índice xeral	4,2	4,1	-0,6	-0,3	-4,8	-4,4

(1) taxas de variación media anuais

Fonte: *INE*

1.2.8.

Índice de prezos industriais nas CC.AA. 2009: distribución segundo destino económico dos bens

	Índice xeral	Bens de consumo	Bens de consumo duradeiro	Bens de consumo non duradeiro	Bens de equipo	Bens intermedios	Enerxía
				(taxas de variación anuais)			
Andalucía	3,0	-0,6	1,2	-0,7	-0,4	-0,3	11,6
Aragón	-2,4	0,5	1,3	-0,2	-1,9	-6,9	5,5
Asturias	-5,1	-1,5	1,3	-2,5	-5,3	-9,4	0,3
Baleares	3,2	1,5	2,6	1,4	0,4	-4,2	7,4
Canarias	6,5	2,6	--	2,6	3,1	-1,5	11,7
Cantabria	-3,9	-3,3	-9,1	-0,9	1,2	-8,2	3,7
Castela e León	-1,1	-3,6	0,4	-4,0	0,0	-3,2	-4,7
Castela-A Mancha	1,6	0,1	-0,2	0,1	-2,3	-2,0	10,2
Cataluña	-1,4	-0,5	-0,5	-0,7	0,9	-1,6	-4,9
C. Valenciana	1,6	-0,1	1,5	-0,4	-0,8	-2,0	16,8
Estremadura	-2,4	-4,1	0,0	-4,2	0,1	-10,2	6,8
Galicia	1,2	0,3	0,9	0,4	0,4	-4,2	9,6
Madrid	-2,4	-0,5	1,4	-0,6	1,1	-0,6	-6,7
Murcia	2,0	0,8	2,0	0,6	3,5	-2,7	7,7
Navarra	2,7	-0,7	4,7	-1,5	3,0	4,3	4,5
País Vasco	-0,2	-0,9	-0,8	-0,8	0,8	-7,1	13,3
A Rioxa	1,2	0,4	-0,2	0,5	1,2	-0,1	6,9
Total	0,4	-0,5	0,1	-0,6	0,1	-2,7	6,3

Fonte: *INE*

1.2.9.

No sector primario, o índice xeral de prezos percibidos polos agricultores no conxunto do Estado pasou de 107,03 no mes de decembro de 2008 a 94,89 na mesma data do 2009. En canto ao índice de prezos pagados, no que corresponde a gastos xerais pasou de 114,65 en decembro do 2008 a 111,96 no 2009. E os bens de investimento de 115,36 a 117,26 (ano base 2005=100).

• Custos e salarios

O aumento salarial pactado en Galicia no conxunto dos sectores non primarios experimentou unha medra do 3,45%, case oito décimas por debaixo do rexistrado no ano anterior. Atendendo á desagregación segundo convenios de empresa e convenios doutro ámbito, o **cadro 1.2.10.** amosa que estes medraron un 2,60% e un 3,55%, respectivamente. Ao igual que o acontecido en anos anteriores, Galicia presenta un aumento salarial pactado, tanto no caso dos convenios de empresa como no dos outros ámbitos, superior ao do conxunto do Estado.

O custo laboral por traballador e mes en Galicia rexistrou en 2009 unha medra que se sitúa novamente por debaixo do incremento medio estatal. Segundo reflicte o *Índice de costes laborales* (INE), tras o incremento do 7,3% respecto ao ano anterior (5,3% no conxunto do Estado), o custo laboral medio ascendeu a 2.199,66 euros (un 12,6% inferior á media estatal), o que volve a situar a Galicia coma a terceira comunidade autónoma cos custos laborais máis baixos, tan só superada por Estremadura (2.139,95 euros por traballador e mes) e Canarias (2.150,70 euros).

Aumento salarial pactado en Galicia e España 2005-09

	2005	2006	2007	2008	2009
			(%)		
Galicia					
Total convenios	4,38	4,01	4,95	4,21	3,45
Convenios de empresa	3,97	3,36	3,82	3,43	2,60
Convenios doutro ámbito	4,44	4,09	5,11	4,30	3,55
España					
Total convenios	4,04	3,59	4,21	3,59	2,59
Convenios de empresa	3,61	3,15	3,57	3,12	2,37
Convenios doutro ámbito	4,09	3,65	4,28	3,64	2,61

Fonte: *Ministerio de Trabajo e Inmigración*

1.2.10.

Custos laborais en Galicia e España 2008-09: distribución segundo sectores económicos e compoñentes do custo

2008

	Galicia				España			
	Total	Industria	Construción	Servizos	Total	Industria	Construción	Servizos
				(en €)				
Custo laboral por traballador e mes	2.049,81	2.292,20	2.150,23	1.943,07	2.390,40	2.724,85	2.392,17	2.302,96
Custo total	1.498,95	1.685,78	1.463,64	1.441,69	1.762,78	2.005,12	1.656,57	1.719,87
Custo salarial total	1.309,26	1.455,47	1.331,77	1.252,99	1.531,90	1.709,99	1.474,31	1.496,32
Custo salarial ordinario	550,86	606,42	686,59	501,38	627,62	719,73	735,60	583,09
Custo por percepcións non salariais	83,16	71,68	163,06	69,59	100,69	113,15	152,28	87,69
Custo por cotizacións obrigatorias	486,99	556,63	541,74	450,42	547,18	632,00	600,93	514,81
Subvencións e bonificacións da S. Social	19,29	21,89	18,21	18,62	20,25	25,41	17,62	19,41
Custo laboral por hora efectiva								
Custo total por hora	15,13	16,05	14,62	14,92	17,66	19,51	16,28	17,44
Custo salarial total por hora	11,07	11,80	9,96	11,07	13,02	14,36	11,27	13,03
Custos salarial ordinario por hora	9,66	10,19	9,05	9,62	11,33	12,26	10,04	11,35
Outros custos por hora	4,07	4,24	4,67	3,85	4,64	5,15	5,01	4,42

2009

	Galicia				España			
	Total	Industria	Construción	Servizos	Total	Industria	Construción	Servizos
				(en €)				
Custo laboral por traballador e mes								
Custo total	2.199,66	2.367,43	2.261,37	2.139,84	2.516,81	2.785,97	2.575,89	2.448,70
Custo salarial total	1.615,02	1.728,30	1.559,26	1.593,09	1.857,97	2.030,23	1.791,19	1.829,71
Custo salarial ordinario	1.411,92	1.492,33	1.433,33	1.384,74	1.611,15	1.730,75	1.578,43	1.589,38
Outros custos	584,64	639,14	702,11	546,75	658,84	755,74	784,71	618,99
Custo por percepcións non salariais	91,66	90,62	155,60	79,88	113,18	140,81	186,36	96,39
Custo por cotizacións obrigatorias	511,63	573,99	565,52	483,49	565,43	643,34	617,12	540,62
Subvencións e bonificacións da S. Social	18,66	25,47	19,01	16,63	19,78	28,42	18,77	18,02
Custo laboral por hora efectiva								
Custo total por hora	16,41	17,18	15,36	16,41	19,02	20,51	17,82	18,87
Custo salarial total por hora	12,05	12,54	10,60	12,22	14,04	14,95	12,39	14,10
Custos salarial ordinario por hora	10,54	10,83	9,74	10,62	12,18	12,75	10,92	12,25
Outros custos por hora	4,36	4,64	4,77	4,19	4,98	5,57	5,43	4,77

Fonte: *INE*

1.2.11.

Tempo de traballo segundo traballador e mes en Galicia e España 2008-09: distribución segundo tipo de xornada e sectores de actividade

2008

	Total		Industria		Construción		Servizos	
	España	Galicia	España	Galicia	España	Galicia	España	Galicia
Horas pactadas								
Total traballadores	156,4	155,3	165,0	165,1	167,9	168,6	152,0	149,0
Traballadores a tempo completo	169,1	170,0	170,5	171,2	170,9	171,1	168,3	169,1
Traballadores a tempo parcial	88,4	84,3	82,7	96,7	86,5	82,3	88,8	82,9
Horas pagadas								
Total traballadores	157,0	156,0	165,9	166,6	168,1	169,2	152,6	149,3
Traballadores a tempo completo	169,8	170,5	171,5	172,8	171,2	171,7	169,0	169,2
Traballadores a tempo parcial	88,5	85,3	82,8	97,1	86,6	82,3	89,0	83,9
Horas efectivas								
Total traballadores	135,6	135,7	140,2	143,1	147,1	147,4	132,2	130,4
Traballadores a tempo completo	146,4	147,8	144,7	148,0	149,7	149,4	146,2	147,3
Traballadores a tempo parcial	77,7	76,5	73,1	87,8	78,2	75,6	78,0	75,1
Horas non traballadas								
Total traballadores	21,6	20,5	26,0	23,9	21,3	22,0	20,5	19,1
Traballadores a tempo completo	23,6	22,9	27,1	25,1	21,8	22,4	22,9	22,2
Traballadores a tempo parcial	10,9	8,8	9,8	9,4	8,5	7,3	11,1	8,8
Horas extras por traballador								
Total traballadores	0,7	0,8	1,1	1,7	0,5	0,6	0,7	0,5
Traballadores a tempo completo	0,8	0,8	1,2	1,8	0,5	0,6	0,8	0,4
Traballadores a tempo parcial	0,2	0,9	0,1	0,4	0,1	-	0,3	1,0

2009

	Total		Industria		Construción		Servicios	
	España	Galicia	España	Galicia	España	Galicia	España	Galicia
Horas pactadas								
Total traballadores	154,6	156,0	163,7	164,5	166,0	169,2	150,9	151,1
Traballadores a tempo completo	168,1	169,4	170,3	171,2	170,8	171,2	167,1	168,4
Traballadores a tempo parcial	85,1	83,37	79,9	86,5	83,5	85,7	85,5	82,9
Horas pagadas								
Total traballadores	155,1	156,3	164,3	165,0	166,3	169,8	151,4	151,3
Traballadores a tempo completo	168,6	169,7	170,9	171,7	171,2	171,8	167,6	168,6
Traballadores a tempo parcial	85,2	83,7	80,1	86,8	82,9	85,7	85,7	83,2
Horas efectivas								
Total traballadores	132,5	134,1	136,3	137,9	144,7	147,2	130,0	130,5
Traballadores a tempo completo	143,8	145,3	141,4	143,3	148,9	149,0	143,6	145,1
Traballadores a tempo parcial	74,5	73,7	69,9	75,2	72,9	76,4	74,7	73,4
Horas non traballadas								
Total traballadores	22,8	22,5	28,5	28,1	21,9	22,7	21,6	20,9
Traballadores a tempo completo	25,1	24,8	29,8	29,5	22,6	23,1	24,2	23,7
Traballadores a tempo parcial	10,9	10,0	10,1	11,7	10,5	9,3	11,0	9,8
Horas extras por traballador								
Total traballadores	0,6	0,6	0,8	1,3	0,6	0,8	0,6	0,3
Traballadores a tempo completo	0,7	0,6	0,9	1,4	0,6	0,8	0,7	0,4
Traballadores a tempo parcial	0,2	0,3	0,2	0,4	0,0	0,0	0,2	0,3

Fonte: *INE*

1.2.12.

A industria foi novamente, tanto en Galicia coma en España, o sector de actividade cos custos laborais máis elevados, cunha media de 2.367,43 euros en Galicia, o 85% da media estatal. Séguenlle a construción, cun custo laboral medio de 2.261,37 euros (o 87,7% do custo estatal) e os servizos, cun custo medio de 2.139,84 euros (o 87,3% do custo medio en España). O conxunto da actividade do sector de servizos presenta incrementos do nivel do custo laboral por traballador e mes superiores aos rexistrados no conxunto do Estado (**cadro 1.2.11.**).

O importe das ganancias salariais (pagos ordinarios) por traballador e mes segue situando a Galicia coma a segunda comunidade autónoma cos custos salariais ordinarios máis baixos. Tras unha medra do 4,7%, medio punto por debaixo do experimentado en España, estas acadaron en 2009 os 1.411,92 euros (199,23 euros menos que a media no conxunto do Estado), por diante de Estremadura, con 1337,48 euros.

Igual que no ano anterior, o número de horas efectivamente traballadas descendeu lixeiramente en Galicia (acada as 134,1 horas en 2009), descendendo no conxunto do Estado ata as 132,5 horas. Os traballadores a tempo completo teñen en Galicia 145,3 horas efectivamente traballadas (143,8 horas de media en España), e os traballadores a tempo parcial, un total de 73,7 horas ao mes (74,5 horas no conxunto do Estado).

Do mesmo xeito que en anos anteriores, a construción é o sector de actividade con máis horas pactadas e efectivas, seguido pola industria e os servizos. No caso dos traballadores a tempo completo, a construción é o sector que presenta un maior número de horas pactadas e efectivas, mentres que a industria o é no caso dos traballadores a tempo parcial.

Este descenso do número de horas efectivamente traballadas foi acompañado dunha medra do custo laboral por hora efectiva, que acada un valor monetario de 16,41 euros (19,02 euros de media en España). Este incremento prodúcese tanto no custo salarial como en "outros custos".

Mercado de traballo e produtividade

A grave recesión da economía de Galicia trasladouse directamente ao mercado de traballo ao longo do ano 2009. A modo de síntese, xa que a Memoria presenta un capítulo específico dedicado á análise do emprego, o último ano presenta datos máis negativos que nos anos anteriores, cun elevado incremento do desemprego, especialmente no primeiro semestre do ano, unha caída do número de persoas afiliadas á Seguridade Social e do número de persoas ocupadas segundo a Enquisa de Poboación Activa (EPA) e un novo descenso da contratación rexistrada nas oficinas de emprego.

Tras unha caída da actividade económica galega do 3,0%, catro puntos e sete décimas inferior á rexistrada en 2008, o número de afiliados en alta laboral cae un 4,0% de media (medrara un 0,2% en 2008) e o número de persoas ocupadas segundo a EPA o fai tamén nun 4,0%, case cinco puntos porcentuais máis que no ano precedente. No que atinxe ao desemprego, o número de persoas rexistradas nas oficinas de

Produtividade aparente do factor traballo en Galicia e España 2008-09: distribución segundo sectores

		2008		2009	
		Galicia	España	Galicia	España
Produción (prezos correntes)					
PIB prezos de mercado	*(en millóns de euros)*	56.290,2	1.088.502,0	54.686,0	1.051.151,0
VEB sector primario		2.318,2	25.654,0	2.184,3	23.877,0
VEB industria		9.602,5	169.308,0	8.469,4	147.804,0
VEB construción		6.691,2	113.638,0	6.388,6	104.828,0
VEB servizos		32.902,7	687.554,0	33.741,6	699.641,0
Emprego					
Total	*(en miles de persoas)*	1.200,2	20.257,6	1.151,5	18.880,0
Sector primario		93,8	818,9	91,6	786,1
Industria		215,9	3.198,9	194,1	2.775,0
Construción		134,1	2.453,4	115,7	1.888,3
Servizos		756,4	13.786,4	750,1	13.438,7
Produtividade aparente					
Total	*(prezos correntes) (en miles de € por ocupado)*	46,90	53,73	47,49	55,68
Sector primario		24,71	31,33	23,85	30,37
Industria		44,48	52,93	43,63	53,26
Construción		49,90	46,32	55,22	55,51
Servizos		43,50	49,87	44,98	52,06
Produtividade aparente					
Total	*(prezos correntes) (%)*	87,28	100,00	85,30	100,00
Sector primario		78,89	100,00	78,51	100,00
Industria		84,03	100,00	81,92	100,00
Construción		107,73	100,00	99,46	100,00
Servizos		87,22	100,00	86,40	100,00

Fonte: Elaboración propia *CES-Galicia*

1.2.13.

emprego aumentou nun 26,6% e o número de parados estimados pola EPA, en 48.700 persoas. A taxa de paro medrou en Galicia ata o 12,6%, máis de dous puntos por riba da media española.

Ao longo do exercicio 2009, a medida que aumenta a caída da actividade económica, o descenso da ocupación se agrava cada vez máis. Asemade, a poboación parada segundo a EPA presenta unha taxa de variación interanual no segundo trimestre do ano do 56,2%, cando no mesmo semestre do ano anterior só chegara ao 11,3%.

Tendo en conta a evolución do PIB (prezos correntes) e a poboación ocupada, a produtividade aparente do traballo, medida como o cociente entre estas dúas variables, volveu a medrar no 2009, tanto en Galicia como en España. No conxunto da economía galega, a medra foi do 1,3%, máis de dous puntos por debaixo da medra española. A diferenza do acontecido no ano precedente, a comunidade galega presenta unha caída da productividade aparente no sector primario e industrial, en tanto que medra na construción e nos servizos, se ben a ritmo inferior á media estatal.

A produtividade aparente do factor traballo representa en Galicia o 85,3% da media estatal, dous puntos por debaixo da media do ano anterior. Como indica o

Indicadores de seguimento dos obxectivos fixados no Acordo pola competitividade de Galicia 2008-11

		Obxectivo 2011	Data	Galicia	España
Desenvolvemento e modernización empresarial					
Gasto en I+D do sector privado	*(% sobre gasto I+D)*	50,0	*2008*	48,1	55,1
Gasto en I+D do sector privado	*(% sobre PIB)*	0,8		0,5	0,8
Empresas con conexión a internet mediante banda ampla	*(% sobre total empresas)*	97,5	*2009*	96,1	97,5
Gastos totais en actividades innovadoras das empresas	*(% sobre PIB)*	2,0	*2007*	1,8	1,7
Empresas que innovan	*(% sobre empresas de 10 ou máis ocupados)*	27,5	*2007*	16,4	15,2
Empresas de máis de 100 asalariados	*(Empresas por 1.000 habitantes)*	0,3	*2008*	0,2	0,3
Importacións de bens de equipamento	*(% sobre total importacións)*	11,5	*2008*		
Propensión media a exportar	*(% exportacións internacionais sobre PIB)*	30,0	*2008*	27,7	17,2
Prazas hoteleiras	*(Prazas por 1.000 habitantes)*	25,0	*2008*	21,8	29,1
Empresas certificadas ISO-9000	*(% sobre total estatal)*	5,5	*2007*	5,1	100,0
Demografía, mercado de traballo e capital humano					
Taxa de crecemento poboación	*(taxa crecemento por mil)*	6,0		3,8	19,1
Taxa temporalidade	*(%)*	20,0		31,5	31,8
Taxa global de emprego	*(% ocupados sobre pob. 16-64 anos)*	67,5	*2008*	50,3	53,0
Taxa feminina de emprego	*(% mulleres ocupadas sobre mulleres 16-64)*	59,0		42,3	43,9
Taxa de desemprego xuvenil	*(% parados de 16-24 anos sobre activos 16-24)*	13,0		21,2	24,6
Abandono educativo temprano	*(% pob.18-24 que non rematou secundaria 2ª etapa e non segue ningún tipo de formación)*	22,5	*2006*	27,1	29,2
Nivel de formación da poboación nova	*etapa)*	80,0		66,6	65,0
Titulados en matemáticas, ciencias e tecnoloxías	*(Graduados en educación superior en ciencia e tecnoloxía por mil hab. 20-29 anos)*	13,5	*2007*	6,8	6,5
I+D+i e Sociedade da Información					
Gasto en I+D	*(% sobre PIB)*	1,6	*2008*	1,0	1,4
Solicitudes de patentes vía estatal	*(Nº por millón habitantes)*	52,5	*2009*	61,8	79,4
Persoal en actividades I+D	*(% sobre ocupados)*	1,0	*2008*	0,8	1,1
Poboación que emprega internet		40,0		49,8	59,8
Persoas que mercaron a través de internet	*(% sobre poboación 16-74 anos)*	22,5		13,7	15,7
Persoas que obteñen información de pax web da Admón.		60,0	*2009*	53,3	47,7
Empresas con sitio/páxina web	*(% empresas con conexión internet)*	55,0		55,1	58,9
Empresas que interactúan coas AA.PP. mediante internet		75,0		67,4	67,8
Redes de transporte e infraestruturas enerxéticas					
Dotación autovías e autoestradas	*(Km/1.000 km2)*	31,0	*2008*	33,8	32,7
Dotación estradas	*(Km/1.000 km2)*	615,0		559,2	296,2
Medioambiente e territorio					
Xeración eléctrica con renovables	*(% sobre consumo enerxía eléctrica)*	81,0	*2008*	61,3	
Extensión solo industrial	*(millóns m2 solo operativo)*	64,8	*2009*	8,1	

Fonte: Elaboración propia *CES-Galicia*

1.2.14.

cadro 1.2.13., este descenso prodúcese en todos os sectores produtivos, de xeito que a produtividade se atopa por baixo da media española en todos eles en 2009. Cómpre salientar a caída de máis de 8 puntos no sector da construción e de máis de dous no caso da industria.

Xunto ao problema da ocupación e ao forte incremento do desemprego, os datos recollidos no **cadro 1.1.6.** *[Mercado de traballo en Galicia e España 2008-09]* reflicten un importante incremento do número de expedientes de regulación de emprego autorizados e dos traballadores afectados polos mesmos, así como unha caída do 3,2% do número de empresas inscritas na Seguridade Social no réxime xeral e da minaría de carbón e dun 28,5% no das sociedades mercantís creadas no último ano. ■

1.3.

poboación

O número de habitantes residentes en Galicia mantense practicamente constante ao longo do 2009, acadando as 2.796.811 persoas empadroadas a un de xaneiro de 2010, 722 persoas máis que na mesma data do ano anterior. Tendo en conta que a medra da poboación no conxunto do Estado segue sendo superior á rexistrada na comunidade galega, no último ano continúa o deterioro do seu peso relativo no total estatal (5,96%).

Este lixeiro incremento de habitantes ven explicado polo aumento da poboación estranxeira. Mentres que a poboación empadroada medrou en 722 persoas, a poboación estranxeira incrementouse en 3.093 persoas. Con todo, a poboación foránea representa soamente o 3,9% da poboación total galega, sendo esta porcentaxe 8,3 puntos porcentuais inferior á rexistrada de media en España. A importancia relativa da poboación estranxeira de Galicia no conxunto do Estado foi do 1,9% (109.222 persoas).

Tras seis anos consecutivos cun crecemento do número de nacementos, 2009 rexistrou menos alumbramentos que no ano anterior. Asemade, cómpre salientar, dunha banda, que Galicia continúa co seu saldo vexetativo negativo, que se sitúa en 7.580, a cifra máis elevada do conxunto do Estado, e doutra, que a comunidade autónoma galega se sitúa como a segunda coa taxa bruta de mortalidade máis alta, tras Asturias, e a terceira coa taxa bruta de natalidade máis baixa, tras Asturias e Castela e León.

Estrutura e distribución da poboación

A poboación empadroada en Galicia a 1 de xaneiro de 2010 medrou un 0,03% respecto á mesma data do

1.3.1.

Poboación de dereito nas CC.AA. 2009-10 (1)

	2009				2010				10/09					
	Total	Homes	Mulleres	Hab./Km2	Total	Homes	Mulleres	Hab./Km2	Total		Homes		Mulleres	
									(%)	*(número)*	*(%)*	*(número)*	*(%)*	*(número)*
Andalucía	8.302.923	4.113.383	4.189.540	94,8	8.353.843	4.137.125	4.216.718	95,4	0,6	50.920	0,6	23.742	0,6	27.178
Aragón	1.345.473	673.819	671.654	28,2	1.345.419	672.337	673.082	28,2	0,0	-54	-0,2	-1.482	0,2	1.428
Asturias	1.085.289	520.916	564.373	102,3	1.084.109	520.319	563.790	102,2	-0,1	-1.180	-0,1	-597	-0,1	-583
Baleares	1.095.426	551.079	544.347	219,4	1.105.184	555.241	549.943	221,4	0,9	9.758	0,8	4.162	1,0	5.596
Canarias	2.103.992	1.052.636	1.051.356	282,5	2.114.928	1.056.765	1.058.163	284,0	0,5	10.936	0,4	4.129	0,6	6.807
Cantabria	589.235	288.735	300.500	110,7	591.886	289.983	301.903	111,2	0,4	2.651	0,4	1.248	0,5	1.403
Castela e León	2.563.521	1.272.020	1.291.501	27,2	2.555.715	1.267.159	1.288.556	27,1	-0,3	-7.806	-0,4	-4.861	-0,2	-2.945
Castela-A Mancha	2.081.313	1.051.668	1.029.645	26,2	2.095.855	1.058.093	1.037.762	26,4	0,7	14.542	0,6	6.425	0,8	8.117
Cataluña	7.475.420	3.713.765	3.761.655	232,8	7.504.881	3.721.373	3.783.508	233,7	0,4	29.461	0,2	7.608	0,6	21.853
C. Valenciana	5.094.675	2.537.898	2.556.777	219,1	5.099.274	2.536.693	2.562.581	219,3	0,1	4.599	0,0	-1.205	0,2	5.804
Estremadura	1.102.410	547.550	554.860	26,5	1.105.481	548.985	556.496	26,6	0,3	3.071	0,3	1.435	0,3	1.636
Galicia	2.796.089	1.349.603	1.446.486	94,5	2.796.811	1.350.624	1.446.187	94,6	0,0	722	0,1	1.021	0,0	-299
A Coruña	1.145.488,0	550.841,0	594.647,0	144,1	1.146.044,0	551.192,0	594.852,0	144,1	0,0	556	0,1	351	0,0	205
Lugo	355.195,0	172.943,0	182.252,0	48,8	353.251,0	171.889,0	181.362,0	48,6	-0,5	-1.944	-0,6	-1.054	-0,5	-890
Ourense	335.642,0	161.454,0	174.188,0	34,1	335.159,0	161.381,0	173.778,0	34,0	-0,1	-483	0,0	-73	-0,2	-410
Pontevedra	959.764,0	464.365,0	495.399,0	213,5	962.357,0	466.162,0	496.195,0	214,1	0,3	2.593	0,4	1.797	0,2	796
Madrid	6.386.932	3.094.874	3.292.058	788,7	6.445.499	3.118.461	3.327.038	795,9	0,9	58.567	0,8	23.587	1,1	34.980
Murcia	1.446.520	731.609	714.911	127,9	1.460.164	737.854	722.310	129,1	0,9	13.644	0,9	6.245	1,0	7.399
Navarra	630.578	315.486	315.092	60,7	636.038	317.982	318.056	61,2	0,9	5.460	0,8	2.496	0,9	2.964
País Vasco	2.172.175	1.062.412	1.109.763	300,2	2.178.061	1.064.811	1.113.250	301,0	0,3	5.886	0,2	2.399	0,3	3.487
A Rioxa	321.702	162.173	159.529	63,8	321.780	161.585	160.195	63,8	0,0	78	-0,4	-588	0,4	666
Ceuta	78.674	40.118	38.556	4.140,7	80.570	41.273	39.297	4.240,5	2,4	1.896	2,9	1.155	1,9	741
Melilla	73.460	37.244	36.216	5.650,8	76.034	38.841	37.193	5.848,8	3,5	2.574	4,3	1.597	2,7	977
Total	46.745.807	23.116.988	23.628.819	92,4	46.951.532	23.195.504	23.756.028	92,8	0,4	205.725	0,3	78.516	0,5	127.209
Galicia / España *(%)*	5,98	5,84	6,12		5,96	5,82	6,09							

(1) datos a 1 de xaneiro de cada ano

Fonte: *INE*

Poboación de dereito nas comarcas 2008-09 (1)

Comarcas	2008 Total	2008 Homes	2008 Mulleres	2009 Total	2009 Homes	2009 Mulleres	09/08 (%)	09/08 (total)
A Coruña	1.139.121	548.037	591.084	1.145.488	550.841	594.647	0,6	6.367
Arzúa	17.880	8.842	9.038	17.718	8.800	8.918	-0,9	-162
Barbanza	67.672	33.111	34.561	68.048	33.367	34.681	0,6	376
A Barcala	11.101	5.318	5.783	11.356	5.450	5.906	2,3	255
Bergantiños	70.288	34.520	35.768	70.374	34.469	35.905	0,1	86
Betanzos	39.460	19.402	20.058	39.597	19.412	20.185	0,3	137
A Coruña	389.289	185.040	204.249	393.470	186.866	206.604	1,1	4.181
Eume	27.024	13.393	13.631	26.940	13.349	13.591	-0,3	-84
Ferrol	163.158	78.215	84.943	163.276	78.329	84.947	0,1	118
Fisterra	23.871	11.664	12.207	23.793	11.658	12.135	-0,3	-78
Muros	14.781	7.150	7.631	14.725	7.127	7.598	-0,4	-56
Noia	35.969	17.368	18.601	35.949	17.412	18.537	-0,1	-20
Ordes	38.608	18.949	19.659	38.832	19.092	19.740	0,6	224
Ortegal	14.940	7.223	7.717	14.721	7.140	7.581	-1,5	-219
Santiago	158.875	75.489	83.386	161.031	76.353	84.678	1,4	2.156
O Sar	17.052	8.177	8.875	16.992	8.129	8.863	-0,4	-60
Terra de Melide	13.560	6.798	6.762	13.427	6.723	6.704	-1,0	-133
Terra de Soneira	19.966	9.805	10.161	19.813	9.733	10.080	-0,8	-153
Xallas	15.627	7.573	8.054	15.426	7.432	7.994	-1,3	-201
Lugo	355.549	172.914	182.635	355.195	172.943	182.252	-0,1	-354
Os Ancares	12.289	6.444	5.845	12.056	6.327	5.729	-1,9	-233
Chantada	15.363	7.456	7.907	15.230	7.407	7.823	-0,9	-133
A Fonsagrada	6.500	3.404	3.096	6.314	3.312	3.002	-2,9	-186
Lugo	118.631	56.347	62.284	119.568	56.788	62.780	0,8	937
A Mariña Central	30.566	14.972	15.594	30.717	15.041	15.676	0,5	151
A Mariña Occidental	27.660	13.616	14.044	27.668	13.684	13.984	0,0	8
A Mariña Oriental	17.460	8.371	9.089	17.511	8.414	9.097	0,3	51
Meira	5.974	2.966	3.008	5.874	2.932	2.942	-1,7	-100
Quiroga	6.337	3.088	3.249	6.206	3.033	3.173	-2,1	-131
Sarria	25.091	12.413	12.678	24.904	12.316	12.588	-0,7	-187
Terra Chá	45.623	22.483	23.140	45.272	22.327	22.945	-0,8	-351
Terra de Lemos	33.786	16.317	17.469	33.549	16.196	17.353	-0,7	-237
A Ulloa	10.269	5.037	5.232	10.326	5.166	5.160	0,6	57
Ourense	336.099	161.848	174.251	335.642	161.454	174.188	-0,1	-457
Allariz-Maceda	15.156	7.444	7.712	15.154	7.472	7.682	0,0	-2
Baixa Limia	8.762	4.215	4.547	8.579	4.167	4.412	-2,1	-183
O Carballiño	29.794	14.214	15.580	29.648	14.075	15.573	-0,5	-146
A Limia	23.799	11.715	12.084	23.614	11.583	12.031	-0,8	-185
Ourense	144.370	68.195	76.175	145.424	68.557	76.867	0,7	1.054
O Ribeiro	19.582	9.404	10.178	19.293	9.288	10.005	-1,5	-289
Terra de Caldelas	3.902	1.947	1.955	3.746	1.872	1.874	-4,0	-156
Terra de Celanova	21.474	10.274	11.200	21.173	10.097	11.076	-1,4	-301
Terra de Trives	5.116	2.583	2.533	5.015	2.544	2.471	-2,0	-101
Valdeorras	28.556	14.104	14.452	28.504	14.087	14.417	-0,2	-52
Verín	28.541	14.145	14.396	28.461	14.134	14.327	-0,3	-80
Viana	7.047	3.608	3.439	7.031	3.578	3.453	-0,2	-16
Pontevedra	953.400	461.469	491.931	959.764	464.365	495.399	0,7	6.364
O Baixo Miño	50.012	24.527	25.485	50.799	24.941	25.858	1,6	787
Caldas	35.282	17.027	18.255	35.407	17.131	18.276	0,4	125
O Condado	42.425	20.846	21.579	42.916	21.043	21.873	1,2	491
Deza	45.043	22.113	22.930	45.041	22.092	22.949	0,0	-2
O Morrazo	82.500	40.877	41.623	83.062	41.159	41.903	0,7	562
A Paradanta	16.637	8.074	8.563	16.411	7.964	8.447	-1,4	-226
Pontevedra	122.137	58.577	63.560	123.135	58.830	64.305	0,8	998
O Salnés	110.233	53.634	56.599	110.891	53.907	56.984	0,6	658
Tabeirós-Terra de Montes	28.572	13.527	15.045	28.389	13.450	14.939	-0,6	-183
Vigo	420.559	202.267	218.292	423.713	203.848	219.865	0,7	3.154
Galicia	2.784.169	1.344.268	1.439.901	2.796.089	1.349.603	1.446.486	0,4	11.920

(1) datos a 1 de xaneiro de cada ano

Fonte: *IGE*

1.3.2.

Poboación residente en núcleos de máis de 10.000 habitantes 2008-09 (1)

	2008		2009		09/08		Concellos >10.000 habs.
		(% / total provincial)		*(% / total provincial)*		*(%)*	
A Coruña	797.129	70,0	804.894	70,3	7.765	1,0	22
Lugo	159.836	45,0	161.407	45,4	1.571	1,0	5
Ourense	159.350	47,4	160.621	47,9	1.271	0,8	5
Pontevedra	776.202	81,4	792.004	82,5	15.802	2,0	25
Total	1.892.517	68,0	1.918.926	68,6	26.409	1,4	57

(1) datos a 1 de xaneiro de cada ano
Fonte: *INE*

1.3.3.

Poboación das sete grandes cidades 2006-09 (1)

	2006	2007	2008	2009	09/08	
					(%)	*(total)*
Vigo	293.255	294.772	295.703	297.332	0,6	1.629
A Coruña	243.320	244.388	245.164	246.056	0,4	892
Ourense	108.137	107.186	107.057	107.742	0,6	685
Lugo	93.450	93.853	95.416	96.678	1,3	1.262
Santiago	93.458	93.712	94.339	95.092	0,8	753
Pontevedra	80.096	80.202	80.749	81.576	1,0	827
Ferrol	76.399	75.181	74.696	74.273	-0,6	-423
Total	988.115	989.294	993.124	998.749	0,6	5.625
7 cidades / Galicia *(%)*	35,9	35,8	35,8	35,7		

(1) datos a 1 de xaneiro de cada ano
Fonte: *INE*

1.3.4.

ano anterior, acadando os 2.796.811 habitantes (722 persoas máis que en xaneiro de 2009). A poboación empadroada no conxunto do Estado continúa medrando por riba do rexistrado en Galicia (0,4%). O peso relativo da poboación galega no total estatal volveu a descender ao longo do último ano, representando o 5,96% en xaneiro de 2010, fronte ao 5,98% do ano anterior.

A mesma tendencia rexístrase tanto no caso dos galegos como das galegas, que a un de xaneiro de 2010, representan o 5,82% dos homes e o 6,09% das españolas, cando no mesmo período do ano anterior, estas porcentaxes ascendían ao 5,84% e 6,12%, respectivamente.

Un ano máis, rexístrase unha lixeira medra da concentración da poboación nas provincias de A Coruña e Pontevedra. Esta última provincia rexistrou o maior crecemento, con 2.593 residentes máis, sendo a

medra de 556 persoas no caso de A Coruña. Tras o descenso do número de habitantes empadroados en Lugo e Ourense, con 1.944 e 483 habitantes menos, respectivamente, o 75,4% da poboación galega reside en municipios de A Coruña e Pontevedra.

O volume de poboación maior de 65 anos segue aumentando no derradeiro ano analizado. O Padrón municipal de habitantes indica que o primeiro de xaneiro de 2010 estaban empadroados en Galicia un total de 619.697 persoas cunha idade superior aos 65 anos, 7.876 persoas máis que na mesma data do ano anterior, o que representa o 22,16% da poboación galega. O número de nenos menores de nove anos aumentou en Galicia en 3.319 habitantes, acadando os 217.786 mozos, o 7,78% da poboación galega.

Os datos do Padrón municipal de habitantes a 1 de xaneiro de 2009 indican que nas 24 comarcas englobadas na denominada Galicia occidental-costa residían 1.965.482 habitantes, o que representa o 70,6% da poboación galega. Pola contra, e a pesar dunha medra superior ás tres mil persoas no caso da poboación estranxeira, volve a descender a poboación residente no conxunto das comarcas do interior (502 empadroados menos), acadando os 818.687 habitantes segundo os datos a 1 de xaneiro de 2009.

Son vinte e unha as comarcas galegas nas que medra a poboación, como se pode apreciar no **cadro 1.3.2.**, e a maioría delas pertencen á franxa costeira, constatando a despoboación da Galicia interior.

Nos 57 concellos galegos considerados núcleos urbáns reside o 69% da poboación galega (1.918.926 persoas). Os datos do Padrón reflicten que Galicia continúa o proceso de abandono dos núcleos rurais, xa que mentres que a poboación nos concellos con máis de 10.000 habitantes medra en 26.409 persoas, a Galicia rural acolle no derradeiro ano un total de 877.163 persoas, 25.066 habitantes menos que no ano anterior.

Oito de cada dez pontevedreses residen en núcleos de máis de dez mil habitantes, sendo esta relación de sete de cada dez no caso dos empadroados na provincia de A Coruña. Pola contra, nas provincias de Ourense e Lugo menos da metade dos habitantes viven nestes núcleos de poboación (o 47,9% e 45,7% dos habitantes, respectivamente).

Como no ano anterior, e por mor da influencia do aumento da poboación estranxeira (3.093 estranxeiros máis), o número de persoas residentes nos sete grandes núcleos urbanos medrou lixeiramente entre as dúas datas consideradas. A un de xaneiro de 2010, a poboación empadroada nestes concellos ascendeu a 998.749 persoas, o 35,7% da poboación galega, rexistrándose un incremento de 5.625 habitantes. Destas grandes cidades de Galicia, so Ferrol continúa rexistrando unha caída da súa poboación, cunha redución de 423 habitantes entre o 1 de xaneiro de 2008 e 2009. Pola contra, os incrementos máis acusados déronse en Lugo e Vigo, con 1.262 e 1.629 habitantes máis, respectivamente (**cadro 1.3.4.**).

• **Poboación estranxeira empadroada**

O último ano presentou un menor crecemento do

Poboación estranxeira residente e poboación total en Galicia e España a 1 de xaneiro de 2010

	Estranxeiros Total	Estranxeiros Homes	Estranxeiros Mulleres	Poboación total Total	Poboación total Homes	Poboación total Mulleres	Estranxeiros / total (%)
España	5.708.940	2.999.030	2.709.910	46.951.532	23.195.504	23.756.028	12,2
Galicia	109.222	55.054	54.168	2.796.811	1.350.624	1.446.187	3,9
A Coruña	38.803	18.684	20.119	1.146.044	551.192	594.852	3,4
Lugo	14.003	7.332	6.671	353.251	171.889	181.362	4,0
Ourense	16.691	8.486	8.205	335.159	161.381	173.778	5,0
Pontevedra	39.725	20.552	19.173	962.357	466.162	496.195	4,1
				(%)			
Galicia / España	1,9	1,8	2,0	6,0	5,8	6,1	
A Coruña / Galicia	35,5	33,9	37,1	41,0	40,8	41,1	
Lugo / Galicia	12,8	13,3	12,3	12,6	12,7	12,5	
Ourense / Galicia	15,3	15,4	15,1	12,0	11,9	12,0	
Pontevedra / Galicia	36,4	37,3	35,4	34,4	34,5	34,3	

Fonte: *INE*

1.3.5.

número de estranxeiros empadroados en Galicia, que se sitúa nos 109.222 habitantes, o 3,9% da poboación galega empadroada o 1 de xaneiro de 2010 (no conxunto do Estado representa o 12,2%).

Comparado co ano anterior, a poboación estranxeira medra en Galicia en 3.093 persoas, polo que o incremento da poboación galega entre o un de xaneiro de 2009 e 2010 ven explicado pola medra da poboación foránea (a poboación total en Galicia incrementouse en 722 persoas).

En termos relativos, a poboación estranxeira medra un 2,91% respecto aos datos do Padrón do ano 2009, sendo esta medra do 2,71% no caso dos homes (1.453 máis) e do 3,12% no das mulleres (1.640 máis). O **cadro 1.3.5.** indica que Galicia acolle o 1,9% dos estranxeiros empadroados en España, mentres que a poboación galega representa o 6% da poboación española.

Pontevedra continúa a ser a provincia que acolle o maior número de estranxeiros, con 39.725 persoas, seguida de A Coruña, cun total de 38.803 estranxeiros. Dos datos dos últimos padróns municipais de habitantes, en termos absolutos, os maiores incrementos rexistráronse en A Coruña e Ourense, con 1.070 e 1.145 persoas máis, respectivamente.

No que atinxe ao seu peso relativo na poboación total empadroada, o 5,0% da poboación empadroada en Ourense é estranxeira, sendo esta porcentaxe do 4,1% en Pontevedra, do 4,0% en Lugo e 3,4% en A Coruña. Lugo segue sendo a provincia co menor número de estranxeiros empadroados, con 14.003 persoas (584 máis que o primeiro de xaneiro de 2009).

O 19,6% dos estranxeiros empadroados en Galicia son de nacionalidade portuguesa, o 10,4% procede de Brasil e máis dun 8%, de Colombia. Atendendo á

importancia relativa no conxunto do Estado, cómpre salientar que as persoas de nacionalidade portuguesa residentes en Galicia representan o 15% dos portugueses empadroados en España, sendo estas porcentaxes do 16,04% no caso da comunidade cabo verdiana, do 9,79% no das persoas procedentes de Brasil e do 8,36% no caso das persoas de nacionalidade uruguaia. É de destacar que dos 1.352 estranxeiros procedentes de Indonesia, o 37% (500) residan en Galicia, aínda que so representan o 0,46% dos estranxeiros que hai na nosa terra.

De xeito semellante á distribución da poboación galega, case tres cuartas partes dos estranxeiros empadroados o están nas provincias de Pontevedra e A Coruña (71,89% da poboación foránea). Cómpre salientar a importancia relativa dos portugueses en Ourense, xa que o 41% dos estranxeiros empadroados nesa provincia proveñen de Portugal.

Movemento natural da poboación

Tras seis anos de incremento da natalidade, o ano 2009 presenta un descenso do 2,3% no número de nacementos, baixando a taxa de natalidade ata o 8,27 nados por cada mil habitantes.

O número medio de fillos por muller en Galicia situouse no último ano en 1,11, lonxe da media a nivel estatal, con 1,40. De xeito similar ao acontecido en anos anteriores, Pontevedra segue a ser a provincia coa taxa máis elevada, con 1,16 fillos por muller, seguida de A Coruña, con 1,12 fillos por muller. A idade media de maternidade en Galicia en 2008 (último ano dispoñible) situouse por riba da media española (31,56 e 30,83 anos, respectivamente).

Ao longo do último ano naceron en Galicia, **cadro 1.3.8.**, un total de 22.646 nenos e nenas (525 nacementos menos que no ano anterior), o que representa o 4,6% do total de nacementos en España. As provincias de A Coruña e Pontevedra son as que presentan o maior número de nacementos, con 9.639 e 8.686 nenos, respectivamente, acollendo en conxunto do 80,9% do total galego.

Por contra, e a diferenza do acontecido en España, Galicia presenta un incremento no número de defuncións, que se situou nos 30.226 falecementos, 597 máis que en 2008, o que representa o 7,9% do total de defuncións habidas en España no último ano. Os datos recollidos no devandito **cadro 1.3.8.** amosan que este incremento se produce tan só na provincia de A Coruña, onde se rexistraron 12.698 falecementos, 1.080 mortes máis.

A taxa de mortalidade descendeu no conxunto de Galicia ata as 11.04 defuncións por cada mil habitantes (10,82 no ano anterior), moi por riba das 8,35 defuncións por cada mil habitantes do conxunto do Estado (8,43 no ano anterior). Una vez máis Galicia sitúase entre as comunidades autónomas coa ratio máis elevada, tan só superada por Asturias, con 12,08 falecementos por cada mil habitantes.

Xunto a este comportamento da taxa de mortalidade, cómpre salientar que se mantén a taxa de mortalidade infantil en Galicia nos 3,1 falecementos por cada

Número medio de fillos por muller en Galicia e España 2005-09

	2005	2006	2007	2008	2009
Galicia	1,02	1,03	1,05	1,12	1,11
A Coruña	1,02	1,03	1,03	1,13	1,12
Lugo	0,88	0,88	0,94	0,95	0,98
Ourense	0,86	0,92	0,94	0,99	0,98
Pontevedra	1,10	1,10	1,12	1,19	1,16
España	1,34	1,38	1,39	1,46	1,40

Fonte: *INE*

1.3.6.

Nupcialidade, natalidade e mortalidade nas CC.AA. 2007-08: taxas (1)

	Nupcialidade		Natalidade		Mortalidade	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Andalucía	4,74	4,13	12,37	11,56	8,09	7,93
Aragón	3,89	3,71	10,47	9,91	10,25	10,02
Asturias	4,57	4,81	7,76	7,86	12,03	12,08
Baleares	4,00	4,05	12,01	11,16	7,07	7,46
Canarias	3,16	2,90	10,03	8,97	6,53	6,12
Cantabria	5,16	4,78	10,26	9,59	9,62	9,76
Castela e León	3,75	4,25	8,50	8,16	10,93	10,67
Castela - A Mancha	4,47	4,33	11,51	10,46	9,08	8,70
Cataluña	4,31	3,79	12,28	11,65	8,27	8,24
C. Valenciana	4,28	3,63	11,53	10,40	8,09	8,08
Estremadura	4,09	4,41	9,94	9,61	9,67	9,63
Galicia	3,97	3,89	8,46	8,27	10,82	11,04
Madrid	4,36	3,14	12,62	12,04	6,61	6,59
Murcia	4,07	3,57	13,55	12,78	7,27	7,19
Navarra	4,45	4,08	11,52	11,15	8,67	8,51
País Vasco	4,27	4,10	9,97	9,91	9,09	9,15
A Rioxa	4,25	3,85	11,21	10,46	9,11	8,71
Ceuta	5,10	5,41	16,10		6,87	7,25
Melilla	6,82	5,61	18,05		6,56	5,98
España	4,28	3,83	11,37	10,73	8,43	8,35

(1) taxas por 1000 habitantes
Fonte: *INE*

1.3.7.

Matrimonios, nacementos, defuncións e crecemento vexetativo en Galicia e España 2008-09 (1)

	Matrimonios		Nacementos		Defuncións		Crecemento vexetativo	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
A Coruña	4.778	4.627	9.825	9.639	11.618	12.698	-1.793	-3.059
Lugo	1.124	1.232	2.208	2.243	4.867	4.754	-2.659	-2.511
Ourense	1.068	1.131	2.156	2.078	4.706	4.413	-2.550	-2.335
Pontevedra	3.897	3.668	8.986	8.686	8.438	8.361	548	325
Total	10.867	10.658	23.175	22.646	29.629	30.226	-6.454	-7.580
España	197.216	175.952	519.779	492.931	385.954	383.486	133.825	109.445

(1) os datos de 2009 son provisionais
Fonte: *INE*

1.3.8.

Mortalidade infantil en Galicia e España 2005-09: taxas (1)

	2005	2006	2007	2008	2009
Galicia	3,18	3,41	3,31	3,15	3,14
A Coruña	3,86	3,56	4,43	3,77	4,77
Lugo	1,94	4,89	4,13	2,72	1,34
Ourense	1,57	2,94	3,38	5,10	1,44
Pontevedra	3,13	3,00	1,89	2,11	2,19
España	3,72	3,49	3,43	3,31	3,46

(1) mortalidade infantil por cada 1.000 nacementos
Fonte: *INE*

1.3.9.

Interrupcións voluntarias do embarazo nas CC.AA 2007-08: distribución segundo C.A. de residencia

	2007	2008
	(Taxas por 1.000 mulleres entre 15 e 44 anos)	
Andalucía	11,22	11,29
Aragón	11,91	12,60
Asturias	7,72	8,07
Baleares	14,91	14,13
Canarias	10,74	10,03
Cantabria	4,63	6,09
Castela - A Mancha	8,20	8,54
Castela e León	6,38	6,78
Cataluña	14,31	16,49
Comunidade Valenciana	10,46	10,75
Estremadura	5,46	6,11
Galicia	4,51	3,53
Madrid	16,00	15,79
Murcia	14,80	16,59
Navarra	5,65	6,13
País Vasco	6,84	7,02
A Rioxa	8,64	9,22
Ceuta e Melilla	3,74	3,26
Total	11,49	11,78

Fonte: *Ministerio de Sanidad y Consumo*

1.3.10.

1.000 nacementos (3,5 de media en España). Asemade, destaca o descenso rexistrado en Ourense, que acada unha taxa de 1,44 mortes por cada mil nacementos (5,10 no ano anterior). Pola contra, A Coruña, tras unha medra de un punto, presenta un índice de 4,77 falecementos, por diante de Pontevedra, con 2,19 falecementos por cada mil nacementos.

A evolución dos nacementos e das defuncións explica a evolución do crecemento vexetativo. Galicia non só presenta a segunda taxa de mortalidade máis elevada, tras Asturias, ou a terceira máis baixa no caso da taxa bruta de natalidade, tras Asturias e Castela e León, senón que ademais segue sendo a comunidade co saldo vexetativo negativo máis elevado. Mentres que no conxunto do Estado o saldo é positivo (109.445), Galicia presenta un novo valor negativo (7.580). Ao igual que no ano anterior, tan só Pontevedra acada un valor positivo, con 325.

Títulos de familia numerosa 2009 (1)

	categoría xeral	categoría especial	Total
A Coruña	7.485	543	8.028
Lugo	1.719	108	1.827
Ourense	1.520	162	1.682
Pontevedra	7.389	498	7.887
Total	18.113	1.311	19.424

(1) títulos en vigor a 31 de decembro
Fonte: *Consellería de Traballo e Benestar*

1.3.11.

No ano 2008 (último dato dispoñible) disminúe en case 1 punto o número de interrupcións voluntarias de embarazo, que se sitúa en 3,53 interrupcións por cada 1.000 mulleres entre 15 e 44 anos. Pola contra, no conxunto do Estado esta ratio aumenta dende as 11,49 interrupcións voluntarias en 2007 ata as 11,78 interrupcións rexistradas en 2008. Comparado co resto das comunidades autónomas, **cadro 1.3.10.**, Galicia presenta unha ratio número de interrupcións por cada mil mulleres entre 15 e 44 anos, tan só superior á rexistrada en Ceuta e Melilla (3,26).

O número de títulos de familia numerosa segue a medrar (número de títulos en vigor a 31 de decembro de 2009), como fixo no ano anterior, ascendendo ata os 19.424 títulos (829 títulos máis), dos que 18.113 son títulos de categoría xeral (791 títulos máis). Atendendo á súa distribución provincial, A Coruña e Pontevedra son as que teñen un maior número de títulos expedidos, con 8.028 e 7.887 títulos respectivamente, o que supón que ambas as dúas provincias acollen o 82% do total de títulos de familia numerosa en vigor. ■

1.4.

conversencia

A actividade produtiva da economía de Galicia experimentou ao longo do período 2000-2009 unha taxa de crecemento medio anual similar á media española, situándose a medra media anual acumulativa da poboación e do emprego por baixo da media española. Os datos do INE reflicten que o PIB galego e español creceron nese período a un ritmo do 2,4% e 2,3% anual, respectivamente, mentres que a taxa media de crecemento do emprego en Galicia e en España situouse, tamén respectivamente, no 1,5% e o 2,3%; e o de poboación, no 0,2% en Galicia e no 1,5% en España.

Tras esta evolución, o **cadro 1.4.1.** amosa o continuo descenso da importancia relativa da poboación galega no total estatal, manténdose o ascenso do PIB a prezos de mercado (prezos correntes). Tendo en conta a caída da ocupación no conxunto do Estado e en Galicia, por terceiro ano consecutivo aumenta o peso relativo do emprego.

En termos do PIB per cápita, a economía galega rexistra ao longo dos últimos anos un proceso de converxencia á media española e europea (UE-27). Este indicador sitúase no 87,4% da media española, case dez puntos porcentuais por riba do valor do ano 2000.

En relación á media dos vinte e sete países europeos (UE=100), o PIB nominal por habitante acadou en 2007 (último dato dispoñible) un valor de 88,8%, situándose este indicador nos 105 puntos no conxunto do Estado.

Converxencia coa media estatal

A economía galega experimentou no ano 2009 unha caída inferior á media española, cunha merma do seu PIB a prezos de mercado (prezos constantes) do −3,0%, mentres que a rexistrada no conxunto do Estado foi do −3,6%.

Participación da produción(1), a poboación e o emprego (2) galego no total español 2002-09

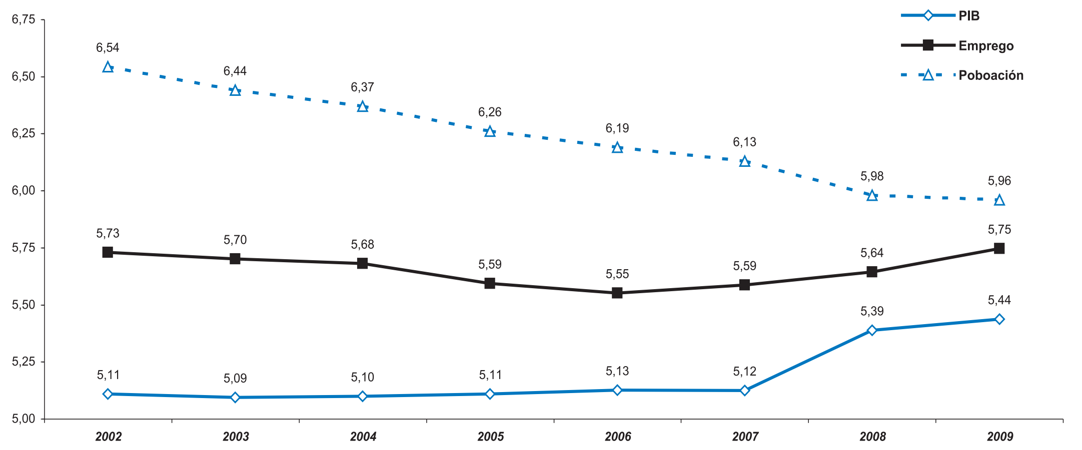

(1) PIB a prezos de mercado. Prezos correntes
(2) poboación afiliada á Seguridade Social
Fonte: Elaboración propia *CES-Galicia*

1.4.1.

Converxencia das CC.AA. en termos de PIB por habitante fronte a España e a Unión Europea 2000-2009

	PIB por habitante										
	(media España=100)						*(media UE-27=100)*				
	2000	2006	2008 (1)	2009 (2)	09/00	09/08	2000	2006	2007	07/00	07/06
					(variación absoluta)					*(variación absoluta)*	
Andalucía	73,7	77,7	76,9	76,4	2,7	-0,5	71,8	81,1	81,2	9,4	0,1
Aragón	104,5	107,3	109,4	107,7	3,2	-1,7	102,0	112,1	114,4	12,4	2,3
Asturias	83,6	90,5	94,0	94,0	10,4	0,0	81,4	94,6	96,9	15,5	2,3
Baleares	123,2	109,6	108,2	107,1	-16,1	-1,1	120,0	114,9	113,8	-6,2	-1,1
Canarias	94,8	89,0	87,9	86,8	-8,0	-1,1	92,3	93,3	92,8	0,5	-0,5
Cantabria	93,5	98,9	102,5	102,0	8,5	-0,5	91,0	103,4	105,4	14,4	2,0
Castela e León	90,5	95,3	97,1	97,5	7,0	0,4	88,1	99,5	101,4	13,3	1,9
Castela-A Mancha	78,6	78,0	76,3	75,2	-3,4	-1,1	76,5	81,3	81,5	5,0	0,2
Cataluña	121,8	117,9	116,9	117,2	-4,6	0,3	119,0	123,4	123,3	4,3	-0,1
C. Valenciana	96,5	91,7	89,4	88,5	-8,0	-0,9	93,9	95,9	95,3	1,4	-0,6
Estremadura	63,7	67,9	70,0	71,2	7,5	1,2	62,0	71,0	72,4	10,4	1,4
Galicia	77,7	83,1	86,2	87,4	9,7	1,2	75,6	86,7	88,8	13,2	2,1
Madrid	136,0	130,4	129,8	131,2	-4,8	1,4	132,0	136,7	136,8	4,8	0,1
Murcia	83,9	83,7	81,9	81,4	-2,5	-0,5	81,7	87,4	86,9	5,2	-0,5
Navarra	127,3	125,6	127,3	129,3	2,0	2,0	124,0	131,2	132,2	8,2	1,0
País Vasco	122,5	128,5	133,8	134,2	11,7	0,4	119,0	134,4	136,8	17,8	2,4
A Rioxa	113,9	107,3	107,3	108,2	-5,7	0,9	111,0	112,0	112,0	1,0	0,0
Ceuta	85,2	90,9	93,4	97,0	11,8	3,6	83,0	95,3	97,3	14,3	2,0
Melilla	84,4	90,3	90,3	92,9	8,5	2,6	82,2	94,5	94,5	12,3	0,0
Total							97,4	104,6	105,0		

(1) avance
(2) primeira estimación
Fonte: *INE* e *Eurostat*

1.4.2.

Renda familiar bruta en poder de compra nas CC.AA. 2000-09

	2000	2009	2000	2009	Diferencial 2009 - 2000	
	(en €)		*(media española= 100)*		*(en €)*	*(%)*
Andalucía	9.592	14.352	79,9	81,3	4.760	1,3
Aragón	13.416	19.311	111,8	109,4	5.895	-2,5
Asturias	11.199	17.800	93,3	100,8	6.601	7,5
Baleares	13.797	17.693	115,0	100,2	3.896	-14,8
Canarias	11.258	16.557	93,8	93,8	5.299	-0,1
Cantabria	12.037	18.921	100,3	107,1	6.884	6,8
Castela-A Mancha	11.058	15.508	92,2	87,8	4.450	-4,3
Castela e León	12.083	19.350	100,7	109,6	7.267	8,9
Cataluña	13.467	18.347	112,2	103,9	4.880	-8,3
C. Valenciana	11.446	15.977	95,4	90,5	4.531	-4,9
Estremadura	9.600	16.406	80,0	92,9	6.806	12,9
Galicia	10.633	17.063	88,6	96,6	6.430	8,0
Madrid	14.478	21.435	120,7	121,4	6.957	0,7
Murcia	10.318	13.887	86,0	78,6	3.569	-7,4
Navarra	14.682	23.313	122,4	132,0	8.631	9,7
País Vasco	14.121	22.545	117,7	127,7	8.424	10,0
A Rioxa	13.715	18.833	114,3	106,6	5.118	-7,7
Ceuta	11.121	19.765	92,7	111,9	8.644	19,2
Melilla	11.313	18.495	94,3	104,7	7.182	10,5
Total	11.999	17.659	100	100	5.660	

Fonte: *Funcas*

1.4.3.

O indicador PIB rexionalizable per cápita amosa que no último ano continúa o proceso de achegamento á media española. En 2009, este indicador acada os 87,4 puntos (España=100), algo máis dun punto superior ao rexistrado no ano anterior. Comparado coa situación do ano 2000, o PIB por habitante medra dende o 77,7% ata o devandito 87,48%. Esta converxencia prodúcese tanto por mor da perda do peso poboacional de Galicia no conxunto do Estado, como pola menor caída da actividade económica.

Tras esta evolución, Galicia mantense como a sexta comunidade autónoma co menor valor do PIB rexionalizable, mellorando un posto respecto ao ano precedente, tan só por riba do rexistrado en Estremadura (71,2% do valor español), Castela-A Mancha (75,2%), Andalucía (76,4%), Murcia (81,4%) e Canarias (86,8%).

No que atinxe á variable da renda familiar bruta (RFB) en poder de compra, esta ascendeu no 2009 ata os 17.063 euros, o que representa o 96,6% da media estatal. Comparado coas outras CC.AA., Galicia é a sétima comunidade autónoma con menor ratio, por diante de Murcia, Andalucía, Castela-A Mancha, C. Valenciana, Estremadura e Canarias. Os datos recollidos no **cadro 1.4.3.** amosan que, en relación ao ano 2000, Galicia rexistrou un avance de oito puntos, medrando dende o 88,6% dese ano ata o 96,6% do último ano, inferior ao 97,8% do ano 2008.

Converxencia coa media europea

O produto interior bruto por habitante en Galicia experimentou no 2007 (último ano dispoñible) un importante crecemento, acadando un PIB per cápita equivalente ao 88,8% da media da UE-27 (105% no conxunto do Estado). Comparado co resto das CC.AA., Galicia pasa a ser a quinta comunidade co menor índi-

ce, superando novamente a Estremadura (72,4%), Andalucía (81,2%), Castela-A Mancha (81,5%) e Murcia (86,9%).

Os datos recollidos no **cadro 1.4.2.** indican que o proceso de converxencia non se produciu coa mesma intensidade nas distintas comunidades autónomas. No caso galego, o PIB per cápita mellora en máis de trece puntos entre os anos 2000 e 2007 no que respecta ca UE-27. ■

2

EMPREGO E RELACIÓNS LABORAIS

2.1.- **Emprego**

2.2.- **Relacións laborais e saúde laboral**

2.3.- **Políticas activas de emprego**

A contracción da actividade produtiva galega ao longo do ano 2009 tivo unha incidencia moi negativa no mercado de traballo. Xunto á intensa destrución de emprego, o último ano presenta unha caída no nivel da ocupación, un menor número de contratos rexistrados nas oficinas de emprego, e un elevado número de expedientes de regulación de emprego e de traballadores afetados polos mesmos.

O descenso do PIB do 3,0% en 2009 tivo o seu reflexo nunha caída da ocupación do 4,0% segundo os datos de afiliacións en alta laboral na Seguridade Social como nos da Enquisa da Poboación Activa (EPA). A caída do emprego prodúcese en todos os sectores de actividade, pero incide de forma máis intensa na industria e na construción, con 21.800 e 18.400 empregos menos que no ano anterior. En termos porcentuais, do total do emprego perdido segundo as estimacións da EPA, o 44,8% corresponde ao sector industrial e un 37,8% á construción.

A caída da ocupación afecta tano aos traballadores por conta propia como aos asalariados, con 14.300 e 24.300 ocupacións menos. Neste último caso, cómpre salientar que mentres que o número de asalariados con contrato temporal descende en 42.500 persoas, o de asalariados con contrato indefinido medra en 18.200 persoas.

A medida que a crise económica foi cobrando forza o desemprego aumenta considerablemente, de xeito que en 2009 o desemprego medio estimado pola EPA medrou un 45%, acadando as 165.900 persoas, 51.200 máis que no ano anterior, e a taxa de paro ascendeu ata o 12,5%. A pesar deste comportamento en Galicia, as taxas de variación foron inferiores á media española, onde o desemprego medrou case un 60% e a taxa de paro situouse no 18%.

Ao igual que no ano anterior, o número de contratos iniciais de traballo e os da conversións en indefinidos descenderon de xeito considerable. Os contratos de duración indefinida caeron un 19,3%, en tanto que os de duración temporal o fixeron nun 12,7%. Asemade, cómpre salientar que as conversións en indefinidos descenderon un 29% respecto ao volume de 2008.

En todo o ano 2009 é salientable o elevado volume de expedientes de regulación de emprego aprobados, así como do número de traballadores afectados polos mesmos. Mentres que no último ano un total de 24.436 traballadores se viron afectados polos ERE, dos que 2.308 o foron por extinción, no ano anterior estas cifras foron de 6.801 e 913 traballadores, respectivamente.

2.1.

emprego

A forte crise económica que está a vivir Galicia, que xa se notara no 2008 e se agudizou no 2009, tivo como unha das súas consecuencias máis negativas un fortísimo incremento da poboación parada, o que reflicte que a vía de axuste desta recesión foi, en grande medida, a do emprego. A taxa de paro estimada para Galicia no conxunto do ano 2009 situouse no 12,6%, case catro puntos porcentuais por riba da media anual do ano anterior, aínda que lonxe do dato do conxunto do Estado, onde acadou o 18%.

Unha ollada aos indicadores recollidos, como resumo, no **cadro 2.1.1.** permite facerse unha primeira idea da evolución do mercado de traballo ao longo dos últimos dous anos. Estes amosan que a desaceleración do ritmo de crecemento económico de 2008, que se transformou en recesión en 2009, provoca que os datos do mercado laboral sexan moito máis negativos que os experimentados en anos anteriores: caída no nivel de ocupación, elevado crecemento do paro e un menor número de contratos rexistrados nas oficinas de emprego.

O descenso da actividade económica galega ten un paralelismo na caída do 4% na taxa de variación anual do número de afiliados en alta laboral na Seguridade Social e na poboación ocupada estimada pola EPA. O impacto da crise no emprego foi algo menor en Galicia que no conxunto do Estado, o que fixo que a poboación ocupada galega, que en 2008 era do 5,9% do total estatal, pasara ao 6,1% no 2009, e que o peso relativo das afiliacións se situara no 5,7%, unha décima máis que no ano anterior.

Como non podía ser doutro xeito, a caída do emprego prodúcese en tódolos sectores, pero afecta de forma

Principais indicadores do emprego 2008-09 (1)

	2008					2009				
		trimestres								
		I	II	III	IV		I	II	III	IV
			(%)					*(%)*		
PIB real	1,2	3,3	2,7	1,1	-0,4	-3,0	-2,0	-3,4	-3,6	-3,1
Afiliados á Seguridade Social	0,2	2,1	0,8	-0,1	-2,0	-4,0	-3,9	-4,5	-4,3	-3,3
Poboación ocupada	0,6	2,1	0,4	0,0	-0,1	-4,0	-1,8	-4,4	-5,2	-4,7
Poboación parada	16,3	-3,7	11,3	28,5	33,7	45,3	50,1	56,2	44,3	30,5
Paro rexistrado	7,9	-0,2	5,0	8,9	18,7	26,6	32,0	31,1	27,8	17,3
Contratos iniciais indefinidos	-6,3					-19,3				
Contratos iniciais temporais	-7,8					-12,8				
Contratos convertidos en indefinidos	-15,3					-29,0				

(1) taxas de variación interanuais

Fonte: Elaboración propia CES Galicia a partir de datos do *IGE*, *Ministerio de Trabajo e Inmigración* e *Seguridad Social*

2.1.1.

máis intensa á industria e á construción, con 21.800 (o 44,8% do emprego perdido) e 18.400 empregos menos (o 37,8%), respectivamente.

Os datos do paro rexistrado confirman o forte impacto negativo da crise económica no mercado de traballo galego. Logo dunha medra de máis de 43.000 parados (media anual) en 2009, o número de persoas desempregadas acada as 206.200 persoas (o 5,7% do paro rexistrado de media en España). Como no ano anterior, Galicia segue mostrando un mellor comportamento en relación á media española, dado que o paro medra un 26,9% en Galicia fronte ao 43,5% de media en España.

En relación aos fluxos de entrada ao mercado de traballo, agudízase a tendencia negativa na contratación indefinida xa apuntada en 2008. A taxa de variación para 2009 presenta unha caída do 19,3% nos contratos iniciais de duración indefinida. A contratación temporal, que no ano anterior descendera un 7,8%, redúcense en 2009 un 12,8% respecto ao ano precedente. No caso da conversión de contratos en indefinidos, a caída acada un 29%.

Datos de emprego da Seguridade Social

O impacto negativo da crise económica e financeira no mercado de traballo galego, que xa no ano 2008 reflectiuse na ralentización do crecemento das afiliacións á Seguridade Social, cun crecemento de tan só dúas décimas no citado ano, agudizouse no ano 2009. Neste exercicio, o número de afiliados en alta laboral na Seguridade Social en Galicia reduciuse nun 4%. Do mesmo xeito que no ano anterior, é importante salientar que Galicia presenta un mellor comportamento que o rexistrado de media en España, onde o número de persoas en alta laboral afiliadas á Seguridade Social descendeu un 5,7% respecto á media do ano anterior. En Galicia había en 2009 un total de 1.029.625 persoas afiliadas (media anual), 42.910 altas menos que no ano precedente. Esta cifra supón o 5,7% do total estatal, cando en anos anteriores a porcentaxe correspondente a Galicia foi do 5,6%.

Afiliados en alta laboral na Seguridade Social en Galicia e España 2006-09

	Galicia	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	España	Galicia /España
				(en miles de persoas)			*(%)*
2006	1.032,5	426,9	129,0	108,1	368,5	18.596,3	5,6
2007	1.070,1	443,3	132,4	111,3	383,2	19.152,3	5,6
2008	1.072,5	445,9	133,1	111,4	382,1	19.005,6	5,6
2009	1.029,6	431,4	129,0	108,2	361,1	17.916,8	5,7
xaneiro	1.034,9	434,2	129,0	107,9	363,7	18.150,7	5,7
febreiro	1.032,3	434,2	128,8	107,9	361,4	18.075,8	5,7
marzo	1.027,4	431,6	128,6	107,5	359,7	17.967,3	5,7
abril	1.026,0	430,0	128,6	107,5	359,9	17.955,1	5,7
maio	1.031,2	432,2	129,1	108,1	361,7	18.100,2	5,7
xuño	1.028,5	430,2	128,7	108,1	361,5	17.918,0	5,7
xullo	1.043,7	435,6	131,4	109,7	367,0	17.958,4	5,8
agosto	1.037,6	432,6	130,5	109,5	365,0	17.796,4	5,8
setembro	1.030,6	429,9	129,2	108,6	363,0	17.791,9	5,8
outubro	1.030,3	432,3	128,8	108,5	360,7	17.870,7	5,8
novembro	1.024,4	429,9	128,3	107,8	358,5	17.777,2	5,8
decembro	1.008,7	423,6	127,1	106,9	351,1	17.640,0	5,7
				(taxas de variación interanual)			
08/07	0,2	0,6	0,5	0,1	-0,3	-0,8	
xaneiro	2,5	2,7	2,1	1,6	2,7	1,9	
febreiro	2,3	2,7	2,1	1,7	2,2	1,6	
marzo	1,6	1,8	1,4	0,7	1,7	0,7	
abril	1,4	1,6	1,4	0,9	1,4	0,7	
maio	1,3	1,6	1,4	0,7	1,1	0,8	
xuño	-0,2	0,0	0,0	-0,3	-0,4	-0,9	
xullo	0,4	0,7	1,0	0,4	-0,3	-0,7	
agosto	0,7	0,9	1,2	1,0	0,2	0,0	
setembro	-1,3	-0,8	-0,5	-1,1	-2,2	-2,4	
outubro	-1,2	-0,6	-0,3	-0,8	-2,3	-2,7	
novembro	-1,8	-1,1	-0,9	-1,6	-2,9	-3,4	
decembro	-2,9	-2,1	-2,1	-2,2	-4,2	-4,6	
09/08	-4,0	-3,3	-3,1	-2,9	-5,5	-5,7	
xaneiro	-3,3	-2,3	-2,6	-2,6	-5,0	-5,0	
febreiro	-4,0	-2,9	-3,2	-3,1	-5,8	-5,7	
marzo	-4,4	-3,3	-3,4	-3,4	-6,4	-6,5	
abril	-4,6	-3,6	-3,6	-3,7	-6,3	-6,7	
maio	-4,6	-3,7	-3,4	-3,5	-6,3	-6,6	
xuño	-4,5	-3,6	-3,4	-3,3	-6,2	-6,6	
xullo	-4,3	-3,6	-3,3	-2,8	-5,8	-6,3	
agosto	-4,6	-4,1	-3,7	-3,3	-6,0	-6,6	
setembro	-3,8	-3,4	-2,9	-2,8	-5,0	-5,5	
outubro	-3,1	-2,7	-2,5	-1,9	-4,2	-4,5	
novembro	-3,6	-3,3	-2,7	-2,3	-4,5	-4,7	
decembro	-3,1	-2,8	-2,3	-2,1	-4,1	-3,6	

Fonte: *Ministerio de Trabajo e Inmigración*

2.1.2.

O continuo deterioro das taxas de crecemento interanuais, que no segundo semestre do ano 2008 pasan a ser negativas, agudizouse ao longo de 2009. Todos os meses do ano presentan en Galicia importantes taxas de redución do número de persoas afiliadas en alta laboral, con caídas do 4,6% en relación aos mesmos meses do ano anterior, en abril, maio e agosto; a menor caída do ano rexistrouse nos meses de outubro e decembro, con descensos do 3,1% en relación aos mesmos meses do ano 2008.

Pontevedra foi a provincia onde máis se notou o impac-

Afiliados en alta laboral na Seguridade Social 2008-09: distribución segundo réxime

	2008				
	Total	**A Coruña**	**Lugo**	**Ourense**	**Pontevedra**
Réxime Minería do Carbón	34	34	-	-	-
Réxime Xeral	785.727	335.406	85.404	79.637	285.280
Réxime Especial Agrario	4.472	1.348	1.438	375	1.311
Réxime Especial Empregados Fogar	20.406	8.405	2.823	2.893	6.285
Réxime Especial Autónomo	236.438	93.884	41.412	28.501	72.641
Réxime Especial do Mar	25.460	6.870	2.047	-	16.543
Total	1.072.537	445.947	133.124	111.406	382.060

	2009				
	Total	**A Coruña**	**Lugo**	**Ourense**	**Pontevedra**
Réxime Minería do Carbón	18	18	-	-	-
Réxime Xeral	755.318	323.869	82.869	77.215	267.164
Réxime Especial Agrario	4.475	1.379	1.374	386	1.331
Réxime Especial Empregados Fogar	20.652	8.506	2.864	2.959	6.263
Réxime Especial Autónomo	229.042	90.985	39.940	27.611	70.263
Réxime Especial do Mar	24.719	6.609	1.948	-	16.074
Total	1.034.224	431.366	128.995	108.620	362.777

	09-08 (%)				
	Total	**A Coruña**	**Lugo**	**Ourense**	**Pontevedra**
Réxime Minería do Carbón	-47,1	-47,1			
Réxime Xeral	-3,9	-3,4	-3,0	-3,0	-6,4
Réxime Especial Agrario	0,1	2,3	-4,5	2,9	1,5
Réxime Especial Empregados Fogar	1,2	1,2	1,5	2,3	-0,4
Réxime Especial Autónomo	-3,1	-3,1	-3,6	-3,1	-3,3
Réxime Especial do Mar	-2,9	-3,8	-4,8		-2,8
Total	-3,6	-3,3	-3,1	-2,5	-5,0

(1) en medias anuais
Fonte: *IGE*

2.1.3.

to da crise, como indican os datos recollidos no **cadro 2.1.3.** Se xa no ano 2008 foi a única provincia galega onde se reduciu o número de persoas en alta laboral afiliadas á Seguridade Social (1.100 persoas), no ano 2009 acentúase esta tendencia negativa, cunha caída de 20.965 persoas (un 5,5% menos) no número de afiliados. A redución do número de persoas afiliadas é xeralizada nas catro provincias galegas, aínda que a menor nivel: A Coruña presenta unha diminución de 14.581 persoas (3,3% menos) e Lugo e Ourense, de 4.129 e 3.235 afiliacións menos, respectivamente.

Setenta e tres de cada 100 traballadores afiliados en alta laboral o estaban no réxime xeral e 22 de cada 100, no réxime especial dos traballadores autónomos. En termos absolutos, un total de 751.117 persoas estaban afiliadas no réxime xeral, 34.610 persoas menos que no ano anterior, e 228.799 traballadores o esta-

Poboación maior de 16 anos en Galicia e España 2009: distribución segundo sexo e a súa relación coa actividade económica (1)

	Poboación > 16 anos	Activos	Ocupados	Parados	na procura 1º emprego	Inactivos	Taxa actividade	Taxa ocupación	Taxa paro
Ámbolos dous sexos									
Galicia	2.386,3	1.317,3	1.151,5	165,9	11,8	1.069,0	55,2	48,3	12,6
A Coruña	980,9	564,7	499,1	65,7	5,0	416,2	57,6	50,9	11,6
Lugo	307,6	152,0	137,9	14,1	0,9	155,6	49,4	44,8	9,3
Ourense	288,9	136,6	122,6	14,0	0,9	152,3	47,3	42,4	10,2
Pontevedra	808,9	464,0	391,9	72,1	5,0	344,9	57,4	48,4	15,5
España	38.431,6	23.037,5	18.888,0	4.149,5	300,1	15.394,1	59,9	49,1	18,0
				(%)					
Galicia / España	6,2	5,7	6,1	4,0	3,9	6,9			
Galicia 09/08	- 0,1	0,2	- 4,0	44,5	16,8	- 0,4			
España 09/08	0,6	0,8	- 6,8	60,2	29,5	0,2			
Varóns									
Galicia	1.140,1	712,6	628,9	83,9	4,9	427,6	62,5	55,2	11,8
A Coruña	465,5	300,5	268,2	32,3	2,3	165,0	64,6	57,6	10,7
Lugo	149,3	83,2	76,1	7,1	0,2	66,2	55,7	51,0	8,5
Ourense	137,9	74,5	67,7	6,9	0,5	63,4	54,0	49,1	9,3
Pontevedra	387,4	254,4	216,9	37,6	1,9	133,0	65,7	56,0	14,8
España	18.848,1	12.938,5	10.646,4	2.292,1	127,2	5.909,7	68,6	56,5	17,7
				(%)					
Galicia / España	6,0	5,5	5,9	3,7	3,9	7,2			
Galicia 09/08	- 0,0	- 1,9	- 6,5	56,2	40,0	3,3			
España 09/08	0,5	- 0,7	- 9,2	74,8	37,7	3,3			
Mulleres									
Galicia	1.246,1	604,8	522,7	82,1	7,1	641,4	48,5	41,9	13,6
A Coruña	515,5	264,3	230,9	33,4	2,7	251,2	51,3	44,8	12,6
Lugo	158,2	68,8	61,8	7,0	0,8	89,4	43,5	39,1	10,2
Ourense	151,0	62,1	55,0	7,2	0,5	88,9	41,1	36,4	11,6
Pontevedra	421,4	209,6	175,0	34,6	3,1	211,9	49,7	41,5	16,5
España	19.583,5	10.099,0	8.241,6	1.857,5	172,8	9.484,5	51,6	42,1	18,4
				(%)					
Galicia / España	6,4	6,0	6,3	4,4	4,1	6,8			
Galicia 09/08	- 0,08	13,80	- 0,87	34,45	2,75	- 2,62			
España 09/08	0,66	2,88	- 3,46	45,16	24,00	- 1,60			

(1) en miles de persoas

Fonte:*INE*

2.1.4.

ban no réxime especial de autónomos, 7.639 menos que no ano precedente.

Emprego segundo a EPA

Os datos da *Enquisa de poboación activa* (EPA) amosan tamén que o devandito deterioro das taxas de crecemento interanuais da ocupación e do desemprego continuou ao longo do ano 2009. Se para o conxunto de 2008 a taxa de ocupación se mantén practicamente estable e aumenta a taxa de desemprego en Galicia, neste 2009 a taxa de ocupación descende en dous puntos porcentuais mentres que a taxa de paro increméntase en case catro puntos porcentuais no conxunto do ano. Segundo os datos da EPA, a taxa de ocupación situouse no 48,3% da poboación maior de 16 anos e a taxa de paro, no 12,6% da poboación activa.

A ocupación media estimada en Galicia descendeu en 2009 ata as 1.151.500 persoas, 48.600 ocupados

Taxas de actividade, ocupación e paro en Galicia e España 2008-09: distribución segundo sexo

Ámbolos dous sexos

	Galicia			España		
	actividade	ocupación	paro	actividade	ocupación	paro
		(%)			*(%)*	
2009	55,2	48,3	12,6	59,9	49,1	18,0
I	55,8	48,9	12,2	60,2	49,7	17,4
II	55,2	48,1	12,9	60,1	49,3	17,9
III	55,1	48,3	12,4	59,8	49,1	17,9
IV	54,8	47,7	12,9	59,8	48,5	18,8
2008	55,1	50,3	8,7	59,8	53,0	11,3
I	54,4	49,9	8,4	59,4	53,6	9,6
II	54,9	50,3	8,3	59,8	53,5	10,4
III	55,6	50,9	8,5	60,0	53,2	11,3
IV	55,4	50,0	9,7	60,1	51,8	13,9

Varóns

	Galicia			España		
	actividade	ocupación	paro	actividade	ocupación	paro
		(%)			*(%)*	
2009	62,5	55,1	11,8	68,6	56,5	17,7
I	63,1	55,9	11,4	69,1	57,5	16,9
II	62,2	54,6	12,3	68,9	56,8	17,6
III	62,5	55,3	11,5	68,4	56,3	17,8
IV	62,1	54,8	11,9	68,1	55,4	18,6
2008	63,7	59,0	7,4	69,5	62,5	10,1
I	63,9	59,2	7,4	69,3	63,9	7,9
II	63,7	59,6	6,4	69,6	63,3	9,1
III	63,8	59,4	7,0	69,8	62,6	10,3
IV	63,3	57,8	8,8	69,2	60,2	13,0

Mulleres

	Galicia			España		
	actividade	ocupación	paro	actividade	ocupación	paro
		(%)			*(%)*	
2009	48,5	41,9	13,6	51,6	42,1	18,4
I	49,1	42,6	13,2	51,5	42,2	18,0
II	48,8	42,1	13,7	51,6	42,1	18,3
III	48,2	41,8	13,3	51,5	42,2	18,2
IV	48,1	41,3	14,1	51,7	41,8	19,1
2008	47,2	42,3	10,4	50,5	43,9	13,0
I	45,7	41,4	9,5	49,7	43,8	12,0
II	46,8	41,8	10,7	50,3	44,1	12,3
III	48,0	43,1	10,3	50,5	44,1	12,7
IV	48,2	43,0	10,9	51,4	43,6	15,1

Fonte: *INE*

2.1.5.

menos que no ano anterior (4% menos), o que reflicte unha forte contracción da poboación ocupada ao longo do ano 2009. Estes datos mostran ademais un cambio de tendencia en relación aos estimados no ano anterior, cando a ocupación medrara en 6.700 persoas, un 0,6% máis que no ano precedente. Atendendo á evolución ao longo do ano, os datos reflectidos no **cadro 2.1.7.** amosan que nos catro tri-

Poboación maior de 16 anos en Galicia e España 2009: distribución segundo sexo, idade e a súa relación coa actividade económica (1)

	Galicia			España			Galicia / España		
	Total	Varóns	Mulleres	Total	Varóns	Mulleres	Total	Varóns	Mulleres
								(%)	
Pob. de 16-19 anos									
Total	96,2	49,3	47,0	1.822,1	936,1	886,0	5,3	5,3	5,3
Activos	18,4	12,7	5,7	450,4	27,3	180,1	4,1	46,3	3,2
Ocupados	10,6	7,5	3,1	201,3	121,9	79,4	5,2	6,1	3,9
Parados	7,8	5,2	2,7	249,1	148,4	100,7	3,1	3,5	2,6
Na procura 1º emprego	3,5	2,1	1,4	117,8	67,0	50,8	3,0	3,2	2,7
Inactivos	77,8	36,6	41,2	1.371,8	665,8	705,9	5,7	5,5	5,8
Pob. de 20-24 anos									
Total	146,4	74,3	72,1	2.666,7	1.361,5	1.305,2	5,5	5,5	5,5
Activos	90,3	49,2	41,2	1.772,8	950,6	822,2	5,1	5,2	5,0
Ocupados	64,7	35,0	29,7	1.180,4	621,9	558,5	5,5	5,6	5,3
Parados	25,6	14,2	11,4	592,4	328,7	263,7	4,3	4,3	4,3
Na procura 1º emprego	3,7	1,4	2,3	83,3	33,0	50,3	4,4	4,2	4,6
Inactivos	56,1	25,2	31,0	893,9	410,9	483,0	6,3	6,1	6,4
Pob. de 25-54 anos									
Total	1.227,7	612,5	615,2	21.468,4	10.926,1	10.542,3	5,7	5,6	5,8
Activos	1.031,2	550,6	480,6	18.173,4	10.086,4	8.087,0	5,7	5,5	5,9
Ocupados	911,7	493,1	418,6	15.169,6	8.447,8	6.721,8	6,0	5,8	6,2
Parados	119,6	57,5	62,1	3.003,8	1.638,7	1.365,2	4,0	3,5	4,5
Na procura 1º emprego	4,4	1,3	3,2	92,4	26,9	65,6	4,7	4,7	4,8
Inactivos	196,5	61,9	134,6	3.295,0	839,6	2.455,4	6,0	7,4	5,5
Pob. maior de 55 anos									
Total	916,0	404,1	511,9	12.474,5	5.624,5	6.849,9	7,3	7,2	7,5
Activos	177,5	100,2	77,3	2.640,9	1.631,2	1.009,8	6,7	6,1	7,7
Ocupados	164,6	93,2	71,4	2.336,7	1.454,9	881,8	7,0	6,4	8,1
Parados	12,9	7,0	5,9	304,3	176,3	127,9	4,2	4,0	4,6
Na procura 1º emprego	0,3	-	0,3	6,6	0,4	6,2	-	-	-
Inactivos	738,4	303,9	434,6	9.833,5	3.993,4	5.840,2	7,5	7,6	7,4
Pob. > 16 anos									
Total	2.386,2	1.140,1	1.246,1	38.431,6	18.848,1	19.583,5	6,2	6,0	6,4
Activos	1.317,4	712,5	604,8	23.037,5	12.938,5	10.099,0	5,7	5,5	6,0
Ocupados	1.151,5	628,7	522,7	18.888,0	10.646,4	8.241,6	6,1	5,9	6,3
Parados	165,9	83,8	82,1	4.149,5	2.292,1	1.857,5	4,0	3,7	4,4
Na procura 1º emprego	11,9	4,8	7,1	300,1	127,2	172,8	3,9	3,8	4,1
Inactivos	1.068,9	427,6	641,3	15.394,1	5.900,7	9.484,5	6,9	7,2	6,8

(1) en miles de persoas

Fonte:*INE*

2.1.6.

mestres do ano 2009 se rexistraron taxas de variación interanual da poboación ocupada e asalariada negativas, tendencia que se acentúa no segundo semestre do ano. Así mesmo, constátase un forte incremento da poboación parada, con taxas de variación interanual que acadaron o 56,2% no segundo trimestre do ano, aínda que logo se reduciron ao 30,5% no último trimestre do 2009. Esta evolución do mercado de traballo galego no ano 2009 mostra que o efecto da crise económica en Galicia, aínda que importante, foi menor en relación ás taxas de variación interanual que se acadan en España.

Poboación activa, ocupada, asalariada e parada en Galicia e España 2008-09: distribución segundo sexo

Ámbolos dous sexos

	Galicia				España			
	Poboación activa	Poboación ocupada	Poboación asalariada	Poboación parada	Poboación activa	Poboación ocupada	Poboación asalariada	Poboación parada
	(taxa de variación interanual)							
2009	0,2	-4,0	-2,6	45,3	0,8	-6,8	-6,0	63,0
I	2,5	-1,8	-0,8	50,1	2,3	-6,4	-5,8	84,5
II	0,6	-4,4	-2,7	56,2	1,2	-7,2	-6,6	73,7
III	-1,0	-5,2	-3,3	44,3	0,2	-7,3	-6,5	58,7
IV	-1,3	-4,7	-3,6	30,5	-0,4	-6,1	-5,0	34,9
2008	1,8	0,6	0,1	16,3	3,0	-0,5	-0,5	41,3
I	1,5	2,1	1,7	-3,7	3,0	1,7	1,8	17,1
II	1,2	0,4	-1,3	11,3	3,1	0,3	0,4	35,3
III	1,9	0,0	-1,4	28,5	2,9	-0,8	-0,7	45,0
IV	2,4	-0,1	1,4	33,7	2,9	-3,0	-3,4	66,4

Varóns

	Galicia				España			
	Poboación activa	Poboación ocupada	Poboación asalariada	Poboación parada	Poboación activa	Poboación ocupada	Poboación asalariada	Poboación parada
	(taxa de variación interanual)							
2009	-1,9	-6,5	-5,6	58,1	-0,7	-9,2	-8,5	80,0
I	-1,2	-5,5	-5,4	51,7	0,7	-9,2	-8,7	115,6
II	-2,3	-8,4	-7,5	86,5	-0,4	-9,8	-9,2	93,5
III	-2,2	-6,9	-5,0	61,3	-1,6	-9,7	-9,1	69,2
IV	-2,0	-5,3	-4,3	32,9	-1,5	-7,9	-6,8	41,7
2008	1,0	-0,8	-2,3	30,5	1,8	-2,2	-2,5	60,8
I	1,9	0,6	-1,2	23,3	2,3	0,6	0,3	27,3
II	1,1	0,0	-2,8	20,4	2,0	-1,2	-1,5	51,5
III	1,0	-0,3	-2,6	22,7	1,7	-2,7	-3,0	69,0
IV	-0,2	-3,5	-2,4	55,9	1,2	-5,5	-6,0	92,1

Mulleres

	Galicia				España			
	Poboación activa	Poboación ocupada	Poboación asalariada	Poboación parada	Poboación activa	Poboación ocupada	Poboación asalariada	Poboación parada
	(taxa de variación interanual)							
2009	2,9	-0,9	1,0	35,0	2,9	-3,5	-2,9	46,5
I	7,3	3,0	5,0	48,3	4,6	-2,6	-2,0	57,1
II	4,2	0,7	3,3	33,3	3,4	-3,8	-3,4	54,2
III	0,3	-3,1	-1,3	30,0	2,6	-3,8	-3,3	47,2
IV	-0,4	-4,0	-2,9	28,3	1,0	-3,7	-2,9	27,3
2008	2,8	2,4	3,2	6,2	4,6	2,0	2,3	25,6
I	1,0	4,1	5,7	-20,9	3,9	3,2	3,9	9,4
II	1,4	0,9	0,8	5,6	4,6	2,5	3,0	22,4
III	2,9	0,3	0,2	33,9	4,5	2,0	2,2	25,7
IV	5,7	4,5	6,3	17,5	5,3	0,4	0,0	44,9

Fonte: *INE*

2.1.7.

O descenso de case 49.000 persoas ocupadas en Galicia no ano 2009, respecto ás estimadas no ano anterior, repartiuse de xeito xeralizado en todos os grupos de idade e sexo. A única excepción atópase no caso das mulleres ocupadas de máis de 55 anos, onde se produce un lixeiro incremento da ocupación. O forte descenso da poboación ocupada en Galicia foi porcentualmente inferior ao sufrido no conxunto do Estado, polo que a porcentaxe de poboación ocupada en Galicia respecto ao total español pasou do 5,9% no ano 2008 ao 6,1% no 2009. Este incremento porcentual dase tanto no caso da ocupación masculina como na feminina.

Nunha análise da evolución sectorial da ocupación, obsérvase que en 2009 o emprego se reduce nos catro sectores económicos: primario, industria, construción e servizos. A crise rexistrada na actividade inmobiliaria provocou que o sector da construción fose o que, en taxas de variación interanual, sofreu unha caída maior, do 13,7% de media anual. No primeiro trimestre do ano 2009 chegou a rexistrar unha diminución do 21%, que foi atenuándose ao longo do ano ata acadar no último trimestre unha caída en torno ao 4%. O segundo sector cunha maior caída da poboación ocupada en termos de taxas de variación interanual, cun 10,1% de merma ao longo do ano 2009, foi a industria, que resultou tamén o sector económico cunha maior caída da ocupación en termos absolutos: o sector industrial ocupaba a case 22.000 persoas menos en 2009 que no ano anterior.

Na desagregación por ramas de actividade (**cadro 2.1.8.**), obsérvase que a maior caída porcentual corresponde ás actividades de "venda e reparación de vehículos de motor e motocicletas", cun desplome do 16%, por diante da industria téxtil, co 13%. No caso contrario, as actividades de "información, comunicación, actividades artísticas, recreativas e de entretenimento" e as "actividades profesionais, científicas e técnicas" rexistran as maiores medras, con 11% e 8,7%, respectivamente.

En termos absolutos, a rama de actividade cunha merma da ocupación máis acusada é a construción, que perde máis de 18.000 empregos. No caso dos servizos, salienta a caída de case 6.000 personas na educación e 5.200 no hostalería. As ramas de actividade que presenta comportamentos máis positivos son as de "información, comunicación, actividades artísticas, recreativas e de entretenimento" e as "actividades profesionais, científicas e técnicas", con 4.100 e 3.600 persoas ocupadas máis.

Os datos trimestrais reflicten a profundización da crise ao longo do ano, sen que se acadaran en ningún sector os niveis de ocupación de finais do ano 2008, xa afectados polos efectos da crise nese ano. Sen embargo, cómpre salientar a lixeira recuperación da ocupación no sector da construción no segundo e terceiro trimestres do ano. Destaca tamén a recuperación da ocupación no terceiro trimestre do ano no sector servizos, favorecida pola campaña de verán, aínda que este incremento da ocupación está moi por debaixo dos clásicos incrementos estacionais experimentados no mesmo período de anos anteriores.

O número de traballadores empregados na actividade

2.1.8.

Poboación ocupada segundo ramas de actividade e sexo 2008-2009 (1)

	2008			2009			09-08		
	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total
Agricultura, gandaría, caza e silvicultura	36,9	30,3	67,2	36,0	31,9	67,9	-2,4	5,3	1,0
Pesca e acuicultura	19,7	6,9	26,6	18,1	5,5	23,6	-8,1	-20,3	-11,3
Industria da alimentación, bebidas e tabaco	21,6	22,9	44,5	22,0	18,5	40,5	1,9	-19,2	-9,0
Industria téxtil, do coiro e do calzado	5,6	16,0	21,6	4,8	14,0	18,8	-14,3	-12,5	-13,0
Industria da madeira e da cortiza, salvo mobles	13,3	5,1	18,4	13,6	4,1	17,7	2,3	-19,6	-3,8
Industrias extractivas, ref. petróleo, fabric. produtos farmacéuticos, caucho e plásticos, produtos minerais non metálicos, produtos metálicos, metalurxia, enerxía, gas e auga	59,2	11,1	70,3	50,0	9,1	59,1	-15,5	-18,0	-15,9
Fabricación de maquinaria, material eléctrico, material de transporte e industrias manufactureiras diversas	53,5	7,5	61,0	50,8	7,0	57,8	-5,0	-6,7	-5,2
Construción	123,6	10,5	134,1	106,9	8,8	115,7	-13,5	-16,2	-13,7
Venta e reparación de vehículos de motor e motocicletas	26,0	5,3	31,3	22,4	3,9	26,3	-13,8	-26,4	-16,0
Comercio por xunto e ao retallo	69,1	90,6	159,7	67,5	95,3	162,8	-2,3	5,2	1,9
Transporte e almacenamento	42,0	10,4	52,4	38,7	9,2	47,9	-7,9	-11,5	-8,6
Hostalaría	27,4	47,0	74,4	25,2	44,0	69,2	-8,0	-6,4	-7,0
Información, comunicacións, actividades artísticas, recreativas e de entretenemento	21,9	15,5	37,4	25,7	15,8	41,5	17,4	1,9	11,0
Actividades financeiras e de seguros	13,9	11,7	25,6	14,0	11,6	25,6	0,7	-0,9	0,0
Actividades inmobiliarias, administrativas e servizos auxiliares	19,1	25,2	44,3	18,6	26,6	45,2	-2,6	5,6	2,0
Actividades profesionais, científicas e técnicas	23,2	18,3	41,5	23,1	22,0	45,1	-0,4	20,2	8,7
Administración pública e defensa; seguridade social obrigatoria	43,5	28,6	72,1	44,4	29,0	73,4	2,1	1,4	1,8
Educación	26,9	48,9	75,8	23,0	46,9	69,9	-14,5	-4,1	-7,8
Actividades sanitarias e de servizos sociais	17,1	59,9	77,0	15,0	64,1	79,1	-12,3	7,0	2,7
Outros servizos	9,2	55,7	64,9	8,9	55,0	63,9	-3,3	-1,3	-1,5
Total	672,7	527,4	1.200,1	628,7	522,3	1.151,0	-6,5	-1,0	-4,1

(1) medias anuais, en miles de persoas
Fonte: *IGE*

industrial presenta unha caída nos catro trimestres do ano, en tanto que o emprego agrario mantense practicamente estable ata o último trimestre do ano, onde descende un 4,4% en relación ao trimestre anterior e un 1% respecto ao último trimestre do ano 2008.

A destrución de emprego afectou tanto a traballadores por conta propia como a asalariados. O grupo cunha maior destrución de emprego en termos absolutos foi o de asalariados no sector privado, con 20.300 persoas empregadas menos, seguido dos empresarios sen asalariados, cunha redución de 14.300 empresarios no ano 2009.

No ano 2009 traballaron por conta allea en Galicia un total de 898.800 persoas, das que o 53,5% foron homes. En relación ao ano 2008, rexístrase un aumento do número de mulleres asalariadas (4.000 empregadasa máis) en contraposición coa caída de asalariados no caso dos homes (28.300 traballadores varóns menos).

Atendendo á súa ocupación, os datos do **cadro 2.1.9.** amosan que o emprego nos postos directivos (empresas e administración) medrou lixeiramente (nun 0,7%, o que supón en torno ás 800 persoas), en tanto que no caso dos técnicos e profesionais de apoio a medra situouse en torno ás 7.900 persoas. Por contra, os maiores descensos rexistráronse, como no ano anterior, no grupo do "traballo cualificado na industria manufactureira, construción, minaría, agás operadores", con 22.100 ocupados menos; nos "operadores", con 11.100 empregados menos; e no "traballo cualificado no sector primario", con 7.700 persoas menos.

O 34% da poboación ocupada galega acredita estudios superiores (agás doutoramento) e o 35,3% dos ocupados, estudios secundarios (primeira etapa). Ao igual que en anos anteriores, o número de mulleres con estudios superiores segue sendo máis alto que o dos homes, representando o 39,8% das mulleres ocupadas e o 29,1% da poboación ocupada masculina.

A redución de emprego en relación ao ano anterior afectou aos diferentes niveis educativos, agás aos ocupados con formación e inserción laboral con título de secundaria (2ª etapa,) que se incrementaron lixeiramente (300 persoas). A maior redución do emprego volve a presentarse nos niveis educativos inferiores: o grupo dos traballadores con educación primaria é o que sufre unha maior redución dos niveis de ocupación, con 23.500 persoas ocupadas menos (-15,6%), seguido dos traballadores con educación secundaria, con 22.000 ocupados menos (3,4% menos). Pola outra banda, o número de ocupados con estudios superiores, agás doutoramento, reduciuse torno ás 5.700 persoas (1,4% menos en relación ao ano anterior).

A forte ralentización económica deste 2009 afectou con distinta intensidade á ocupación da poboación española e estranxeira e dunha forma tamén diferente en Galicia que en España. Como ocorre no conxunto do Estado, o ano 2009 presenta en Galicia un descenso do número de ocupados españois e de nacionalidade estranxeira, pero cunha notable diferenza entre ámbolos dous ámbitos: mentres que no conxunto do estado español o descenso dos ocupados de nacionalidade estranxeira foi do 11,2%, case o dobre

Poboación ocupada 2009: distribución segundo sectores económicos, situación profesional, ocupación, idade e nivel de formación acadada

	Galicia			España			Galicia/España			09/08		
	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total
	(en miles de persoas)			(en miles de persoas)			(%)			(%)		
Total	628,7	522,7	1.151,5	10.646,4	8.241,6	18.888,0	5,9	6,3	6,1	-6,6	-0,9	-4,0
Sectores económicos												
Agricultura e pesca	54,2	37,4	91,6	581,4	204,7	786,1	9,3	18,3	11,7	-4,3	0,6	-2,3
Industria	141,2	52,9	194,1	2.094,0	681,0	2.775,0	6,7	7,8	7,0	-7,9	-15,4	-10,1
Construción	106,9	8,9	115,7	1.743,6	144,7	1.888,3	6,1	6,2	6,1	-13,5	-14,8	-13,7
Servizos	326,5	423,6	750,1	6.227,5	7.211,2	13.438,7	5,2	5,9	5,6	-3,7	1,5	-0,8
Situación profesional												
Traballadores por conta propia	147,5	104,9	252,3	2.144,7	1.051,9	3.196,7	6,9	10,0	7,9	-9,7	-7,2	-8,7
Empleador	55,0	29,7	84,6	772,0	301,3	1.073,3	7,1	9,9	7,9	-6,9	8,1	-2,3
Empresarios sen asalariados	84,8	68,7	153,5	1.275,7	641,9	1.917,6	6,6	10,7	8,0	-8,6	-8,4	-8,5
Membros cooperativas	0,6	0,3	0,9	21,6	11,7	33,3	2,8	2,6	2,7	-63,1	-73,9	-67,9
Axudas familiares	7,1	6,3	13,4	75,4	97,1	172,5	9,4	6,5	7,8	-27,4	-33,0	-30,3
Asalariados	481,0	417,7	898,8	8.493,7	7.187,0	15.680,7	5,7	5,8	5,7	-5,5	1,0	-2,6
Sector público	86,6	104,8	191,4	1.442,4	1.619,7	3.062,1	6,0	6,5	6,3	-2,0	-2,0	-2,0
Sector privado	394,4	312,9	707,4	7.051,4	5.567,2	12.618,6	5,6	5,6	5,6	-6,3	2,0	-2,8
Outra situación	0,2	0,2	0,4	8,0	2,7	10,6	2,5	7,4	3,8	14,3	-65,2	-48,4
Ocupación												
Posto directivo (empresa e Admón.)	61,8	43,8	105,6	1.006,2	497,4	1.503,6	6,1	8,8	7,0	-0,0	1,8	0,7
Técnicos e profesionais científicos e intelectuais	63,5	80,8	144,2	1.189,6	1.394,6	2.584,2	5,3	5,8	5,6	-4,3	-0,3	-2,2
Técnicos e profesionais de apoio	75,2	69,6	144,9	1.242,6	1.079,9	2.322,5	6,1	6,4	6,2	-1,8	15,2	5,8
Adminstrativos	27,9	60,4	88,2	585,5	1.165,8	1.751,3	4,8	5,2	5,0	-0,8	-2,7	-2,2
Trab. servizos restauración, persoais, protección, vendedor comercio	57,1	119,5	176,5	1.153,3	2.066,6	3.219,8	5,0	5,8	5,5	-2,8	-1,7	-2,1
Trab. cualificado no sector primario	39,5	32,5	71,9	378,8	97,1	475,9	10,4	33,5	15,1	-14,8	-2,2	-9,7
Trab. cualificado na ind. manufactureira, construción, minaría, agás operadores	161,5	18,1	179,6	2.458,7	171,1	2.629,8	6,6	10,6	6,8	-10,1	-17,8	-11,0
Operadores	88,1	17,9	105,9	1.399,9	210,2	1.610,1	6,3	8,5	6,6	-7,3	-18,6	-9,5
Non cualificados	48,2	79,8	128,0	1.135,7	1.548,5	2.684,2	4,2	5,2	4,8	-9,5	-1,4	-4,7
Forzas armadas	6,1	0,6	6,7	96,3	10,3	106,6	6,3	5,8	6,3	-10,0	-45,5	-15,2
Grupos de idade												
16-19 anos	7,5	3,1	10,6	121,9	79,4	201,3	6,2	3,9	5,3	-28,2	-30,7	-28,9
20-24 anos	35,0	29,7	64,7	621,9	558,5	1.180,4	5,6	5,3	5,5	-20,6	-6,8	-14,8
25-34 anos	166,6	150,9	317,4	2.846,1	2.432,9	5.278,9	5,9	6,2	6,0	-8,2	-6,6	-7,5
35-44 anos	176,6	150,2	326,8	3.096,5	2.423,6	5.520,0	5,7	6,2	5,9	-4,5	-0,5	-2,7
45-54 anos	149,9	117,5	267,4	2.505,3	1.865,4	4.370,7	6,0	6,3	6,1	-3,7	2,7	-1,0
55 e máis anos	93,2	71,4	164,6	1.454,9	881,8	2.336,7	6,4	8,1	7,0	-3,0	11,5	2,8
Nivel de formación acadado												
Analfabetos	0,9	0,5	1,4	35,3	25,2	60,5	2,5	2,0	2,3	-28,0	-20,0	-24,3
Educación primaria	69,2	57,8	127,0	1.579,2	940,8	2.519,9	4,4	6,1	5,0	-19,5	-10,4	-15,6
Educación secundaria	369,3	252,8	621,9	5.647,2	3.970,7	9.617,8	6,5	6,4	6,5	-4,2	-2,1	-3,4
Primera etapa	234,5	148,6	383,0	3.152,2	1.885,5	5.037,6	7,4	7,9	7,6	-3,9	0,8	-2,2
Segunda etapa	134,8	104,2	238,9	2.495,0	2.085,2	4.580,2	5,4	5,0	5,2	-4,8	-6,0	-5,3
Formación e inserción laboral con título de secundaria (2ª etapa)	0,3	0,1	0,4	6,4	3,6	10,0	-	-	-	-	-	-
Educación superior, agás doutorado	183,1	208,1	391,2	3.288,2	3.244,2	6.532,4	5,6	6,4	6,0	-6,3	3,3	-1,4
Doutorado	6,1	3,6	9,6	90,3	57,2	147,5	6,8	6,3	6,5	41,0	39,8	39,1

Fonte: *INE*

2.1.9.

do descenso da ocupación dos traballadores nacionais (6,6%), en Galicia a maior incidencia no descenso da ocupación corresponde aos traballadores nacionais (4,3% fronte ao 2,5% de descenso da ocupación dos traballadores estranxeiros). Mesmo constátase un incremento de 800 persoas na ocupación do colectivo dos traballadores procedentes da UE-27.

Aínda que o descenso xeral do nivel de ocupación afecta a mulleres e homes, se ben de xeito máis acusado a estes últimos, no caso de Galicia esta tendencia non se segue na poboación ocupada estranxeira, que incrementa un 3,4% o volume de homes fronte á redución de máis dun 9% das mulleres ocupadas.
Se se considera a taxa de ocupación, esta descende dous puntos porcentuais para os ocupados de nacionalidade española (47,7%) e en case catro puntos no caso da poboación estranxeira, para situarse no 60,5% (64,4% o ano anterior). Entre os ocupados de nacionalidade estranxeira este índice situouse no 67,1% no caso dos homes (3,5 puntos menos que en 2008) e no 54,4% no das mulleres (4,7 puntos menos que no ano precedente). Entre a poboación española, a taxa de ocupación dos homes descende ata o 54,6% (3,9 puntos menos) e o das mulleres permanece practicamente estable no 41,4%.

Análise da temporalidade

No ano 2009 continúa a tendencia de redución da taxa de temporalidade dos últimos anos. A porcentaxe de contratos temporais sobre o total de asalariados situouse no 26,7%, polo 30,6% do ano 2008. A taxa de temporalidade en Galicia é 1,3 puntos superior á taxa de temporalidade media do conxunto do Estado, unha diferenza que se mantén inalterada en relación ao ano anterior. O descenso de case catro puntos porcentuais na taxa de temporalidade galega é consecuencia fundamentalmente da redución da citada taxa no sector privado, que pasa do 31,5% no ano 2008 ao 26,6% no 2009, xa que no sector público permanece practicamente constante.

O carácter inicialmente positivo da redución da taxa de temporalidade en Galicia no 2009 está matizado polo feito de que esa baixada é consecuencia, tal como aconteceu no ano 2008, da non renovación de contratos. Así, ao longo do ano 2009 no sector privado en Galicia non se renovaron 41.000 contratos temporais, fronte á creación de 20.600 contratos indefinidos, o que tivo como consecuencia a redución en 20.400 asalariados no sector privado galego.

Como reflicte o **cadro 2.1.12.**, a redución en 20.400 persoas do número de asalariados no sector privado ven acompañada da diminución de 3.900 persoas no sector público, sector no que o número de asalariados con contrato temporal cae en 1.500 persoas, descendendo tamén en 2.400 os asalariados con contrato indefinido.

A evolución da taxa de temporalidade no caso dos homes e das mulleres amosa un comportamento paralelo no ano 2009, no senso de que se produce unha diminución da temporalidade nos asalariados de ámbolos dous sexos, un 4,1% no caso dos homes e un 3,8% no das mulleres. No 2009 tiveron emprego 27.600 homes asalariados menos con contrato tem-

Poboación ocupada en Galicia e España 2006-09: distribución segundo sector

	Galicia				España			
	Sector primario	**Industria**	**Construción**	**Servizos**	**Sector primario**	**Industria**	**Construción**	**Servizos**
	(en miles de persoas)							
2006	110,9	213,9	138,9	700,5	944,3	3.292,1	2.542,9	12.968,4
I	113,0	202,1	132,4	695,0	984,8	3.273,6	2.436,7	12.705,0
II	109,6	211,7	136,2	695,3	957,4	3.286,9	2.521,7	12.927,1
III	113,0	214,7	144,3	719,2	913,1	3.288,1	2.590,1	13.104,4
IV	107,9	227,3	142,9	692,5	921,8	3.319,8	2.623,2	13.137,0
2007	103,1	217,3	147,3	725,7	925,5	3.261,8	2.697,4	13.471,3
I	103,5	225,8	141,1	695,6	990,0	3.265,3	2.664,7	13.149,3
II	107,0	211,1	147,8	730,4	921,0	3.243,8	2.713,7	13.488,7
III	104,9	213,8	147,8	748,6	885,3	3.258,9	2.717,5	13.648,8
IV	97,0	218,7	152,4	728,0	905,8	3.279,1	2.693,5	13.598,5
2008	93,8	215,9	134,1	756,4	818,9	3.198,9	2.453,4	13.786,4
I	94,6	217,6	142,2	735,6	863,7	3.313,4	2.670,3	13.554,8
II	91,3	220,7	140,5	748,3	820,8	3.244,3	2.549,5	13.810,6
III	99,7	215,6	131,4	767,8	787,3	3.195,2	2.413,2	13.950,7
IV	89,5	209,6	122,1	773,8	803,8	3.042,7	2.180,7	13.829,6
2009	91,6	194,1	115,7	750,1	786,1	2.775,0	1.888,3	13.438,7
I	92,6	208,4	112,4	755,1	837,8	2.900,1	1.978,0	13.374,9
II	92,5	196,8	114,7	743,4	786,6	2.799,4	1.922,1	13.436,9
III	92,7	188,1	118,8	751,6	737,2	2.719,6	1.850,3	13.563,1
IV	88,6	182,9	117,0	750,4	782,6	2.680,9	1.802,7	13.379,7
	(taxa de variación interanual)							
2006	-8,3	-1,6	11,1	5,1	-5,6	0,4	7,9	5,1
I	-12,5	-7,4	14,3	7,1	-3,2	0,5	7,3	6,3
II	-11,1	-2,2	12,5	6,6	-3,0	0,7	7,8	5,0
III	-6,7	-4,1	8,6	5,9	-8,0	-0,7	8,1	4,9
IV	-2,2	7,8	9,6	1,0	-8,4	1,0	8,3	4,3
2007	-7,0	1,6	6,0	3,6	-2,0	-0,9	6,1	3,9
I	-8,4	11,7	6,6	0,1	0,5	-0,3	9,4	3,5
II	-2,4	-0,3	8,5	5,0	-3,8	-1,3	7,6	4,3
III	-7,2	-0,4	2,4	4,1	-3,0	-0,9	4,9	4,2
IV	-10,1	-3,8	6,6	5,1	-1,7	-1,2	2,7	3,5
2008	-9,0	-0,7	-9,0	4,2	-11,5	-1,9	-9,0	2,3
I	-8,6	-3,6	0,8	5,8	-12,8	1,5	0,2	3,1
II	-14,7	4,5	-4,9	2,5	-10,9	0,0	-6,1	2,4
III	-5,0	0,8	-11,1	2,6	-11,1	-2,0	-11,2	2,2
IV	-7,7	-4,2	-19,9	6,3	-11,3	-7,2	-19,0	1,7
2009	-2,3	-10,1	-13,7	-0,8	-4,0	-13,3	-23,0	-2,5
I	-2,1	-4,2	-21,0	2,7	-3,0	-12,5	-25,9	-1,3
II	1,3	-10,8	-18,4	-0,7	-4,2	-13,7	-24,6	-2,7
III	-7,0	-12,8	-9,6	-2,1	-6,4	-14,9	-23,3	-2,8
IV	-1,0	-12,7	-4,2	-3,0	-2,6	-11,9	-17,3	-3,3

Fonte: *INE*

2.1.10.

2.1.11.

Poboación activa (1) nas CC.AA. 2008-09: distribución segundo sexo e nivel de estudios

2008

(%)

	Analfabetos			Educación primaria			Educación secundaria			Formación e inserción laboral			Educación superior, agás doutorado			Doutorado		
	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total
Andalucía	0,6	0,7	0,6	20,3	15,0	18,1	55,5	53,1	54,5	0,1	0,1	0,1	22,8	22,8	26,1	0,7	0,5	0,6
Aragón	0,1	0,3	0,2	15,9	13,8	15,0	52,2	48,1	50,5	-	-	-	30,7	30,7	33,2	1,1	1,1	1,1
Asturias	0,1	0,1	0,1	11,1	9,9	10,6	56,0	48,8	52,7	-	0,2	0,1	31,2	31,2	35,3	1,6	0,9	1,3
Baleares	0,3	0,3	0,3	15,3	10,5	13,3	66,1	63,9	65,2	-	-	-	17,9	17,9	21,0	0,3	0,2	0,3
Canarias	0,4	0,2	0,4	23,0	15,6	19,8	54,2	54,6	54,4	0,1	0,1	0,1	21,9	21,9	24,9	0,4	0,3	0,4
Cantabria	-	-	-	11,2	9,4	10,5	55,1	47,8	51,9	-	0,1	-	32,6	32,6	36,7	1,1	0,5	0,9
Castela - A Mancha	0,6	0,6	0,6	23,5	16,5	20,7	55,9	52,2	54,5	-	0,1	0,1	19,5	19,5	23,7	0,5	0,3	0,4
Castela e León	0,2	0,2	0,2	19,0	13,0	16,5	52,9	44,4	49,3	0,1	0,1	0,1	27,1	27,1	33,1	0,7	0,6	0,6
Cataluña	1,0	1,0	0,7	19,9	15,0	17,8	50,5	49,1	49,9	-	0,1	-	28,0	28,0	31,1	0,6	0,5	0,5
C. Valenciana	0,4	0,4	0,4	17,9	13,3	16,0	56,6	53,8	55,4	-	-	-	24,3	24,3	27,5	0,8	0,7	0,7
Estremadura	0,9	0,9	0,8	13,9	10,5	12,6	63,9	58,0	61,5	-	-	-	21,0	21,0	24,7	0,3	0,4	0,4
Galicia	0,2	0,2	0,2	13,1	12,2	12,7	57,7	49,8	54,2	-	-	-	28,4	28,4	32,4	0,6	0,4	0,5
Madrid	0,1	0,1	0,2	11,3	9,0	10,3	49,8	48,4	49,2	0,2	0,2	0,2	36,8	36,8	38,6	1,7	1,5	1,6
Murcia	2,3	2,3	1,7	21,9	16,8	19,8	52,7	52,4	52,6	-	-	-	22,4	22,4	25,3	0,7	0,6	0,7
Navarra	0,2	0,2	0,2	11,8	8,3	10,3	53,0	47,1	50,5	-	0,2	0,1	34,4	34,4	38,4	0,7	0,4	0,5
País Vasco	0,3	0,3	0,2	7,7	7,2	7,5	47,0	43,1	45,3	-	-	-	44,1	44,1	46,2	0,9	0,8	0,8
Rioxa	0,4	0,4	0,3	17,6	12,4	15,4	53,4	49,1	51,7	0,2	0,1	0,2	28,1	28,1	32,0	0,3	0,6	0,4
Ceuta	0,7	0,7	1,2	17,0	17,4	17,2	59,1	53,2	56,9	-	-	-	22,5	22,5	24,3	0,6	-	0,4
Melilla	2,2	2,2	3,2	22,3	16,1	20,1	52,7	48,8	51,2	-	-	-	22,6	22,6	24,8	0,2	1,5	0,7
Total	0,5	0,5	0,5	17,2	12,8	15,3	53,8	50,6	52,4	0,1	0,1	0,1	27,7	27,7	31,0	0,8	0,7	0,8

2009

(%)

	Analfabetos			Educación primaria			Educación secundaria			Formación e inserción laboral			Educación superior, agás doutorado			Doutorado		
	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total
Andalucía	0,7	0,9	0,8	19,6	14,6	17,5	55,9	53,0	54,7	-	-	-	23,2	31,1	26,5	0,6	0,4	0,5
Aragón	0,2	0,2	0,2	16,1	12,7	14,6	52,8	49,4	51,3	-	0,1	0,1	30,0	36,6	32,9	0,9	1,0	0,9
Asturias	-	-	-	9,7	9,9	9,8	55,6	48,4	52,3	-	-	-	33,5	40,9	36,9	1,2	0,8	1,0
Baleares	0,8	0,1	0,5	14,9	12,1	13,6	65,2	60,8	63,3	-	-	-	18,8	26,8	22,4	0,3	0,1	0,3
Canarias	0,5	0,5	0,5	20,3	14,7	17,9	57,0	55,1	56,2	0,1	0,1	0,1	21,7	29,4	25,0	0,4	0,2	0,4
Cantabria	-	-	-	10,6	8,0	9,5	54,9	50,4	52,9	-	-	-	33,9	41,1	37,1	0,6	0,5	0,5
Castela - A Mancha	0,2	0,2	0,2	18,3	12,6	15,9	52,9	45,7	49,8	-	-	-	27,9	40,9	33,4	0,6	0,7	0,6
Castela e León	0,3	0,7	0,5	22,7	14,9	19,6	55,5	51,3	53,9	0,1	0,1	0,1	20,8	32,5	25,6	0,5	0,3	0,4
Cataluña	0,6	0,4	0,5	20,8	15,0	18,2	49,0	48,5	48,8	0,1	0,1	0,1	28,8	35,6	31,8	0,7	0,5	0,6
C. Valenciana	0,3	0,6	0,4	16,7	13,1	15,1	57,9	54,3	56,3	0,1	-	-	24,4	31,6	27,5	0,6	0,5	0,6
Estremadura	0,8	0,8	0,8	14,1	9,9	12,4	64,0	58,2	61,6	-	-	-	20,7	30,5	24,7	0,4	0,6	0,5
Galicia	0,2	0,1	0,1	11,3	10,9	11,1	59,4	50,3	55,3	-	-	-	28,1	38,0	32,7	0,9	0,6	0,8
Madrid	0,4	0,4	0,4	11,1	9,4	10,3	51,1	47,5	49,4	0,1	0,1	0,1	36,3	41,6	38,7	1,0	1,0	1,0
Murcia	1,4	1,0	1,2	19,3	16,5	18,2	56,1	53,4	55,0	-	-	-	22,4	28,5	25,0	0,7	0,6	0,6
Navarra	0,1	-	0,1	10,5	7,6	9,2	55,5	47,5	52,0	-	0,1	0,1	32,8	44,4	37,8	1,1	0,5	0,8
País Vasco	0,2	-	0,1	7,1	5,9	6,6	46,8	41,3	44,3	-	-	-	45,0	51,9	48,1	0,9	0,8	0,9
Rioxa	0,4	0,2	0,3	13,4	9,3	11,7	53,3	46,9	50,6	-	-	-	32,6	43,0	37,0	0,4	0,6	0,5
Ceuta	2,1	1,2	1,7	15,1	16,5	15,7	59,3	50,0	55,5	-	-	-	22,9	31,7	26,3	0,8	0,6	0,8
Melilla	2,3	7,1	4,2	26,2	18,5	23,0	46,9	37,8	43,1	-	-	-	24,5	35,9	29,2	0,5	1,1	0,6
Total	0,5	0,5	0,5	16,5	12,5	14,8	54,3	50,4	52,6	0,1	-	0,1	28,0	35,9	31,5	0,7	0,6	0,7

(1) porcentaxe de activos con respecto ó total
Fonte: *INE*

Asalariados e taxa de temporalidade en Galicia e España 2008-09: distribución segundo tipo de contrato, sector e sexo

2008

	Contrato indefinido		Contrato temporal		Total		Taxa de temporalidade		
	Sector público	Sector privado	Sector público	Sector privado	Sector público	Sector privado	Sector público	Sector privado	Total
			(en miles de persoas)				*(%)*		
Galicia	141,6	498,6	53,7	229,2	195,3	727,8	27,5	31,5	30,6
A Coruña	65,6	209,9	21,5	92,8	87,1	302,7	24,7	30,7	29,3
Lugo	18,5	54,9	7,0	18,0	25,5	72,9	27,5	24,7	25,4
Ourense	17,9	52,6	6,5	23,4	24,4	76,0	26,6	30,8	29,8
Pontevedra	39,6	181,2	18,7	95,0	58,3	276,2	32,1	34,4	34,0
Galicia									
Homes	70,1	292,8	18,3	128,0	88,4	420,8	20,7	30,4	28,7
Mulleres	71,5	205,7	35,4	101,1	106,9	306,8	33,1	33,0	33,0
España	2.192,8	9.608,0	765,9	4.114,6	2.958,7	13.722,6	25,9	30,0	29,3
Homes	1.122,5	5.597,6	254,5	2.304,9	1.377,0	7.902,5	18,5	29,2	27,6
Mulleres	1.070,3	4.010,5	511,4	1.809,7	1.581,7	5.820,1	32,3	31,1	31,4

2009

	Contrato indefinido		Contrato temporal		Total		Taxa de temporalidade		
	Sector público	Sector privado	Sector público	Sector privado	Sector público	Sector privado	Sector público	Sector privado	Total
			(en miles de persoas)				*(%)*		
Galicia	139,2	519,2	52,2	188,2	191,4	707,4	27,3	26,6	26,7
A Coruña	64,7	222,4	22,1	83,2	86,8	305,6	25,5	27,2	26,8
Lugo	17,6	53,7	6,7	18,0	24,3	71,7	27,6	25,1	25,7
Ourense	17,7	51,2	7,0	16,6	24,7	67,8	28,3	24,5	25,5
Pontevedra	39,2	191,9	16,4	70,4	55,6	262,3	29,5	26,8	27,3
Galicia									
Homes	68,6	294,1	18,0	100,4	86,6	394,4	20,8	25,4	24,6
Mulleres	70,5	225,2	34,2	87,7	104,8	312,9	32,6	28,0	29,2
España	2.292,0	9.406,3	770,1	3.212,3	3.062,1	12.618,6	25,1	25,5	25,4
Homes	1.163,3	5.309,3	279,1	1.742,1	1.442,4	7.051,4	19,3	24,7	23,8
Mulleres	1.128,7	4.097,1	491,0	1.470,2	1.619,7	5.567,2	30,3	26,4	27,3

Fonte: *IGE* e *INE*

2.1.12.

Poboación ocupada en Galicia e España 2008-09: distribución segundo tipo de xornada de traballo

2008

		Total		Homes		Mulleres	
		tempo completo	tempo parcial	tempo completo	tempo parcial	tempo completo	tempo parcial
Galicia	*(en miles de persoas)*	1.068,6	131,5	643,0	29,8	425,7	101,7
España		17.832,2	2.425,5	11.229,6	491,1	6.602,6	1.934,4
Galicia/España	*(%)*	6,0	5,4	5,7	6,1	6,4	5,3

2009

		Total		Homes		Mulleres	
		tempo completo	tempo parcial	tempo completo	tempo parcial	tempo completo	tempo parcial
Galicia	*(en miles de persoas)*	1.023,8	127,7	602,1	26,7	421,7	101,0
España		16.472,9	2.415,1	10.129,9	516,5	6.343,0	1.898,6
Galicia/España	*(%)*	6,2	5,3	5,9	5,2	6,6	5,3

Fonte: *INE*

2.1.13.

poral mentres que o número de homes asalariados con contrato indefinido permanece practicamente inalterado. Os asalariados con contrato indefinido increméntanse no sector privado na mesma medida en que diminúen no sector público. No que respecta ás mulleres, o número de asalariadas con contrato temporal diminúe en 14.600 persoas, mestres que o número de asalariadas con contrato indefinido crece en 18.500 persoas A proporción de asalariados temporais respecto ao número total de asalariados situouse no 29,2% no caso das mulleres (33% en 2008), sendo esta porcentaxe do 24,6% no caso dos homes (28,7%).

Comparado co mesmo período do ano anterior, a taxa de temporalidade descende de xeito importante nos catro trimestres de 2009, sendo o terceiro trimestre o que presenta un diferencial negativo maior (5,1 puntos). No conxunto do Estado este diferencial tamén se mantén sempre con signo negativo, sendo o máis acusado no último trimestre (4,7 puntos) e o máis baixo no primeiro (2,8 puntos). Tanto no caso dos homes como no das mulleres, a taxa de temporalidade nos catro trimestres do ano 2009 é inferior á existente no mesmo período do ano anterior, con taxas de temporalidade feminina superiores ás masculina, tal como acontecía no ano 2008.

A provincia de Lugo foi a única que presentou unha lixeira medra da temporalidade no ano 2009, pasando de 25,4% a 25,7%. Nas outras tres provincias galegas a taxa de temporalidade redúcese. A caída máis importante corresponde a Pontevedra, cun descenso de 6,7 puntos porcentuais, a pesar do que segue a ser a provincia galega cunha taxa de temporalidade máis elevada, acadando no ano 2009 o 27,3%.

Por sectores, os datos do devandito **cadro 2.1.12.** reflicten que Pontevedra presenta os valores máis altos no sector público, mentres que na provincia de A Coruña a taxa de temporalidade máis elevada corresponde ao sector privado.

• Incremento do paro

O fortísimo incremento da poboación parada ao longo do ano 2009 é o efecto máis negativo da crise económica. O desemprego medio estimado pola EPA, tal como se mostra no **cadro 2.1.14.**, acadou en Galicia as 165.900 persoas, 51.200 parados máis que no ano 2008. O número de desempregados en Galicia no ano 2009 era o 4% da poboación parada estimada para o conxunto do Estado. En termos relativos, o número de persoas galegas paradas aumentou no último ano un 45% en relación ao ano anterior, unha variación enorme aínda que moi inferior á experimentada no conxunto do Estado (59,2%).

O incremento do paro estimado medrou no último ano tanto nos homes como nas mulleres, aínda que o aumento foi moito máis acusado no primeiro caso, cunha subida media do 58,1% en relación ao desemprego do ano anterior, fronte ao 35% no caso das mulleres. Ao longo do 2009, o incremento da poboación parada é especialmente significativo nos dous primeiros trimestres do ano, cunha medra do 50,1% e do 56,2%, respectivamente en relación aos mesmos trimestres do ano anterior. Despois, as taxas de variación interanual moderan lixeiramente o seu crece-

Poboación parada 2009: distribución segundo sexo, idade, nivel de formación acadada e tempo de procura de emprego

	Galicia			Galicia/España			09/08		
	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total
		(en miles de persoas)			*(%)*			*(en miles de persoas)*	
Total	84,0	82,1	165,9	3,7	4,4	4,0	30,3	21,0	51,2
Grupos de idade									
16-19 anos	5,2	2,7	7,8	3,5	2,7	3,1	1,2	-0,2	0,9
20-24 anos	14,2	11,4	25,6	4,3	4,3	4,3	5,3	2,8	8,1
25-34 anos	26,1	28,1	54,2	3,6	4,9	4,2	8,5	8,1	16,6
35-44 anos	17,6	20,7	38,2	3,1	4,3	3,7	8,0	6,2	14,2
45-54 anos	13,9	13,3	27,2	3,9	4,2	4,1	4,7	3,2	7,9
55 e máis anos	7,0	5,9	12,9	4,0	4,6	4,2	2,7	0,9	3,6
Nivel de formación acadado									
Analfabetos	0,2	0,0	0,2	0,8	0,9	0,9	-0,2	-0,1	-0,3
Educación primaria	11,6	8,2	19,8	2,5	3,2	2,8	4,5	0,8	5,3
Educación secundaria	54,4	51,7	106,2	4,5	4,6	4,5	28,2	21,1	49,3
Primeira etapa	38,1	33,9	72,0	4,7	4,9	4,8	21,8	16,4	38,3
Segunda etapa	16,3	17,8	34,2	4,2	4,2	4,2	6,4	4,6	11,0
Educación superior,	17,4	22,0	39,3	5,7	6,9	6,4	7,5	6,3	13,8
Doutorado	0,4	0,1	0,4				0,1	0,1	0,2
Tempo de procura de emprego									
Xa atopou emprego	6,5	5,3	11,8	5,2	4,5	4,9	-1,3	-2,4	-3,7
Menos de 1 mes	6,7	6,3	13,0	4,1	5,3	4,6	-0,4	1,2	0,9
De 1 mes a menos de 3 mes	14,9	15,4	30,3	3,5	4,7	4,0	3,3	3,2	6,5
De 3 meses a menos de 6 m	16,3	12,4	28,7	3,5	3,7	3,6	6,0	3,5	9,5
De 6 meses a menos de 1 a	18,7	14,5	33,2	3,5	4,0	3,7	12,8	7,0	19,8
De 1 año a menos de 2 años	12,5	13,3	25,8	3,1	3,9	3,5	7,1	4,5	11,6
2 anos ou máis	8,2	15,1	23,3	4,7	5,8	5,4	2,7	4,2	6,9

Fonte: *INE*

2.1.14.

mento nos dous derradeiros trimestres do ano. Sen embargo, cómpre ter en conta que os maiores incrementos da poboación parada no ano 2008 se deron nos últimos dous trimestres do ano.

As taxas de variación da poboación parada, tanto en homes como en mulleres, seguen a mesma tendencia de lixeira moderación na súa subida nos dos últimos trimestres do ano, acadando os seus niveis máis baixos, para os dous casos, no cuarto trimestre do ano con taxas do 32,9% e do 28,3%, respectivamente.
En termos globais, dos 51.200 parados máis estimados no conxunto do ano 2009, en torno ás 30.300 persoas son homes e 21.000 mulleres.

As estimacións da *Enquisa de poboación activa* reflicten que 49.100 persoas, o 29,6% da poboación parada galega, leva máis dun ano na procura de emprego (28.400 son mulleres). No extremo contrario, 11.800 parados xa atoparon emprego, 13.000 persoas levan en situación de desemprego menos dun mes e 30.300 persoas, entre un e tres meses. En relación ao acontecido no ano anterior, cómpre salientar que hai 18.500 persoas máis que levan máis dun ano na procura de emprego e que aumentan en case 20.000 as personas que levan entre seis e doce meses buscando emprego.

A taxa de paro estimada para Galicia no conxunto do

2.1.15.

Taxas de emprego nas CC.AA. 2008-09: distribución segundo nacionalidade e sexo

2008

	Total			Españoles			Estranxeiros			Estranxeiros-UE			Estranxeiros non UE		
	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total
								(%)							
Andalucía	58,2	36,8	47,3	57,6	35,7	46,5	64,7	48,9	56,6	59,0	43,5	51,3	68,4	52,2	60,0
Aragón	64,0	46,2	55,1	62,7	43,5	53,1	74,1	67,6	70,9	81,9	62,6	71,6	68,4	72,5	70,4
Asturias	57,1	40,2	48,2	56,2	40,0	47,2	82,6	67,0	73,4	67,5	65,4	66,4	90,9	67,5	75,6
Baleares	66,4	49,9	58,2	65,1	48,0	56,6	71,4	56,6	63,8	60,3	43,8	51,7	77,8	64,1	70,7
Canarias	59,2	41,6	50,4	58,1	40,9	49,5	65,3	44,8	54,8	51,4	39,4	45,4	70,8	46,6	58,1
Cantabria	62,9	43,4	52,9	62,2	42,2	52,0	74,6	60,1	66,6	66,7	51,7	49,0	78,0	63,4	69,8
Castela - A Mancha	62,4	38,4	50,5	61,1	36,8	49,0	74,7	53,7	64,6	80,1	53,2	67,8	70,5	54,1	62,2
Castela e León	59,9	39,1	49,4	58,9	38,4	48,5	77,4	50,3	62,9	81,6	39,3	59,5	73,6	59,5	65,9
Cataluña	65,7	49,5	57,5	64,4	48,4	56,2	72,5	56,0	64,7	77,8	57,6	68,5	71,1	55,6	63,7
C. Valenciana	63,0	44,6	53,7	62,8	43,3	52,9	63,7	50,7	57,4	54,4	42,4	48,3	69,7	56,7	63,5
Estremadura	57,7	33,3	45,4	57,4	33,1	45,2	70,4	38,7	52,9	80,2	51,4	67,4	63,9	35,2	46,6
Galicia	59,0	42,3	50,3	58,6	41,6	49,7	70,6	59,1	64,5	73,8	40,4	56,4	69,6	65,5	67,4
Madrid	67,5	51,1	59,0	65,6	47,9	56,3	76,3	67,0	71,7	82,3	63,9	72,8	73,8	68,5	71,1
Murcia	63,8	44,0	54,0	62,2	41,2	51,7	70,3	58,1	64,6	67,5	52,8	60,3	70,7	59,0	65,4
Navarra	66,3	48,0	57,1	64,9	46,8	55,8	77,5	58,0	67,8	81,6	52,1	68,3	75,5	60,5	67,6
País Vasco	63,4	45,8	54,3	63,0	44,8	53,7	69,5	62,7	65,7	74,2	59,1	65,7	67,2	64,7	65,7
Rioxa	65,4	45,0	55,3	64,1	43,3	53,8	73,8	55,4	64,3	73,5	66,0	69,2	74,1	48,1	61,3
Ceuta	62,0	30,0	45,9	62,0	31,2	46,9	59,0	20,2	32,5	-	-	-	59,0	21,6	34,0
Melilla	59,5	26,2	42,3	59,3	30,2	44,9	61,3	6,2	25,4	-	-	-	61,3	6,5	26,0
Total	62,5	43,9	53,0	61,4	42,2	51,6	70,6	56,1	63,3	68,8	50,8	59,8	71,4	58,5	65,0

2009

	Total			Españoles			Estranxeiros			Estranxeiros-UE			Estranxeiros non UE		
	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total
								(%)							
Andalucía	51,8	35,5	43,5	51,5	34,3	42,8	54,2	48,3	51,2	51,0	43,9	47,4	56,1	50,8	53,4
Aragón	58,6	44,2	51,4	58,6	42,5	50,5	58,8	57,4	58,1	63,6	57,3	60,6	54,6	57,7	56,1
Asturias	52,0	38,6	45,0	51,5	37,8	44,4	66,1	54,9	59,3	90,4	56,0	73,0	61,1	54,3	56,9
Baleares	59,3	48,3	53,8	60,7	47,4	54,1	54,3	51,2	52,7	52,3	47,1	49,5	55,5	53,7	54,5
Canarias	52,7	39,1	45,9	52,1	38,5	45,3	55,9	42,5	49,1	59,7	40,2	49,3	54,6	43,3	49,0
Cantabria	57,9	42,5	50,0	57,5	41,4	49,3	64,2	57,1	58,9	64,2	53,9	58,2	63,9	58,4	60,7
Castela - A Mancha	56,0	38,3	47,0	55,2	37,8	46,4	68,3	46,1	56,4	71,7	41,2	55,3	66,0	49,9	57,4
Castela e León	56,8	36,7	46,8	56,6	35,6	46,1	58,7	47,3	53,3	68,2	51,8	60,4	50,7	43,5	47,3
Cataluña	58,6	46,6	52,5	58,6	46,0	52,1	58,8	49,8	54,4	70,9	56,2	63,7	55,8	48,2	52,1
C. Valenciana	55,0	41,7	48,3	55,6	40,2	47,8	52,4	48,3	50,3	48,2	47,7	48,0	55,0	48,7	51,9
Estremadura	52,9	32,8	42,8	52,7	32,4	42,4	62,9	47,7	55,1	76,8	45,3	61,3	49,8	50,5	50,2
Galicia	55,2	42,0	48,3	54,7	41,4	47,8	67,1	54,4	60,5	68,9	50,4	59,5	66,7	55,6	60,8
Madrid	62,6	49,3	55,7	62,1	46,3	53,8	64,6	64,6	64,6	69,8	67,7	68,9	62,3	63,4	62,8
Murcia	55,5	42,0	48,8	56,8	40,0	48,2	50,9	52,4	51,6	40,3	38,0	39,0	52,2	54,3	53,1
Navarra	62,1	46,0	54,0	61,5	44,1	52,8	67,1	59,8	63,1	79,1	60,8	69,3	60,6	59,0	59,7
País Vasco	58,2	44,3	51,1	58,1	43,8	50,7	60,9	53,8	57,4	68,5	52,4	60,5	57,9	54,4	56,1
Rioxa	60,5	44,2	52,4	60,5	43,3	52,0	60,4	49,1	54,7	76,6	62,7	68,9	53,0	40,6	47,0
Ceuta	59,8	32,4	46,3	61,2	33,9	48,3	24,9	20,7	21,8	-	-	-	24,9	21,2	22,1
Melilla	54,0	27,6	40,1	55,9	31,6	43,5	39,4	-	19,5	-	-	-	39,4	-	19,5
Total	56,5	42,1	49,2	56,3	40,7	48,3	58,1	52,2	55,2	60,8	51,9	56,4	57,0	52,3	54,7

Fonte: *INE*

ano 2009 situouse no 12,6%, case catro puntos porcentuais por riba da media anual do ano anterior, situándose no conxunto do Estado no 18%. Ao longo do ano a taxa mantén o seu nivel en torno ao 12% acadando o seu nivel máis alto, co 12,9%, no segundo e cuarto trimestres. Como reflicte o **cadro 2.1.5.**, a taxa de paro está sempre por baixo da media española, cun diferencial igual ou superior aos cinco puntos porcentuais nos catro trimestres do ano, ata acadar unha diferencia máxima de 5,9 puntos no último trimestre.

Por sexos, as taxas de desemprego galegas foron inferiores á media estatal, tanto para os homes (11,8% por 17,7% de media en España) como para as mulleres (13,6%, fronte a 18,4%). En Galicia estas porcentaxes medraron en 4,4 puntos no primeiro caso e de 3,2 puntos no que ás mulleres se refire, mentres que en España as medras foron de 6,6 e 5,4 puntos porcentuais, respectivamente.

O estudio por grupos de idade permite establecer que, ao igual que no ano precedente, a xente máis nova é a que presenta as taxas de desemprego máis elevadas, que se sitúan no 30,8% no caso dos menores de 25 anos. Dentro deste grupo, as persoas entre 16 e 19 anos teñen unha taxa de paro do 42,7%. Estas porcentaxes resultan aínda máis elevadas no caso das mulleres con idades comprendidas entre 16 e 19 anos, cun 47,2% de taxa de paro, fronte ao 40,7% no caso dos varóns desa mesma franxa de idade.
Se a análise se fai atendendo á nacionalidade das persoas, Galicia presenta unha medra da taxa de paro tanto das persoas de nacionalidade española como da poboación estranxeira, do mesmo xeito que acontece no conxunto do Estado. En 2009, a taxa de paro media foi do 12,1% no que aos españois se refire e do 20,1% no caso da poboación estranxeira, cando no ano anterior estas porcentaxes se situaban no 8,5% e 13,1%, respectivamente.

As taxas de paro en Galicia, aínda que por debaixo da observadas de media no conxunto do Estado, incre-méntanse de xeito importante respecto ao ano anterior. Destacan as taxas de paro femininas, tanto das mulleres de nacionalidade española (13,1% fronte a niveis en torno ao 10% do 2008) como estranxeiras (21,2% contra 12%).

A desagregación da taxa de desemprego segundo provincias amosa que Lugo e Ourense seguen presentando os rexistros máis baixos, situados lixeiramente por riba do 9% e do 10% respectivamente, en tanto que en A Coruña esta porcentaxe está próxima ao 12% e en Pontevedra supera o 15%.

Datos rexistrados nas oficinas de emprego

Os datos do paro rexistrado amosan o forte impacto negativo da crise económica no mercado de traballo galego. O número de persoas paradas rexistradas nas oficinas de emprego de Galicia medrou ao longo do ano 2009 en máis de 43.000 parados (media anual), acadando as 206.200 persoas desempregadas (o 5,7% do paro rexistrado de media en España). Ao igual que no ano anterior, Galicia segue mostrando un mellor comportamento en relación á media española, dado que o paro medra un 26,9% en Galicia fronte ao 43,5% de media en España.

Os datos interanuais mostran en Galicia variacións do paro rexistrado por encima do 20% seguindo a tendencia iniciada a finais do ano anterior. Como se reflicte no **cadro 2.1.16.** a taxa de variación interanual acada valores en torno ao 30% nos meses de marzo, abril, maio xuño, xullo, agosto e setembro, mes a partir do que as taxas de variación comezan a descender acadando o seu nivel máis baixo no mes de decembro, onde o paro rexistrado foi un 17,3% maior ao rexistrado no mesmo mes do ano anterior. En termos absolutos, comparando os datos de decembro de 2009 cos do mesmo mes do ano anterior, o número de persoas paradas rexistradas nas oficinas de emprego medrou en case 32.900 persoas.

A recesión económica influíu no feito de que o paro rexistrado medrara en todos os sectores produtivos e nas catro provincias galegas. Dunha banda, no que á distribución provincial se refire, Pontevedra rexistra os maiores incrementos en termos absolutos, con 19.432 persoas máis, e A Coruña presenta o maior incremento en termos relativos, cunha medra do 26% respecto ao ano anterior (17.126 desempregados máis). Deste xeito, A Coruña segue a ser a provincia que acolle o maior número de desempregados, con 82.938 persoas, fronte ás 80.712 persoas en Pontevedra.

Doutra banda, tanto no conxunto do Estado como en Galicia, o sector servizos rexistra en 2009 o maior número de parados, ao acoller o 57,5% dos parados en España e o 56,1% en Galicia. Na comunidade galega séguelle en importancia as actividades industriais, co 16,1%, e a construción, co 15,4%, mentres que no conxunto do Estado a orde é á inversa: a construción acolle o 19,6% dos desempregados rexistrados nos servizos públicos de emprego e a industria o 13,3%.

Tal como aconteceu no ano 2008, o sector da construción é o que presenta as maiores taxas de crecemento no número de parados rexistrados, cunha medra do número de desempregados do 38% en Galicia (44% de media en España) por diante das actividades do sector servizos, co 22,3%, e a industria, co 23,5%. Por contra, en termos absolutos, do incremento en 46.241 parados rexistrados nos catro sectores produtivos en Galicia, en relación ao ano anterior, 25.802 persoas, o 55,8%, pertencen ao sector servizos, e 12.090 persoas, o 26,1%, ao da construción.

As **taxas de cobertura** das prestacións por desemprego amosan unha mellora en 2009 respecto ao ano anterior, tanto en Galicia coma en España. O incremento da taxa é especialmente significativo no caso galego, porque pasa do 70,1% ata o 76,2 do 2009, mentres que no conxunto do España medra desde o 76,5 ata o 78%. Con estes datos, o diferencial entre as taxas galega e española redúcese desde os seis puntos e medio do ano anterior ata menos de dous puntos en 2009.

• **Contratación**

O ano 2009 caracterízase, ao igual que o ano anterior, pola forte caída dos contratos iniciais de traballo e dos contratos convertidos en indefinidos, tanto no conxunto do Estado como en Galicia. O número total de contratos rexistrados descendeu en Galicia un 14%, acadando os 683.131, o que representa o 4,9% do total estatal. Destas contratacións, 653.557 corresponden a contra-

Paro rexistrado en Galicia e España 2008-09

	Galicia	España	Galicia /España	Galicia	España
	(en miles de persoas)		*(%)*	*(taxa de varaición interanual)*	
2008	162,5	2.539,9	6,40	7,9	24,6
xaneiro	161,2	2.261,9	7,12	-1,5	8,6
febreiro	161,8	2.315,3	6,99	0,6	11,6
marzo	160,2	2.301,0	6,96	0,2	11,7
abril	159,7	2.338,5	6,83	2,7	15,6
maio	156,8	2.353,6	6,66	5,8	19,3
xuño	152,7	2.390,4	6,39	6,7	21,6
xullo	149,3	2.426,9	6,15	6,7	23,2
agosto	152,4	2.530,0	6,03	8,7	24,7
setembro	156,8	2.625,4	5,97	11,3	30,1
outubro	168,4	2.818,0	5,98	15,1	37,6
novembro	180,8	2.989,3	6,05	18,4	42,7
decembro	189,9	3.129,0	6,07	22,5	46,9
2009	206,2	3.644,0	5,66	26,9	43,5
xaneiro	201,3	3.327,8	6,05	24,9	47,1
febreiro	206,6	3.481,9	5,93	27,6	50,4
marzo	211,5	3.605,4	5,87	32,0	56,7
abril	210,7	3.644,9	5,78	31,9	55,9
maio	207,5	3.620,1	5,73	32,4	53,8
xuño	200,2	3.564,9	5,62	31,1	49,1
xullo	192,9	3.544,1	5,44	29,2	46,0
agosto	195,2	3.629,1	5,38	28,1	43,4
setembro	200,5	3.709,4	5,40	27,8	41,3
outubro	208,9	3.808,4	5,49	24,0	35,1
novembro	216,8	3.868,9	5,60	19,9	29,4
decembro	222,8	3.923,6	5,68	17,3	25,4

Fonte: *Ministerio de Trabajo e Inmigración*

Evolución mensual do paro rexistrado en Galicia 2008-2009

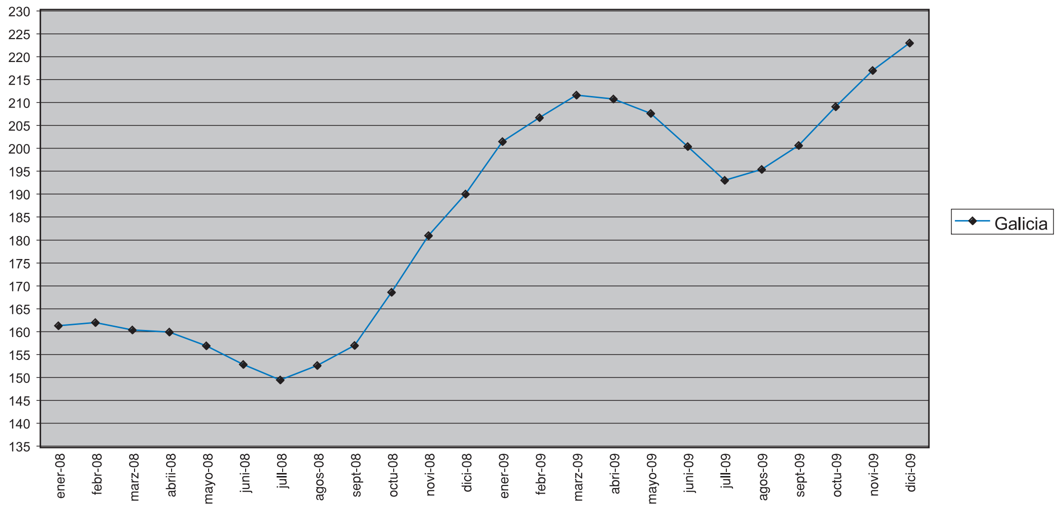

Fonte: *Ministerio de Trabajo e Inmigración*

2.1.16.

Paro rexistrado en Galicia e España 2008-09 (1): distribución segundo sector económico

2008

	Agricultura e Pesca	Industria	Construción	Servizos	Sen emprego anterior	Total
Galicia	5.025	23.353	19.736	89.907	22.491	162.512
A Coruña	1.705	10.337	8.230	36.826	8.714	65.812
Lugo	537	1.542	2.047	8.905	2.482	15.512
Ourense	600	3.185	2.727	10.637	2.760	19.909
Pontevedra	2.183	10.290	6.732	33.540	8.535	61.280
España	84.823	320.861	401.771	1.492.171	240.315	2.539.941
Galicia / España *(%)*	5,9	7,3	4,9	6,0	9,4	6,4

2009

	Agricultura e Pesca	Industria	Construción	Servizos	Sen emprego anterior	Total
Galicia	5.579	33.149	31.826	115.710	19.983	206.245
A Coruña	1.868	12.463	13.490	47.148	7.969	82.938
Lugo	625	2.017	3.188	11.338	2.012	19.180
Ourense	764	3.888	3.438	12.975	2.352	23.416
Pontevedra	2.322	14.781	11.710	44.248	7.651	80.712
España	96.013	486.002	714.784	2.096.585	250.655	3.644.041
Galicia / España *(%)*	5,8	6,8	4,5	5,5	8,0	5,7

(1) medias anuais

Fonte: *IGE* e *Ministerio de Trabajo e Inmigración*

2.1.17.

tos iniciais (o 4,8% dos rexistrados en España) e 29.574 contratos, a contratos convertidos en indefinidos (o 5,7% das conversións estatais). En relación ao ano precedente, o número de contratos iniciais descendeu un 13,1% e o das conversións, un 29%.

Respecto ao fluxo de entrada ao emprego indefinido, sen contar ás conversións, os datos do **cadro 2.1.19.** indican a caída das contratacións nos tres tipos de contratos tanto para o caso dos homes como das mulleres. O número total de contratos indefinidos redúcese un 19,3% en relación aos datos de 2008, situándose nos 37.468 contratos (8.955 menos), dos que 21.002 foron asinados por homes (15.229 menos que no ano precedente) e os 16.466 contratos restantes (13.726 menos), por mulleres.

A contratación temporal tamén presenta esta caída xeneralizada, e tan só os contratos de substitución por xubilación aos 64 anos e os incluídos dentro da rúbrica de outros contratos presentan unha leve medra do número de contratos. Tras unha caída de noventa mil contratos, o 12,7% respecto aos datos de 2008, no último ano rexistráronse un total de 616.089 contratos de duración temporal, dos que 313.716 foron asinados por homes (47.552 contratos menos).

A súa importancia relativa no total estatal ascende ao 4,8%, sendo esta porcentaxe do 4,6% no caso dos homes e do 5,1% no das mulleres. Os contratos eventuais segundo circunstancias da produción e os de obra ou servizo seguen sendo os máis numerosos, ao acoller o 41,7% e o 39,5%, respectivamente.

Por mor do peso relativo dos contratos por obra ou servizo determinado, o 39,2% dos contratos temporais (241.466 contratos) teñen unha duración indeterminada. Entre os contratos cunha duración

Demandas de emprego rexistradas en Galicia e España 2008-09 (1)

	2008			2009			09/08	
	Galicia	España	G/E	Galicia	España	G/E	Galicia	España
			(%)			(%)	(%)	
Demandas emprego pendentes	210.643	3.588.051	5,9	266.861	4.983.119	5,4	26,7	38,9
Demandantes non parados	48.131	1.048.110	4,6	60.616	1.339.078	4,5	25,9	27,8
dispoñibilidade limitada	12.458	105.037	11,9	13.785	136.626	10,1	10,7	30,1
con relación laboral	3.979	123.601	3,2	11.193	210.129	5,3	181,3	70,0
TEASS		160.855	-		156.555	-		-2,7
ocupados	24.830	531.124	4,7	26.929	667.842	4,0	8,5	25,7
d. empregos específicos	669	34.569	1,9	2.241	53.106	4,2	235,0	53,6
outros	6.196	92.924	6,7	6.468	114.819	5,6	4,4	23,6
Paro rexistrado	162.512	2.539.941	6,4	206.245	3.644.041	5,7	26,9	43,5
Demandas emprego non ocupados	168.707	2.793.720	6,0	212.714	3.915.365	5,4	26,1	40,1

(1) en medias anuais, calculadas coma a media dos datos correspondentes a cada un dos meses do ano
Fonte: *Servicio Público de Empleo Estatal*

2.1.18.

concreta, que son máis do 60% dos temporais, só unha mínima parte asínanse por máis de seis meses (significan apenas 23.000 dun total de 375.000 contratos).

Atendendo á distribución segundo sectores e ramas de actividade, o 21,3% das contratacións pertencen á rama de "actividades administrativas e servizos auxiliares", con 139.308 contratos, por diante da hostalería, con 79.517 contratos (o 12,2%); a construcción, con 64.637 contratos (9,9%); e o "comercio, reparación de vehículos de motor", con 63.461 contratos (9,7%).

A contratación a tempo parcial ten unha salientable importancia, sobre todo no caso do emprego feminino. Se no total de contratos galegos, o 72% corresponden a xornada completa e apenas unha cuarta parte, a tempo parcial (os fixos discontinuos teñen escasa importancia numérica, son menos de 4.000), as cifras difiren notablemente por sexos. No caso das mulleres, preto de 200.000 contratos foron por xornada completa, pero máis de 117.000 asináronse a tempo parcial. Esto é, no emprego feminino en Galicia a xornada parcial supón aproximadamente o 37% do total de contratos asinados por mulleres, mentres que no caso dos homes, só traballan a tempo parcial un 17% dos galegos.

Empresas de traballo temporal (ETT)

A tendencia á diminución do número de contratos xestionados polas empresas de traballo temporal en Galicia, apuntada xa no ano anterior, consolídase no 2009. Neste último exercicio, as 27 ETTs que operaron en Galicia asinaron un total de 75.104 contratos de posta a disposición, unha caída de preto de 25.000 contratos (en termos porcentuais, aproximadamente un -25%). Mentres que o número de ETTs en Galicia se mantivo constante, no conxunto do Estado rexistrouse una merma notable, ao pasar de 778 a 592 empresas en 2009. Con estes datos, a importancia relativa das ETTs operativas en Galicia foi do 4,5% do total

Contratos iniciais de traballo e contratos convertidos en indefinidos en Galicia e España 2008-09: distribución segundo tipo

2008

	Galicia			España			Galicia/España
	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total	Total
				(en miles de persoas)			*(%)*
Contratos de duración indefinida	26.231	20.192	46.423	585.290	537.615	1.122.905	4,1
Indefinido ordinario	19.704	12.882	32.586	469.285	406.809	876.094	3,7
Indefinido de fomento de emprego	6.074	7.075	13.149	109.399	126.981	236.380	5,6
Indefinido minusválidos	453	235	688	6.606	3.825	10.431	6,6
Contratos de duración temporal	361.268	344.825	706.093	7.777.108	6.921.524	14.698.632	4,8
Obra ou servizo	158.720	111.825	270.545	3.905.586	2.291.686	6.197.272	4,4
Eventual segundo circunstancias da produc	153.440	155.726	309.166	3.292.889	3.346.544	6.639.433	4,7
Interinidade	23.180	64.786	87.966	386.056	1.149.207	1.535.263	5,7
Temporais para minusválidos	668	290	958	9.782	5.545	15.327	6,3
Temporais de inserción	-	-	-	-	-	-	
Relevo	1.462	669	2.131	27.534	13.112	40.646	5,2
Xubilación parcial	1.691	420	2.111	29.335	7.549	36.884	5,7
C. de sustitución por xubilación aos 64 anos	47	24	71	1.289	756	2.045	3,5
Contrato en prácticas	2.588	2.672	5.260	30.389	32.404	62.793	8,4
Contrato para a formación	5.416	3.664	9.080	46.370	32.616	78.986	11,5
Outros contratos	14.056	4.749	18.805	47.878	42.105	89.983	20,9
Contratos convertidos en indefinidos	22.922	18.732	41.654	422.039	357.661	779.700	5,3
Total contratos	410.421	383.749	794.170	8.784.437	7.816.800	16.601.237	4,8

2009

	Galicia			España			Galicia/España
	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total	Total
				(en miles de persoas)			*(%)*
Contratos de duración indefinida	21.002	16.466	37.468	420.523	371.464	791.987	4,7
Indefinido ordinario	15.307	10.536	25.843	327.067	275.737	602.804	4,3
Indefinido de fomento de emprego	5.327	5.721	11.048	88.590	92.627	181.217	6,1
Indefinido minusválidos	368	209	577	4.866	3.100	7.966	7,2
Contratos de duración temporal	313.716	302.373	616.089	6.739.225	5.970.198	12.709.423	4,8
Obra ou servizo	142.262	101.031	243.293	3.448.050	2.021.106	5.469.156	4,4
Eventual segundo circunstancias da produc	127.216	129.909	257.125	2.743.195	2.722.103	5.465.298	4,7
Interinidade	20.923	59.899	80.822	390.224	1.111.785	1.502.009	5,4
Temporais para minusválidos	517	329	846	8.007	5.128	13.135	6,4
Temporais de inserción	-	-	-	-	-	-	
Relevo	1.086	568	1.654	22.350	11.812	34.162	4,8
Xubilación parcial	1.446	444	1.890	28.449	8.069	36.518	5,2
C. de sustitución por xubilación aos 64 anos	51	39	90	1.294	826	2.120	4,2
Contrato en prácticas	1.600	1.827	3.427	19.640	23.649	43.289	7,9
Contrato para a formación	3.699	2.951	6.650	33.758	27.769	61.527	10,8
Outros contratos	14.916	5.376	20.292	44.258	37.951	82.209	24,7
Contratos convertidos en indefinidos	15.497	14.077	29.574	275.527	244.900	520.427	5,7
Total contratos	350.215	332.916	683.131	7.435.275	6.586.562	14.021.837	4,9

Fonte: *Servicio Público de Empleo Estatal*

2.1.19.

2.1.20.

Contratos iniciais de traballo e contratos convertidos en indefinidos en Galicia e España 2009: distribución segundo tipo de contrato e grupo de idade

Galicia

	Total	Homes					Mulleres				
		< 25	25 - 29	30 - 39	40 - 44	>= 45	< 25	25 - 29	30 - 39	40 - 44	>= 45
Contratos de duración indefinida											
Indefinido ordinario	25.843	1.633	2.282	6.101	2.261	3.030	1.224	1.803	4.685	1.419	1.405
Indefinido de fomento de emprego	11.048	1.516	1.476	455	102	1.778	1.769	1.729	537	122	1.564
Indefinido minusválidos	577	19	44	105	57	143	13	27	51	31	87
Contratos de duración temporal											
Obra ou servizo	243.293	30.554	27.967	42.880	14.379	26.482	20.887	21.149	30.710	11.203	17.082
Eventual segundo circunstancias da produción	257.125	32.369	27.626	37.709	10.997	18.515	33.599	28.513	37.796	12.859	17.142
Interinidade	80.822	4.154	5.122	7.014	2.012	2.621	8.958	11.265	18.043	8.218	13.415
Temporais para minusválidos	846	44	61	177	71	164	33	39	111	63	83
Relevo	1.654	190	253	391	109	143	71	175	199	62	61
Xubilación parcial	1.890	0	0	0	0	1.446	0	0	0	0	444
C. de sustitución por xubilación aos 64 anos	90	11	4	19	7	10	3	4	16	5	11
Contrato en prácticas	3.427	964	505	123	4	4	1.048	633	134	7	5
Contrato para a formación	6.650	2.994	123	188	87	307	1.690	194	409	199	459
Outros contratos	20.292	441	1.493	4.532	2.031	6.419	696	1.114	1.966	728	872
Contratos convertidos en indefinidos											
Obra ou servizo	6.976	472	840	1.524	522	998	237	608	1.092	274	409
Eventual segundo circunstancias da produción	19.217	1.685	2.127	3.388	966	1.154	1.848	2.545	3.444	966	1.094
Interinidade	604	38	35	83	16	13	87	117	137	36	42
Temporais para minusválidos	153	7	15	37	11	38	1	6	11	12	15
Relevo	751	23	181	301	28	39	7	54	89	12	17
Xubilación parcial	34	2	3	15	3	4	1	1	4	1	0
Contrato en prácticas	1.345	281	249	81	1	0	308	344	77	3	1
Contrato para a formación	480	304	0	1	0	1	172	0	1	0	1
Outros contratos	14	0	0	6	2	3	0	1	2	0	0

España

	Total	Homes					Mulleres				
		< 25	25 - 29	30 - 39	40 - 44	>= 45	< 25	25 - 29	30 - 39	40 - 44	>= 45
Contratos de duración indefinida											
Indefinido ordinario	602.804	41.434	55.365	130.677	43.220	56.371	41.212	49.376	108.211	36.351	40.587
Indefinido de fomento de emprego	181.217	24.050	22.661	8.427	2.203	31.249	28.390	25.653	9.671	2.192	26.721
Indefinido minusválidos	7.966	374	468	1.400	751	1.873	282	351	861	488	1.118
Contratos de duración temporal											
Obra ou servizo	5.469.156	671.732	635.269	1.111.600	392.217	637.232	489.539	384.367	575.737	227.937	343.526
Eventual segundo circunstancias da produción	5.465.298	684.307	527.688	815.450	271.118	444.632	691.504	510.513	754.479	305.060	460.547
Interinidade	1.502.009	94.223	86.727	120.030	35.967	53.277	208.756	197.224	308.756	146.268	250.781
Temporais para minusválidos	13.135	778	888	2.536	1.296	2.509	512	632	1.615	816	1.553
Relevo	34.162	3.399	4.875	8.423	2.356	3.297	1.495	2.797	4.066	1.340	2.114
Xubilación parcial	36.518	0	0	0	0	28.449	0	0	0	0	8.069
C. de sustitución por xubilación aos 64 anos	2.120	144	175	493	176	306	58	98	259	127	284
Contrato en prácticas	43.289	10.113	7.603	1.749	103	72	12.429	8.990	1.951	153	126
Contrato para a formación	61.527	25.080	1.605	2.991	1.399	2.683	14.102	1.970	5.212	2.763	3.722
Outros contratos	82.209	5.177	6.784	13.149	5.233	13.915	5.234	7.817	11.561	4.836	8.503
Contratos convertidos en indefinidos											
Obra ou servizo	106.090	7.426	12.997	23.951	7.348	11.639	4.879	9.934	16.067	4.842	7.007
Eventual segundo circunstancias da produción	368.699	36.895	41.266	68.171	19.579	22.965	39.742	43.088	58.393	17.657	20.943
Interinidade	12.751	694	893	1.484	385	476	1.550	2.096	2.972	903	1.298
Temporais para minusválidos	3.308	138	221	601	330	812	88	160	363	176	419
Relevo	8.928	447	1.599	3.129	609	766	131	581	1.065	260	341
Xubilación parcial	521	42	58	165	57	74	15	29	40	12	29
Contrato en prácticas	16.202	2.692	4.227	863	25	21	2.980	4.502	811	43	38
Contrato para a formación	3.720	2.317	15	29	10	10	1.301	10	14	3	11
Outros contratos	208	13	10	35	12	31	8	23	36	13	27

Fonte: *Servicio Público de Empleo Estatal*

Contratos de traballo de duración temporal 2009

	Ata 6 meses	> 6 meses	Subtotal	Indeterm.	Total
Por obra ou servizo determinado	41.061	8.447	49.508	193.785	243.293
Eventuais por circunstancias produción	249.583	7.542	257.125	-	257.125
Interinidade	36.050	513	36.563	44.259	80.822
Temporais para minusválidos	-	846	846	-	846
De relevo	26	1.628	1.654	-	1.654
Xubilación Parcial	13	1.813	1.826	64	1.890
Substitución xub. 64 anos	-	90	90	-	90
Prácticas	2.156	1.271	3.427	-	3.427
Formación lei 63/97	6.052	598	6.650	-	6.650
Outros	16.696	238	16.934	3.358	20.292
Total	351.637	22.986	374.623	241.466	616.089
% / total	57,1	3,7	60,8	39,2	100

Fonte: *Servicio Público de Empleo Estatal*

2.1.21.

Contratos de traballo en Galicia e España 2009: distribución segundo actividade económica

	Galicia	(% / total)	España	(% / total)	G/E (%)
Sector primario	20.799	3,2	1.751.670	13,0	1,2
Agricultura, gandería, silvicutura e pesca	20.799	3,2	1.751.670	13,0	1,2
Industria	57.475	8,8	773.860	5,7	7,4
Industrias extractivas	696	0,1	8.345	0,1	8,3
Industria manufactureira	53.232	8,1	664.720	4,9	8,0
Sumnistro enerxía eléctrica, gas, vapor e A.A.	199	0,0	4.125	0,0	4,8
Sum. agua, act. saneam., xestión de residuos e descontaminación	3.348	0,5	96.670	0,7	3,5
Construción	64.637	9,9	1.597.512	11,8	4,0
Servizos	510.646	78,1	9.378.368	69,5	5,4
Comercio por xunto e polo miúdo, rep. vehículos motor	63.461	9,7	1.127.801	8,4	5,6
Tansp. almacent.	50.381	7,7	457.579	3,4	11,0
Hostalería	79.517	12,2	1.452.860	10,8	5,5
Informac. comunicac.	16.164	2,5	225.185	1,7	7,2
Actividades finaceiras e seguros	2.608	0,4	61.074	0,5	4,3
Actividades inmobiliar.	755	0,1	27.650	0,2	2,7
Activ. porf. cient.e tecn.	22.826	3,5	451.491	3,3	5,1
Activ. admin e serv. aux.	139.308	21,3	2.994.040	22,2	4,7
Admón. publ. def. e sso.	25.140	3,8	504.153	3,7	5,0
Educación	23.803	3,6	470.936	3,5	5,1
Activ. san. e serv. soc.	35.240	5,4	896.819	6,6	3,9
Act. artist. recr. e ent.	36.508	5,6	415.427	3,1	8,8
Outros servizos	14.598	2,2	266.948	2,0	5,5
Act. fogar	329	0,1	25.317	0,2	1,3
Act. de organiz. e organismos extra-territoriais	8	0,0	1.088	0,0	0,7
Total	653.557	100	13.501.410	100	4,8

Fonte: *Servicio Público de Empleo Estatal*

2.1.22.

Empresas de traballo temporal e contratos de posta a disposición nas CC.AA. 2008-09 (1)

	2008		2009		09/08	
	ETTs	**contratos**	**ETTs**	**contratos**	**ETTs**	**contratos**
Andalucía	73	222.581	68	179.499	-5	-43.082
Aragón	40	56.792	36	35.620	-4	-21.172
Asturias	22	30.168	21	24.905	-1	-5.263
Baleares	19	20.128	15	12.711	-4	-7.417
Canarias	27	88.633	24	75.615	-3	-13.018
Cantabria	17	26.797	15	18.507	-2	-8.290
Castela - A Mancha	41	62.549	35	51.122	-6	-11.427
Castela e León	30	125.606	25	99.811	-5	-25.795
Cataluña	124	444.691	106	311.382	-18	-133.309
C. Valenciana	91	284.607		212.305	-91	-72.302
Estremadura	10	10.940		7.461	-10	-3.479
Galicia	27	100.036	27	75.104	0	-24.932
A Coruña		41.934		29.111		-12.823
Lugo		6.848		5.571		-1.277
Ourense		4.964		3.917		-1.047
Pontevedra		46.290		36.505		-9.785
Madrid	116	369.263	100	279.252	-16	-90.011
Murcia	54	151.114	47	138.402	-7	-12.712
Navarra	26	44.634	22	45.753	-4	1.119
País Vasco	46	150.436	42	96.117	-4	-54.319
Rioxa	15	18.610	9	12.264	-6	-6.346
Ceuta e Melilla	-	-	-	-	0	-
				-		
Total	778	2.207.585	592	1.675.830	-186	-531.755

(1) ETTs con autorización a 31 de decembro de cada ano segundo C.A. de ubicación dos seus centros de traballo
Fonte: *Ministerio de Trabajo e Inmigración*

2.1.23.

español (fora dun 3,4% o ano anterior) e o número de contratos de posta a disposición en Galicia, tamén un 4,5% do total (4,6% en 2008).

A caída do número de contratos é compartida polas catro provincias galegas. A maior diminución corresponde a A Coruña, con preto de 13.000 contratos menos. Logo dun retroceso de máis de 9.000 destes contratos, Pontevedra segue a ser a provincia que máis utiliza ás ETTs: asináronse máis de 36.500 contratos en 2009. Como mostra o **cadro 2.1.23.**, Lugo e Ourense presentaron caídas máis moderadas en termos absolutos pero moi significativas porcentualmente. ■

2.2.

relacións laborais e saúde laboral

Neste apartado faise fincapé en tres indicadores relativos ás relacións laborais e á saúde laboral: a negociación colectiva, a sinistralidade laboral e a conflictividade laboral. Os tres aspectos fundamentais neste eido no ano 2009 en Galicia foron o forte crecemento do número de expedientes de regulación de emprego autorizados e dos traballadores afectados polos mesmos, o positivo descenso do número de accidentes de traballo con baixa en xornada laboral e o aumento da conflitividade laboral.

Negociación colectiva

O número de convenios colectivos –vixentes ou prorrogados tacitamente– existentes en Galicia a 31 de decembro de 2009 ascendeu ata os 797, un 4,9% máis que no ano anterior. O 83,8% destes acordos laborais (668 convenios) corresponde a convenios de empresa.

Ao longo do último ano os convenios colectivos asinados e/ou revisados ascenderon a 234 (161 asinados e 73 revisados), sete convenios máis que no ano anterior, que afectaron a un total de 352.936 traballadores. En 2009 negociáronse por primeira vez un total de 34 convenios (cinco máis que no ano anterior), con 2.346 traballadores afectados (1.733 traballadores menos que en 2008).

O 9,0% dos convenios colectivos asinados e/ou revisados no último ano teñen un ámbito de aplicación superior ao provincial. No resto dos convenios, a provincia de Pontevedra é a que concentra o maior número, con 89 (o 38,0%), situándose A Coruña como a provincia con maior número de traballadores afectados (154.817 persoas), o que significa o 43,9% dos traballadores afectados.

Os 74 convenios de sector afectaron en 2009 a

Convenios colectivos existentes 2008-09 (1)

2008

	Total	C.A. / Interprov. C.A.	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra
Convenios						
Sector	127	15	34	23	21	34
Empresa	633	47	210	69	60	247
Total	760	62	244	92	81	281

2009

	Total	C.A. / Interprov. C.A.	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra
Convenios						
Sector	129	17	34	23	21	34
Empresa	668	48	222	72	65	261
Total	797	65	256	95	86	295

(1) convenios colectivos, vixentes ou prorrogados tacitamente, a 31 de decembro de cada ano; no total inclúense tamén acordos reguladores

Fonte: *Consello Galego de Relacións Laborais*

2.2.1.

Convenios colectivos e revisións salariais negociados con efectos para 2008-09

2008

	Total		Convenios asinados		Convenios renovados		Negociados por 1ª vez	
	nº	traball.	nº	traball.	nº	traball.	nº	traball.
Convenios								
Sector	77	328.770	43	80.912	32	245.338	2	2.520
Empresa	179	38.104	131	33.242	21	3.303	27	1.559
Total	256	366.874	174	114.154	53	248.641	29	4.079

2009

	Total		Convenios asinados		Convenios renovados		Negociados por 1ª vez	
	nº	traball.	nº	traball.	nº	traball.	nº	traball.
Convenios								
Sector	76	16.036	30	95.558	44	241.551	2	570
Empresa	192	337.385	131	11.930	29	3.897	32	1.776
Total	268	353.421	161	107.488	73	245.448	34	2.346

Fonte: *Consello Galego de Relacións Laborais*

2.2.2.

337.109 traballadores, o que significa que o 31,6% dos convenios afectan ao 95,5% dos traballadores. Os 44 convenios pertencentes ao sector servizos afectan ao 38,7% dos traballadores. No caso dos convenios a nivel empresa, os 63 convenios de empresas industriais agrupan ao 53,5% dos traballadores afectados, en tanto que os 95 convenios nas actividades dos servizos afectan ao 45,1% dos traballadores.

Atendendo aos convenios colectivos asinados e revisados en función do número de empresas afectadas, neste ano 2009 un 34% está comprendido no tramo de 101 a 500 empresas, seguido do tramo de 51 a 100 empresas, cun 23%.

O **incremento salarial** medio pactado nos 234 convenios asinados ou revisados en 2009 -calculado en

Traballadores e empresas afectados por convenios colectivos e revisións salariais de grupo de empresas, empresas ou ámbitos inferiores á empresa e de sector negociados con efectos para 2009

Empresa

	Total		C/Autónoma/ Interprov. C.A.		A Coruña		Lugo		Ourense		Pontevedra	
	Nº traball.	Nº empr.	Nº traball.	Nº empr.	Nº traball.	Nº empr.	Nº traball.	Nº empr.	Nº traball.	Nº empr.	Nº traball.	Nº empr.
Agricultura	211	2	200	1	-	-	-	-	-	-	11	1
Industria	8.471	86	1.934	5	2.101	36	200	6	639	3	3.597	36
Construción	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Servizos	7.145	96	760	10	1.882	29	288	11	790	8	3.425	38
Total	15.827	184	2.894	16	3.983	65	488	17	1.429	11	7.033	75

Sector

	Total		C/Autónoma/ Interprov. C.A.		A Coruña		Lugo		Ourense		Pontevedra	
	Nº traball.	Nº empr.	Nº traball.	Nº empr.	Nº traball.	Nº empr.	Nº traball.	Nº empr.	Nº traball.	Nº empr.	Nº traball.	Nº empr.
Agricultura	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Industria	74.071	9.660	2.854	52	22.190	2.140	5.630	1.830	9.747	775	33.650	4.863
Construción	132.450	9.305	-	-	63.800	3.720	8.618	903	9.632	682	50.400	4.000
Servizos	130.588	28.871	12.069	3.440	64.844	8.899	7.303	1.718	12.187	4.694	34.185	10.120
Total	337.109	47.836	14.923	3.492	150.834	14.759	21.551	4.451	31.566	6.151	118.235	18.983

Fonte: *Consello Galego de Relacións Laborais*

2.2.3.

Xornada media efectiva por traballador nas CC.AA. 2008-09: distribución segundo sector

	2008				2009			
	Industria	Construción	Servizos	Total	Industria	Construción	Servizos	Total
	(horas / ano)							
Andalucía	1.677,6	1.741,2	1.579,4	1.617,8	1.644,9	1.739,6	1.552,2	1.587,1
Aragón	1.642,4	1.716,2	1.537,9	1.588,1	1.621,4	1.730,0	1.525,4	1.570,2
Asturias	1.640,9	1.736,3	1.538,0	1.587,7	1.643,1	1.722,8	1.513,7	1.564,7
Baleares	1.693,0	1.725,0	1.627,1	1.647,5	1.665,5	1.739,0	1.599,7	1.622,3
Canarias	1.713,8	1.756,1	1.623,3	1.646,3	1.708,3	1.737,2	1.605,3	1.625,5
Cantabria	1.660,8	1.734,3	1.534,7	1.591,6	1.649,1	1.750,3	1.547,7	1.594,0
Castela-A Mancha	1.683,6	1.753,9	1.577,1	1.635,8	1.659,5	1.735,7	1.561,9	1.609,5
Castela e León	1.663,5	1.742,3	1.526,1	1.587,4	1.615,8	1.706,9	1.516,4	1.559,6
Cataluña	1.664,3	1.712,4	1.566,1	1.602,2	1.646,7	1.704,8	1.549,9	1.583,0
C. Valenciana	1.691,4	1.720,0	1.598,6	1.635,0	1.662,5	1.671,7	1.562,6	1.594,6
Estremadura	1.693,0	1.791,2	1.546,0	1.614,5	1.669,8	1.775,3	1.526,3	1.586,3
Galicia	1.694,1	1.747,3	1.587,3	1.634,9	1.657,6	1.718,3	1.568,8	1.607,1
Madrid	1.690,9	1.747,0	1.597,4	1.621,9	1.666,0	1.748,8	1.572,6	1.596,3
Murcia	1.705,2	1.729,5	1.569,9	1.622,1	1.678,6	1.685,1	1.547,5	1.589,4
Navarra	1.601,8	1.693,1	1.496,7	1.552,4	1.586,0	1.683,4	1.473,4	1.528,7
País Vasco	1.580,8	1.643,2	1.497,2	1.534,0	1.539,9	1.635,7	1.477,0	1.506,3
Rioxa (A)	1.669,4	1.730,3	1.556,4	1.615,6	1.659,7	1.695,7	1.498,6	1.569,1
Total	1.667,4	1.732,1	1.575,4	1.612,0	1.640,6	1.718,2	1.553,2	1.585,4

Fonte: *Ministerio de Trabajo e Inmigración*

2.2.4.

Xornada media pactada na negociación colectiva 2008-09

2008

	Xornada media	Sectores económicos			
		Agrario	Industria	Construción	Servizos
	(en horas/ano)				
Total convenios	1.755,3	1.757,5	1.755,8	1.745,5	1.771,6
Convenios de empresa	1.697,2	1.757,5	1.716,7	-	1.671,2
Convenios de sector	1.762,9	-	1.767,1	1.745,5	1.795,3

2009

	Xornada media	Sectores económicos			
		Agrario	Industria	Construción	Servizos
	(en horas/ano)				
Total convenios	1.759,3	1.784,2	1.763,2	1.737,5	1.788,7
Convenios de empresa	1.742,2	1.784,2	1.739,1	-	1.745,3
Convenios de sector	1.758,7	-	1.765,7	1.737,5	1.791,2

Fonte: *Consello Galego de Relacións Laborais*

2.2.5.

Expedientes de regulación de emprego nas CC.AA. 2008-09: expedientes autorizados e traballadores afectados

	Expedientes autorizados		Traballadores afectados							
			Total		Medidas de extinción		Medidas de suspensión		Medidas de redución	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Andalucía	587	1.261	5.905	25.616	2.559	3.932	3.063	20.504	283	1.180
Aragón	330	1.007	11.806	44.248	2.266	2.935	9.501	41.120	39	193
Asturias	244	652	2.440	21.910	673	786	1.617	20.625	150	499
Baleares	79	170	826	1.943	457	663	336	1.147	33	133
Canarias	145	244	1.629	3.731	850	904	775	2.157	4	670
Cantabria	159	420	4.960	12.374	323	571	4.604	11.343	33	460
Castela-A Mancha	254	533	3.853	9.132	1.369	1.932	2.414	6.664	70	536
Castela e León	394	953	13.283	39.068	2.502	3.076	10.702	35.466	79	526
Cataluña	875	3.946	30.055	139.431	9.440	16.682	19.735	117.388	880	5.372
C. Valenciana	1.286	3.490	27.618	63.066	8.659	12.543	18.224	46.818	735	3.705
Estremadura	79	167	613	3.892	286	501	315	1.743	12	1.648
Galicia	478	1.331	6.801	24.436	913	2.308	5.836	20.962	52	1.166
Madrid	406	1.218	12.343	45.968	6.454	9.284	5.727	34.310	162	2.374
Murcia	134	280	1.265	4.266	603	1.932	630	1.690	32	644
Navarra	204	717	9.036	23.055	1.073	2.104	7.963	20.834	-	117
País Vasco	556	2.795	14.797	83.340	1.964	2.794	12.743	79.250	90	1.296
Rioxa (A)	36	209	798	3.751	181	524	596	3.155	21	72
Ceuta e Melilla	4	5	61	55	1	16	60	39	-	-
			-	-						
Total	6.250	19.398	148.089	549.293	40.573	63.487	104.841	465.215	2.675	20.591

Fonte: *Ministerio de Trabajo e Inmigración*

2.2.6.

base ao incremento salarial en porcentaxe indicado nos convenios e tendo en conta as cláusulas de revisión salarial pactadas nos convenios asinados e revisados nese ano– foi de 3,31% (4,07% no ano anterior), 2,41 puntos superior ao IPC galego, que foi do 0,9%, e tamén superior ao estatal, que se situou no 0,8%.

A **xornada media** efectiva por traballador en Galicia descendeu no último ano dende as 1.634,9 horas de 2008 ata as 1.607,1 horas de 2009. Esta cifra sitúa a Galicia como a cuarta comunidade autónoma con maior xornada media efectiva por traballador, tras Canarias, Baleares e Castela-A Mancha (**cadro 2.2.4.**). A xornada media pactada en 2009 –tense en conta só os convenios que a regulan de xeito anual– permanece practicamente constante en Galicia (4 horas/ano máis que en 2008), acadando as 1.759,3 horas. Seguindo a tendencia de anos anteriores, a xornada en convenios de empresa é máis reducida que nos de sectores (1.742,2 horas e 1.758,7 horas, respectivamente). O sector agrario pactou unha xornada media de 1.784,2 horas, en tanto que no caso dos sectores non agrarios, a xornada media pactada máis elevada corresponde ao sector servizos, con 1.788,7 horas.

No concernente á **regulación de emprego**, o ano 2009 presenta un forte incremento do número de traballadores afectados polos expedientes de regulación autorizados, cunha medra do 210% respecto ao ano anterior. O número de expedientes de regulación de emprego autorizados en Galicia no ano 2009 incrementouse nun 178%, acadando os 1.331 expedientes,

Accidentes de traballo con baixa en xornada de traballo 2008-09: distribución segundo a gravidade e sector económico

	Totais			Leves			Graves			Mortais		
	2008	2009	09/08	2008	2009	09/08	2008	2009	09/08	2008	2009	09/08
						(%)			(%)			
Total	50.363	39.650	-21,3	49.594	39.028	-21,3	698	548	-21,5	71	74	4,2
A Coruña	21.195	17.378	-18,0	20.905	17.123	-18,1	256	225	-12,1	34	30	-11,8
Lugo	4.665	3.865	-17,1	4.570	3.792	-17,0	85	58	-31,8	10	15	50,0
Ourense	4.468	3.615	-19,1	4.388	3.559	-18,9	72	49	-31,9	8	7	-12,5
Pontevedra	20.035	14.792	-26,2	19.731	14.554	-26,2	285	216	-24,2	19	22	15,8
Sector económico												
Agricultura	1.620	1.527	-5,7	1.564	1.456	-6,9	51	65	27,5	5	6	20,0
Pesca	1.340	1.256	-6,3	1.276	1.206	-5,5	51	42	-17,6	13	8	-38,5
Industria	17.464	12.314	-29,5	17.243	12.176	-29,4	209	124	-40,7	12	14	16,7
Construción	11.652	8.599	-26,2	11.429	8.421	-26,3	205	154	-24,9	18	24	33,3
Servizos	18.287	15.954	-12,8	18.082	15.769	-12,8	182	163	-10,4	23	22	-4,3

Fonte: *Instituto de Seguridade e Saúde Laboral de Galicia*

2.2.7.

853 máis que no ano precedente. Tras este crecemento, o número total de traballadores afectados ascendeu ata os 24.436 traballadores (17.635 persoas máis), dos que 20.962 (o 85,8%) sufriron unha suspensión do emprego e 2.308 traballadores (o 9,4%), unha rescisión do seu contrato.

Sinistralidade laboral

Un aspecto importante a destacar en 2009 é o feito positivo do descenso do número total de accidentes de traballo con baixa en xornada de laboral, que se sitúa nos 39.650 accidentes, un 21,3% menos que no ano anterior. A provincia de A Coruña é a que rexistra o maior número de accidentes, con 17.378 (43,8%), por diante de Pontevedra, con 14.792 accidentes (37,3%). En relación ao ano 2008, Pontevedra é a provincia co descenso máis acusado tanto en termos absolutos como relativos, con 5.243 accidentes menos, o que representa unha diminución do 26,2%.

Este descenso dos accidentes rexistrouse tanto no caso dos accidentes leves como dos graves. Os accidentes leves diminuíron no total de Galicia un 21,2% e os graves fixérono nun 21,5%. Por provincias, Pontevedra volve a ser a que presenta unha diminución máis significativa tanto nos accidentes leves como no caso dos graves (26,2% e 24,2% respectivamente).

Malia estes aspectos positivos, cómpre salientar que no caso dos accidentes mortais prodúcese, neste ano 2009, un incremento do 4,2%, pasando dos 71 accidentes mortais en 2008 aos 74 no 2009.

A distribución por provincias destes sinistros amosa un comportamento irregular: mentres nas provincias de Ourense e A Coruña o número de accidentes mortais diminúe nun 12,5% e un 11,8%, respectivamente, en Lugo e Pontevedra prodúcese unha importante medra nestes tipos de accidentes, cuns incrementos do 50% e o 15,8%, respectivamente.

Índices de incidencia de accidentes de traballo con baixa (1) e accidentes mortais(2) nas CC.AA. 2008-09

	Accidentes con baixa		Accidentes mortais	
	2008	**2009 (3)**	**2008**	**2009 (2)**
Andalucía	5.131,6	4.040,5	5,1	3,2
Aragón	4.742,8	3.492,3	7,3	7,8
Asturias	5.963,3	5.165,5	7,6	5,7
Baleares	6.614,1	5.269,7	4,7	2,4
Canarias	5.615,7	4.653,0	5,7	3,1
Cantabria	4.977,1	3.825,1	4,3	6,8
Castela-A Mancha	6.370,4	4.942,5	6,1	6,4
Castela e León	5.243,9	4.262,3	7,9	5,5
Cataluña	4.942,6	4.202,2	3,4	3,9
C. Valenciana	4.671,1	3.659,7	4,6	4,0
Estremadura	4.658,8	3.849,3	6,3	2,2
Galicia	5.613,3	4.713,6	8,5	8,6
A Coruña	5.682,1	4.819,7	9,9	7,9
Lugo	4.541,9	3.808,9	9,6	15,9
Ourense	5.102,3	4.377,7	8,2	9,6
Pontevedra	6.025,9	4.989,0	6,7	6,8
Madrid	4.443,7	3.677,1	3,6	3,1
Murcia	4.676,2	3.907,5	5,8	4,9
Navarra	5.096,3	4.143,2	4,2	4,9
País Vasco	5.448,7	4.440,5	6,2	3,9
A Rioxa	5.129,1	4.311,1	5,6	2,9
Total	5.069,1	4.130,7	5,1	4,2

(1) Índice de incidencia: accidentes x 100.000 / afiliados a réximes da S.S. coa continxencia de accidentes de traballo especificamente cuberta

(2) Índice de incidencia accidentes mortais: accidentes mortais x 100.000 / afiliados a réximes da S.S. coa continxencia de accidentes de traballo especificamente cuberta

(2) datos provisionais

Fonte: *Ministerio de Trabajo e Inmigración*

2.2.8.

Índices de incidencia de accidentes de traballo con baixa en Galicia 2008-09: distribución segundo sector e provincia

2008

	Galicia	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra
Agricultura	3.409,1	3.070,6	3.166,2	4.176,6	3.987,7
Pesca	5.739,6	10.189,7	9.359,1	-	3.445,6
Industria	10.885,7	10.579,5	8.327,4	9.948,0	11.872,5
Construción	11.263,1	11.569,5	9.192,1	9.853,7	11.923,5
Servizos	3.426,2	3.532,7	2.888,2	3.009,4	3.596,6

2009

	Galicia	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra
Agricultura	3.495,3	3.290,9	3.174,6	4.312,0	4.254,0
Pesca	5.392,4	9.918,1	8.382,0	2.564,1	3.214,4
Industria	8.350,4	8.358,3	6.121,8	7.455,3	9.093,3
Construción	9.371,2	9.261,3	7.503,9	9.006,7	9.543,7
Servizos	3.032,0	3.216,7	2.720,7	2.720,9	2.928,0

Fonte: *Instituto Galego de Seguridade e Saúde Laboral*

2.2.9.

O sector servizos segue sendo o que experimenta o maior número de accidentes laborais, con 15.954 accidentes (o 40,2% dos accidentes con baixa en xornada de traballo en Galicia), seguido polo sector industrial, que rexistrou 12.314 accidentes (o 31,0%), e a construción, con 8.599 accidentes (o 21,7% dos accidentes en Galicia).

Os datos do **cadro 2.2.7.** reflicten unha forte diminución no número total de accidentes en todos os sectores económicos. O sector industrial é o que experimenta un maior descenso, 29,5% accidentes menos que no ano anterior, seguido da construción, cun descenso do 26,2%, e do sector servizos, con 12,8% accidentes menos que en 2008.

O incremento do número de accidentes mortais que referíamos anteriormente prodúcese nos sectores da construción, cun 33,3% máis que en 2008; agricultura, cun 20% máis; e industria, cun 16,7% máis. Mentres, o número de accidentes mortais descende nos sectores da pesca e os servizos.

O **índice de incidencia** da sinistralidade laboral, que relaciona o número total de accidentes en xornada de traballo con baixa co número medio de afiliacións a réximes da Seguridade Social coa continxencia de accidentes de traballo especificamente cuberta, acadou en Galicia os 47,1 accidentes por cada mil traballadores afiliados, 5,8 accidentes máis que a media estatal. Comparado co resto das comunidades autónomas, o **cadro 2.2.8.** reflicte que Galicia mantense como a cuarta comunidade co maior índice, tras Baleares, Asturias e Castela-A Mancha.

Pontevedra segue a ser a provincia co índice máis elevado, con 49,9 accidentes por cada mil afiliacións, fronte aos 48,2 accidentes de A Coruña e os 43,8 e 38,1 accidentes por cada mil afiliacións en Ourense e Lugo, respectivamente.

A construción foi o sector de actividade con maior índice de incidencia, con 93,7 accidentes por cada mil afiliacións a réximes da Seguridade Social coa continxencia de accidentes de traballo especificamente cuberta, por diante da industria e a pesca, con 83,5 e 53,9 accidentes, respectivamente. Os índices máis baixos rexistráronse nos servizos e na agricultura, con 30,3 e 35,0 accidentes. En relación ao ano anterior, volve a rexistrarse un incremento na agricultura, fronte á caída no resto das actividades económicas.

No caso dos accidentes mortais, Galicia rexistrou un total de 8,6 accidentes por cada cen mil afiliacións a réximes da Seguridade Social coa continxencia de accidentes de traballo especificamente cuberta. No último ano, Galicia presenta o índice máis elevado, sendo a ratio acadada no conxunto do Estado de 4,2 accidentes.

As catro provincias galegas presentan un índice de incidencia superior á media estatal. Salienta o forte aumento na provincia de Lugo, cun índice de 15,9, por diante de Ourense, con 9,6 accidentes.

No que respecta ás baixas laborais derivadas de incapacidade temporal por continxencias comúns e profesionais, os **cadros 2.2.10.** e **2.2.11.** mostran como, en ámbolos dous casos, o número medio de procesos ini-

Baixas laborais derivadas de incapacidade temporal por continxencias comúns nas CC.AA. 2008-09

	Duración media dos procesos con alta no período		Incidencia media por cada 1.000 traballadores protexidos		Número medio de procesos iniciados no período	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Andalucía	44,03	41,74	25,72	24,05	69.532	63.059
Aragón	30,44	31,79	31,62	28,27	15.147	13.125
Asturias	48,97	50,69	27,78	25,21	9.151	8.146
Baleares	33,60	34,34	30,15	29,17	11.462	10.612
Canarias	39,78	38,90	37,27	33,91	26.307	22.800
Cantabria	39,97	38,77	32,84	30,05	6.263	5.496
Castela-A Mancha	42,59	43,77	25,33	23,90	14.856	13.919
Castela e León	37,72	39,86	23,92	22,17	18.388	16.747
Cataluña	31,48	32,42	33,25	31,00	96.333	86.791
C. Valenciana	54,08	55,86	21,04	19,28	34.983	30.396
Estremadura	50,68	48,04	17,79	16,73	5.954	5.605
Galicia	49,54	52,93	25,22	23,39	21.897	19.904
A Coruña	46,82	49,71	25,33	23,67	9.283	8.600
Lugo	56,76	61,00	21,24	19,77	1.984	1.829
Ourense	46,40	46,52	24,94	22,99	2.096	1.926
Pontevedra	51,62	56,36	26,32	24,25	8.534	7.549
Madrid	29,25	29,70	31,17	32,63	79.435	83.637
Murcia	50,98	51,52	25,17	23,66	12.318	11.236
Navarra	22,57	26,19	46,73	39,66	11.191	9.304
País Vasco	36,01	37,19	31,98	33,12	25.189	25.682
A Rioxa	29,25	30,63	30,68	28,84	3.331	3.061
Ceuta	29,92	29,12	31,34	31,88	543	555
Melilla	31,22	30,42	33,45	34,07	502	521
Total	37,81	38,11	28,72	27,40	462.784	430.596

Fonte: *Secretaría de Estado de la Seguridad Social*

2.2.10.

Baixas laborais derivadas de incapacidade temporal por continxencias profesionais nas CC.AA. 2008-09

	Duración media dos procesos con alta no período		Incidencia media por cada 1.000 traballadores protexidos		Número medio de procesos iniciados no período	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Andalucía	28,95	30,66	5,65	4,71	13.670	10.398
Aragón	34,21	37,24	4,77	3,68	2.298	1.646
Asturias	37,50	39,45	5,97	5,22	1.987	1.662
Baleares	26,47	28,64	6,48	5,26	2.367	1.780
Canarias	28,74	29,78	5,47	4,62	3.628	2.805
Cantabria	40,59	41,69	5,22	4,13	1.004	732
Castela-A Mancha	28,61	31,94	6,18	4,95	3.489	2.579
Castela e León	31,08	35,07	5,17	4,29	4.066	3.214
Cataluña	28,69	30,55	5,22	4,41	14.617	11.495
C. Valenciana	34,22	38,10	4,58	3,67	7.462	5.310
Estremadura	31,36	33,19	4,95	4,24	1.494	1.222
Galicia	36,84	39,32	5,65	4,77	4.984	4.006
A Coruña	36,46	38,94	5,52	4,71	2.056	1.705
Lugo	47,77	48,14	4,33	3,72	451	375
Ourense	37,46	35,79	4,99	4,29	434	359
Pontevedra	34,67	38,42	6,41	5,34	2.043	1.568
Madrid	25,80	27,23	4,51	3,84	11.948	9.636
Murcia	34,20	36,90	4,90	4,16	2.332	1.798
Navarra	29,24	33,19	5,42	4,33	1.272	974
País Vasco	28,33	31,75	5,79	4,76	4.613	3.637
A Rioxa	28,53	29,41	5,25	4,50	578	465
Ceuta	31,28	34,66	5,36	5,15	92	88
Melilla	35,46	36,44	4,51	4,31	68	66
Total	30,09	32,33	5,22	4,39	81.970	63.512

Fonte: *Secretaría de Estado de la Seguridad Social*

2.2.11.

Repercusión das folgas nas CC.AA. 2008-09: traballadores participantes e xornadas non traballadas

	2008		2009	
	Traballadores participantes	Xornadas non traballadas	Traballadores participantes	Xornadas non traballadas
	(en miles)			
Andalucía	124,9	258,8	184,7	458,8
Aragón	11,0	7,7	1,5	3,1
Asturias	10,4	78,1	8,2	14,8
Baleares	0,7	13,4	0,2	-
Canarias	3,9	11,9	2,7	3,2
Cantabria	3,4	19,0	6,8	8,8
Castela-A Mancha	11,2	64,6	0,2	0,2
Castela e León	13,3	66,2	0,5	1,8
Cataluña	166,0	350,1	35,8	39,9
C. Valenciana	5,4	20,1	22,0	16,9
Estremadura	0,6	17,3	-	0,2
Galicia	50,9	108,0	173,9	307,8
A Coruña	4,3	10,5	3,7	5,1
Lugo	1,3	1,9	0,7	0,6
Ourense	0,8	2,9	0,7	2,9
Pontevedra	44,5	92,7	168,8	299,2
Madrid	86,4	359,6	40,8	42,7
Murcia	1,4	24,5	-	-
Navarra	7,9	16,2	3,8	16,2
País Vasco	41,3	73,7	27,3	114,5
Rioxa (A)	2,4	12,8	0,2	1,9
Ceuta e Melilla	0,1	2,0	-	-
Total	541,2	1.504,0	508,6	1.030,8

Fonte: *Ministerio de Trabajo e Inmigración*

2.2.12.

ciados no ano 2009 foi inferior aos iniciados no ano anterior, así mesmo diminuíu a incidencia media por cada mil traballadores protexidos.

A duración media das baixas laborais derivadas de incapacidade temporal por continxencias comúns pasa de 49,54 días no ano 2008 a 52,93 días no ano 2009, sendo Galicia a segunda Comunidade Autónoma cunha duración media dos procesos con alta no período máis elevada, tan só superada pola Comunidade Valenciana. No conxunto do Estado a duración media das baixas laborais derivadas de incapacidade temporal por continxencias comúns e de 38,11 días, 14,8 días menos que en Galicia.

De igual xeito, a duración media das baixas laborais derivadas de incapacidade temporal por continxencias profesionais aumenta, pasando de 36,84 días no ano 2008 a 39,32 días no ano 2009, sendo Galicia a segunda Comunidade Autónoma cunha duración media dos procesos con alta no período máis elevada, por detrás, tan só de Asturias, e por encima da media estatal, que para o ano 2009 sitúase en 32,33 días.

Conflitividade laboral

En Galicia, o número de traballadores participantes en folgas situouse en torno ás 173.900 persoas (123.000 traballadores máis que no ano anterior), e o das xornadas non traballadas nas 307.800 xornadas (199.800 xornadas máis). Esta forte medra debeuse fundamentalmente ás mobilizacións do sector do metal en Vigo, polas que a provincia de Pontevedra acolleu o 97,1% dos traballadores participantes e o 97,2% das xornadas non traballadas en Galicia.

Por comunidades autónomas, Galicia é a segunda comunidade cunha maior incidencia de traballadores participantes en folgas, só por detrás de Andalucía. O mesmo ocurre no cómputo de xornadas non traballadas, sitúase en segundo lugar, por detrás de Andalucía. ■

2.3. políticas activas de emprego

As políticas activas de emprego pódense agrupar en dúas grandes categorías: as relativas aos programas de formación e as dirixidas ao fomento e xestión do emprego.

Nas primeiras, o sistema de formación profesional (FP) foi dividido en dous subsistemas: a FP inicial ou específica, pertencente ao sistema educativo, e a FP para o emprego, que engloba as antigas formación ocupacional e continua, centrada no ámbito laboral e dirixida aos traballadores desempregados e ocupados.

Entre as segundas atópanse, xunto a outras, as accións de información e orientación para desempregados ou as medidas de promoción de emprego, que teñen coma obxectivo á mellora da empregabilidade dos traballadores desempregados, especialmente daqueles que pertencen aos colectivos que acceden ao mercado laboral con máis dificultade.

Trala aprobación do RD 395/2007, de 23 de marzo, o sistema de formación profesional para o emprego articúlase en catro tipos de iniciativa: a formación de demanda, a formación de oferta, a formación en alternancia e as medias de apoio e acompañamento á formación.

Formación profesional para o emprego

O plan AFD (Formación profesional dirixida prioritariamente ás persoas traballadoras desempregadas) ven de substituír ao plan FIP, incorporando como novidade a posibilidade de que traballadores ocupados participen nos cursos, se ben teñen prioridade os desocupados.

Ao longo do ano 2009 aumenta considerablemente o número de empresas que se bonificaron polo sistema de formación de demanda (25.880), sendo maiorita-

Accións formativas das empresas 2008-09: formación de demanda

	Participantes formados		Empresas formadoras	
	2008	2009	2008	2009
Tamaño medio das empresas				
De 1 a 5 asalariados	9.926	20.173	8.180	16.418
De 6 a 9 asalariados	4.201	6.527	2.196	3.437
De 10 a 49 asalariados	18.431	25.154	3.755	4.865
De 50 a 99 asalariados	8.168	10.958	606	677
De 100 a 249 asalariados	9.206	11.703	290	326
De 250 a 499 asalariados	7.459	7.805	95	93
De 500 a 999 asalariados	6.580	5.778	35	30
De 1.000 a 4.999 asalariados	15.150	17.578	22	26
Mais de 4.999 asalariados	16.012	21.482	3	4
Outras situacións (1)	-	-	7	4
Categoría profesional				
Directivo	3.466	3.589		
Mando Intermedio	8.744	10.728		
Técnico	16.647	19.635		
Traballador Cualificado	44.365	65.372		
Traballador non Cualificado	21.914	27.834		
Sectores de actividade				
Agricultura	1.218	1.799	208	378
Comercio	24.029	27.514	2.674	6.343
Construcción	10.968	19.644	3.101	4.658
Hostalaría	13.745	24.220	1.015	3.460
Industria	3.264	6.810	3.021	3.113
Servizos	39.917	47.171	4.503	7.928
Sen datos	1.992	-	667	-
Total	95.133	127.158	15.189	25.880

(1) situacións derivadas de fusións, absorcións ou escisións de empresas
Fonte: *Fundación Tripartita para la Formación en el Empleo*

2.3.1.

riamente as pequenas (de 1 a 5 asalariados) as que se acolleron a este subsistema de formación profesional para o emprego. As preto de 26.000 empresas que impartiron este tipo de accións formativas acolleron a un total de 127.158 persoas, un 33,7% máis que no ano anterior.

Atendendo á distribución segundo categorías profesionais, os datos do **cadro 2.3.1.** reflicten que o maior número de participantes formados son traballadores cualificados, seguido dos traballadores non cualificados, mentres que entre os sectores de actividade das empresas, o máis importante en termos de participantes formados son os correspondentes aos servizos, seguidos do comercio e a hostalería.

O total do orzamento dedicado a formación para o emprego no ano 2009 foi de 120,1 millóns de euros, dos cales, un 37% foi dedicado á formación para traballadores ocupados, desenvolvéronse 2.827 accións formativas cun orzamento de 44,5 millóns de euros. O 63% restante, 75,6 millóns de euros, dedicouse aos 1.340 cursos do plan AFD no que participaron 20.147 alumnos. Comparando co plan FIP do ano anterior,

Accións formativas para ocupados(1) 2009

	Accións formativas	Orzamentos (en miles de €)
Plans de formación intersectoriais	813	15.600,0
Plans de formación sectoriais	689	9.276,0
Accións formativas prioritarias ocupados	1.285	16.754,4
Accións de apoio e acompañamento	40	2.900,0
Total ocupados	2.827	44.530,4

(1) Cursos de formación para o emprego destinados a persoas ocupadas

Fonte: *Consellería de Traballo e Benestar*

2.3.2.

Accións formativas para o desemprego(1) 2009

	Cursos	Alumnos	Orzamentos (en miles de €)
AFD Programación ordinaria provincial	697	10.455	42.321,1
AFD Programación ordinaria pluriprovincial	413	6.195	21.143,7
AFD Con compromiso de contratación	12	162	619,7
AFD Con medios propios	218	3.335	11.521,2
Total AFD	1.340	20.147	75.605,5

(1) As AFD diríxense prioritariamente ás persoas traballadoras desempregadas

Fonte: *Consellería de Traballo e Benestar*

2.3.3.

diminúe o número de cursos (1.503 no ano 2008) e de alumnos (22.514 no ano 2008), pero mantense os recursos empregados.

No que aos cursos AFD (agás compromisos de contratación) se refire, ao longo do ano 2009 programáronse un total de 1.328. O orzamento total destes cursos, aos que asistiron un total de 19.985 alumnos, ascendeu a 75 millóns de euros. Comparado co acontecido no exercicio anterior, no último ano rexístrase un incremento de arredor do 25% no número de cursos, alumnos e orzamento.

As principais accións formativas corresponden ás actividades de "Administración e xestión", "Informática e comunicacións", "Transporte e mantemento de vehículos", e "Edificación e obra civil", que acollen en conxunto un cincuenta por cento dos cursos e alumnos e abranguen case o cincuenta por cento do orzamento.

Aos 12 cursos de formación con compromiso de contratación programados no exercicio 2009 asistiron un total de 162 alumnos, ascendendo o seu orzamento a 619,7 miles de euros. Comparado co ano anterior, cóm-

Programación dos cursos do Plan AFD 2009: distribución sectorial

Sector	Cursos	Alumnos	Orzamentos (en €)
Artes Gráficas	35	525	2.291.469,8
Imaxe Persoal	23	345	1.522.893,9
Fabricación Mecánica	54	810	5.335.418,5
Seguridade e Medioambiente	6	90	233.060,9
Transporte e Mantemento de Vehículos	125	1.875	7.265.162,2
Informática e Comunicacións	237	3.555	9.935.484,8
Sanidade	49	735	2.001.765,2
Comercio e Marketing	46	690	2.164.173,4
Marítimo Pesqueira	2	30	87.043,8
Agraria	33	495	1.862.897,8
Instalación e Mantemento	21	315	1.388.471,1
Administración e Xestión	212	3.180	11.959.326,0
Edificación e Obra Civil	84	1.260	6.381.406,4
Madeira, Moble e Corcho	40	600	3.283.743,2
Actividades Físicas e Deportivas	9	135	259.889,1
Imaxe e Son	2	30	150.286,4
Electricidade e Electrónica	56	840	4.007.646,9
Téxtil, Confección e Pel	14	210	773.397,4
Hostelería e Turismo	71	1.065	4.847.531,8
Artes e Artesanías	8	120	652.943,5
Servizos Socioculturais e á Comunidade	141	2.180	6.009.950,6
Formación Complementaria	16	240	51.794,5
Enerxía e Auga	32	480	1.718.610,4
Industrias Alimentarias	12	180	801.522,9
Total AFD sen compromiso	1.328	19.985	74.985.890,3

Fonte: *Consellería de Traballo e Benestar*

2.3.4.

pre salientar o descenso do número de cursos programados, que para 2008 foran 218 (3.239 alumnos). No ano 2008 destacaba a importancia relativa do subsector "Transporte e mantemento de vehículos", que acollía en torno ao oitenta e seis por cento dos cursos e alumnos e o corenta e sete por cento do orzamento total programado, mentres que no 2009 desaparece da programación e o subsector máis importante é o de "Servizos socioculturais e á comunidade", que abrangue case que o corenta por cento dos alumnos e do orzamento.

Con cargo ao orzamento do plan AFD, impartíronse un total de 218 cursos de formación ocupacional en centros de titularidade da Xunta de Galicia, por un importe de 11,5 millóns de euros. Destacan os programados en Lugo, con case o corenta por cento dos cursos, alumnos e orzamento. Con respecto ao ano 2008, cando se impartiron 194 cursos do plan FIP, aumenta o número de cursos e alumnos, medrando lixeiramente o orzamento. Atendendo á distribución sectorial da programación destes cursos, dos datos do **cadro 2.3.8.** despréndese que as actividades máis importantes, as de edificación e obra civil, madeira, moble e corcho e a de fabricación mecánica, concentran case o 27% dos alumnos e cursos e o 40,5% do orzamento, cifras similares as dos cursos do plan FIP do ano 2008.

Ao longo do exercicio de 2009, no ámbito do Plan autonómico de formación de formadores, programáronse 2 cursos de formador ocupacional on-line, os mesmos que no ano 2008.

En canto aos plans de formación prioritariamente dirixida a persoas ocupadas, no ano 2009 realizáronse

AFD 2009: cursos con compromiso de contratación

	Cursos	Alumnos	Orzamentos
			(en €)
A Coruña	2	20	82.326,4
Lugo	-	-	-
Ourense	7	100	368.815,5
Pontevedra	3	42	168.513,8
Total AFD con compromiso	12	162	619.655,8

Fonte: *Consellería de Traballo e Benestar*

2.3.5.

AFD 2009: cursos con compromiso de contratación: distribución sectorial

Sector	Cursos	Alumnos	Orzamentos
			(en €)
Artes Gráficas	2	30	149.660,3
Fabricación Mecánica	3	45	167.752,8
Informática e Comunicacións	1	15	58.739,5
Administración e Xestión	1	12	18.853,6
Servizos Socioculturais e á Comunidade	5	60	224.649,7
Total AFD con compromiso	12	162	619.655,8

Fonte: *Consellería de Traballo e Benestar*

2.3.6.

AFD 2009: programación con medios propios (1)

	Cursos	Alumnos	Orzamentos
			(en €)
A Coruña	34	510	2.118.117,0
Lugo	83	1.310	4.603.073,0
Ourense	40	600	2.442.359,0
Pontevedra	61	915	2.357.608,0
Total AFD medios propios	218	3.335	11.521.157,0

(1) cursos de formación ocupacional impartidos en centros de titularidade da Xunta de Galicia

Fonte: *Consellería de Traballo e Benestar*

2.3.7.

Sector	Cursos	Alumnos	Orzamentos (en €)
Artes Gráficas	5	75	204.248,3
Fabricación Mecánica	22	330	2.183.711,6
Transporte e Mantemento de Vehículos	15	225	709.776,4
Informática e Comunicacións	15	225	667.977,1
Sanidade	7	105	235.744,7
Marítimo Pesqueira	2	30	87.043,8
Comercio e Marketing	1	15	31.720,2
Agraria	14	210	829.675,0
Instalación e Mantemento	16	240	937.827,7
Administración e Xestión	3	45	137.813,4
Edificación e Obra Civil	19	285	1.242.496,9
Madeira, Moble e Corcho	20	300	1.240.561,8
Actividades Físicas e Deportivas	1	15	28.011,4
Electricidade e Electrónica	16	240	959.943,9
Hostelería e Turismo	9	135	610.929,3
Téxtil, Confección e Pel	1	15	51.480,8
Artes e Artesanías	2	30	95.612,3
Servizos Socioculturais e á Comunidade	27	470	850.663,4
Formación Complementaria	16	240	51.794,5
Enerxía e Auga	7	105	364.125,3
Total AFD medios propios	218	3.335	11.521.157,7

Fonte: *Consellería de Traballo e Benestar*

2.3.8.

698 accións intersectoriais e 813 sectoriais nun total de 124 plans que acolleron outras tantas entidades, cuns orzamentos de 15,6 e 9,3 millóns de euros (**cadro 2.3.2.**).

Nas accións de apoio e de acompañamento á formación programáronse un total de 40 proxectos dirixidos ao estudo da formación profesional para o emprego en Galicia. O orzamento investido no ano 2009 foi de 2,9 millóns de euros.

As accións formativas dirixidas prioritariamente a persoas traballadoras ocupadas teñen por obxecto á reciclaxe e recualificación das persoas dos sectores estratéxicos de Galicia: téxtil, alimentación, madeira, construción e metal e aqueles outros sectores que como consecuencia da crise económica tivesen unha perda de afiliación á Seguridade Social superior ao 1%. Programáronse un total de 1.285 accións formativas nas que participaron un total de 18.367 alumnos, cun orzamento de 16,8 millóns de euros.

Promoción de emprego

En canto aos distintos programas de incentivos dirixidos á mellora da empregabilidade dos traballadores distínguense catro grandes grupos de actuacións: os destinados ao fomento do emprego e da estabilidade laboral, os dirixidos ao apoio a emprendedores, autoemprego e economía social, os programas de integración laboral das persoas con discapacidade e colectivos con risco de exclusión social e os de cooperación

Plans de formación para persoas ocupadas 2009: accións e orzamento

	Entidades	Plans	Accións formativas
Distribución Plans de formación Intersectoriais			
Intersectorial	7	7	522
Autónomos	12	12	102
Economía Social	2	2	65
Total intersectorial	21	21	689
Distribución Plans de formación sectoriais			
Transporte	14	14	42
Téxtil, Vidro e Cerámica, Artesanía, Química e Enerxía	1	1	6
Servizos á Comunidade	26	26	253
Administración e Novas Tecnoloxías	10	10	85
Comercio e Hostalaría	29	29	160
Construción e Madeira	14	14	112
Metal	9	9	155
Total sectorial	103	103	813
Total plans intersectorial e sectorial	124	124	1.502

Fonte: *Consellería de Traballo e Benestar*

2.3.8.

e programas mixtos de formación e emprego.

• Fomento do emprego e a estabilidade laboral

O número de traballadores beneficiarios deste tipo de programas foi de 4.518 persoas, ascendendo o número de empresas beneficiarias destas axudas a 3.251.

Dentro destas actuacións salientan o programa de incentivos a plans empresariais de estabilidade, que afectan a 2.510 traballadores e 1.517 empresas. Ao mesmo tempo, cómpre mencionar o programa de incentivos á contratación por conta allea como medida para favorecer a inserción da mocidade, do que se beneficiaron un total de 1.303 traballadores e 1.092 empresas.

• Apoio a emprendedores, autoemprego e economía social

O número total de traballadores beneficiarios dos programas de axudas a emprendedores, autoemprego e á economía social recollidos no **cadro 2.3.10.** ascendeu en 2009 a 5.077 beneficiarios e a 4.853 empresas.

En canto ao número de traballadores beneficiarios se refire, o programa máis importante foi o de promoción do emprego autónomo, no que un total 4.204 desempregados que se constituíron como autónomos percibiron axudas.

• Incentivos á integración laboral das persoas con discapacidade e/ou en risco de exclusión social

Un total de 2.312 persoas con discapacidade e/ou risco de exclusión social beneficiáronse das axudas deste programa de integración laboral ao longo de 2009, ben sexa polo mantemento destes traballadores nos centros especiais de emprego (1.637 persoas), polas subvencións ás unidades de apoio (306 persoas),

Plans de formación para persoas ocupadas 2009: accións e orzamento

	Entidades	Plans	Accións formativas
Distribución Plans de formación Intersectoriais			
Intersectorial	7	7	522
Autónomos	12	12	102
Economía Social	2	2	65
Total intersectorial	21	21	689
Distribución Plans de formación sectoriais			
Transporte	14	14	42
Téxtil, Vidro e Cerámica, Artesanía, Química e Enerxía	1	1	6
Servizos á Comunidade	26	26	253
Administración e Novas Tecnoloxías	10	10	85
Comercio e Hostalaría	29	29	160
Construción e Madeira	14	14	112
Metal	9	9	155
Total sectorial	103	103	813
Total plans intersectorial e sectorial	124	124	1.502

Fonte: *Consellería de Traballo e Benestar*

2.3.9.

Actuacións para o fomento do emprego e estabilidade laboral 2008

Procedemento	Empresas	Beneficiarios
Apoio a emprendedores, autoemprego e economía social	3.742	3.961
Empresas inserción laboral (EIL)	4	12
Subvención Iniciativas de Emprego ILES-IER	97	208
Subvención Iniciativas de Emprego de Base Tecnolóxica	8	17
Aboamento cotas Seg.Social Expl.Agrarias	307	307
Iniciativas emprendedoras e de emprego (IEE)	130	221
Promoción do emprego autónomo	3.192	3.192
Axudas ó emprego autónomo discapacitados	1	1
Promoción do emprego autónomo	3	3
Integración laboral de persoas con discapacidade	314	2.091
Subvención actividades profesionais centros de emprego	11	230
Subvención emprego persoas discapacitados	5	9
Incentivos contratación indefinida discapacitados	212	253
Axudas á creación/amplicación de centros especiais de emprego	10	59
Axudas ó mantemento de centros especiais de emprego	76	1.540
Fomento da contratación por conta allea e da estabilidade laboral	3.591	5.987
Fomento contratación colectivos en risco de exclusión	2	2
Fomento contratación en prácticas de mozos titulados	6	9
Fomento contratación temporal desempregados	1	1
Conciliación vida laboral e familiar	48	51
Fomento contratación maiores en dificultade	2	2
Fomento contratación estabilidade	1.325	3.017
Fomento contratación indefinida I+D	2	4
Contratación indefinida colectivos desfavorecidos	72	75
Permanencia empresa contrat. Labor.	14	20
Contratación en prácticas de mozos de dificil emp.	31	44
Contratación de mozos substituc. Trab.	8	19
Contratación de mozos empresas de menos de 30 traballadores	107	125
Contratación indefinida mozos desempregados	935	1.358
Contratación indefinida mozos contrato temp.	458	547
Contratación colectivos risco exclusión social	42	53
Transformación contratos temporais en indefinidos	12	18
Incentivos contratos indefinidos a mulleres	486	602
Total	**11.548**	**20.105**

Fonte: *Consellería de Traballo e Benestar*

2.3.10.

Programas de cooperación con entidades locais e outras administracións e situación das escolas obradoiro, obradoiros de emprego e Unidades de Promoción e Desenvolvemento 2008-09

Programas de cooperación con entidades locais e outras administracións

	Entidades		Beneficiarios	
	2008	**2009**	**2008**	**2009**
Programas de cooperación con entidades locais	1.277	1.386	6.546	8.323
PPCC entidades locais	354	351	4.410	5.932
Contratación axentes de emprego e desenvolvemento loc	263	254	297	287
PPCC Institucionais	535	642	1.465	1.729
PPCC Institucionais-Axentes de Emprego	125	139	374	375

Escolas obradoiro, obradoiros de emprego e Unidades de Promoción e Desenvolvemento

	EE.OO.		OO.EE.		U.P.D.		Alumnos/traballadores	
	2008	**2009**	**2008**	**2009**	**2008**	**2009**	**2008**	**2009**
En funcionamento a 1 de xaneiro	12	15	61	41	7	17	2.412	1.858
Rematadas	8	10	62	41	4	3	2.323	1.577
Iniciadas	11	4	41	74	14	4	1.611	2.102
Total en funcionamento	23	19	102	115	21	21	4.023	3.960

Fonte: *Consellería de Traballo e Benestar*

2.3.11.

fomento da contratación indefinida (331 persoas), polo programa de emprego con apoio (19 persoas) ou polo programa de incentivos ás empresas de inserción laboral (EIL) (19 beneficiarios).

• Programas de cooperación e programas mixtos de formación e emprego

Estes programas fai referencia a tres grandes grupos de actuacións: o de cooperación con entidades locais; os programas de cooperación con outras administracións distintas da local, universidades e entidades sen ánimo de lucro; e as escolas obradoiro, obradoiros de emprego e unidades de promoción e desenvolvemento.

No último exercicio beneficiáronse das axudas aos programas de cooperación con entidades locais e outras administracións un total de 8.323 traballadores (1.777 persoas máis que no ano anterior) e 1.386 entidades (109 máis que en 2008). No eido destes programas de cooperación coas entidades locais, destacan as axudas os "Programas de cooperación coas entidades locais", con 351 entidades e 5.932 beneficiarios.

No concernente ás escolas obradoiro, obradoiros de emprego e unidades de promoción e desenvolvemento, ao longo do exercicio de 2009 beneficiáronse das súas accións formativas un total de 3.960 alumnos/traballadores (63 menos co ano anterior).

No ano 2009 estaban en funcionamento un total de 19 escolas obradoiro (4 menos co ano anterior), 115 obradoiros de emprego (3 máis que no ano 2008) e 21 unidades de promoción e desenvolvemento (o mesmo número que no ano anterior). ■

3

DINAMISMO DO TECIDO PRODUTIVO

3.1.- **Demografía empresarial**

3.2.- **Sectores produtivos**

3.3.- **Sector exterior**

Nos capítulos anteriores analizouse a evolución da crise económica e a súa transformación nunha importante crise social, que se reflicte, entre outros aspectos, nunha caída da ocupación e no forte aumento do desemprego. Neste terceiro capítulo o que se pretende é ver cómo foi o impacto da contracción económica no desenvolvemento do tecido empresarial, a actividade produtiva das empresas galegas e a súa actividade comercial.

O ano 2009 pode calificarse de novo como un mal ano para o conxunto do sector empresarial, que amosa:

• a caída, por segundo ano consecutivo, do número de empresas inscritas na Seguridade Social no réxime xeral e no réxime especial da minaría do carbón;

• un novo descenso da taxa de creación de empresas mentres que continúa aumentando o índice de rotación empresarial;

• o mantemento do pesimismo dos empresarios galegos, se ben nun nivel inferior ao estimado no ano anterior;

• o forte impacto negativo da crise nas actividades industriais, que sofren unha fortísima contracción da súa actividade e unha importante caída do índice de produción industrial (IPI), máis acusada no caso dos bens de consumo duradeiro e dos bens intermedios.

• unha contracción do VEB xerado polas actividades da construción e do sector primario, así como unha lixeira caída da produción no sector servizos.

En relación ao comercio exterior, o cadro macroeconómico reflicte a contribución neta da demanda externa, cunha achega de 1,3 puntos, catro décimas máis que no ano anterior.

O principal mercado das empresas galegas segue sendo o resto das comunidades autónomas, que acollen o 68% das importacións e o 56,1% das exportacións. A diferenza do acontecido en

2008, Galicia presenta unha caída do seu déficit comercial motivado tanto por un descenso do déficit comercial das relacións coas outras CC.AA. como do incremento do superávit da balanza comercial con terceiros países.

3.1.

demografía empresarial

A profundización da crise económica e financeira seguíu afectando de xeito negativo ao tecido empresarial, tal e como o reflicte a caída do número de empresas inscritas no réxime xeral da Seguridade Social e no da minaría do carbón. Asemade, descende o número de entidades mercantís creadas así como, de xeito moi considerable, o volume de capital subscrito por ditas empresas.

En termos relativos, o número de sociedades constituídas por cada 10.000 habitantes en Galicia foi de 13,7, cinco con tres menos que no ano anterior, mentres que a media estatal situouse en 16,7 empresas. Por contra, o índice de rotación sitúase por riba da media española, cun valor de 29,5 empresas disoltas por cada cen sociedades constituídas (19 no ano anterior) fronte ás 22,2 de España (16 no ano 2008).

No concernente ás empresas de economía social, o número de sociedades cooperativas e laborais a 31 de decembro de 2009 acadou, en conxunto, as 1.726 sociedades (1.895 sociedades no ano anterior), o que representa o 4,4% do total estatal. O 1,0% da poboación ocupada galega traballa nestas empresas (12.037 persoas), porcentaxe que chega ao 2% no conxunto do Estado.

Empresas inscritas na Seguridade Social

O número de empresas inscritas no réxime xeral da Seguridade Social e no réxime especial da minaría do carbón no derradeiro día de 2009 situouse en Galicia nas 84.715 empresas, o que representa o 6,7% das empresas españolas inscritas nestes dous réximes. Tal como aconteceu no ano 2008, por segundo ano consecutivo volveu a descender o número de empresas inscritas tanto en Galicia como en España, feito que non ocorría dende o ano 1994.

Empresas inscritas na Seguridade Social en Galicia e España 2005-2009 (1): réxime xeral e réxime especial da minaría do carbón

	Galicia					España	Galicia / España
	Total	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra		(%)
2005	85.678	35.089	11.687	10.400	31.817	1.347.758	6,4
2006	87.868	35.956	12.017	10.559	32.829	1.386.157	6,3
2007	89.601	36.717	12.193	10.727	33.621	1.405.938	6,4
2008	87.472	35.946	12.093	10.591	32.538	1.332.090	6,6
2009	84.715	34.929	11.936	10.420	31.093	1.264.689	6,7
2008							
Xaneiro	89.037	36.474	12.175	10.648	33.389	1.396.633	6,4
Febreiro	89.272	36.575	12.208	10.681	33.476	1.400.589	6,4
Marzo	89.513	36.649	12.263	10.705	33.584	1.405.916	6,4
Abril	89.702	36.744	12.314	10.728	33.618	1.408.469	6,4
Maio	90.022	36.886	12.368	10.748	33.736	1.415.017	6,4
Xuño	89.757	36.716	12.292	10.746	33.686	1.406.150	6,4
Xullo	90.198	36.821	12.363	10.774	33.918	1.396.476	6,5
Agosto	90.032	36.743	12.346	10.765	33.855	1.384.206	6,5
Setembro	88.701	36.296	12.245	10.666	33.170	1.370.294	6,5
Outubro	88.468	36.304	12.199	10.670	32.985	1.360.362	6,5
Novembro	88.373	36.342	12.185	10.670	32.891	1.354.748	6,5
Decembro	87.472	35.946	12.093	10.591	32.538	1.332.090	6,6
2009							
Xaneiro	86.566	35.608	11.989	10.490	32.154	1.317.820	6,6
Febreiro	86.266	35.520	11.923	10.488	32.021	1.312.747	6,6
Marzo	85.941	35.346	11.920	10.474	31.876	1.307.154	6,6
Abril	86.051	35.369	11.959	10.460	31.948	1.308.046	6,6
Maio	86.324	35.447	12.037	10.546	31.986	1.314.635	6,6
Xuño	86.226	35.400	11.988	10.532	31.990	1.308.605	6,6
Xullo	86.809	35.504	12.109	10.518	32.355	1.302.668	6,7
Agosto	86.451	35.339	12.106	10.501	32.184	1.289.700	6,7
Setembro	85.652	35.083	12.087	10.450	31.709	1.283.974	6,7
Outubro	85.700	35.194	12.102	10.499	31.591	1.287.074	6,7
Novembro	85.273	35.135	12.017	10.460	31.348	1.276.364	6,7
Decembro	84.715	34.929	11.936	10.420	31.093	1.264.689	6,7

(1) empresas inscritas o último día de cada período
Fonte: *Ministerio de Trabajo e Inmigración*

3.1.1.

Empresas inscritas na Seguridade Social en Galicia e España 2008-09 (1): Réxime xeral e Réxime especial da minaría do carbón

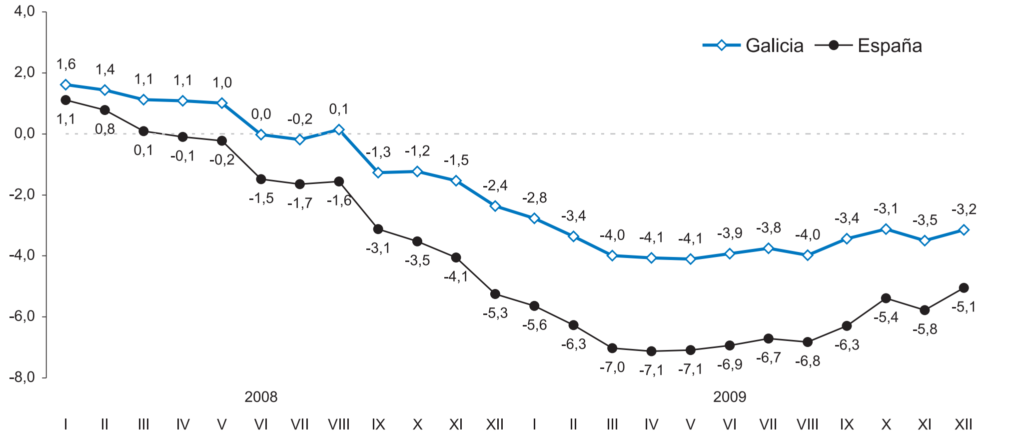

(1) taxas de variación interanuais
Fonte: *Ministerio de Trabajo e Inmigración*

3.1.2.

Atendendo á evolución ao longo dos dous últimos anos, o ano 2009 mostra a mesma cadencia que o 2008. O número de empresas inscritas na Seguridad Social vai descendendo mes a mes ata acadar o número máis baixo de inscripcións no mes de decembro (84.715 inscripcións), descenso amortizado cos meses de lixeiro aumento de inscripcións: abril, maio e xullo.

En comparación co acontecido no resto do Estado, o **cadro 3.1.2.** reflicte como a taxa de variación interanual do número de empresas inscritas no réxime xeral e no da minaría de carbón presenta en Galicia, tanto no ano 2008 como no 2009, unha mellor evolución que no conxunto estatal. Os maiores descensos da taxa interanual en Galicia corresponden aos meses de abril e maio de 2009, onde o número de empresas descende un 4,1% respecto ás mesmas datas do ano anterior. A nivel estatal, as maiores caídas coinciden tamén neses meses, aínda que a diminución é moito máis acusada no conxunto do Estado (7,1%).

O maior impacto da crise en canto ao descenso, en valores absolutos e en termos porcentuais, do número de empresas inscritas na Seguridade Social nunha análise provincial correspondeu a Pontevedra, cunha caída de 1.445 empresas inscritas no derradeiro día de 2009 en relación aos datos rexistrados na mesma data do ano anterior. No caso de A Coruña, este descenso foi de 1.017 empresas. En termos relativos, a taxa de variación interanual situouse en Pontevedra no –4,4%, descenso un punto e tres décimas superior á media galega (–3,1%), con porcentaxes do –2,8% en A Coruña e do –1,6% e –1,3%, en Ourense e Lugo, respectivamente.

• Perfil do traballador autónomo

Un elemento fundamental do tecido empresarial son, xunto a estas sociedades mercantís inscritas no réxime xeral da Seguridade Social e no réxime especial da minaría do carbón, os traballadores autónomos. A 31 de decembro de 2009 había en Galicia un total de 237.116 afiliados por conta propia na Seguridade Social (226.049 no réxime especial de traballadores autónomos), que representan o 7,4% do total nacional. Dese número total, 156.962 persoas son autónomos propiamente ditos, é dicir, non están integrados en sociedades mercantís, cooperativas ou outras entidades societarias, tampouco son colaboradores familiares nin están rexistrados como parte dalgún colectivo especial de traballadores.

O perfil maioritario destes empresarios autónomos é o dunha persoa que traballa no sector servizos (aínda que cunha importante presenza na agricultura), sen asalariados ao seu cargo, cunha soa actividade, varón, entre 40 e 54 anos (aínda cunha importante presenza de persoas maiores de 55 anos), español, con cinco ou máis anos no seu negocio, e que cotiza pola base mínima de cotización.

En comparación co perfil medio no conxunto do Estado, cómpre salientar tanto a súa elevada presenza no sector agrícola, como o maior peso das mulleres, así como a presenza de maiores de 55 anos. Destaca tamén a importancia relativa do número de autónomos cunha base de cotización comprendida entre a mínima e 1,5 veces esa base mínima, que representan o 16,8% do conxunto do Estado.

Traballadores autónomos en Galicia e España 2009: principais características (1)

	Galicia	España	G/E (%)
Sector de actividade	156.962	2.026.176	7,7
Agricultura	47.925	274.987	17,4
Industria	7.304	106.716	6,8
Construcción	17.646	256.938	6,9
Servizos	84.087	1.387.535	6,1
Situación profesional			
Sen asalariados	128.288	1.635.666	7,8
Con asalariados	28.674	390.510	7,3
Sen pluriactividade	151.250	1.934.542	7,8
Con pluriactividade	5.712	91.634	6,2
Sexo			
Homes	88.044	1.368.367	6,4
Mulleres	68.918	657.809	10,5
Idade			
Menores de 25 anos	1.912	35.637	5,4
De 25 a 39 anos	37.349	592.450	6,3
De 40 a 54 anos	68.662	902.084	7,6
De 55 ou máis anos	49.039	496.005	9,9
Nacionalidade			
Españoles	153.848	1.892.512	8,1
Estranxeiros	3.114	133.664	2,3
Antiguidade no negocio			
Menos de 6 meses	5.518	103.769	5,3
De 6 a 11 meses	5.647	98.684	5,7
De 1 ano a 3 anos	52.490	475.245	11,0
De 3 a 5 anos	13.009	200.975	6,5
5 ou máis anos	80.298	1.147.503	7,0
Base de cotización			
Mínima	122.810	1.698.143	7,2
Entre base/minima e 1,5 base/minima	20.547	122.414	16,8
Entre 1,5 e 2 base/mínima	11.404	162.659	7,0
Entre 2 e 3 base/mínima	1.511	26.767	5,6
Máis de 3 veces base/mínima	690	16.193	4,3

(1) datos a 31 de decembro

Fonte: *Ministerio de Trabajo e Inmigración*

3.1.3.

Dinámica empresarial

Se no ano 2008 a agudización da crise financeira traduciuse nunha caída de case un 20% no número de entidades mercantís creadas en Galicia e do 28,2% no caso de España, no ano 2009 a permanenza da crise produciu unha redución do 28,5% das sociedades mercantís xeradas en Galicia e do 23,7% no conxunto do Estado. No último ano constituíronse na comunidade autónoma galega un total de 3.828 empresas, 1.524 sociedades menos que en 2008. Esas preto de catro mil firmas representan o 4,9% das sociedades creadas no conxunto do Estado.

O capital subscrito polo conxunto de sociedades creadas en Galicia no último ano descendeu case un 79%, acadando os 170,1 millóns de euros, dos que foron desembolsados 162,6 millóns, un 77,7% menos que en

Sociedades mercantís creadas, que amplían capital e disoltas nas CC.AA. 2009 (1)

	creadas		amplían capital		disoltas
	número	capital subscrito (en miles de €)	número	capital subscrito (en miles de €)	número
Andalucía	12.736	511.477	5.097	2.836.530	2.754
Aragón	1.843	105.410	1.255	2.622.898	678
Asturias	1.153	64.114	606	378.297	365
Baleares	2.144	59.629	1.241	664.720	642
Canarias	2.788	78.247	1.242	572.063	834
Cantabria	670	17.007	238	294.884	197
Castela e León	3.019	147.334	1.544	778.075	881
Castela - A Mancha	2.729	114.765	1.305	564.458	377
Cataluña	14.607	1.054.316	7.762	8.465.758	2.356
C. Valenciana	8.825	392.607	3.430	3.511.409	1.759
Estremadura	1.119	27.840	597	354.292	320
Galicia	3.828	170.145	1.834	1.174.190	1.131
A Coruña	1.568	59.538	723	483.352	437
Lugo	365	11.750	196	98.452	120
Ourense	402	31.675	194	75.630	90
Pontevedra	1.493	67.182	721	516.756	484
Madrid	15.943	1.458.903	7.118	12.308.211	3.566
Murcia	2.349	220.804	1.053	651.812	175
Navarra	943	57.682	482	349.220	91
País Vasco	2.954	277.453	1.624	2.150.431	1.142
A Rioxa	381	21.008	207	76.739	84
Ceuta e Melilla	140	2.973	30	29.456	33
Total	78.171	4.781.714	36.665	37.783.443	17.385

(1) datos provisionais
Fonte: *INE*

3.1.4.

2008. Cómpre salientar que no conxunto do Estado tanto o capital subscrito como o desembolsado descenderon a taxas en torno ao 40%.

Os datos do *Rexistro mercantil* reflicten que Pontevedra foi a provincia co maior descenso de sociedades constituídas, con 656 empresas menos que en 2008, seguida de A Coruña, con 613 menos. Estas dúas provincias concentran o 80% das sociedades constituídas en Galicia (1.568 empresas en A Coruña e 1.493 empresas, en Pontevedra), 1,3 puntos porcentuais máis que no ano anterior. Mentres tanto, prodúcese un descenso en máis do 47% no número de sociedades creadas no ano 2009 na provincia de Lugo, con 365 firmas novas rexistradas. Na provincia de Ourense o número de sociedades creadas no ano 2009 foi de 402, un 16,8% menos que no ano anterior.

No que atinxe ao capital subscrito e desembolsado, en Pontevedra, asociado á caída en máis dun 30% do número de empresas constituídas, o capital subscrito reduciuse nun 82,2% e o desembolsado, nun 78,5% respecto aos datos rexistrados en 2008.

Tomando como indicador da taxa de creación de

Sociedades mercantís constituídas en Galicia e España 2004-09

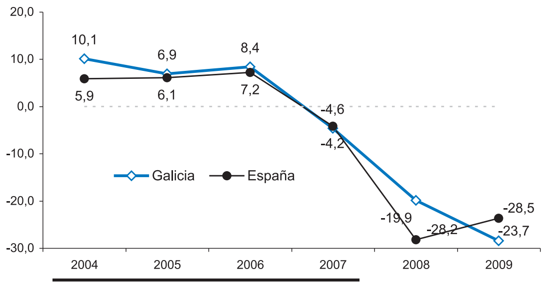

Sociedades mercantís constituídas en Galicia e España 2008-09: evolución mensual

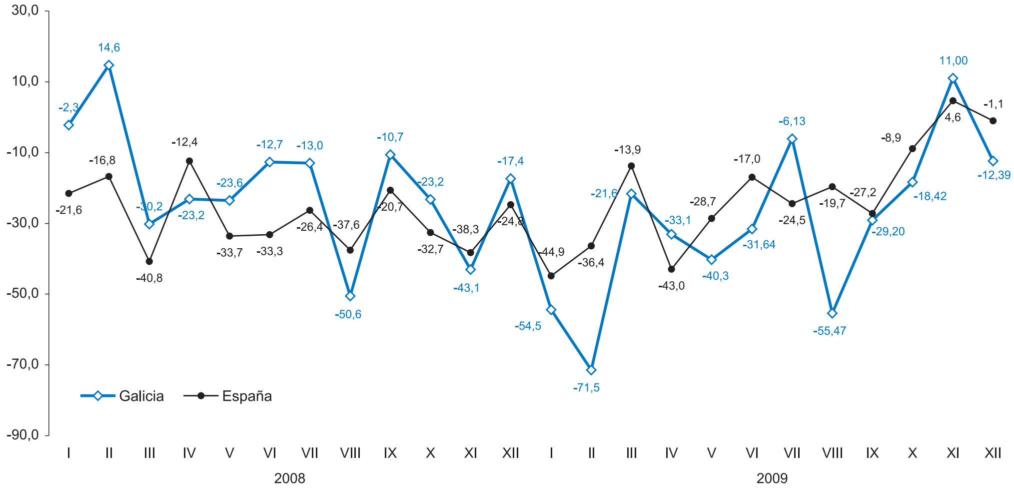

Fonte: *INE*

3.1.5.

Sociedades mercantís constituídas en Galicia e España 2008-09 (1)*: distribución segundo forma xurídica e capital subscrito e desembolsado*

		Galicia		España		Galicia/España	
		2008	2009 (1)	2008	2009 (1)	2008	2009
				(en miles de €)		*(%)*	
Total							
nº sociedades		5.425	3.828	103.565	78.171	5,2	4,9
Capital subscrito	*(en miles de €)*	807.615	170.145	8.046.962	4.781.720	10,0	3,6
Capital desembolsado		730.612	162.593	7.599.952	4.536.961	9,6	3,6
Sociedades anónimas							
nº sociedades		67	22	1.299	797	5,2	2,8
Capital subscrito	*(en miles de €)*	252.608	20.408	1.933.695	742.446	13,1	2,7
Capital desembolsado		175.605	12.856	1.486.686	497.685	11,8	2,6
Sociedades limitadas							
nº sociedades		5.358	3.806	102.247	77.363	5,2	4,9
Capital subscrito	*(en miles de €)*	555.007	149.737	6.111.600	4.039.071	9,1	3,7
Capital desembolsado		555.007	149.737	6.111.600	4.039.071	9,1	3,7

(1) datos 2009 son provisionais

Fonte: *INE*

3.1.6.

empresas a rateo "número de sociedades constituídas por cada 10.000 habitantes", Galicia creou no último ano 13,7 sociedades por cada dez mil habitantes (16,7 no conxunto do Estado), situándose por diante de Ceuta e Melilla, con 9,2; Estremadura, con 10,2; Asturias, con 10,6; Cantabria, con 11,4 sociedades; Castela e León e a Rioxa, con 11,8; e ao mesmo nivel que Castela–A Mancha (13,1), Canarias (13,3), País Vasco (13,6) e Aragón (13,7)

Pontevedra presenta no último ano considerado a taxa de creación de empresas máis elevada das catro provincias galegas, con 15,5 sociedades creadas por cada 10.000 habitantes, aínda por debaixo da media española (16,7). No extremo oposto, Lugo, tras unha caída de case o 50% do número de sociedades constituídas, amosa o cociente máis baixo, cunha creación de 10,3 empresas por cada 10.000 habitantes.

Pola banda da desaparición de sociedades, no conxunto do ano 2009 o número de empresas que se disolveron en Galicia incrementouse un 12%. A cifra acadou as 1.131 sociedades mercantís, 121 máis que en 2008, o que representa o 6,5% das empresas disoltas en España no último ano. Se se considera o índice de rotación empresarial como o cociente entre o número de disolucións de empresas fronte ao de novas constitucións, na comunidade autónoma galega disolvéronse un total de 29,5 empresas por cada cen sociedades constituídas, 7,3 máis que a media estatal. Comparada co rexistrado no ano anterior, esta rateo medrou en Galicia en máis de dez puntos, mentres que o incremento foi de 6,5 puntos en España.

Este índice de rotación presenta un valor superior á media española en todas as provincias galegas agás en Ourense, cun valor similar (22,4 sociedades). Lugo rexistra en 2009 un índice de rotación de 32,9 sociedades disoltas por cada cen constituídas, en tanto que en Pontevedra e A Coruña esta rateo é de 32,4 e 27,9 sociedades, respectivamente.

Empresas de economía social

No último ano Galicia presenta unha lixeira diminución do número de cooperativas activas ou en funcionamento así como dos seus socios iniciais. A 31 de decembro de 2009, o número de sociedades situouse nas 870 (54 menos que na mesma data do ano anterior) e o de socios iniciais, en 8.035 (127 persoas menos que en 2008). En España, existe unha importante concentración das sociedades cooperativas en Cataluña, Andalucía e a C. Valenciana, que en conxunto agrupan o 54,9% das cooperativas españolas e o 49,2% dos traballadores, (49,6% no ano anterior).

En relación ao conxunto do Estado, Galicia acolle o 3,7% das sociedades cooperativas e o 2,7% dos traballadores neste tipo de empresas.

Ao longo do ano 2009 constituíronse en Galicia un total de 40 sociedades cooperativas, cun total de 690 socios iniciais, o que representou o 3,9% do total de cooperativas constituídas en España e case un 8% dos socios. En relación ao ano anterior, descende tanto o número de cooperativas constituídas, sete menos que no ano precedente, como o de cooperativistas, con 628 socios menos.

Sociedades cooperativas existentes nas CC.AA. 2008-09 (1)

	2008				2009			
	Sociedades		Traballadores		Sociedades		Traballadores	
		% / total		% / total		% / total		% / total
Andalucía	5.228	21,1	59.998	20,1	4.764	20,5	56.540	19,0
Aragón	881	3,6	7.754	2,6	806	3,5	6.773	2,3
Asturias	276	1,1	3.281	1,1	265	1,1	3.296	1,1
Baleares	212	0,9	2.722	0,9	211	0,9	2.835	1,0
Canarias	363	1,5	5.868	2,0	334	1,4	5.809	1,9
Cantabria	108	0,4	1.300	0,4	78	0,3	1.211	0,4
Castela-A Mancha	1.519	6,1	12.481	4,2	1.445	6,2	11.873	4,0
Castela e León	1.455	5,9	10.624	3,6	1.388	6,0	10.641	3,6
Cataluña	5.356	21,6	38.522	12,9	5.003	21,5	39.545	13,3
C. Valenciana	3.028	12,2	56.179	18,9	2.818	12,1	50.520	17,0
Estremadura	706	2,8	6.203	2,1	671	2,9	5.814	2,0
Galicia	924	3,7	8.159	2,7	870	3,7	8.035	2,7
Madrid	1.111	4,5	15.647	5,3	1.076	4,6	15.332	5,1
Murcia	1.580	6,4	17.717	5,9	1.522	6,6	17.957	6,0
Navarra	321	1,3	6.258	2,1	316	1,4	6.293	2,1
País Vasco	1.511	6,1	57.512	19,3	1.478	6,4	53.678	18,0
Rioxa	158	0,6	1.297	0,4	129	0,6	1.413	0,5
Ceuta e Melilla	42	0,2	400	0,1	45	0,2	448	0,2
Total	24.779	100,0	311.922	105	23.219	100	298.013	100

(1) datos ó 31 de decembro de cada ano

Fonte: *Ministerio de Trabajo e Inmigración*

3.1.7.

Sociedades cooperativas constituídas nas CC.AA. 2008-09

	2008				2009			
	Sociedades		Socios iniciais		Sociedades		Socios iniciais	
		% / total		% / total		% / total		% / total
Andalucía	204	19,8	2.892	24,3	194	19,0	2.588	29,6
Aragón	42	4,1	441	3,7	33	3,2	280	3,2
Asturias	14	1,4	71	0,6	9	0,9	70	0,8
Baleares	17	1,6	58	0,5	17	1,7	734	8,4
Canarias	11	1,1	66	0,6	8	0,8	50	0,6
Cantabria	3	0,3	13	0,1	1	0,1	4	0,0
Castela - A Mancha	37	3,6	1.488	12,5	17	1,7	135	1,5
Castela e León	59	5,7	289	2,4	47	4,6	473	5,4
Cataluña	92	8,9	400	3,4	109	10,7	1.020	11,7
C. Valenciana	108	10,5	541	4,5	107	10,5	566	6,5
Estremadura	19	1,8	77	0,6	14	1,4	156	1,8
Galicia	47	4,6	1.318	11,1	40	3,9	690	7,9
A Coruña	11	1,1	310	2,6	-	-	-	-
Lugo	-	-	-	-	1	0,1	23	0,3
Ourense	5	0,5	21	0,2	-	-	-	-
Pontevedra	8	0,8	493	4,1	-	-	-	-
R.A. Galicia	23	2,2	494	4,2	39	3,8	667	7,6
Madrid	104	10,1	450	3,8	99	9,7	423	4,8
Murcia	120	11,6	473	4,0	133	13,0	511	5,8
Navarra	25	2,4	530	4,5	28	2,7	250	2,9
País Vasco	73	7,1	2.505	21,1	132	12,9	502	5,7
Rioxa	7	0,7	69	0,6	8	0,8	26	0,3
Ceuta e Melilla	2	0,2	9	0,1	-	-	-	-
Rexistro Central	48	4,7	201	1,7	25	2,4	264	3,0
Total	1.032	100	11.891	100	1.021	100	8.742	100

Fonte: *Ministerio de Trabajo e Inmigración*

3.1.8.

Sociedades cooperativas constituídas 2008-09: distribución segundo clase

2008

	A Coruña		Lugo		Ourense		Pontevedra		R.A. Galicia		Total	
	número	socios	número	socios	número	socios	número	socios	número	socios	Número	Socios
Traballo asociado	1	4	-	-	3	13	2	11	7	26	13	54
Consumidores e usuarios	-	-	-	-	-	-	-	-	1	32	1	32
Vivendas	9	302	-	-	-	-	4	473	2	133	15	908
Agrarias	1	4	-	-	2	8	-	-	5	52	8	64
Explotación común da terra	-	-	-	-	-	-	-	-	1	45	1	45
Servizos	-	-	-	-	-	-	-	-	2	23	2	23
Transportes	-	-	-	-	-	-	-	-	1	11	1	11
Ensinanza	-	-	-	-	-	-	-	-	3	164	3	164
Outros	-	-	-	-	-	-	2	9	1	8	3	17
Total	11	310	-	-	5	21	8	493	23	494	47	1.318

2009

	A Coruña		Lugo		Ourense		Pontevedra		R.A. Galicia		Total	
	número	socios	número	socios	número	socios	número	socios	número	socios	Número	Socios
Traballo asociado	-	-	-	-	-	-	-	-	17	83	17	83
Consumidores e usuarios	-	-	-	-	-	-	-	-	2	203	2	203
Vivendas	-	-	1	23	-	-	-	-	3	25	4	48
Agrarias	-	-	-	-	-	-	-	-	8	233	8	233
Explotación común da terra	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	1	5
Servizos	-	-	-	-	-	-	-	-	1	10	1	10
Transportes	-	-	-	-	-	-	-	-	5	67	5	67
Ensinanza	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Outros	-	-	-	-	-	-	-	-	2	41	2	41
Total	-	-	1	23	-	-	-	-	39	667	40	690

Fonte: *Ministerio de Trabajo e Inmigración*

3.1.9.

O maior número de cooperativas inscritas pertence á categoría de traballo asociado, con 17 sociedades, por diante das oito cooperativas agrarias e as cinco cooperativas de transportes. En termos do número de cooperativistas, as agrarias acollen case o 34% dos socios iniciais.

O número de sociedades laborais en España descendeu ao logo do ano 2009 en case 2.000 empresas, acadando a 31 de decembro deste ano as 15.679 sociedades (SA e SL). Galicia tiña 856 sociedades laborais en alta na Seguridade Social (115 menos que no ano anterior), un 5,5% do total estatal. No eido do emprego, as sociedades laborais galegas tiñan 4.002 socios iniciais, o que representa o 4,5% dos socios no conxunto do Estado (88.241 socios iniciais). Sesenta e tres de cada cen sociedades e socios iniciais concéntranse en Andalucía, Cataluña, Madrid e a Comunidade Valenciana (**cadro 3.1.10.**).

O número de sociedades laborais rexistradas e o seu número de socios descendeu ao longo do ano 2009

Sociedades laborais existentes nas CC.AA. 2008-09 (1)

	2008				2009			
	Sociedades		Traballadores		Sociedades		Traballadores	
		% / total		% / total		% / total		% / total
Andalucía	4.197	23,8	21.279	21,0	3.705	23,6	18.330	20,8
Aragón	590	3,3	2.403	2,4	539	3,4	2.099	2,4
Asturias	568	3,2	3.434	3,4	522	3,3	3.153	3,6
Baleares	169	1,0	953	0,9	158	1,0	779	0,9
Canarias	588	3,3	2.521	2,5	514	3,3	2.292	2,6
Cantabria	148	0,8	1.236	1,2	136	0,9	1.194	1,4
Castela -A Mancha	1.639	9,3	8.042	7,9	1.481	9,4	6.844	7,8
Castela e León	888	5,0	3.967	3,9	801	5,1	3.456	3,9
Cataluña	1.634	9,3	9.463	9,3	1.413	9,0	7.775	8,8
C. Valenciana	1.457	8,3	8.041	7,9	1.239	7,9	6.601	7,5
Estremadura	435	2,5	2.284	2,3	396	2,5	2.172	2,5
Galicia	971	5,5	4.675	4,6	856	5,5	4.002	4,5
Madrid	1.934	11,0	10.936	10,8	1.692	10,8	9.732	11,0
Murcia	963	5,5	5.355	5,3	862	5,5	5.083	5,8
Navarra	456	2,6	3.682	3,6	430	2,7	3.161	3,6
País Vasco	931	5,3	12.565	12,4	864	5,5	11.184	12,7
Rioxa	68	0,4	423	0,4	58	0,4	311	0,4
Ceuta e Melilla	14	0,1	72	0,1	13	0,1	73	0,1
Total	17.650	100	101.331	100	15.679	100	88.241	100

Fonte: *Ministerio de Trabajo e Inmigración*

3.1.10.

Sociedades laborais rexistradas nas CC.AA. 2008-09

	2008				2009			
	Sociedades		Socios iniciais		Sociedades		Socios iniciais	
		% / total		% / total		% / total		% / total
Andalucía	417	27,5	1.545	27,3	326	26,6	1.244	26,0
Aragón	51	3,4	180	3,2	44	3,6	146	3,0
Asturias	75	5,0	265	4,7	47	3,8	210	4,4
Baleares	11	0,7	38	0,7	11	0,9	40	0,8
Canarias	42	2,8	149	2,6	37	3,0	126	2,6
Cantabria	5	0,3	18	0,3	3	0,2	11	0,2
Castela - A Mancha	99	6,5	343	6,1	49	4,0	163	3,4
Castela e León	92	6,1	311	5,5	61	5,0	224	4,7
Cataluña	196	12,9	818	14,5	163	13,3	698	14,6
C. Valenciana	125	8,3	434	7,7	136	11,1	527	11,0
Estremadura	31	2,0	116	2,1	13	1,1	55	1,1
Galicia	45	3,0	162	2,9	31	2,5	122	2,5
A Coruña	11	0,7	38	0,7	11	0,9	44	0,9
Lugo	10	0,7	38	0,7	2	0,2	7	0,1
Ourense	7	0,5	27	0,5	3	0,2	13	0,3
Pontevedra	17	1,1	59	1,0	15	1,2	58	1,2
Madrid	147	9,7	592	10,5	145	11,8	556	11,6
Murcia	111	7,3	384	6,8	100	8,2	349	7,3
Navarra	33	2,2	116	2,1	18	1,5	66	1,4
País Vasco	31	2,0	173	3,1	40	3,3	252	5,3
Rioxa	2	0,1	8	0,1	1	0,1	4	0,1
Ceuta e Melilla	1	0,1	3	0,1	-	-	-	-
Total	1.514	100	5.655	100	1.225	100	4.793	100

Fonte: *Ministerio de Trabajo e Inmigración*

3.1.11.

Sociedades laborais rexistradas en Galicia e España 2008-09: distribución sectorial

	Galicia				España			
	2008		2009		2008		2009	
	sociedades	socios	sociedades	socios	sociedades	socios	sociedades	socios
Agrario	-	-	-	-	16	55	19	68
Non agrario	45	162	31	122	1.498	5.600	1.206	4.725
Industria	10	38	6	24	209	777	174	821
Construción	4	15	5	17	280	1.021	165	606
Servizos	31	109	20	81	1.009	3.802	867	3.298
Total	45	162	31	122	1.514	5.655	1.225	4.793

Fonte: *Ministerio de Trabajo e Inmigración*

3.1.12.

en relación ao ano anterior. Nese ano rexistráronse en Galicia un total de 31 sociedades laborais (45 en 2008 e 111 en 2007), que agruparon a 122 socios (40 menos que no ano precedente). Comparado co total estatal, Galicia acolle o 2,6%, tanto do total das sociedades laborais rexistradas como do total dos socios iniciais destas sociedades.

O sector servizos acolle en torno ao 65% das sociedades laborais rexistradas en Galicia (20 sociedades) e dos socios (81 socios iniciais). Salienta que, dunha banda, ao igual que o acontecido no ano anterior, no sector primario non se rexistrou sociedade laboral ningunha, e doutra, o descenso do número de sociedades e socios en dous dos tres sectores non agrarios (industria e servizos).

No concernente ás características dos traballadores da economía social en situación de alta laboral na Seguridade Social, **cadro 3.1.13.**, en Galicia, case catro de cada dez persoas que traballan nestas sociedades son mulleres; que o 41,7% dos traballadores teñen unha idade comprendida entre 25 e 39 anos, e o 37,8%, entre 40 e 54 anos; e que un 83,9% dos traballadores realiza a súa actividade a tempo completo.

Asemade, pódese destacar que máis da metade dos traballadores galegos (57,7%) –excluídos os autónomos– mantén unha relación superior a tres anos (41,4% de media no conxunto do Estado) e que un 14,5% dos traballadores mantén unha relación inferior a seis meses (32,4% en España).

Galicia salienta polo reducido tamaño das sociedades de economía social, xa que no 40,9% das sociedades traballan menos de 10 persoas (52% nas sociedades de Lugo), e tan só no 18,3% das mesmas hai máis de cen traballadores (45,8% en Ourense).

Esforzo pola calidade

O número de certificacións de calidade e xestión medioambiental, indicador do nivel de competitividade dun país, continuou medrando en Galicia ao longo dos últimos anos ata o ano 2008 (último dato dispoñible). Os datos presentados pola *Fundación para o*

Traballadores da economía social en Galicia e España 2009 (1): principais características

	Galicia	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	España
				(%)		
Sexo						
Varóns	60,4	59,1	58,4	63,4	60,6	55,9
Mulleres	39,6	40,9	41,6	36,6	39,4	44,1
Idade						
Menores de 25 anos	6,9	6,6	8,9	4,8	7,6	7,6
De 25 a 39 anos	41,7	41,9	45,7	37,3	42,7	44,4
De 40 a 54 anos	37,8	36,7	35,0	43,2	36,5	36,7
De 55 anos ou máis	13,6	14,7	10,4	14,8	13,2	11,2
Nacionalidade						
España	97,2	98,1	96,6	97,3	96,5	90,6
Estranxeiro	2,8	1,9	3,7	2,7	3,5	9,4
Tipo de relación						
Indefinida	78,8	75,9	81,9	82,8	77,4	74,1
Temporal	21,2	24,1	18,1	17,2	22,6	25,9
Tipo de xornada						
Tempo completo	83,9	82,3	86,3	91,2	79,5	82,4
Tempo parcial	16,1	17,7	13,7	8,8	20,5	17,6
Antigüidade no negocio						
Ata 6 meses	14,5	17,1	11,1	10,7	15,6	32,4
De 6 meses a un ano	7,5	8,4	6,1	5,4	8,4	7,2
De 1 a 3 anos	20,3	20,8	22,6	15,9	21,6	18,9
De 3 a 5 anos	14,3	13,9	17,3	12,8	14,2	11,8
Máis de 5 anos	43,4	39,8	42,9	55,2	40,3	29,6
Tamaño da sociedade						
0-5 traballadores	24,3	23,7	32,9	19,0	24,1	
6-10 traballadores	16,6	20,1	19,1	11,2	15,5	
11-25 traballadores	19,4	26,4	17,1	11,1	18,8	
26-50 traballadores	11,9	10,6	7,7	8,8	16,6	
51-100 traballadores	9,5	8,2	13,7	4,1	12,1	
101-250 traballadores	9,2	9,9	8,4	2,2	12,9	
Máis de 250 traballadores	9,1	1,1	1,1	43,6	0,1	
Sector de actividade						
Agricultura	6,7	3,7	7,9	18,8	0,9	
Industria	29,7	24,9	29,1	37,5	29,2	
Construción	11,2	9,9	8,2	13,3	12,4	
Servizos	52,5	61,4	4,8	30,4	57,6	

(1) traballadores en situación de alta na Seguridade Social a 31 de decembro

Fonte: *Ministerio de Trabajo e Inmigración*

3.1.13.

Empresas certificadas a 31-12-2008: distribución segundo norma

	nº de empresas
Xestión da Calidade	
UNE- EN ISO 9001	3.401
Xestión Medioambiental	
UNE - EN ISO 14001	919
EMAS	173
Prevención	
OHSAS 18001 18001	112
I + D + i	
UNE 166001	17
UNE 166002	12
Outros refereciais sectoriais	922

Fonte: *Fundación para o Fomento da Calidade Industrial e o Desenvolvemento Tecnolóxico de Galicia*

3.1.14.

fomento da calidade industrial e o desenvolvemento tecnolóxico de Galicia indican que o número de empresas certificadas coa Norma ISO 9001 ascende a 3.401. A implantación destes mecanismos de certificación ofrece numerosas vantaxes en canto a Sistemas de Xestión da Calidade.

Por outra banda, e no eido da Xestión Medioambiental Galicia conta con 1.092 empresas certificadas (919 empresas certificadas por norma UNE-EN-ISO 14001 e 173 pola norma EMAS). A primeira delas é unha norma internacional que se pode aplicar a calquera organización que desexe establecer, documentar, implantar, manter e mellorar continuadamente un sistema de xestión ambiental. A norma EMAS é voluntaria, da Unión Europea, e con ela recoñécense aquelas empresas que implantaron un Sistema de Xestión Medioambiental (SGMA) e adquiriron un compromiso de mellora continua, verificado mediante auditorías independentes. As organizacións recoñecidas coa norma EMAS teñen unha política medioambiental definida, fan uso dun sistema de xestión medioambiental e dan conta periodicamente do funcionamento deste sistema a través dunha declaración medioambiental verificada por organismos independentes. Estas entidades son recoñecidas co logotipo EMAS, que garante a fiabilidade da información dada pola empresa.

En canto ás empresas certificadas pola súa prevención de riscos laborais, rexístrase un total no ano 2008 de 112 empresas que cumpren coa norma OHSAS 18001. Moitas organizacións implantan un sistema de xestión da saúde e a seguridade no traballo como parte da súa estratexia de xestión de riscos para adaptarse aos cambios lexislativos e protexer ao seu cadro de persoal. Esta norma é a especificación da avaliación recoñecida internacionalmente para sistemas de xestión da saúde e da seguridade no traballo. Unha selección dos organismos máis importantes do comercio, organismos internacionais de normas e de certificación traballaron para concibila e, deste xeito, cubrir os ocos nos que non existe ningunha norma internacional certificable.

En canto a Certificación en I+D+i, Galicia ten un total de 29 empresas certificadas. Por una banda, 17 empresas cumpren coa norma UNE 166001, de sistemas de xestión e eficiencia enerxética, e 12 empresas ampáranse baixo a norma UNE 166002.

En total, operan en Galicia 5.556 empresas certificadas por algunha das normas citadas. En termos porcentuais, máis do 60% das empresas están abranguidas no eido da Xestión da calidade, e case un 20% no da Xestión ambiental. ■

3.2. sectores produtivos

O Produto Interior Bruto (PIB) a prezos de mercado, prezos correntes, rexistrou no conxunto do ano 2009 unha taxa de crecemento negativa do 2,6%, nove décimas por riba da media española. Cómpre salientar que os datos trimestrais reflicten que esta desaceleración da economía galega faise máis acusada a medida que avanza o ano, acadando unha taxa de variación interanual máis alta no terceiro trimestre do ano, cunha taxa negativa do 3,5%. En termos reais, a economía galega contraeuse nun 3%, sendo a súa caída máis importante do 3,6% no terceiro trimestre.

Todos os sectores produtivos, agás o terciario, presentan unha taxa de variación interanual negativa, destacando o industrial e o da construción, con caídas do PIB (prezos correntes) do 14,3% e 4,5%, respectivamente. Por contra, o sector servizos presenta unha medra do 2,6%, 1,2 puntos por baixo do rexistrado en 2008.

Tendo en conta as taxas de crecemento da economía de Galicia e de España, o peso relativo da economía galega no total estatal mantense relativamente constante ao longo dos últimos anos. Como reflicte o **cadro 1.4.1.** *[Participación da produción, a poboación e o emprego galego no total español 2002-09]*, o peso do PIB galego a prezos de mercado no total estatal sitúase no 5,11% en 2002 e no 5,44% de 2009.

O deterioro do ritmo de crecemento da actividade económica trasladouse directamente ao mercado de traballo galego, que se caracteriza tanto por un elevado incremento do desemprego como pola caída da ocupación. En 2009, a caída do emprego prodúcese en todos os sectores, aínda que afecta de maneira máis intensa na construción e na industria, cun 13,7% e 10,1%, respectivamente. No sector primario o descenso foi do 2,3%, e nos servizos, dun 0,8%.

A produtividade aparente do factor traballo, medida como o cociente entre o PIB a prezos de mercado

VEB e emprego 2008-09 : distribución segundo sectores económicos

	2008		2009	
	VEB (1)	Emprego (2)	VEB (1)	Emprego (2)
	(taxas de variación interanuais)			
Primario	-1,3	-3,8	-1,8	-0,9
Industria				
Enerxía	-3,6	-1,8	-3,2	-4,7
Industria	-1,6	-1,0	-13,7	-8,8
Construción	-0,3	-5,6	-5,6	-14,6
Servizos	3,7	2,5	-0,1	-1,2
de mercado	3,4	2,8	-1,4	-2,3
non de mercado	4,7	2,0	4,4	1,2
Total PIB pm	1,7		-3,0	
Total emprego		0,4		-4,0

(1) VEB a prezos constantes (base 2000)
(2) os datos do emprego corresponden a postos de traballo equivalentes a tempo completo
Fonte: *IGE*

3.2.1.

(prezos correntes) e a ocupación, tras unha medra do 1,5% respecto ao ano anterior, situouse en Galicia nos 47.490,93 euros por ocupado (o 85,3% da media española). Os sectores primario e industrial seguen presentando as produtividades aparentes más baixas, acadando o 78,5% da media española no caso do sector primario e o 81,9% no caso da industria. A produtividade aparente dos sector servizos é do 86,4% da media estatal, mentres que no sector da construción, a produtividade aparente do factor traballo sitúase no último ano na media española (99,5)%.

Sector primario e industrias relacionadas

O VEB a prezos básicos xerado en Galicia polas actividades do sector primario (sen considerar as actividades industriais) experimentou en 2009 unha taxa de crecemento negativa respecto á produción do ano anterior. No último ano, a actividade produtiva neste sector se contrae (en termos reais) un 1,8%, cando no ano precedente medrara un 1,7%. Dende a perspectiva trimestral, as taxas interanuais de crecemento experimentaron valores negativos nos trimestres primeiro, terceiro e cuarto do ano, sendo a máis elevada a rexistrada no terceiro trimestre, cun -7,6%.

En termos absolutos, o VEB en termos correntes xerado polo sector (sen considerar as actividades industriais relacionadas) acadou en 2009, segundo os datos da *Contabilidad regional* do INE, os 2.184,3 millóns de euros, o que representa o 9,1% do VEB xerado polo sector no conxunto das CC.AA (8,2% no ano anterior). Galicia mantense como a quinta comunidade con maior importancia relativa, por detrás de Andalucía, Castela e León, Castela-A Mancha e Cataluña.

No que atinxe ao peso do VEB agrario no conxunto da economía galega, cómpre salientar que o sector primario galego ten un peso superior ao rexistrado no conxunto do Estado, ao representar o 4,3% do seu VEB a prezos básicos xerado (prezos correntes), 1,9 puntos por riba da media en España.

No que á ocupación se refire, no último ano mantense o proceso de redución do emprego no sector. Segundo os datos da EPA, o número de traballadores ocupados no conxunto das actividades agrícolas, pesqueiras e forestais descendeu en 2.200 persoas (un 2,3% respecto ao ano anterior), acadando as 91.600 persoas. A importancia relativa da ocupación no total

PIB a prezos de mercado das CC.AA. 2009 (1): distribución segundo ramas de actividade

	Agricultura, gandería e pesca		Enerxía		Industria		Construción		Servizos		VEB prezos básicos	
		(%) / PIB		(%) / PIB		(%) / PIB		(%) / PIB		(%) / PIB		(%) / PIB
Andalucía	5.142.475	21,5	3.151.458	12,8	9.740.355	7,9	16.559.579	15,8	98.086.080	14,0	132.679.947	13,6
Aragón	1.219.173	5,1	1.000.132	4,1	4.788.894	3,9	3.269.201	3,1	19.878.937	2,8	30.156.337	3,1
Asturias	385.286	1,6	890.568	3,6	3.022.085	2,5	2.746.333	2,6	14.069.612	2,0	21.113.884	2,2
Baleares	245.722	1,0	487.810	2,0	1.020.685	0,8	2.290.647	2,2	20.404.012	2,9	24.448.876	2,5
Canarias	421.484	1,8	810.438	3,3	1.474.939	1,2	3.753.407	3,6	31.996.255	4,6	38.456.523	3,9
Cantabria	338.143	1,4	288.822	1,2	2.027.048	1,6	1.496.499	1,4	8.367.290	1,2	12.517.802	1,3
Castela e León	2.917.366	12,2	1.637.914	6,7	7.005.737	5,7	6.098.499	5,8	34.327.852	4,9	51.987.368	5,3
Castela-A Mancha	2.538.872	10,6	826.626	3,4	4.166.816	3,4	4.345.510	4,1	20.662.465	3,0	32.540.289	3,3
Cataluña	2.383.113	10,0	3.302.835	13,4	30.315.887	24,6	17.329.942	16,5	128.128.659	18,3	181.460.436	18,6
C. Valenciana	1.950.647	8,2	1.882.454	7,6	12.899.389	10,5	10.719.292	10,2	66.906.676	9,6	94.358.458	9,7
Estremadura	1.233.449	5,2	553.025	2,2	942.644	0,8	2.467.622	2,4	11.155.566	1,6	16.352.306	1,7
Galicia	2.184.323	9,1	1.814.645	7,4	6.654.770	5,4	6.388.655	6,1	33.741.669	4,8	50.784.062	5,2
Madrid	236.145	1,0	4.529.771	18,4	16.193.579	13,1	16.217.211	15,5	138.393.253	19,8	175.569.959	18,0
Murcia	1.215.023	5,1	706.979	2,9	2.905.935	2,4	2.653.666	2,5	17.608.516	2,5	25.090.119	2,6
Navarra	437.472	1,8	415.258	1,7	4.334.315	3,5	1.697.136	1,6	10.059.521	1,4	16.943.702	1,7
País Vasco	597.780	2,5	2.119.435	8,6	13.997.822	11,4	5.766.017	5,5	38.338.516	5,5	60.819.570	6,2
A Rioxa	418.278	1,8	104.148	0,4	1.643.285	1,3	793.329	0,8	4.307.653	0,6	7.266.693	0,7
Ceuta e Melilla	12.249	0,1	90.682	0,4	56.815	0,0	235.455	0,2	2.490.090	0,4	2.885.291	0,3
Total	23.877.000		24.613.000		123.191.000		104.828.000		699.641.000		976.150.000	

(1) PIB a prezos básicos (prezos correntes) en miles de euros; os datos de 2009 son primeira estimación

Fonte: *INE*

3.2.2.

Distribución xeral da terra en Galicia e España 2009

	Galicia		España		G/E
	(en Ha.)	*(%)*	*(en Ha.)*	*(%)*	*(%)*
Superficie cultivada	398.715	13,5	17.319.961	34,3	2,3
Cereais gran	42.034	1,4	6.209.489	12,29	0,7
Leguminosas gran	799	0,0	274.665	0,54	0,3
Tubérculos consumo humano	14.108	0,5	66.605	0,13	21,2
Industriais	63	0,0	1.065.048	2,11	0,0
Forraxeiras	250.399	8,5	892.815	1,77	28,0
Hortalizas e flores	4.920	0,2	214.994	0,43	2,3
Barbeitos	28.311	1,0	3.401.606	6,73	0,8
Frutais cítricos	197	0,0	320.778	0,63	0,1
Frutais non cítricos	10.960	0,4	1.005.991	1,99	1,1
Viñedo	26.647	0,9	1.094.774	2,17	2,4
Olivar	4	0,0	2.568.383	5,08	0,0
Outros cultivos leñosos	-	-	53.970	0,11	0,0
Viveiros	697	0,0	16.478	0,03	4,2
Invernadeiros vacíos	30	0,0	32.160	0,06	0,1
Hortos familiares	19.546	0,7	102.205	0,20	19,1
Prados e pasteiros	462.110	15,6	7.991.101	15,8	5,8
Superficie forestal	1.787.371	60,4	18.624.043	36,9	9,6
Chopo	628	0,0	138.828	0,3	0,5
Coníferas	325.128	11,0	5.792.193	11,5	5,6
Frondosas crecemento lento	299.784	10,1	3.183.938	6,3	9,4
Frondosas crecemento rápido	274.005	9,3	696.094	1,4	39,4
Coníferas e frondosas	276.097	9,3	1.383.426	2,7	20,0
Matorral	611.729	20,7	7.429.564	14,7	8,2
Outras supericies	309.641	10,5	6.601.809	13,1	4,7
Erial	2.305	0,1	1.413.074	2,8	0,2
Espartizal	-	-	228.247	0,5	-
Baldío	48.518	1,6	985.892	2,0	4,9
Improdutivo	35.577	1,2	1.129.526	2,2	3,1
Augas interiores	16.671	0,6	543.109	1,1	3,1
Non agrícola	206.570	7,0	2.301.960	4,6	9,0
Superficie total	2.957.841	100	50.536.913	100	5,9
Superficie Agraria Útil	860.825	29,1	25.311.062	50,1	3,4

Fonte: *Ministerio de Medio Ambiente y Medio Rural y Marino*

3.2.3.

galego acadou no último ano o 8%. Comparado co total estatal, Galicia acolle o 11,7% das persoas ocupadas nestas ramas de actividade, dúas décimas menos que en 2008.

O número de persoas ocupadas no sector primario no ano 2009 sitúase nas 91.600, 2.200 persoas menos que no ano anterior (un 2,3% menos que en 2008). Este sector acolle o 8% das ocupacións totais de Galicia. Un dato moi significativo é observar como tan só Galicia acolle o 11,7% de todas as persoas ocupadas no sector primario en España.

No que atinxe á distribución xeral da terra, o **cadro 3.2.3.** reflicte a súa desigual distribución en Galicia e no conxunto do Estado. Dunha banda, a superficie agraria útil (SAU) representa en Galicia o 29,1% da súa superficie xeográfica, moi por baixo da media estatal, cun 50,1%. Esta diferenza ven explicada, fundamentalmente, polo feito de que a importancia relativa da superficie cultivada é do 13,5% en Galicia mentres que en España, esta ascende ata o 34,3%. Doutra banda, cómpre salientar que a superficie forestal representa en Galicia o 60,4% da superficie total galega, ascendendo esta porcentaxe ao 36,9%, no

3.2.4.

Macromagnitudes agrarias 2005-06: renda agraria

	Total		A Coruña		Lugo		Ourense		Pontevedra	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006
Conta de produción										
Produción da rama agraria	2.124,6	2.321,0	644,6	724,2	655,0	742,8	370,3	359,1	454,7	494,9
Consumos intermedios	952,3	996,1	295,6	306,0	338,2	309,2	177,6	182,4	140,9	198,5
Valor Engadido Bruto a prezos básicos	1.172,4	1.324,9	349,0	418,2	316,8	433,5	192,7	176,7	313,8	296,4
Consumo de capital fixo	250,3	343,8	81,8	117,5	89,9	117,0	43,2	48,3	35,5	61,0
Bens de equipamento	219,0	311,4	73,6	110,7	82,5	110,6	34,2	40,0	28,8	50,1
Construcións	31,3	32,3	8,2	6,8	7,4	6,3	9,0	8,3	6,7	10,9
Valor Engadido Neto a prezos básicos	922,1	981,1	267,2	300,7	226,9	316,6	149,6	128,5	278,3	235,4
Conta de explotación										
Outros impostos sobre a produción	3,9	4,0	1,5	1,5	1,6	1,7	0,4	0,5	0,4	427,0
Outras subvencións á produción	127,4	175,5	37,2	57,8	46,1	75,9	20,9	21,3	23,2	20,5
Renda agraria	1.045,6	1.152,6	302,9	357,0	271,5	390,8	170,1	149,4	301,1	255,4

(1) as macromagnitudes agrarias reflicten o movemento económico xerado ao redor do sector agrario nun exercicio.

Fonte: *Consellería do Medio Rural*

Produción de leite de vaca en explotacións nas CC.AA. 2007-08

	2007		2008 (1)		08/07	
	(en miles de Tm.)	*(%)*	*(en miles de Tm.)*	*(%)*	*(%)*	*(en miles Tm.)*
Andalucía	470,7	7,4	461,2	7,3	-2,0	-9,5
Aragón	72,4	1,1	52,4	0,8	-27,6	-20,0
Asturias	602,1	9,5	585,0	9,2	-2,8	-17,1
Baleares	75,8	1,2	67,4	1,1	-11,1	-8,4
Canarias	43,0	0,7	40,2	0,6	-6,5	-2,8
Cantabria	477,5	7,5	449,3	7,1	-5,9	-28,2
Castela e León	887,3	14,0	927,4	14,6	4,5	40,1
Castela-A Mancha	182,3	2,9	176,9	2,8	-3,0	-5,4
Cataluña	578,9	9,1	612,9	9,7	5,9	34,0
C. Valenciana	41,7	0,7	43,8	0,7	5,0	2,1
Estremadura	35,8	0,6	36,0	0,6	0,6	0,2
Galicia	2.354,4	37,1	2.378,0	37,5	1,0	23,6
Madrid	65,9	1,0	66,4	1,0	0,8	0,5
Murcia	31,9	0,5	35,9	0,6	12,5	4,0
Navarra	177,1	2,8	183,2	2,9	3,4	6,1
País Vasco	225,5	3,6	211,1	3,3	-6,4	-14,4
A Rioxa	13,0	0,2	14,7	0,2	13,1	1,7
Total	6.335,3	100	6.341,9	100	0,1	6,6

(1) datos provisionais

Fonte: *Ministerio de Medio Ambiente y Medio Rural y Marino*

3.2.5.

Cotas leiteiras nas CC.AA. na campaña 2008-09: principais datos

	Cota leiteira		Transferencias		Cesións aprobadas	
	Nº	**toneladas**	**Nº**	**toneladas**	**Nº**	**toneladas**
Andalucía	788	429.074,8	8	10.688	120	10.078
Aragón	90	87.898,3	2	962	15	1.484
Asturias	3.069	596.215,2	69	13.978	276	14.580
Baleares	217	83.164,0	5	720	35	2.322
Cantabria	1.946	441.107,0	46	6.464	219	11.824
Castela-A Mancha	302	181.829,4	1	34	37	3.406
Castela e León	2.322	776.472,6	40	14.353	154	11.975
Cataluña	816	567.831,7	18	15.823	66	4.772
C. Valenciana	29	40.415,3			3	675,0
Estremadura	122	30.187,7	1	129	15	656
Galicia	13.486	2.152.580,6	486	81.417	576	22.610
Madrid	81	63.222,5	5	3.627	29	3.454
Murcia	27	32.407,5			2	474
Navarra	260	183.836,0	6	2.240	17	1.478
País Vasco	563	222.569,0	7	5.139	73	5.480
A Rioxa	15	13.316,3			1	13
Total	24.133	5.902.128,0	694	155.576	1.638	95.281
Galicia / España *(%)*	55,9	36,5	70,0	52,3	35,2	23,7

Fonte: *Ministerio de Medio Ambiente y Medio Rural y Marino*

3.2.6.

Produtos galegos con indicativo de calidade 2009 (1)

Viños con denominación de orixe	Ribeiro	Valdeorras	Rías Baixas	Monterrei	Ribeira Sacra
Viticultores	6.043	1.875	6.556	353	2.811
Adegas	119	45	192	25	94
Superficie inscrita *(Ha)*	2.767	1.301	3.698	395	1.255
Produción *(Hl)*	90.574	33.724	144.974	8.233	31.964

Denominacións xeográficas de augardentes e licores (2)	Augardente de Galicia	Augardente de Herbas de Galicia	Licor Café de Galicia	Licor de Herbas de Galicia
Produtores	125	125	125	125
Destiladores	30	30	30	30
Locais de envellecemento	16	16	16	16
Elaboradores-embotelladores	36	36	36	36
Produción *(litros)*	87.572	10.400	29.910	75.756

Queixos con denominación de orixe protexida	Queixo Tetilla	Arzúa - Ulloa	San Simón da Costa	Queixo do Cebreiro
Queixerías	35	21	8	2
Produción *(kg)*	2.100.000	2.985.867	393.278	24.206

Denominación de Orixe Protexida Pemento de Herbón	
Produtores	34
Amacenistas-envasadores	3
Superficie controlada *(Ha)*	27,24
Producción certificada (3)	

Indicación Xeográfica Protexida Pataca de Galicia	
Produtores	741
Envasadores	12
Superficie controlada *(Ha)*	436
Patata certificada *(Tm)*	5.428

Indicación Xeográfica Protexida Ternera Gallega	
Gandeiros	6.934
Matadoiros	46
Sás de despezamento	27
Canais certificadas	72.056
Produción certificada *(Tm)*	15.291

Indicación Xeográfica Protexida Lacón Gallego	
Explotacións	214
Ind. cárnicas elaboración	39
Produción certificada *(pezas)*	7.491
Produción *(kg)*	26.462

Indicación Xeográfica Protexida Mel de Galicia	
Apicultores	397
Colmeas	33.033
Envasadores	37
Mel certificada *(kg)*	362.733

Agricultura ecolóxica	
Superficie inscrita *(Ha)*	15.054
Agricultores	290
Gandeiros	178

Indicación Xeográfica Protexida Pan de Cea	
Fornos	397
Produto certificado *(Ha)*	33.033

Indicación Xeográfica Protexida Faba de Lourenzá	
Produtores	52
Almacenistas-envasadores	5
Superficie controlada *(Ha)*	20
Faba certificada *(kg)*	3.823

(1) aínda non hai datos de producción certificada para as IXP *Grelos de Galicia*, *Castaña de Galicia* e *Tarta de Santiago*, que iniciaron a súa actividade no ano 2009
(2) nestas denominacións xeográficas os rexistors de produtores, destiladores, locais e elaboradores-embotelladores son comúns ás 4 denominacións
(3) sen datos para 2009
Fonte *Consellería do Medio Rural*

3.2.7.

conxunto do Estado. O peso relativo da superficie correspondente a prados e pasteiros é similar en Galicia e España, con case un 16% cada unha.

• Subsector agrogandeiro

Os últimos datos publicados referidos ás macromagnitudes agrarias fan referencia ao ano 2006 e indican que a renda agraria medrou un 10,2%, situándose nos 1.152,6 millóns de euros. Lugo sitúase nese ano como a provincia con maior renda agraria, ao acoller o 33,9% da renda agraria galega, por diante de A Coruña, co 31%. Nese ano 2006, a produción total agraria ascendeu a 2.231 millóns de euros (9,2% máis que en 2005) e o VEB, a 1.324,9 millóns de euros, un 13% máis que no ano anterior.

O ano 2008 caracterizouse pola forte redución experimentada polo consumo de elementos fertilizantes en Galicia, descenso que se produce tanto no caso dos fertilizantes nitroxenados, fosfatados e potásicos. No último ano consumíronse un total de 34,6 miles de toneladas de elementos fertilizantes, un 49,8% menos que no ano anterior, o que a converte na novena comunidade en canto ao consumo dos mesmos, por detrás de Andalucía, Castela e León, a Comunidade Valenciana, Castela-A Mancha, Aragón, Cataluña, Murcia e Estremadura. Comparado co total estatal, Galicia empregou o 2,5% do total consumido en España, un punto porcentual menos que en 2007.

A produción de leite de vaca medrou lixeiramente nas explotacións galegas ao longo do ano 2008 (último dato dispoñible), producíndose un total de 2.378,0 miles de toneladas, 23,6 miles de toneladas máis que no ano anterior, o que representa o 37,5% da produción española dese ano.

A cota leiteira dispoñible na comunidade autónoma de Galicia na campaña 2008/09, **cadro 3.2.6.**, foi de 2.152,6 miles de toneladas, o que representa o 36,5% da cota leiteira total de España, estando en Galicia o 55,9% das explotacións con dereito a cota. A pesar da medra do volume total de cota por explotación, que ascendeu nesa campaña a 159,6 miles de toneladas (244,6 miles de toneladas no conxunto do Estado), Galicia segue a ser a C.A. con menor ratio cota/explotación, seguida de Asturias, con 194,3 cotas por explotación.

A análise da produción no subsector agrogandeiro cómpre finalizala facendo referencia aos principais datos da produción de produtos agroalimentarios galegos con indicativo de calidade. No caso concreto da agricultura, os produtos acollidos ás distintas denominacións de calidade son o viño, augardente e licores, agricultura ecolóxica, pataca, pementos de Herbón, faba de Lourenzá e pan de Cea, e no caso da gandería, o queixo, a "ternera gallega", o lacón e o mel (**cadro 3.2.7.**).

• Subsector mar-industria

O ano 2009 presentou un importante crecemento da produción pesqueira e marisqueira total das distintas lonxas galegas. Esta medrou un 12,8% en relación á produción do ano anterior, acadando un total de 195,8 miles de toneladas. Por el contrario, o último ano pode considerarse como un mal ano para a venda, xa que o valor en primeira venda mantén a tendencia do

Actividade pesqueira e marisqueira 2008-09: distribución segundo grandes grupos de especies

	Produción			Valor		
	2008	2009	09/08	2008	2009	09/08
	(en Kg.)		*(%)*	*(en €)*		*(%)*
Total	173.568.731	195.786.660	12,8	451.323.022	422.372.551	-6,4
Algas	82.214	62.873	-23,5	50.615	37.059	-26,8
Bivalvos	11.259.129	8.979.402	-20,2	77.737.376	68.336.626	-12,1
Cefalópodos	9.851.794	8.350.111	-15,2	26.963.378	20.531.459	-23,9
Crustáceos	1.580.872	1.536.479	-2,8	30.213.875	25.269.304	-16,4
Equinodermos	747.950	432.516	-42,2	1.987.499	1.214.794	-38,9
Gasterópodos	14.840	14.119	-4,9	32.145	33.036	2,8
Peixes	149.825.738	176.174.147	17,6	313.561.026	306.077.023	-2,4
Poliquetos	1.958	3.693	88,6	40.899	150.959	269,1
Resto das descargas	204.236	233.320	14,2	736.209	722.291	-1,9
A Coruña	85.646.408	97.495.395	13,8	185.277.220	167.403.580	-9,6
Algas	22.114	16.741	-24,3	17.602	15.174	-13,8
Bivalvos	5.073.816	3.622.049	-28,6	33.295.051	27.887.260	-16,2
Cefalópodos	3.061.072	2.713.897	-11,3	11.184.322	8.720.131	-22,0
Crustáceos	954.115	882.215	-7,5	18.496.080	14.608.860	-21,0
Equinodermos	449.061	141.868	-68,4	1.128.615	360.907	-68,0
Gasterópodos	5.148	3.943	-23,4	12.379	9.332	-24,6
Peixes	75.939.893	89.976.477	18,5	120.644.230	115.257.747	-4,5
Poliquetos	302	2.017	567,9	10.823	117.660	987,1
Resto das descargas	140.887	136.188	-3,3	488.118	426.509	-12,6
Lugo	38.359.578	46.406.858	21,0	91.037.340	89.126.110	-2,1
Algas	-	-		-	-	
Bivalvos	4.156	4.605	10,8	51.445	78.891	53,4
Cefalópodos	1.046.484	923.502	-11,8	2.387.145	1.767.147	-26,0
Crustáceos	48.925	35.772	-26,9	822.688	696.429	-15,3
Equinodermos	66.153	37.746	-42,9	167.070	103.645	-38,0
Gasterópodos	7.260	4.920	-32,2	13.974	9.230	-33,9
Peixes	37.142.092	45.343.062	22,1	87.378.577	86.250.459	-1,3
Poliquetos	-	443	-	-	11.805	-
Resto das descargas	44.508	56.808	27,6	216.441	208.504	-3,7
Pontevedra	49.562.745	51.884.407	4,7	175.008.462	165.842.861	-5,2
Algas	60.100	46.132	-99,3	33.013	21.885	-33,7
Bivalvos	6.181.157	5.352.748	-6,8	44.390.880	40.370.475	-9,1
Cefalópodos	5.744.238	4.712.712	715,6	13.391.911	10.044.181	-25,0
Crustáceos	577.832	618.492	165,7	10.895.107	9.964.015	-8,5
Equinodermos	232.736	252.902	8,7	691.814	750.242	8,4
Gasterópodos	2.432	5.256	116,1	5.792	14.474	149,9
Peixes	36.743.753	40.854.608	11,2	105.538.219	104.568.817	-0,9
Poliquetos	1.656	1.233	-25,5	30.076	21.494	-28,5
Resto das descargas	18.841	40.324	114,0	31.650	87.278	175,8

Fonte: *Consellería do Mar*

3.2.8.

ano anterior e descende un 6,4%, acadando un valor de 422,4 millóns de euros.

Os peixes segue sendo o grupo de especies máis importante ao representar o 90% da produción e o 72,5% do valor total en primeira venda. Comparado co ano anterior, a súa produción aumenta un 17,6% en tanto que o seu valor cae un 2,4% (**cadro 3.2.8.**).

Se se desagrega a análise segundo zonas de produción,a Mariña lucense, Arousa e Vigo son as que presentan o maior volume de descargas, ao acoller o 67,9% do valor total de Galicia. Atendendo á evolución respecto ao ano anterior, cómpre salientar o

Actividade pesqueira e marisqueira 2008-09: produción e ingresos xerados pola primeira venda nas principais lonxas

	Produción			Valor		
	2008	2009	09/08	2008	2009	09/08
	(en Kg.)		*(%)*	*(en €)*		*(%)*
Vigo	35.697.715	39.274.585	10,0	107.538.818	105.278.828	-2,1
Ribeira	31.336.960	38.203.595	21,9	37.547.992	38.214.775	1,8
A Coruña (Lonja Coruña, S.A.)	27.039.143	37.283.516	37,9	82.983.596	75.320.746	-9,2
Burela	19.783.252	25.270.360	27,7	46.497.624	48.185.130	3,6
Celeiro	18.455.931	21.066.834	14,1	43.735.695	40.246.137	-8,0
Portosín	9.769.444	7.306.119	-25,2	5.217.715	4.796.957	-8,1
Camariñas	2.824.175	2.675.029	-5,3	3.954.816	3.852.866	-2,6
Muros	3.251.457	2.494.071	-23,3	4.782.455	3.818.872	-20,1
Cambados	1.828.785	2.421.774	32,4	7.991.895	7.830.467	-2,0
Portonovo	2.276.884	1.957.339	-14,0	2.549.138	2.439.192	-4,3
Malpica	1.369.528	1.800.633	31,5	3.801.732	3.880.066	2,1
Marín	2.346.599	1.669.064	-28,9	5.317.800	4.252.596	-20,0
Sada	1.708.075	1.356.354	-20,6	1.159.724	927.789	-20,0
Cariño	1.372.851	1.302.186	-5,1	1.844.679	1.610.581	-12,7
Rianxo	1.229.724	1.040.751	-15,4	5.888.472	5.636.731	-4,3
Noia	2.143.818	1.003.142	-53,2	12.411.102	8.611.109	-30,6
O Grove	996.564	918.106	-7,9	8.127.114	7.366.472	-9,4
Cedeira	1.048.851	898.401	-14,3	7.332.777	5.777.900	-21,2
Bueu	1.170.933	892.591	-23,8	3.806.884	2.906.614	-23,6
Carril	1.139.009	877.272	-23,0	6.215.661	5.228.427	-15,9

Fonte: *Consellería do Mar*

3.2.9.

forte crecemento rexistrado en A Coruña-Ferrol e a Mariña, cun incremento de 9.923,6 (34,2%) e 8.046,7 toneladas (25%) máis, respectivamente, así como a caída experimentada en Muros, con 4.469,4 toneladas menos (29,2%). Asemade, é importante sinalar que todas as zonas de produción presentan unha caída do valor total en primeira venda, salientando os descensos de A Coruña-Ferrol, con 7.580,3 miles de euros (8,8%) e Arousa, con 6.239,6 miles de euros (6,9%).

A lonxa do porto de Vigo (Asociación de vendedores) segue sendo a máis importante en termos de produción e de ingresos xerados pola súa primeira venda. Tras unha medra do 10% respecto ao ano 2008, a súa produción acadou as 39.274,6 toneladas e os seus ingresos, que se reducen un 2,1%, os 105,3 millóns de euros. Esta lonxa acolle a quinta parte da produción galega e a cuarta parte do valor en primeira venda no conxunto das lonxas galegas.

Do mesmo xeito que na pesca, a acuicultura mariña en Galicia experimentou un importante crecemento da súa produción respecto ao ano anterior (17%) que non levou parello unha medra dos ingresos xerados por esta actividade, que permanecen practicamente constantes (0,1% máis que en 2008). Esta evolución explícase basicamente polo comportamento do grupo biolóxico dos bivalvos, cun incremento da súa produción do 17,3% e un descenso do seu valor do 8%.

Por riba de todas as actividades acuícolas salienta o mexilón, que representa o 95% do total producido en Galicia. No último ano, máis do 60% comercializouse con destino ao fresco e o restante se dirixiu á industria.

A diferenza do acontecido no sector, os ingresos procedentes desta actividade medraron un 5,5%. No grupo dos peixes cómpre salientar o predominio do cultivo do rodaballo, que presenta unha medra da súa produción do 33,5% e un incremetno do seu volume de negocios do 7,5%.

• Subsector silvicultura-madeira

En anos anteriores víñase observando unha tendencia ao alza nas curtas de madeira, esta tendencia rómpese en 2009, situando a Galicia en niveis de 2003. Este descenso supón un 23% menos de cortas de madeira. Dos case oito millóns de metros cúbicos rexistrados en 2008, pasouse aos 6,15 millóns de metros cúbicos en 2009. Destaca a especie do eucalipto que supuxo algo máis da metade do total (3,09 millóns de metros cúbicos), os aproveitamentos de piñeiro e frondosas caducifolias diminuíron un 27% e un 46%, respectivamente, neste ano 2009.

A industria da madeira en España alcanzou en 2009 un volume de negocio de 13.900 millóns de euros, o que supón un 14,8% menos que no ano anterior. Este dato sitúa a cifra de negocio do sector a niveis do ano 1999.

O emprego, segundo datos do INE, caeu un 23% neste ano 2009 en relación ao ano anetrior, situándose nos 208.500 traballadores no sector da madeira.

En termos de facturación, segundo datos facilitados polo Clúster da madeira de Galicia, podemos dicir que a facturación conxunta da industria da madeira en Galicia ascendeu, neste ano 2009, a 1.619 millóns de euros, o que supón un 28% menos que no ano 2008.

En xeral, o emprego supera os 22.700 postos de traballo, un 14,5% menos que en 2008, o que supón 3.300 empregos menos. Unha análise máis polo miúdo deste sector obtense analizando por separado como se comportaron a industria da primeira transformación e da segunda transformación, e dicir, mobiliario e carpintaría.

Neste ano 2009 a industria da primeira transformación foi a máis prexudicada polo contexto internacional da crise, pola falta de competitividade na produción e aproveitamento forestal e pola crecente competencia internacional. Un dato moi significativo e que descende un 31% a facturación en primeira transformación. Neste ano 2009 facturáronse un total de 1.084 millóns de euros en primeira transformación, (689 millóns de euros en 2008). Desagregando estas cifras temos que destes 1.084 millón de euros, 576 millóns facturáronse en taboleiros e pastas, 234 millóns en serrado e 274 millóns en rematantes. En canto ao emprego nesta industria de primeira transformación estímase a caída do 15%.

Na segunda transformación, e dicir, na industria do mobiliario e carpintaría, a facturación diminuíu un 22% respecto ao ano anterior. Este dato pódese explicar pola estreita relación que existe entre mobiliario e carpintaría co sector da construción e tamén pola

contracción da demanda do consumidor final. En conxunto, a facturación das empresas de segunda transformación da madeira sitúase nos 535 millóns de euros. Desagregando estes datos, obsérvase que no caso da carpintaría este descenso e do 28% da facturación respecto ao ano 2008 e o número de empregados descendeu nun 13%.

En canto ás exportación, segundo datos do Clúster da madeira de Galicia, obsérvase como o principal país de destino das exportación de segunda transformación é Portugal, cun 41% da facturación, séguenlle en importancia Francia (18% da facturación), Alemania (14% da facturación) e Italia (10% da facturación). En canto ás empresas de carpintaría o 70% das mesmas exporta en exclusivo a Portugal.

Sector industrial

O sector industrial foi, segundo os datos da Contabilidade trimestral de Galicia, o que rexistrou o maior impacto negativo da crise económica no conxunto do ano 2009. Dunha banda, o sector enerxético presenta unha caída media do seu VEB do 3,2% (en termos reais), sendo este descenso do 13,7% no caso da actividade industrial transformadora. Doutra, cómpre salientar que nos dous primeiros trimestres do ano *[***cadro 1.2.1.** *PIB 2008-09: distribución segundo as súas compoñentes]*, o VEB da industria transformadora presenta taxas de crecemento interanual negativas do –17,7% e –15,9%, respectivamente, as máis acusadas dende o 1995, ano en que comeza a serie da Contabilidade trimestral.

En termos monetarios, a *Contabilidad regional de España* (fonte INE) reflicte que a produción do sector industrial galego, medida a través do seu valor engadido bruto a prezos básicos (prezos correntes), mantén no an 2009 a súa importancia relativa no total estatal.

O VEB industrial galego situouse nos 8.469,4 millóns de euros, o 5,7% do total estatal, o que posiciona novamente a Galicia como a sétima comunidade con maior peso por detrás de Cataluña (22,7%), Madrid (14,0%), País Vasco (10,9%), a Comunidade Valenciana (10,0%), Andalucía (8,7%) e Castela e León (5,8%).

O sector enerxético galego produciu un total de 1.814,6 millóns de euros (o 7,4% da produción española), 163,2 millóns de euros menos que no ano anterior, e a actividade industrial, sen a enerxía, 6.654,8 millóns de euros, o 5,4% do total estatal, con 445,2 millóns de euros menos que no mesmo período do ano anterior.

A importancia relativa da actividade industrial no VEB total a prezos de mercado da economía galega é do 12,2% en 2009, cinco décimas máis que no conxunto do Estado. O VEB xerado polas ramas enerxéticas representa en Galicia o 3,6% do seu VEB total (2,5% en España), mentres que a produción industrial sitúase no 13,1%, cinco décimas máis que no conxunto do Estado.

A caída do índice de produción industrial en Galicia ao longo de 2009 confirma as dificultades que atravesa

Índice de produción industrial de Galicia e España 2008-09 (1)

	Galicia			España		
	2008	2009	09/08 (%)	2008	2009	09/08 (%)
Índice xeral	109,0	90,4	-17,1	101,6	82,6	-18,6
Bens de consumo	119,0	95,6	-19,7	100,9	90,8	-10,0
consumo duradeiro	120,2	74,0	-38,5	94,3	67,1	-28,9
consumo non duradeiro	118,9	98,0	-17,6	102,1	95,2	-6,8
Bens de equipamento	100,6	88,6	-12,0	102,4	79,9	-21,9
Bens intermedios	111,6	82,9	-25,7	95,6	73,7	-23,0
Enerxía	103,9	96,4	-7,2	118,9	94,6	-20,5

(1) base 2000=100; medias anuais
Fonte: *INE*

3.2.10.

Confianza empresarial 2008-09 (1)*: distribución segundo sector económico*

2008

trimestres	Total	Industria	Construción	Comercio polo miúdo	Resto servizos
I	-12,2	-10,6	-18,7	-8,8	-11,3
II	-23,5	-22,8	-26,7	-25,9	-22,6
III	-34,3	-39,2	-31,5	-27,2	-34,1
IV	-43,4	-48,1	-44,0	-38,9	-42,1

2009

trimestres	Total	Industria	Construción	Comercio polo miúdo	Resto servizos
I	-34,9	-37,1	-27,1	-36,7	-36,1
II	-27,6	-26,9	-30,5	-27,6	-27,1
III	-28,9	-29,4	-42,1	-23,7	-25,8
IV	-25,5	-26,2	-32,5	-21,8	-23,9

(1) o indicador de confianza empresarial varía de -100 a 100, sendo o valor 0 o punto neutral; valores positivos do indicador indican optimismo e valores negativos indican pesimismo por parte dos empresarios
Fonte: *IGE*

3.2.11.

este sector. O índice xeral experimenta en Galicia unha caída media anual do 17,1%, un punto e tres décimas menos que no conxunto do Estado, cando no ano anterior o índice diminuíra un 6,2% (6,5% de media en España).

Asemade, é importante destacar que todos os destinos económicos considerados presentan, **cadro 3.2.10.**, unha caída do seu índice de produción, sendo esta do 12% no caso dos bens de equipamento, dun 7,2% dos produtos enerxéticos e dun 25,7% no dos bens intermedios. O mesmo acontece no caso da produción de bens de consumo, que experimenta, en conxunto, un descenso do 19,7%, tendo un peso máis significativo os bens de consumo duradeiro, cunha diminución do 38,5% (17,6% no caso dos bens de consumo non duradeiro).

Confianza empresarial 2008-09:distribución segundo actividade principal da empresa

Incremento

(% sobre o total de empresas)

	Industria	Construción	Comercio polo miúdo	Resto servizos	Total
			2008		
trimestres					
I	14,8	4,2	15,2	6,8	8,7
II	8,1	11,2	5,4	8,9	8,8
III	7,2	6,6	18,9	7,6	8,4
IV	3,9	4,1	12,1	3,7	4,7
			2009		
I	3,9	7,1	0,2	1,8	3,0
II	11,3	8,4	12,0	5,6	8,0
III	14,8	11,5	4,0	11,7	11,5
IV	10,0	7,3	10,7	9,9	9,5

Estabilidade

(% sobre o total de empresas)

	Industria	Construción	Comercio polo miúdo	Resto servizos	Total
			2008		
trimestres					
I	60,4	53,5	24,8	40,0	45,6
II	53,8	41,0	45,6	40,9	44,1
III	38,7	29,1	39,4	34,1	34,5
IV	27,9	30,6	32,9	24,4	27,3
			2009		
I	29,8	31,7	35,2	38,2	34,9
II	45,6	35,5	33,3	44,0	41,7
III	36,4	38,3	55,8	44,9	43,0
IV	45,3	42,1	43,9	48,7	46,3

Diminución

(% sobre o total de empresas)

	Industria	Construción	Comercio polo miúdo	Resto servizos	Total
			2008		
trimestres					
I	24,8	42,3	60,0	53,3	45,6
II	38,1	47,8	49,0	50,3	47,1
III	54,2	64,4	41,7	58,3	57,1
IV	68,2	65,3	55,0	71,8	68,0
			2009		
I	66,4	61,2	64,6	60,1	62,1
II	43,1	56,2	54,7	50,4	50,4
III	48,8	50,2	40,3	43,5	45,5
IV	44,7	50,6	45,4	41,4	44,2

Fonte: *IGE*

3.2.12.

Balance de enerxía eléctrica en Galicia e España 2008-2009

	Galicia			España		
	2008	2009	09/08	2008	2009	09/08
	(en GWh)		(%)	(en GWh)		(%)
Réxime ordinario	18.054	16.787	-7,02	236.268	206.229	-12,71
Hidráulica	4.546	6.171	35,75	21.428	23.862	11,36
Nuclear				58.973	52.761	-10,53
Carbón	8.188	7.433	-9,22	49.647	37.311	-24,85
Fuel/gas (1)	245	12	-95,10	10.691	10.056	-5,94
Ciclo combinado	5.075	3.171	-37,52	95.529	82.239	-13,91
Réxime especial	9.975	10.505	5,31	67.153	81.938	22,02
Xeración neta	27.402	26.698	-2,57	294.164	280.164	-4,76
Demanda	20.385	19.587	-3,91	281.096	268.324	-4,54

(1) Inclúe GICC (Elcogás)
Fonte: *Red Eléctrica de España*

3.2.13.

O número de ocupados no sector industrial descendeu no último ano case vinte dúas mil persoas, acadando os 194.100 traballadores, o 16,9% dos ocupados en Galicia. Facendo unha análise máis detallada, segundo datos do INE, e centrándonos no cuarto trimestre do ano 2009, pódese observar como as ramas de actividade máis importantes segundo o seu volume de ocupación son as relacionadas coas "industrias de alimentación, bebidas e tabaco", con 38.200 ocupados, as relacionadas co "téxtil e confección; coiro e calzado", con 17.800 persoas; o conxunto de actividades encadradas dentro da "industria extractiva; refino de petróleo; industria química; transformación de caucho, metalurxia; enerxía e auga", con 54.300 ocupados, ou as de "construción de maquinaria, material eléctrico, material de transporte e industrias manufactureiras diversas", cunha ocupación de 57.600 persoas.

Un cuarto indicador do empeoramento da situación do sector industrial, xunto á caída da produción, o emprego e do IPI, é o progresivo aumento do pesimismo que se reflicte no índice galego de confianza empresarial. Os empresarios do sector industrial son os que amosan unha maior percepción pesimista.

Este índice pode variar do -100 ao 100, sendo o valor 0 o punto neutral. Podemos ver, tal e como reflicte o **cadro 3.2.11,** valores negativos nos catro trimestres do ano 2009, sendo máis significativos os índices do primeiro e terceiro trimestres do ano, cunhas cifras negativas de 37,1 e 29,4 , respectivamente.

Asemade, cómpre salientar o grande número de empresas do sector industrial que consideraban que a súa actividade ía diminuír. Se no primeiro trimestre de 2009 máis do 66% das empresas opinaban deste xeito, no derradeiro trimestre esta porcentaxe baixa ata situarse no 44,7%. Tal e como reflicte o **cadro 3.2.112**, no conxunto dos sectores non primarios, estas porcentaxes varían dende o 62,1% do primeiro trimestre ata o 44,2% a finais de 2009.

• Subsector enerxético

Xunto á caída do VEB xerado no sector enerxético hai que mencionar a caída que se produce tanto na xera-

Consumo de produtos petrolíferos en Galicia e España 2008-09

2008

	Gasolinas	Gasóleos	Fuel óleos	Total
	(en toneladas métricas)			
A Coruña	135.008	963.299	318.239	1.416.546
Lugo	38.570	362.441	355.914	756.925
Ourense	43.312	289.101	47.794	380.207
Pontevedra	125.570	782.182	48.292	956.043
Total	342.460	2.397.024	770.238	3.509.722
Total España	6.287.190	33.548.055	3.800.297	43.635.543
Galicia/España *(%)*	5,4	7,1	20,3	8,0

2009

	Gasolinas	Gasóleos	Fuel óleos	Total
	(en toneladas métricas)			
A Coruña	128.777	879.046	291.680	1.299.504
Lugo	38.711	372.907	331.432	743.050
Ourense	42.908	283.196	48.064	374.169
Pontevedra	122.130	781.600	46.313	950.043
Total	332.526	2.316.750	717.490	3.366.766
Total España	6.004.507	31.658.831	3.410.111	41.073.449
Galicia/España *(%)*	5,5	7,3	21,0	8,2

Fonte: *Corporación de Reservas Estratégicas de Productos Petrolíferos*

3.2.14.

ción neta de electricidade como na súa demanda. No ano 2009 a xeración neta de enerxía eléctrica descendeu un 2,6% respecto ao acontecido no ano anterior (2,2 puntos menos que no conxunto do estado) para situarse nos 26.698GWh, en tanto que a demanda o fixo nun 3,9% (4,5% en España), acadando os 19.587 GWh.

No que á xeración de enerxía eléctrica se refire, e tal e como se reflicte no **cadro 3.2.13.**, tanto no conxunto do Estado como en Galicia se rexistra unha medra da enerxía eléctrica de réxime especial (22% e 5,3%, respectivamente) e un descenso das de réxime ordinario consideradas no seu conxunto (-12,7% e -7%, respectivamente). Dentro deste último grupo hai que salientar que descende a produción de enerxía eléctrica xerada polas distintas fontes agás a hidráulica, que presenta unha medra do 35,8% en Galicia e do 11,4% en España.

- Produtos petrolíferos

Mentres que a demanda destes produtos en España diminuíu un 5,9% respecto ao rexistrado no ano 2008, en Galicia esta diminución foi do 4,1%, un punto e oito décimas menos, acadando as 3.666,8 miles de toneladas métricas (o 8,2% do total estatal).

Analizando por separado o comportamento de cada un dos produtos petrolíferos, o **cadro 3.2.14.** reflicte un descenso de todos eles, tanto no caso das gasolinas como dos gasóleos e fuel óleos.

Durante o 2009 e igual que aconteceu en anos anteriores os gasóleos son o produto máis consumido, representando un 68,8% do total de produtos petrolíferos consumidos en Galicia, sendo a importancia relativa do consumo de fuel óleo e das gasolinas do 21,3% e do 9,9%, respectivamente. O peso relativo no total estatal dos tres produtos mantense practicamente igual que no 2008, cunha lixeira medra de case un punto no caso dos fuel óleos no total estatal, que se situou no 21,0% do total estatal.

• Industria da automoción

Despois das cifras record, no que aos niveis de produción se refire, rexistradas en 2007, o ano 2008 comezou con volumes de actividade moi altos nos primeiros seis meses do ano. Despois do verán, cando a crise económica internacional se fixo máis acusada, o nivel de produción rexistrou unha caída moi importante incidindo de xeito directo no emprego. Esta caída mantense ao longo do 2009, tanto nos niveis de produción como do emprego.

Segundo os datos facilitados pola Fundación clúster de empresas de automoción de Galicia (CEAGA), o ano 2009 pechou cunha redución na facturación do 19% e un descenso do 9,2% dos postos de traballo no sector.

As empresas que compoñen o clúster de automoción xeraron en 2009 19.700 empregos directos, o que supón o 10,1% do emprego industrial galego.

Asemade, a facturación do sector acadou un total de 6.800 millóns de euros, o que representa en torno ao 12% do PIB de Galicia. No conxunto do Estado, a produción de vehículos en Galicia supón o 17,5% da produción estatal, isto fai que Galicia lidere por primeira vez a industria da automoción en España, seguida de Castela e León e Cataluña (que representan o 17% e 16% respectivamente).

Dado a forte caída da produción de turismos, a produción total de vehículos automóbiles en Galicia experimentou en 2009 un descenso do 13,7% respecto ao ano anterior. O número total de vehículos situouse nos 379.576 (60.068 vehículos menos que no ano precedente) dos que 169.739 corresponden á produción de turismos (un 16,2% menos que no ano anterior) e 209.837, a vehículos industriais (un 11,5% por baixo da produción de 2008).

Neste ano 2009, a crise económica reflíctese tamén na caída do número de matriculacións de automóbiles, cunha caída en Galicia do 7,6%, diminución que ven a incrementar a forte caída experimentada no 2008 do 28,3%.

En 2009 matriculáronse un total de 72.710 automóbiles, dos que 59.821 corresponden a automóbiles de turismos. Nestes últimos incrementouse case un 2% o número de matriculacións, polo que son os vehículos industriais, autobuses e motocicletas os responsables da caída xeral do 7,6%.

Facturación** (1) **e emprego directo nas empresas do cluster da automoción 2004-09

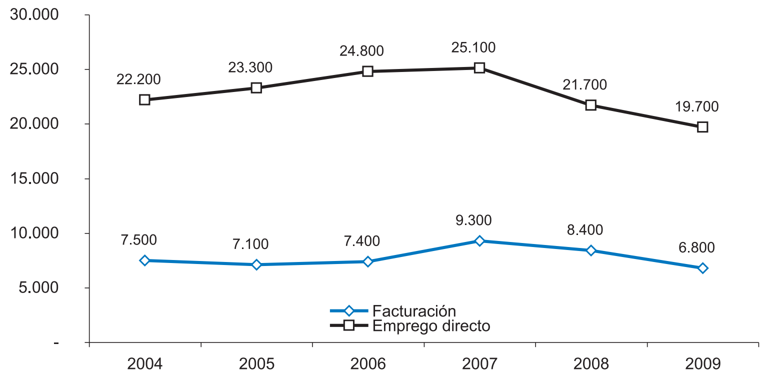

(1) en millóns de euros

Fonte: *Clúster da Automoción de Galicia*

3.2.15.

Construción naval en Galicia e España 2008-09

2008

	Novos contratos				Carteira de pedimentos			
	Exportación		**Total**		**Exportación**		**Total**	
	número	**arqueo**	**número**	**arqueo**	**número**	**arqueo**	**número**	**arqueo**
Asteleiros galegos	12	55.538	17	120.576	29	183.002	38	303.274
A. Armón Vigo	4	5.332	5	8.278	3	4.882	4	7.828
M. Cíes	2	2.188	3	3.176	2	2.570	4	4.546
F. Cardama	1	340	2	1.930	1	340	2	1.930
C. N. Freire	3	18.687	3	18.687	8	22.753	8	22.753
F. Vulcano					3	54.346	3	54.346
F.N. Marín					3	12.428	3	12.428
H. J. Barreras	1	20.391	3	79.905	5	46.683	10	160.443
Metalships & Docks	1	8.600	1	8.600	4	39.000	4	39.000
Total sector	45	140.185	75	220.322	105	558.690	153	766.827

2009

	Novos contratos				Carteira de pedimentos			
	Exportación		**Total**		**Exportación**		**Total**	
	número	**arqueo (1)**	**número**	**arqueo**	**número**	**arqueo**	**Nº**	**arqueo**
Asteleiros galegos	4	18.514	4	18.514	26	219.160	31	255.267
A. Armón Vigo					2	4.622	2	4.622
M. Cíes					2	1.976	4	4.546
F. Cardama	2	714	2	714	3	1.054	3	1.054
C. N. Freire	1	600	1	600	5	21.587	5	21.587
F. Vulcano					6	64.246	6	64.246
F.N. Marín					3	12.428	3	12.428
H. J. Barreras					3	87.647	6	121.184
Metalships & Docks	1	17.200	1	17.200	2	25.600	2	25.600
Total sector	12	28.484	13	28.729	85	409.742	115	581.583

(1) en toneladas brutas, equivalente a 1016,041kg

Fonte: *Gerencia del Sector Naval*

3.2.16.

• Industria naval

Ao longo do ano 2009, os estaleiros galegos rexistraron un descenso tanto do número de novos contratos como do arqueo total. O arqueo total dos 4 contratos novos, trece menos que no ano anterior, descendeu ata as 18.514 toneladas brutas, máis de cen mil toneladas por baixo do rexistrado en 2008. A totalidade destes contratos corresponden a contratos para exportación.

Asemade, no último ano rexistrouse unha caída da carteira de pedimentos, que acada os 31 contratos (26 son contratos para a exportación), sete menos que en 2008. Tal coma indica o cadro 3.2.16., o arqueo total foi de 255.267 toneladas brutas, 48.007 menos que no ano anterior.

No que atinxe á actividade produtiva do sector, os datos da *Gerencia del sector naval* indican que ao longo do ano 2009 iniciouse a obra de nove barcos nos asteleiros galegos, o 17,3% do total estatal (estaleiros privados), sendo o seu arqueo de 83.638 toneladas brutas, o que representa o 45,8% dos estaleiros privados españois. No último ano botáronse un total de 16 barcos, cun arqueo de 83.274 toneladas brutas, o que indica que un de cada catro barcos botados en España o fixeron en Galicia, e que o seu arqueo representa o 28,6% do total estatal.

Construción

Despois de ser un dos sectores de actividade con maior crecemento nos últimos anos, o valor engadido bruto xerado pola construción en Galicia presentou en 2009 unha caída moi significativa do 5,6%, cando no ano anterior rexistrara unha taxa de variación interanual negativa do 0,3%. Con menor intensidade que o acontecido no sector industrial, as taxas de crecemento na actividade da construción tamén se foron deteriorando a medida que avanza o ano [cadro 1.2.1. *PIB 2008-09: distribución segundo as súas compoñentes].* Continuando coa tendencia dos dous últimos trimestres do ano anterior, no primeiro e segundo trimestre do ano 2009, o VEB xerado neste sector contráese significativamente, tendencia que se incrementa no terceiro e cuarto trimestres do ano, cunha diminución de 6,3% e 6,7% respectivamente.

Comparado co total estatal, o valor engadido xerado por esta rama de actividade representa o 6,1% do VEB total xerado por este sector en España. Ao igual que acontece cos sectores primario e industrial, a importancia relativa deste sector no VEB galego é superior á rexistrada no conxunto do Estado (12,6% en Galicia e 10,7% de media en España).

O descenso desta actividade tivo o seu reflexo no mercado de traballo, onde o número de traballadores ocupados experimentou unha caída do 13,7% (18.400 persoas menos que no ano precedente). O sector acolle o 10,0% dos galegos ocupados segundo a EPA (11,2% o ano anterior), sen embargo crece o número de ocupados galegos no sector da construción en relación co total de España ata situarse no 6,1% (5,5% no ano anterior).

O valor da licitación pública de todas as administracións en Galicia, cae neste ano 2009 un 0,5%, situán-

dose nos 2.697,7 millóns de euros (o 6,8% da licitación no conxunto do Estado), dato significativo se o comparamos coa medra experimentada no ano 2008 superior ao 20%. A licitación pública en obra civil acadou os 2.254,0 millóns de euros, mentres que a licitación pública en edificación sitúase nos 443,7 millóns de euros.

Galicia presenta en 2009 unha diminución do 56,9% no valor total das licitacións da Administración autonómica, mentres que a Administración central presenta un incremento do 10,5%, cando no conxunto do Estado a primeira descende un 8,3% e o da Administración central un 29,4%. A contía do licitado pola Administración autonómica neste ano 2009, estivo moi por debaixo do licitado polo Ministerio de Fomento, 521 e 1.353 millóns de euros respectivamente. Se comparamos este dato co do ano 2008 podemos ver que nese ano a contía do licitado pola Administración autonómica foi similar á do Ministerio de Fomento, con 1.210,2 e 1.277,0 millóns de euros, respectivamente.

De xeito ben diferente se comportou a contía da licitación da Administración local, que se situou no 2009 nos 675 millóns de euros, experimentando unha medra do 123%. Comparado co total estatal, Galicia acolle o 12,3% da licitación pública da Administración central, fronte ao 4,4% da licitación autonómica e o 4,5% das administracións locais.

A Coruña sitúase como a provincia con maior volume de licitación, con 754,6 millóns de euros (o 28% da licitación en Galicia), seguida de Pontevedra, con 532,4 millóns de euros (19,7%). Comparado coa licitación do ano anterior, o **cadro 3.2.18.** indica que o volume total de licitación descende en todas as provincias galegas agás en Ourense, que experimenta un crecemento case do 75%. En canto á desagregación segundo obra, a licitación en obra civil descende en Galicia un 2,1%. Esta tendencia obsérvase en tódalas provincias galegas agás en Ourense, que experimenta un incremento de máis do 100%. Esta diminución na licitación en obra civil podemos observala tamén no conxunto do Estado, no que se deixou de licitar por un valor de 2.835,4 millóns de euros, un 10% menos que no ano anterior.

Outro dos indicadores que amosan as dificultades polas que atravesa esta actividade económica é o deterioro da confianza empresarial. O incremento do pesimismo se reflicte na evolución do índice de confianza empresarial, que pasa do -27,1 no primeiro trimestre do ano ata o -32,5 no cuarto.

• Datos de vivenda

O mal momento do sector da construción reflíctese no desplome do número de vivendas iniciadas en 2009, que cae máis dun 60% respecto ao rexistrado no ano anterior tanto en Galicia como no conxunto do Estado (51,5%). No último ano iniciáronse en Galicia un total de 7.397 vivendas (o 4,6% das vivendas iniciadas no conxunto do Estado), das que 6.251 corresponden a vivendas libres (o 7,8% do total estatal) e 1.146 a vivendas protexidas (o 1,4% das vivendas protexidas iniciadas en España). Como se reflicte no **cadro 3.2.19.**, Galicia presenta un descenso tanto das vivendas iniciadas libres como protexidas seguindo a

Licitación pública en Galicia e España 2008-09: distribución segundo tipo de obra

2008

	Galicia	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Total España	G/E (rexion.)
	(en millóns de €)						*(%)*
Total Xeral	2.712,2	1.221,4	491,2	164,9	834,7	39.812,0	6,9
Edificación	411,0	194,7	33,9	46,3	136,0	11.705,4	3,5
Vivenda	62,3	32,1	0,2	9,6	20,5	1.822,0	3,4
Equip. Social	208,6	102,6	28,7	23,4	53,9	6.336,3	3,3
Resto edificación	140,1	60,0	5,1	13,2	61,7	3.547,0	4,0
Obra Civil	2.301,2	1.026,6	457,3	118,7	698,6	28.106,6	8,3
Transportes	1.792,9	776,6	393,4	64,4	558,5	19.206,5	9,4
Urbanizacións	362,8	197,7	52,4	27,2	85,6	4.812,8	7,5
Hidráulicas	127,5	44,7	7,9	23,6	51,3	3.624,6	3,6
Medio Ambiente	18,0	7,7	3,6	3,5	3,2	462,8	3,9

2009

	Galicia	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Total España	G/E (rexion.)
	(en millóns de €)						*(%)*
Total Xeral	2.697,7	754,6	403,5	288,0	532,4	39.100,4	6,9
Edificación	443,7	218,2	65,7	31,7	128,1	13.829,2	3,2
Vivenda	10,7	9,1	0,1		1,5	1.419,3	0,8
Equip. Social	291,0	137,2	55,8	27,1	71,0	8.142,0	3,6
Resto edificación	142,1	72,0	9,9	4,6	55,6	4.267,9	3,3
Obra Civil	2.254,0	536,4	337,8	256,3	404,3	25.271,2	8,9
Transportes	863,5	239,8	254,6	180,1	189,0	12.687,9	6,8
Urbanizacións	428,8	207,4	40,9	32,5	148,1	7.713,9	5,6
Hidráulicas	205,1	79,8	34,6	38,8	52,0	4.103,4	5,0
Medio Ambiente	37,3	9,3	7,7	5,0	15,2	765,9	4,9

Fonte: *Seopan*

3.2.17.

Licitación pública en Galicia e España (1) 2008-09: distribución segundo administracións

	2008 Galicia	2008 España	2009 Galicia	2009 España	09/08 Galicia	09/08 España
	(en millóns de €)				*(%)*	
Administración xeral	1.359	17.302	1.502	12.220	10,5	- 29,4
Mº Fomento	1.277	14.623	1.353	9.210	6,0	- 37,0
Mº Medio Ambiente	13	1.316	132	1.456	915,4	10,6
Resto Admón. Xeral	69	1.326	16	1.555	- 76,8	17,2
Admón. Autonómica	1.210	13.033	521	11.957	- 56,9	- 8,3
Admón. Local	303	9.477	675	14.923	123,0	57,5
Concellos	222	7.183	545	12.295	145,3	71,2
Outras Administracións	81	2.293	130	2.629	61,5	14,6
Total	2.872	39.812	2.698	39.100	- 6,1	- 1,8

(1) total rexionalizable

Fonte: *Seopan*

3.2.18.

mesma tendencia do conxunto do Estado.

No caso das vivendas rematadas, finalizáronse un total de 23.928 vivendas, o 5,6% das vivendas rematadas en España. O número de vivendas libres é de 22.150 (o 6,2% das vivendas españolas libres rematadas), e o de vivendas protexidas, de 1.778 (o 2,6% do total estatal). En relación ao ano anterior, pódese observar como se experimenta una caída na construción de vivendas rematadas libres, así como nas vivendas rematadas protexidas, sendo este descenso superior ao 35% en ámbolos dous casos. No conxunto do Estado, o descenso prodúcese tamén en ambos tipos de vivenda, sendo máis significativo no caso das vivendas libres rematadas, que caen un 36,7%.

O número de edificios de nova planta a construír en Galicia foi de 2.989 (2.517 edificios residenciais) cunha superficie a construír de 1.963 miles de metros cadrados (en edificación residencial 1.474 miles de metros cadrados). O número de vivendas a construír reduciuse nun 66,8%, para situarse nas 7.775 vivendas.

Xunto a esta edificación de nova planta, o número de licencias municipais para rehabilitación de edificios diminuíu ata os 1.509, un 15,5% menos que en 2008, situándose o de licencias para obras de demolición nos 239, un 55,4% menos que no ano precedente. No último ano, o número total de vivendas creadas en rehabilitación foi de 938 e o de vivendas a demoler, a 535.

En relación aos visados de dirección de obra nova, descende o número de edificios visados, tendencia que se ven mantendo ano tras ano, que en 2009 se situou nos 2.375 (un 51,8% inferior á do ano anterior), dos que 2.075 corresponderon a edificios para uso residencial. A superficie total a construír reduciuse un 56,1% respecto ao ano anterior, acadando os 1.896 miles de metros cadrados, dos que 1.295 miles de metros cadrados corresponden a vivendas. O presuposto de execución caeu un 55,3% en relación ao presupostado en 2008, acadando os 656,7 millóns de euros, dos que 487,0 millóns de euros (61,4% menos que no ano anterior) corresponderon a uso residencial.

Ao longo do último ano, en Galicia concedéronse un total de 72 visados de dirección de obra nova no caso do servizos comerciais e almacéns. O presuposto de execución de obra nova dos servizos comerciais incrementouse nun 36,4%, e a superficie a construír o fixo nun 45,9%. A superficie total a construír foi de 308.685 metros cadrados e o presuposto de execución, de 66,1 millóns de euros.

No caso dos visados de dirección de obra nova correspondentes a uso industrial, en 2009 concedéronse un total de 58 visados de dirección de obra (trinta e un menos que no ano anterior), descendendo tanto a superficie a construír como o presuposto de execución. No último ano a superficie a construír foi de 129.322 metros cadrados (un 35,2% menos que no ano precedente) e o presuposto de execución caeu ata os 32,8 millóns de euros (un 33,7% menos que no ano anterior).

O número de visados de dirección de obras de ampliación descendeu ata os 246 (69 menos que en 2008),

Construción de vivendas en Galicia e España 2008-09

Vivendas iniciadas

	Vivendas libres			Vivendas protexidas			Total viv. iniciadas		
	2008	2009	09/08 (%)	2008	2009	09/08 (%)	2008	2009	09/08 (%)
Galicia	16.735	6.251	-62,6	2.169	1.146	-47,2	18.904	7.397	-60,9
A Coruña	6.749	2.770	-59,0	1.039	531	-48,9	7.788	3.301	-57,6
Lugo	2.249	996	-55,7	420	144	-65,7	2.669	1.140	-57,3
Ourense	1.519	542	-64,3	153	50	-67,3	1.672	592	-64,6
Pontevedra	6.218	1.943	-68,8	557	421	-24,4	6.775	2.364	-65,1
España	237.960	80.230	-66,3	90.531	79.054	-12,7	328.491	159.284	-51,5
Galicia/España *(%)*	7,0	7,8		2,4	1,4		5,8	4,6	

Vivendas rematadas

	Vivendas libres			Vivendas protexidas			Total viv. rematadas		
	2008	2009	09/08 (%)	2008	2009	09/08 (%)	2008	2009	09/08 (%)
Galicia	34.229	22.150	-35,3	2.743	1.778	-35,2	36.972	23.928	-35,3
A Coruña	15.318	9.940	-35,1	1.140	871	-23,6	16.458	10.811	-34,3
Lugo	6.929	4.627	-33,2	624	501	-19,7	7.553	5.128	-32,1
Ourense	2.595	1.329	-48,8	223	76	-65,9	2.818	1.405	-50,1
Pontevedra	9.387	6.254	-33,4	756	330	-56,3	10.143	6.584	-35,1
España	563.631	356.555	-36,7	69.597	68.575	-1,5	633.228	425.130	-32,9
Galicia/España *(%)*	6,1	6,2		3,9	2,6		5,8	5,6	

Fonte: *Ministerio de Vivienda*

3.2.19.

Edificación e vivendas en Galicia e España 2008-09: datos xerais

	Galicia		España	
	2008	2009	2008	2009
Edificación de nova planta				
Edificios a construír	6.242	2.989	93.678	51.744
Residencial	5.710	2.517	79.752	39.564
Non residencial	532	472	13.926	12.180
(en miles m²)				
Superficie a construír	4.938	1.963	66.085	37.433
Residencial	4.230	1.474	48.205	24.419
Non residencial	708	489	17.880	13.014
Vivendas a construír	23.163	7.372	268.435	130.546
Obras de rehabilitación				
Edificios a rehabilitar	1.786	1.509	34.807	33.267
Vivendas creadas en rehabilitación	1.277	938	16.984	13.465
Obras de demolición				
Edificios a demoler	536	239	14.573	7.984
Vivendas a demoler	1.019	535	15.842	9.894
Total vivendas	23.421	7.775	269.577	134.117

Fonte: *Ministerio de Fomento*

3.2.20.

Visados de dirección de obra en Galicia e España 2008-09: distribución segundo tipo de obra

	Galicia 2008	Galicia 2009	Galicia 09/08	España 2008	España 2009	España 09/08
Obra nova						
			(%)			(%)
Total edificios	4.923	2.375	-51,8	74.152	39.643	-46,5
Uso residencial	4.581	2.075	-54,7	65.892	31.576	-52,1
Servizos comerciais	84	72	-14,3	2.525	2.297	-9,0
Uso industrial	89	58	-34,8	1.631	875	-46,4
Outros	169	170	0,6	4.104	4.895	19,3
			(m^2)			
Superficie a construír	4.321.254	1.896.045	-56,1	59.972.512	29.169.506	-51,4
Uso residencial	3.610.180	1.295.027	-64,1	45.110.756	19.509.085	-56,8
Servizos comerciais	211.604	308.685	45,9	4.104.323	2.053.722	-50,0
Uso industrial	199.656	129.322	-35,2	2.769.154	1.317.852	-52,4
Outros	299.814	163.011	-45,6	7.988.279	6.288.847	-21,3
			(en millóns de €)			
Presuposto de execución	1.469,6	656,7	-55,3	24.040,9	12.749,9	-47,0
Uso residencial	1.262,7	487,0	-61,4	18.513,5	8.570,4	-53,7
Servizos comerciais	48,5	66,1	36,4	1.152,4	685,5	-40,5
Uso industrial	49,5	32,8	-33,7	702,2	337,2	-52,0
Outros	109,0	70,8	-35,1	3.672,8	3.156,8	-14,0
Obras de ampliación						
Total edificios	315	246	-21,9	6.435	4.886	-24,1
Vivendas	243	179	-26,3	5.174	3.498	-32,4
Outros	72	67	-6,9	1.261	1.388	10,1
			(m^2)			
Superficie a construír	114.392	72.765	-36,4	1.722.215	1.596.065	-7,3
Vivendas	51.652	40.329	-21,9	731.887	516.178	-29,5
Outros	62.740	33.436	-46,7	990.328	1.079.887	9,0
			(en millóns de €)			
Presuposto de execución	38,3	26,4	-31,2	726,5	695,5	-4,3
Vivendas	20,3	16,0	-21,2	324,7	239,9	-26,1
Outros	18,1	10,4	-42,4	401,8	455,6	13,4
Obras de reforma e/ou restauración						
Total edificios	1.765	1.652	-6,4	36.423	40.758	11,9
Vivendas	1.318	1.243	-5,7	28.718	31.789	10,7
Outros	447	409	-8,5	7.704	8.969	16,4
			(en millóns de €)			
Presuposto de execución	163,3	154,4	-5,5	3.064,9	3.167,2	3,3
Vivendas	98,4	88,4	-10,2	1.471,9	1.425,1	-3,2
Outros	64,9	65,9	1,6	1.593,0	1.742,1	9,4

Fonte: *Ministerio de Fomento*

3.2.21.

Certificacións de fin de obra en Galicia e España 2008-09

	Galicia 2008	Galicia 2009	España 2008	España 2009
Certificados de fin de obra	5.347	4.640	115.221	85.421
Edificios	6.384	5.141	169.452	114.705
Promotor privado	6.329	5.083	166.839	111.598
Persoas físicas e Cominidades de propietarios	3.430	3.138	70.197	56.920
Sociedades mercantís	2.856	1.858	94.017	50.661
Cooperativas	18	22	1.886	1.118
Outros	25	65	739	2.899
Administracións públicas	55	58	2.613	3.107
Vivendas	31.263	25.865	615.072	387.075
Promotor privado	31.053	25.801	608.323	380.603
Persoas físicas e Cominidades de propietarios	5.509	3.923	70.469	56.609
Sociedades mercantís	25.366	21.164	524.378	308.576
Cooperativas	170	586	13.337	9.728
Outros	8	128	139	5.690
Administracións públicas	210	64	6.749	6.472
Valor de liquidación da execución material das obras *(en millóns de €)*	1.995,9	1.664,2	45.027,5	32.807,1

Fonte: *Ministerio de Fomento*

3.2.22.

dos que 179 visados corresponderon a vivendas. A superficie total a construír situouse en 72.765 metros cadrados, un 36,4% inferior á do ano anterior, e o presuposto de execución en 26,4 millóns de euros, un 31,2% por baixo do presupostado no exercicio anterior.

No concernente aos visados de obras de reformas e/ou restauración, o seu número mantívose nun nivel non moi lonxe ao do ano anterior, con 1.652 visados concedidos (113 menos que en 2008), descendendo o seu presuposto de execución ata os 154,4 millóns de euros (un 5,5% menos que no ano anterior).

O número total de certificacións de fin de obra en Galicia situouse no último ano nas 4.640 (707 certificacións menos que en 2008), o que representa o 5,4% das certificacións no conxunto do Estado. Ao longo do ano 2009 o número de edificios a construír cae un 19,5% e o de vivendas faino nun 17,3%. O **cadro 3.2.21.** indica que o número total de edificios foi de 5.141, dos que 5.083 corresponden a promotores privados e 58 a administracións públicas. O número de vivendas acadou os 25.865, das que 25.801 corresponden a promotores privados e 64, a promotores públicos (210 no ano anterior).

Servizos

O sector terciario presenta en Galicia un lixeiro descenso do seu valor engadido bruto xerado, cunha caída do 0,1%, cando no ano anterior a súa actividade produtiva medrara nun 3,7%. Esta caída prodúcese por mor do comportamento do conxunto de actividades de servizos de mercado, que, a diferenza do acon-

tecido no ano anterior, experimenta unha contración do 1,4% (medra un 3,4% en 2008), xa que as actividades de servizos non de mercado medran un 4,4% (tres décimas menos que no ano anterior).

O valor total da produción do sector servizos galego en 2009, medida a través do seu valor engadido bruto a prezos básicos (prezos correntes), ascendeu a 33.741,7 millóns de euros, o que representa o 4,8% do total estatal. Os datos da Contabilidad regional de España (fonte INE) indican que Galicia se sitúa como a sétima comunidade con maior peso relativo no conxunto do Estado, por detrás de Madrid, Cataluña, Andalucía, a C. Valenciana, País Vasco e Castela e León.

O subsector dos servizos de mercado produciu en Galicia un total de 24.584,3 millóns de euros (o 4,53% da produción española) e o subsector de servizos non comerciais, 9.157,3 millóns de euros, o 5,8% do total estatal.

A importancia relativa da produción das actividades englobadas dentro do sector servizos no VEB xerado pola economía galega é do 61,7%, catro puntos e nove décimas inferior á media estatal. Se se considera a desagregación entre os subsectores de servizos non comerciais e de mercado, cómpre salientar que mentres que o primeiro ten un peso superior no VEB galego que no caso da media española (16,7% e 15%, respectivamente), o subsector dos servizos de mercado ten maior importancia relativa na economía española que na galega (51,5% e 45,0%, respectivamente).
No que atinxe ao emprego, o número total de persoas ocupadas nas distintas ramas de actividade englobadas no sector servizos diminuíu no último ano en 6.300 persoas (un 0,8% menos respecto ao ano precedente), situándose nas 750.100 persoas. O sector acolle o 65,1% dos traballadores ocupados en Galicia, 2,1 puntos menos que no ano anterior, e o 5,6% do total de persoas ocupadas no sector servizos no conxunto do Estado.

Máis de 21 de cada 100 das persoas ocupadas neste sector o están nas ramas de actividades de "comercio por xunto e polo miúdo" (162.700 traballadores). Séguenlle en importancia os subsectores de sanidade e educación, co 10,5% (79.100 ocupados) e 9,3% (69.900 ocupados), respectivamente, e o de hoteis, restaurantes e bares, co 9,2% (69.200 persoas). En conxunto, estas catro ramas acollen o 50,8% dos ocupados no sector.

• Comercio
O índice de confianza empresarial elaborado polo IGE reflicte unha diminución no pesimismo a medida que transcorre o ano 2009, rematando o mesmo cun valor negativo do 21,8, case quince puntos por debaixo do rexistrado no primeiro trimestre do ano (-36,7)

Asemade, xunto á evolución do emprego neste subsector, cómpre salientar que o índice xeral de vendas do comercio interior polo miúdo experimentou un descenso do 4,1% ao longo do ano 2009 (diminuíra un 1,2% no ano anterior), mentres que o índice medio de ocupación o fixo nun 1,9% (diminuíu un 0,3% no 2008). No conxunto do Estado o índice xeral de vendas descende un 7,2%, e o índice de ocupación faino nun 4,0%.

Comercio interior nas CC.AA. 2008-09: índice de vendas polo miúdo

	2008	2009	09/08
			(%)
Andalucía	106,7	99,6	-6,7
Aragón	111,7	103,9	-7,0
Asturias	113,5	108,2	-4,7
Baleares	107,0	96,3	-10,0
Canarias	107,0	97,5	-8,9
Cantabria	112,6	106,9	-5,1
Castela e León	109,2	105,5	-3,4
Castela - A Mancha	113,1	103,5	-8,5
Cataluña	107,3	100,7	-6,1
C. Valenciana	107,2	96,6	-9,9
Estremadura	113,8	109,4	-3,9
Galicia	110,3	105,8	-4,1
Madrid	110,0	100,4	-8,8
Murcia	111,4	101,1	-9,2
Navarra	115,2	106,4	-7,7
País Vasco	109,7	104,4	-4,8
A Rioxa	109,2	99,6	-8,8
Ceuta	113,8	109,8	-3,5
Melilla	111,7	110,3	-1,2
Total	108,9	101,1	-7,2

Fonte: *INE*

3.2.23.

• Turismo

O predominio do turismo nacional e o elevado grao de estacionalidade seguen estando entre as principais características do sector en Galicia. Dunha banda, oitenta e un de cada cen viaxeiros chegados aos establecementos hoteleiros galegos en 2009 son residentes en España (57 de cada 100 no conxunto do Estado). Doutra, o grao de ocupación hoteleira por praza no mes de agosto en Galicia é do 56,2%, trinta e cinco puntos por riba do rexistrado en decembro. Para o conxunto de España, estas porcentaxes acadan o 67,6% en agosto e o 36,4% no mes de decembro.

O sector turístico galego non está exento do impacto da crise económica de 2009, rexistrando un descenso do grao de ocupación hoteleira por praza, que se sitúa no 31,4% (un 48% de media en España). Na fin de semana, este índice sitúase máis de cinco puntos por riba da ocupación media total (37,0%), sendo a media español do 54,7%.

Tanto en Galicia como en España os graos de ocupación máximo e mínimo rexistráronse nos meses de agosto (56,2% e 67,6%, respectivamente) e xaneiro (19,5% e 34,8%, respectivamente). O diferencial entre os valores máximos e mínimos experimenta un incremento en Galicia, acadando unha diferenza de 36,7 puntos, mentres que no caso de España redúcese ata acadar unha diferenza de 32,8 puntos de media.

O número de viaxeiros chegados aos establecementos hoteleiros galegos rexistrou no último ano unha caída do 3,6%, descenso que foi moito máis acusado no ano

Oferta turística 2008-09: distribución segundo tipo de establecemento

	2008			2009		
	número	habitacións	prazas	número	habitacións	prazas
Aloxamentos turísticos						
Hoteis	811	28.145	51.042	839	28.760	52.154
Hostais, pensións e albergues	1.013	11.640	21.031	1.140	11.639	21.213
Campings	114	-	34.499	115	-	34.989
Apartamentos	100	1.059	3.851	114	1.126	4.108
Establecementos de turismo rural	575	3.495	6.870	587	3.594	7.069

	2008		2009	
Restauración, intermediación turística, turismo activo e profesións turísticas	número	prazas	número	prazas
Restaurantes	5.145	337.474	5.195	340.983
Cafeterías	1.500	94.501	1.512	95.279
Axencias de viaxes	534	-	531	-
Turismo activo	16	-	19	-
Guías de turismo	161	-	155	-

Fonte: *Dirección Xeral de Turismo*

3.2.24.

Grao de ocupación e estadía media en establecementos hoteleiros en Galicia e España 2005-09

Grao de ocupación por praza

	Galicia			España		
	Total	Valor máximo	Valor mínimo	Total	Valor máximo	Valor mínimo
2005	34,7	65,4	20,2	52,5	73,9	39,4
2006	35,6	63,2	22,4	54,7	74,4	40,9
2007	35,9	62,3	22,7	54,5	74,2	40,3
2008	34,0	56,6	21,9	52,0	71,9	36,4
2009 (1)	31,4	56,2	19,5	48,0	67,7	34,8

Estadía media

	Galicia			España		
	Total	Españois	Estranxeiros	Total	Españois	Estranxeiros
2005	2,15	2,20	1,92	3,48	2,57	4,78
2006	2,16	2,22	1,88	3,26	2,43	4,42
2007	2,15	2,19	1,95	3,22	2,40	4,33
2008	2,21	2,27	1,96	3,24	2,40	4,34
2009 (1)	2,19	2,26	1,89	3,24	2,42	4,40

(1) datos provisionais
Fonte: *INE*

3.2.25.

precedente, cun 6,1% menos de viaxeiros.

O número de viaxeiros en 2009 foi de 3.398.518 (127.351 persoas menos), o que representa o 4,4% dos viaxeiros no conxunto do Estado. O **cadro 3.2.26.** amosa como unha das características do turismo galego o elevado peso relativo dos viaxeiros residentes en España, xa que 81 de cada cen viaxeiros son residentes en España fronte aos 58 de cada cen no conxunto do Estado.

En relación ao ano anterior, a caída de viaxeiros rexistrouse en Lugo, Ourense e Pontevedra, con 14.383, 34.568 e 90.519 persoas menos, respectivamente. Por contra a provincia de A Coruña rexistrou un incremento tanto do número de turistas de nacionalidade española como de nacionalidade estranxeira. O número de viaxeiros medra en 12.116 e 20081 persoas, respectivamente.

Ao longo do ano 2009, as pernoitas experimentaron unha caída do 4,4% respecto os datos do ano precedente, acadando unha cifra de 7,4 millóns. Este descenso e máis acusando no conxunto do Estado onde as pernoitas diminúen un 6,1%.

A estadía media nos establecementos hoteleiros galegos permaneceu practicamente constante nos 2,2 días (no conxunto do Estado situouse nos 2,3 días). En Galicia, a estadía media dos viaxeiros residentes en España aumenta lixeiramente, situándose nos 2,3 días, en tanto que se mantén arredor dos 2 días a correspondente aos turistas estranxeiros. A media española foi de 2,4 días no caso dos viaxeiros residentes en España e de 4,4 días no caso dos estranxeiros. De igual xeito que o acontecido no conxunto do Estado, Galicia presenta unha caída tanto dos prezos hoteleiros como dos ingresos por habitación ao longo do exercicio 2009. Sen embargo esta caída e moito menos acusada en Galicia. Os prezos descenderon en Galicia un 1,8% (no caso do Estado este descenso é do 5,5%), en tanto que os ingresos o fixeron nun 0,1% (mentres que no Estado diminuíron un 4,4%).

No concernente aos indicadores de demanda dos establecementos de turismo rural, o **cadro 3.2.27.** reflicte que ao longo do ano 2009, a diferenza do que ocorre no caso dos establecementos hoteleiros, medra o número de viaxeiros aloxados. Neste ano, tras un incremento do 8,7%, o número de viaxeiros acadou as 177.042 persoas, sendo o número de pernoitas de 368.234, un 1,5% superior ao rexistrado no ano anterior. Tendo en conta que en España o seu incremento foi do 3,1% e 0,7%, respectivamente, a súa importancia relativa descende ata o 3,1% no caso dos viaxeiros e o 4,7% no das pernoitas.

O grao de ocupación por praza situouse en 2009 en Galicia no 15,2%, sendo esta porcentaxe dez puntos superior no fin de semana (25,3% de media no fin de semana). No caso de España a estadía media é algo superior, situándose nos 16,9%, mentres que na fin de semana este dato ascende a 28,5%.A estadía media nos establecementos galegos situouse en 2,1 días, oito décimas por baixo da media estatal.

Atendendo á procedencia dos viaxeiros entrados nos establecementos de turismo rural, cómpre salientar

Viaxeiros, pernoitas e estadía media en establecementos hoteleiros en Galicia e España 2008-09

2008

	Viaxeiros			Pernoitas			Estadía media
	Total	residentes en España	residentes no estranxeiro	Total	residentes en España	residentes no estranxeiro	
Galicia	3.525.869	2.833.747	692.122	7.789.514	6.431.783	1.357.731	2,21
A Coruña	1.504.835	1.144.806	360.029	3.301.457	2.596.874	704.583	2,19
Lugo	528.108	428.217	99.891	876.940	735.016	141.924	1,66
Ourense	322.342	293.352	28.990	616.055	549.893	66.162	1,91
Pontevedra	1.170.584	967.372	203.212	2.995.062	2.550.000	445.062	2,49
España	82.951.290	47.181.939	35.769.351	268.407.113	113.011.484	155.395.629	3,22

2009 (1)

	Viaxeiros			Pernoitas			Estadía media
	Total	residentes en España	residentes no estranxeiro	Total	residentes en España	residentes no estranxeiro	
Galicia	3.398.518	2.752.014	646.504	7.443.541	6.221.859	1.221.682	2,19
A Coruña	1.516.951	1.164.887	352.064	3.235.584	2.577.923	657.661	2,13
Lugo	513.725	418.423	95.302	837.418	709.234	128.184	1,63
Ourense	287.774	264.899	22.875	560.941	511.744	49.197	1,95
Pontevedra	1.080.065	903.803	176.262	2.809.600	2.422.957	386.643	2,60
España	77.640.072	45.324.897	32.315.175	251.904.459	109.839.818	142.064.641	3,24

(1) datos provisionais
Fonte: *INE*

3.2.26.

Viaxeiros, pernoitas, grao de ocupación e estadía media en establecementos de turismo rural en Galicia e España 2008-09

		2008		2009 (1)	
		Galicia	España	Galicia	España
Viaxeiros		162.881	2.626.821	177.042	2.708.583
residentes en España		144.420	2.365.426	158.254	2.441.521
residentes no estranx.		18.461	261.395	18.786	267.062
Pernoitas		362.850	7.846.078	368.234	7.901.745
residentes en España		325.165	6.480.762	335.753	6.637.824
residentes no estranx.		37.685	1.365.316	32.484	1.263.921
Grao de ocupación por praza					
media	*(%)*	17,6	21,8	15,2	16,9
fin de semana	*(%)*	26,4	30,5	25,3	28,5
Estadía media	*(en días)*	2,23	2,99	2,08	2,92
residentes en España	*(en días)*	2,25	2,74	2,12	2,71
residentes no estranx.	*(en días)*	2,04	5,22	1,72	4,73

(1) datos provisionais
Fonte: *INE*

3.2.27.

que case noventa de cada cen persoas que se aloxaron nestes establecementos en 2009 son residentes en España. O 54,8% dos turistas aloxados son galegos e dezasete de cada cen son madrileños.

• Transporte

A modo de síntese, como reflicte o **cadro 3.2.28,** a estrada é a vía de comunicación máis importante á hora de falar tanto do tráfico de pasaxeiros como no de mercadorías, seguíndolle en importancia o transporte marítimo no caso das mercadorías. En canto aos pasaxeiros, a vía de comunicación máis importante, despois da estrada é a vía aérea.

A venda total de combustibles líquidos diminuíu en Galicia o longo do ano 2009 un 4,1% respecto ao ano anterior, acadando un total de 3.366,8 miles de toneladas. Esta diminución ven motivada fundamentalmente pola evolución dos fuel óleos e gasóleos, cuxas vendas caen un 6,8% e un 3,3% respecto ás do ano anterior. As vendas de gasolina volven a descender no último ano nun 2,9%, algo menos que o fixeran en 2008 cando diminuíran as súas ventas nun 3,7%.

No caso do transporte urbano, o número de viaxeiros transportados en autobús rexistrou un descenso do 1,3% en relación ao ano 2008, acadando os 63,1 millóns de viaxeiros en 2009. Comparado co total estatal, estes viaxeiros representan o 3,6% do total de viaxeiros transportados en autobús.

O volume de mercadorías transportadas en Galicia experimentou unha caída inferior á do conxunto do Estado. Ao longo do 2009, tras un descenso do 13,4% (3,6 puntos por baixo da media estatal) o número de toneladas transportadas en Galicia ascendeu a 92.626 miles de toneladas (o 7,6% do total estatal). O **cadro 3.2.29.** amosa un novo incremento do peso relativo do comercio interrexional no tráfico total galego, que ascendeu ata o 25,5% (tres puntos máis que en 2007 e unha décima máis que no ano 2008), sendo en España esa porcentaxe do 24,9%.

A diferenza do acontecido no ano anterior, onde se produciu un descenso case do 30% do volume total de mercadorías transportadas por ferrocarril, neste ano 2009 experimentouse un incremento do 39,1% de mercadorías transportadas por ferrocarril. Este ascenso ven provocado fundamentalmente pola provincia de A Coruña, que con 1.376.933 toneladas métricas en 2009 experimentou unha medra do 83,9%. Tan só esta provincia acolle case o 80% das mercadorías totais de Galicia transportadas por ferrocarril. Tamén a provincia de Ourense experimentou un crecemento do 2,2%. Sen embargo as provincias de Lugo e Pontevedra minguaron o volume de mercadorías transportadas por ferrocarril nun 42,3% e 7,5% respectivamente (**cadro 3.2.31.**). Galicia acolle o 12,1% do Estado de mercadorías transportadas por ferrocarril (6,6% no ano 2008).

A evolución contraria obsérvase no caso de viaxeiros con orixe nas estacións galegas, cunha redución do seu número de case douscentos mi viaxeiros (24,8% menos que no ano anterior). Esta tendencia preséntase en tódalas provincias galegas agás Ourense, onde o número de viaxeiros incremántase nun 2,5%.
Tan só a provincia de A Coruña acolle o 35,9% dos

Transporte de mercadorías e pasaxeiros 2008-09: datos xerais

	2008	2009	09/08	2008	2009	09/08
	(en miles de Tm.)		*(%)*	*(en miles de persoas)*		*(%)*
Estrada (1)	106.921,0	92.626,0	-13,4	63.966,0	63.117,0	-1,3
Ferrocarril (2)	1.442,7	2.006,8	39,1	360,2	354,5	-1,6
Marítimo (3)	33.297,6	30.472,3	-8,5	290,0	282,5	-2,6
Marítimo (4)	1.623,8	1.104,1	-32,0	1.638,5	1.104,3	-32,6
Aéreo (5)	4.184,3	3.025,1	-27,7	4.371,2	4.116,0	-5,8

(1) os datos de transporte de pasaxeiros por estrada refírense unicamente ao transporte urbano en autobús
(2) viaxeiros de longa distancia con orixe en Galicia
(3) tráfico nos portos do Estado
(4) tráfico nos portos de Portos Galicia.
(5) non se inclúen Outras Clases de Tráfico (OTC)

Fonte: *INE*, *Puertos del Estado*, *Renfe Operadora*, *AENA* e *Portos de Galicia*

3.2.28.

Tráfico ferroviario de viaxeiros (1) e mercadorías (2) en Galicia e España 2008-09

	2008		2009		09/08	
	Viaxeiros	Mercadorías	Viaxeiros	Mercadorías	Viaxeiros	Mercadorías
					(%)	
Galicia	360.153	1.442.702	354.518	2.006.779	-1,6	39,1
A Coruña	133.463	748.863	127.383	1.376.933	-4,6	83,9
Lugo	46.899	60.869	45.876	35.107	-2,2	-42,3
Ourense	90.218	95.232	92.497	97.336	2,5	2,2
Pontevedra	89.573	537.738	88.762	497.402	-0,9	-7,5
España	23.357.451	22.016.088	23.168.608	16.562.768	-0,8	-24,8

(1) longa distancia
(2) mercadorías en orixe, en Tm.

Fonte: *Renfe Operadora*

3.2.29.

viaxeiros transportados en ferrocarril, seguida de Ourense (26,1%), Pontevedra (25,0%) e Lugo (12,9%). Se comparamos o total de viaxeiros transportados en ferrocarril de Galicia durante o 2009, que ascendeu a 354.518 viaxeiros, co total estatal, pódese observar como Galicia acolle tan só o 1,5% dos viaxeiros.

No concernente ao **transporte marítimo**, o tráfico de pasaxeiros nos portos galegos de interese xeral descendeu lixeiramente ao longo do 2009. Este descenso prodúcese de maneira significativa no porto de Ferrol-San Cibrao, Vilagarcía e A Coruña, cunhas porcentaxes de 34,8%, 32,9% e 17,2% pasaxeiros menos, respectivamente. Esta diminución viuse compensada polo incremento experimentado no porto de Vigo con 6.619 pasaxeiros máis que no ano anterior.

En termos absolutos, o volume total de pasaxeiros ascendeu no último ano a 282.516 persoas (o 1,1% do total estatal), dos que o porto de Vigo absorbeu case o oitenta por cento dos pasaxeiros (222.948 persoas).

Ademais disto, o ano 2009 presentou unha caída do tráfico portuario de mercadorías. Os portos de inte-

Transporte urbano e metropolitano nas CC.AA. 2008-09: viaxeiros transportados en autobús e metro

	2008	2009 (1)	09/08
	(en miles de persoas)		*(%)*
Autobús	1.803.877	1.750.978	-2,9
Andalucía	253.585	247.566	-2,4
Aragón	136.332	126.268	-7,4
Asturias	45.299	43.921	-3,0
Canarias	42.972	40.273	-6,3
Castela e León	76.519	75.268	-1,6
Castela - A Mancha	22.929	22.516	-1,8
Cataluña	319.371	310.626	-2,7
C. Valenciana	144.259	134.727	-6,6
Estremadura	13.366	12.616	-5,6
Galicia	63.966	63.117	-1,3
Madrid	480.189	474.880	-1,1
Murcia	18.682	17.665	-5,4
País Vasco	73.975	70.783	-4,3
Outras	112.433	110.752	-1,5
Metro	1.218.008	1.156.069	-5,1
Barcelona	377.789	361.457	-4,3
Bilbao	86.476	87.038	0,6
Madrid	685.539	642.276	-6,3
Valencia	68.204	65.208	-4,4

(1) datos provisionais
Fonte: *INE*

3.2.30.

Transporte interior por estrada nas CC.AA. 2008-09: mercadorías cargadas e descargadas

	2008		2009		09/08
	(en miles de Tm.)	*(% interrexional)*	*(en miles de Tm.)*	*(% interrexional)*	*(%)*
Andalucía	228.516	22,5	192.616	23,6	-15,7
Aragón	92.404	52,5	72.805	57,3	-21,2
Asturias	47.285	41,7	48.786	37	3,2
Baleares	19.075	-	15.090	-	-20,9
Canarias	26.490	-	30.046	-	13,4
Cantabria	37.868	44,7	29.544	52,0	-22,0
Castela-A Mancha	139.862	57,3	124.329	54,7	-11,1
Castela e León	165.987	40,4	143.530	42,9	-13,5
Cataluña	286.925	26,3	240.616	27,0	-16,1
C. Valenciana	235.812	34,8	177.177	40,1	-24,9
Estremadura	33.343	48,0	34.529	39,0	3,6
Galicia	106.921	25,4	92.626	25,5	-13,4
Madrid	153.434	55,6	125.101	58,7	-18,5
Murcia	70.140	52,3	50.231	55,2	-28,4
Navarra	50.792	55,4	38.695	58,1	-23,8
País Vasco	109.654	46,0	96.477	49,4	-12,0
A Rioxa	20.219	66,2	16.640	77	-17,7
Total	1.474.552	28,3	1.224.159	24,9	-17,0

Fonte: *Ministerio de Fomento*

3.2.31.

Tráfico de pasaxeiros nos portos de interese xeral 2008-09

	Pasaxeiros		
	2008	2009	09/08 (%)
Portos galegos	290.103	282.516	-2,6
A Coruña	64.731	53.574	-17,2
Ferrol-San Cibrao	3.750	2.445	-34,8
Marín-Pontevedra	-	-	-
Vigo	216.333	222.948	3,1
Vilagarcía	5.289	3.549	-32,9
Total Portos do Estado	26.202.193	25.219.977	-3,7
Galicia / España *(%)*	1,1	1,1	

Fonte: *Puertos del Estado*

3.2.32.

Tráfico de mercadorías nos portos de interese xeral 2008-09

(en Tm.)

	Graneis líquidos		Graneis sólidos		Mercadoría xeral	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
A Coruña	7.454.675	6.820.497	3.289.608	3.215.589	1.684.461	1.460.316
Ferrol-San Cibrao	2.224.753	2.401.948	9.781.089	9.268.088	824.495	562.555
Marín-Pontevedra	-	16	847.406	879.867	780.468	762.045
Vigo	58.169	71.162	458.180	381.302	4.102.402	3.073.507
Vilagarcía	322.390	224.267	506.221	488.175	304.150	245.798
Total	10.059.987	9.517.890	14.882.504	14.233.021	7.695.976	6.104.221
Total Portos do Estado	153.964.100	143.391.174	101.352.636	79.279.037	203.736.431	176.186.258
G/E *(%)*	6,5	6,6	14,7	18,0	3,8	3,5

(en Tm.)

	Pesca fresca		Avituallamento		Total	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
A Coruña	32.422	43.108	106.629	93.570	12.567.795	11.633.080
Ferrol-San Cibrao	174	208	26.305	17.578	12.856.816	12.250.377
Marín-Pontevedra	3.704	2.719	40.915	38.877	1.672.493	1.683.524
Vigo	88.870	89.981	355.664	323.339	5.063.285	3.939.291
Vilagarcía	-	-	4.464	7.828	1.137.225	966.068
Total	125.170	136.016	533.977	481.192	33.297.614	30.472.340
Total Portos do Estado	215.039	244.805	10.828.543	13.752.592	316.132.649	412.853.866
G/E *(%)*	58,2	55,6	4,9	3,5	10,5	7,4

Fonte: *Puertos del Estado*

3.2.33.

Tráfico de mercadorías nos portos xestionados por Portos de Galicia
2008-09

	2008		2009		09/08
	(en Tm.)	(%)	(en Tm.)	(%)	(%)
A Pobra	118.883	10,8	118.342	10,7	-0,5
Burela	68.861	6,2	106.859	9,7	55,2
Cariño	747.744	67,7	381.664	34,6	-49,0
Cee	145.639	13,2	33.653	3,0	-76,9
Celeiro		-	85.633		-
Laxe	59.752	5,4	44.424	4,0	-25,7
Pontecesures	2.250	0,2	2.280	0,2	1,3
Ribadeo	334.766	30,3	283.575	25,7	-15,3
Ribeira	30.271	2,7	45.020	4,1	48,7
Sada-Fontán	823	0,1	2.657	0,2	222,8
Viveiro-Celeiro	114.799	10,4		-	-100,0
Total	1.623.788	147	1.104.107	100	-32,0

Fonte: *Portos de Galicia*

3.2.34.

rese xeral moveron un total de 30.472,3 miles de toneladas (o 7,4% do total estatal), sendo o de Ferrol-San Cibrao o de maior movemento, ao acoller o 38,6% do tráfico total de mercadorías (12.250,4 miles de toneladas), seguido do porto de A Coruña, cun 37,7% (11.633,1 miles de toneladas) do total de mercadorías transportadas en Galicia nos portos de interese xeral.

Comparado co ano anterior, cómpre salientar que todos os portos, agás os de Marín e Pontevedra, rexistran descensos no movemento de mercadorías, salientando o de Vigo, cunha caída superior ao millón de toneladas (22,2%) seguido do Porto de Vilagarcía cunha caída do 15,1% do total de mercadorías transportadas.

O movemento de mercadorías máis importante, en termos absolutos, corresponde aos graneis sólidos, con 14.233,0 miles de toneladas, das que o porto de Ferrol-San Cibrao move o 65,1% (9.268,1 miles de toneladas) e o porto de A Coruña un 22,6% (3.215,6 miles de toneladas). Séguelle en importancia o volume do movemento de graneis líquidos, con 9.517,9 miles de toneladas, das que o 71,7% (6.820,5 miles de toneladas) corresponden ao porto de A Coruña.

Asemade, hai que salientar a elevada importancia relativa do tráfico de pesca fresca. Trala medra experimentada nos portos galegos, estes moven case o 56% do tráfico portuario de pesca fresca no ano 2009 do total dos portos do Estado, sendo o porto de Vigo o máis importante ao acoller o 66,2% do total de Galicia (89.981 toneladas) e case o 41,4% do total dos portos de interese xeral de España.

Nos portos xestionados por Portos de Galicia, o tráfico total de mercadorías cargadas e descargadas no último ano diminuíu un 32% para situarse nas 1.104.107 toneladas. O porto de Cariño segue sendo o

Tráfico comercial aéreo 2008-09 (1)

operacións

	2008	2009 Total	09/08 (%)
A Coruña	17.719	16.236	-8,4
Santiago	21.945	20.166	-8,1
Vigo	17.934	15.698	-12,5
Total	57.598	52.100	-9,5
Total España	2.420.072	2.168.580	-10,4
G/E *(%)*	2,4	2,4	

pasaxeiros

	2008	2009 Total	09/08 (%)
A Coruña	1.174.970	1.066.623	-9,2
Santiago	1.917.466	1.944.068	1,4
Vigo	1.278.762	1.103.285	-13,7
Total	4.371.198	4.113.976	-5,9
Total España	203.862.028	187.631.102	-8,0
G/E *(%)*	2,1	2,2	

mercadorías

(en Kg.)

	2008	2009 Total	09/08 (%)
A Coruña	283.571	239.692	-15,5
Santiago	2.418.798	1.988.641	-17,8
Vigo	1.481.939	796.720	-46,2
Total	4.184.308	3.025.053	-27,7
Total España	629.634.700	564.783.382	-10,3
G/E *(%)*	0,7	0,5	

(1) non se inclúen Outras Clases de Tráfico (militares, de estado, privados e traballos aéreos)
Fonte: *AENA*

3.2.35.

que presenta o maior movemento de mercadorías, con 381.664 toneladas (un 49% menos que en 2008), seguido do porto de Ribadeo, que tras un novo descenso, acada as 283.575 toneladas (un 15,3% menos). Entre ámbolos dous portos acollen máis do 60% do volume total de mercadorías.

Neste ano 2009 os únicos portos que presentan unha medra do tráfico de mercadorías cargadas e descargadas, son Sada-Fontán (máis do 200% que no ano

anterior), o porto de Burela (55,2% máis), Ribeira (48,7% máis) e Pontecesures (1,3% máis que en 2008) (**cadro 3.2.33**.).

No que atinxe ao **transporte aéreo**, 2009 non foi un bo ano para os tres aeroportos galegos, que amosan un descenso tanto do número de operacións como de pasaxeiros e mercadorías. Tan só o aeroporto de Santiago de Compostela incrementa o número de pasaxeiros en relación ao ano 2008. O número de aeronaves nos aeroportos galegos descendeu un 9,5% respecto ao ano precedente como resultado dunha caída de case un 12,5% en Vigo, do 8,4%, en A Coruña e do 8,1% en Santiago.

Ao longo do ano 2009, o número total de operacións foi de 52.100, das que o 38,7% se realizan no aeroporto de Santiago (20.166 aeronaves), fronte ao 31,2% en A Coruña (16.236 aeronaves) e ao 30,1% en Vigo (15.698 aeronaves). Comparando co total do Estado, Galicia acolle 2,4% do total de operacións.

O número de pasaxeiros nos aeroportos galegos descendeu ata as 4.113.976 persoas, un 5,9% inferior ao rexistrado en 2008. Tanto en termos absolutos como relativos, a diminución máis importante rexistrouse no aeroporto de Vigo, con máis de 175.000 pasaxeiros menos que no ano anterior (13,7%). Santiago segue sendo quen acolle ao maior número de viaxeiros, con 1.944.068 pasaxeiros (o 47,3% do total de Galicia), seguido do aeroporto de Vigo, con 1.103.285 persoas (26,8%) e A Coruña, con 1.066.623 pasaxeiros (25,9%).
En relación ao tráfico de mercadorías, e ao igual que no caso dos pasaxeiros, Peinador é o aeroporto con maior impacto da crise, ao descender un 46,2% o volume total de mercadorías transportadas (27,7% no conxunto de Galicia). Santiago, tras un descenso do 17,8%, acolle o 65,7% das mercadorías transportadas en Galicia, en tanto que o de Vigo acolle o 26,3 de tráfico aeroportuario, e o de A Coruña, o 7,9%. ■

3.3.

sector exterior

Unha vez analizado nos dous puntos anteriores o desenvolvemento do tecido empresarial galego e a súa actividade produtiva, o obxectivo deste capítulo é coñecer a actividade comercial das empresas galegas.

O cadro macroeconómico de Galicia reflicte que a demanda interna achega –4,3 puntos ao crecemento agregado do PIB en termos reais, en tanto que a demanda exterior neta é de 1,3 puntos, catro décimas superior á súa contribución no ano anterior. En 2009, as importacións diminúen un 13,8% e as exportacións, un 15,1%.

En termos absolutos, as exportacións galegas, tanto ao conxunto do Estado como a terceiros países, acadaron un valor de 31.334,3 millóns de euros (prezos correntes) e as importacións ascenderon a 40.395,8 millóns de euros. No último ano, a taxa de cobertura mantense por riba do 77%, en tanto que o grado de apertura da economía galega descende ata o 125,5% (142,8% no ano anterior).

O principal mercado dos produtos galegos o constitúe o resto das comunidades autónomas españolas, ao acoller o 68% das importacións e o 56,1% das exportacións de Galicia. A diferenza do acontecido no 2008, salienta neste ano unha diminución do déficit comercial co resto das CC.AA., que se situou nos –9.892,6 millóns de euros, tras unha caída das importacións do 12,4% e dun 17% das exportacións galegas.

No que ao comercio exterior con terceiros países se refire, Galicia incrementa en 2009 o saldo positivo da súa balanza comercial nun 241,3%, explicable pola maior baixa das importacións fronte as exportacións (-16,6% e -12,6% respectivamente).

Ao igual que en anos anteriores, máis das tres cuartas partes das vendas galegas a terceiros países diríxense á Unión Europea e máis da metade das compras proveñen desta zona xeográfica. Asemade, mantense o elevado peso relativo dos dez primeiros capítulos de

Importacións e exportacións 2008-09: distribución segundo áreas xeográficas

	Importacións 2008	Importacións 2009	Exportacións 2008	Exportacións 2009	Saldo comercial 2008	Saldo comercial 2009	Taxa de cobertura 2008	Taxa de cobertura 2009
	(en millóns de €)						*(%)*	
Total (1)	46.840,4	40.395,8	36.903,7	31.334,3	-9.936,7	-9.061,5	78,8	77,6
Resto de CC.AA. (2)	31.344,2	27.467,7	21.164,0	17.575,1	-10.180,2	-9.892,6	67,5	64,0
UE e terceiros países	15.496,2	12.928,2	15.739,7	13.759,2	243,5	831,1	101,6	106,4
Europa	9.280,0	8.603,3	12.750,7	11.305,0	3.470,7	2.701,7	137,4	131,4
Unión Europea	8.413,4	7.597,3	11.945,3	10.545,2	3.531,9	2.948,0	142,0	138,8
Europa Oriental	348,6	442,9	120,2	91,6	-228,4	-351,3	34,5	20,7
Países EFTA	301,5	316,3	431,7	433,2	130,2	116,9	143,2	137,0
Resto de Europa	216,5	246,9	253,5	235,0	37,0	-11,9	117,1	95,2
África	2.279,2	1.530,7	938,4	694,5	-1.340,8	-836,1	41,2	45,4
América	2.250,8	1.325,4	1.286,9	1.108,3	-963,8	-217,0	57,2	83,6
América do Norte	389,6	244,7	662,8	578,6	273,2	333,9	170,1	236,4
Islas do Caribe	159,8	83,3	51,4	78,0	-108,4	-5,3	32,1	93,6
América Central	891,0	433,1	220,0	187,1	-671,0	-246,0	24,7	43,2
América do Sur	810,3	564,2	352,8	264,6	-457,5	-299,6	43,5	46,9
Asia	1.641,9	1.434,8	630,0	544,7	-1.011,9	-890,1	38,4	38,0
Oceanía	44,4	22,2	18,2	15,2	-26,2	-7,0	40,9	68,6
Outros	-	11,8	115,5	91,5	115,5	79,6		

(1) valor total de exportacións e importacións de bens e servizos, recollidas en *IGE, Contas Económicas Anuais; datos de avance*

(2) diferenza entre o valor total de exportacións e importacións e o valor do comercio galego coa UE e terceiros países

Fonte: *IGE* e *ICEX*

3.3.1.

importación e exportación, que supoñen máis do 75% do valor total das mesmas.

Comercio exterior con terceiros países

A actividade comercial en Galicia no 2009 continúa caendo por segundo ano consecutivo, cun descenso do 14,6%, case dez puntos maior ca do 2008. Por contra, no conxunto do Estado, a taxa de actividade permanece practicamente constante no 2008, e no 2009 diminúe o 22,4%. En contraposición ao 2008, tanto a economía galega como a española presentan un descenso das exportacións e das importancións, máis acusado no conxunto do Estado. Como reflicto a **cadro 3.3.2.**, as exportacións galegas redúcense un 12,6% (16,4 de media en España) e as importacións un 16,6%, case dez puntos menos que a media estatal.

No último ano mantívose o superávit da balanza comercial galega, que se sitúa en 831,1 millóns de euros (fonte ICEX), cando en 2008 presentaba un saldo positivo de 243,5 millóns de euros. Ao igual que sucedía en anos anteriores, o saldo comercial é positivo nas provincias de Ourense e, especialmente, Pontevedra, sendo negativo nas outras dúas provincias.

No 2009 destaca o importante descenso da actividade comercial na provincia de A Coruña (20%). Ourense e Pontevedra decreméntanse ao redor do 11%, e Lugo segue a súa tendencia positiva, cun incremento do 11,2%.

• Importacións

O valor total das compras galegas ascendeu no último ano a 12.928,1 millóns de euros (2.568,1 millóns menos que en 2008), o que representa o 6,2% das importacións españolas. Este descenso ven como consecuencia da caída rexistrada en A Coruña, cun 26,6%, en tanto que as compras procedentes doutros países

Importacións e exportacións de Galicia e España 2008-09

	Importacións			Exportacións			Saldo comercial		
	2008	2009	09/08	2008	2009	09/08	2008	2009	09/08
	(en millóns de €)		*(%)*	*(en millóns de €)*		*(%)*	*(en millóns de €)*		
A Coruña	7.782,4	5.713,0	-26,6	6.215,8	5.501,8	-11,5	-1.566,6	-211,2	1.355,5
Lugo	839,7	1.013,7	20,7	505,4	482,3	-4,6	-334,3	-531,4	-197,2
Ourense	432,5	410,3	-5,1	592,8	509,6	-14,0	160,3	99,3	-61,0
Pontevedra	6.441,7	5.791,2	-10,1	8.425,7	7.265,5	-13,8	1.984,0	1.474,3	-509,7
Galicia	15.496,2	12.928,1	-16,6	15.739,7	13.759,2	-12,6	243,5	831,1	587,6
España	283.387,8	208.436,8	-26,4	189.227,9	158.254,3	-16,4	-94.159,9	-50.182,5	43.977,4
G/E	5,5	6,2		8,3	8,7				

Fonte: *ICEX*

3.3.2.

Importacións e exportacións 2009: distribución segundo sectores de actividade

	Importacións				Exportacións			
	Importe	09/08	peso relativo	Galicia/ España	Importe	09/08	peso relativo	Galicia/ España
	(en millóns de €)		*(%)*		*(en millóns de €)*		*(%)*	
Enerxéticos	2.336,4	-29,4	18,1	6,9	411,5	-26,5	3,0	5,8
Alimentos	1.807,0	-17,0	14,0	7,8	1.663,5	-8,9	12,1	6,7
Materias primas	431,7	-40,6	3,3	7,3	472,3	-22,0	3,4	15,3
Semimanufacturas	1.990,1	-31,7	15,4	4,3	1.371,0	-32,9	10,0	3,4
Bens de equipamento	1.601,9	8,1	12,4	3,7	1.920,2	-15,7	14,0	5,9
Sector Automóbil	2.755,2	7,0	21,3	10,6	4.296,1	-12,9	31,2	15,7
Bens de consumo duradeiro	206,5	-17,4	1,6	3,1	86,1	-13,2	0,6	2,6
Manufacturas de consumo	1.788,0	-10,1	13,8	7,9	3.132,8	5,0	22,8	21,4
Outras mercancías	11,3	-84,7	0,1	1,5	405,9	-2,0	3,0	9,1
Total	12.928,2	-16,6	100	6,2	13.759,2	-12,6	100	8,7

Fonte: *Secretaría de Estado de Comercio*

3.3.3.

diminúen no resto das provincias galegas agás Lugo, cun 20% de incremento. A provincia de Pontevedra, tralo descenso das importacións en A Coruña, sitúase como a máis importante no que ao seu valor se refire, acollendo ao 44,8% das mesmas (A Coruña abrangue o 44,2%).

Mentres que o valor das compras exteriores do sector do automóbil e os bens de equipamento medrou un 7% e un 8,1% respectivamente, o resto dos sectores considerados experimentaron unha caída do importe das compras realizadas no exterior. Destacan polo seu peso relativo os produtos enerxéticos, cunha baixa dun 29,4%. Un dos descensos máis acusados rexístrase nas materias primas (40,6%), cun peso relativo do 3,3% do total das importacións.

En canto ao peso relativo no valor total das importa-

Importacións 2009: principais capítulos e importacións da Unión Europea, Francia e Portugal

Nº	Cap.	Denominación	Importe	cap. / total	Unión Europea	Francia	Portugal
			(en millóns de €)	(%)	(en millóns de €)		
1	87	Vehículos automóbiles, tractores, ciclos e demais vehículos terrestres, as súas partes e accesorios	2.740,9	21,2	2.717,7	2.209,5	188,2
2	27	Combustibles minerais e aceites minerais; os seus destilados; materias bituminosas ceras miner.	2.336,4	18,1	290,7	24,5	23,7
3	3	Peixes e crustáceos, moluscos e outros invertebrados acuáticos	1.004,5	7,8	283,3	58,5	106,3
4	85	Máquinas, aparatos e material eléctrico e as súas partes, aparatos de grabación e repr. e partes	888,3	6,9	712,5	12,4	17,1
5	62	Prendas e complementos de vestir, agás os de punto	804,4	6,2	148,3	3,4	113,8
6	72	Fundición, ferro e aceiro	628,3	4,9	592,2	279,9	226,0
7	61	Prendas e complementos de vestir, de punto	484,0	3,7	253,9	1,7	198,9
8	84	Máquinas e aparatos mecánicos	387,5	3,0	276,2	20,6	20,6
9	30	Produtos farmacéuticos	381,0	2,9	305,6	11,9	0,2
10	16	Preparacións de carne, de peixe ou de crustáceos	270,7	2,1	16,7	1,4	4,4
Total dos principais capítulos			9.926,0	76,8	5.597,0	2.624,0	899,1
Resto			3.002,2	23,2	2.000,3	277,8	612,3
Total			12.928,2	100	7.597,3	2.901,8	1.511,4

Fonte: *Secretaría de Estado de Comercio*

3.3.4.

cións españolas, destaca a importancia do sector do automóbil que representa o 10,6% das importacións españolas deste sector, seguido polas actividades englobadas dentro dos subsectores dos produtos alimentarios e as manufacturas de consumo, que supoñen o 7,8% e 7,9% das compras españolas respectivamente.

Se a análise descende ao nivel de capítulo importador, **cadro 3.3.4.**, os dous primeiros capítulos importadores acollen o 39,3% do valor das importacións galegas. Neste ano os dous primeiros capítulos importadores intercambian os seus postos con respecto ao ano 2008. O capítulo 87 (Vehículos automóbiles, tractores, ciclos e demais vehículos terrestres, as súas partes e accesorios) que tras unha medra do 5,9%, representa o 21,2% das importacións, sitúase como o primeiro capítulo importador, por diante do relativo ao de "Combustibles minerais e aceites minerais; os seus destilados; materias bituminosas ceras minerais" (27), que, tras descender un 29%, supón o 18,1% do valor total das compras.

Como é habitual, as importacións galegas concéntranse nos países da Unión Europea. Segundo os datos do ICEX, **cadro 3.3.1.**, o 58,8% do valor total das compras procede da UE (7.597,3 millóns de euros), en tanto que a segunda área xeográfica de procedencia das compras galegas é África no Norte, co 7,5% (9.69,7 millóns de euros), por diante de América do Sur, co 4,4% (564,2 millóns de euros). O principal subministrador de Galicia, por mor do papel da factoría do Grupo PSA (Peugeot-Citroën) en Vigo, é Francia, con 2.901,8 millóns de euros, seguida de Portugal, con 1.511,4 millóns.

Exportacións 2009: principais capítulos e exportacións cara á Unión Europea, Francia e Portugal

Nº	Cap.	Denominación	Importe	cap. / total	Unión Europea	Francia	Portugal
			(en millóns de €)	(%)	(en millóns de €)		
1	87	Vehículos automóbiles, tractores, ciclos e demais vehículos terrestres, as súas partes e accesorios	4.838,5	35,2	4.256,0	3.975,1	119,5
2	62	Prendas e complementos de vestir, agás os de punto	1.498,4	10,9	1.185,7	219,3	215,9
3	61	Prendas e complementos de vestir, de punto	938,8	6,8	756,9	117,6	139,6
4	3	Peixes e crustáceos, moluscos e outros invertebrados acuáticos	835,9	6,1	671,4	47,4	278,6
5	85	Máquinas, aparatos e material eléctrico e as súas partes, aparatos de grabación e repr. e partes	553,7	4,0	243,3	50,9	23,1
6	27	Combustibles minerais, aceites minerais e productos da súa destilación; materias bituminosas; ceras minerais	411,5	3,0	179,9	15,3	76,3
7	99	Conxunto doutros produtos	405,9	3,0	34,3	0,5	1,3
8	16	Preparacións de carne, de peixe ou de crustáceos	361,3	2,6	329,7	101,5	70,6
9	89	Barcos e embarcacións	361,2	2,6	100,1	4,0	41,1
10	84	Máquinas e aparatos mecánicos	288,2	2,1	174,6	11,4	51,4
Total dos principais capítulos			10.493,4	76,3	7.932,0	4.542,9	1.017,4
Resto			3.265,8	23,7	2.613,2	393,2	1.021,7
Total			13.759,2	100	10.545,2	4.936,1	2.039,1

Fonte: *Secretaría de Estado de Comercio*

3.3.5.

Atendendo á desagregación das importacións galegas dos países da Unión Europea segundo capítulos, as importacións de produtos do capítulo 87 ascenden a 2.717,7 millóns de euros, o que representa o 35,8% das importacións procedentes desa área económica e un 99,2% do valor total das correspondentes ao devandito capítulo. O segundo capítulo importador corresponde ao capítulo 85 ("Máquinas, aparatos e material eléctrico e as súas partes, aparatos de gravación e reprodución e partes"), cun importe de 712,5 millóns de euros, representando o 9,4% do total das importacións galegas que veñen dos países da UE e o 80,2% do valor das importacións galegas correspondentes ao devandito capítulo.

No caso de Francia, os dous capítulos máis importantes en termos absolutos son o 87 ("Vehículos automóbiles, tractores, ciclos e demais vehículos terrestres, as súas partes e accesorios") e o 72 ("Fundición, ferro e aceiro·), que representan o 85,8% das compras nese país. No caso de Portugal, os capítulos máis importantes son o 72 ("Fundición, ferro e aceiro"), o 62 ("Prendas e complementos de vestir, de punto") e o 87 ("Vehículos automóbiles, tractores, ciclos e demais vehículos terrestres, as súas partes e accesorios"), por esa orde, que representan o 40,6% do total.

• Exportacións

No ano 2009 as vendas ao exterior descenderon seguindo unha tendencia similar ao conxunto do Estado. Tras unha caída do 12,6 (6,3% no 2008), o importe total das exportacións a terceiros países acadou no último ano os 13.759,2 millóns de euros, o que

representa o 8,7% das exportacións españolas, catro décimas superior ao ano anterior.

A pesar da caída dun 13,8% (12% no 2008) das exportacións pontevedresas respecto ao ano 2008, Pontevedra segue a ser a provincia co maior volume de exportacións, concentrando o 52,8% das exportacións galegas. Séguelle en importancia A Coruña, que despois dunha baixa do 11,5% (medra do 0,3% no 2008), acada o 40% das exportacións de Galicia.

Atendendo á desagregación sectorial, o **cadro 3.3.3.** reflicte que, a diferenza do acontecido no ano anterior, prodúcese unha diminución das exportacións de todos os sectores agás as manufacturas de consumo. Compre destacar a caída superior ao 32% das semimanufacturas e do 26% dos produtos enerxéticos.

O subsector dos materiais de transporte (clasificación Taric 86-89), a pesar da continuada redución das súas vendas (un 13,4% no ano 2009), representa o 37,8% das exportacións galegas. Asemade, hai que mencionar o comportamento das actividades dos téxtiles (Taric 50-63), que, tras unha medra do 5,51%, representan o 19,5% do valor total das exportacións galegas.

No concernente ao peso relativo no valor total das exportacións españolas, Galicia representa o 34,3% (o 31,7% no 2008) das vendas ao exterior do sector téxtil español, fronte ao 7,8% da produción agrícola (Taric 01-12) e o 15,4% do sector de materiais de transporte.

Ao igual que no caso das importacións, o capítulo máis importante en canto ao importe das mesmas é o do "Vehículos automóbiles, tractores, ciclos e demais vehículos terrestres, as súas partes e accesorios" (Taric 87), que concentra o 35,2% das exportacións galegas. A continuación estarían os capítulos correspondentes á "Prendas e complementos de vestir, agás os de punto" (Taric 62), que representa o 10,9% das vendas, e á "Prendas e complementos de vestir, de punto" (Taric 61), co 6,8% do valor total das exportacións. Cabe tamén suliñar entre os 10 máis importantes o comportamento do capítulo 89, "Barcos e embarcacións", cunha suba do 119,5% no ano 2009.

A Unión Europea concentra as tres cuartas partes do valor total das exportacións galegas (10.545,2 millóns de euros), sendo Francia, por mor do papel da factoría Citroën en Vigo, o principal destino das vendas de Galicia, con 4.936,1 millóns de euros (35,9%). Séguelle Portugal, onde as vendas acadaron os 2.039,1 (14,8%) millóns de euros. A distancia están Italia (7%), Estados Unidos (4,1%) e Alemaña (3,4%)

Atendendo á desagregación por capítulos das exportacións galegas ao conxunto dos países da Unión Europea, **cadro 3.3.5.**, as vendas de produtos do capítulo 87 ascenden a 4.256 millóns de euros, o que representa o 40,4% das exportacións á UE. O segundo capítulo exportador, cun incremento do 9,2% no ano 2009 fronte ao 2008, o capítulo 62 (prendas e complementos de vestir, agás os de punto), cun importe de 1.185,7 millóns de euros, representa o 11,2% do total das vendas a eses países.

As exportacións a Francia concéntranse no capítulo 87, que acolle o 80,5% das vendas a ese país e que

Investimento estranxeiro bruto total nas CC.AA. 2008-09

	2008			2009			09/08
	Total		UE-27	Total		UE - 27	
	(en millóns de €)	(%)	(en millóns de €)	(en millóns de €)	(%)		(%)
Andalucía	1.044,2	1,4	477,1	314,5	2,1	262,7	-69,9
Aragón	184,2	0,2	84,7	542,8	3,7	122,1	194,7
Asturias	12,4	0,0	5,4	6,3	0,0	2,1	-48,8
Baleares	987,6	1,3	452,3	410,3	2,8	326,4	-58,5
Canarias	64,5	0,1	9,3	78,8	0,5	49,7	22,1
Cantabria	127,1	0,2	54,3	11,3	0,1	7,2	-91,1
Castela e León	105,1	0,1	29,3	71,8	0,5	16,0	-31,7
Castela-A Mancha	187,0	0,3	93,1	170,0	1,2	170,0	-9,1
Cataluña	7.010,3	9,5	3.215,5	1.755,9	12,0	1.185,5	-75,0
C. Valenciana	2.453,2	3,3	613,8	551,0	3,7	317,2	-77,5
Estremadura	6,1	0,0	1,2	26,6	0,2	24,3	333,7
Galicia	41,4	0,1	15,6	158,9	1,1	150,1	283,5
Madrid	57.661,9	78,2	28.205,7	9.628,7	65,5	5.120,8	-83,3
Murcia	372,0	0,5	182,2	11,7	0,1	7,0	-96,9
Navarra	239,8	0,3	115,9	26,4	0,2	21,3	-89,0
País Vasco	783,4	1,1	354,0	140,5	1,0	73,9	-82,1
A Rioxa	0,7	0,0	0,3	3,6	0,0	3,3	421,3
Ceuta-Melilla	0,6	0,0	0,0	0,7	0,0	0,6	8,4
Sen asignar	2.420,7	-	1.133,4	784,1	5,3	740,3	-67,6
Total	73.702,3	100	35.043,0	14.694,0	100	8.600,6	-80,1

Fonte: *Ministerio de Industria, Turismo y Comercio*

3.3.6.

representan o 82,2% das vendas totais dos produtos englobados neste capítulo. No caso portugués o principal capítulo é o 03 (peixes e crustáceos, moluscos e outros invertebrados acuáticos) seguido de cerca polo 62 (prendas e complementos de vestir agás os de punto) ao acoller o 13,7% e o 10,6% das vendas galegas a Portugal respectivamente.

Investimento galego no exterior e estranxeiro en Galicia

No ano 2008 presentouse un forte descenso tanto do volume de investimento directo estranxeiro en Galicia como do galego no exterior, sendo esta caída superior ao 55% nos dous casos. Nembargantes, no ano 2009, o investimento directo estranxeiro en Galicia creceu mentres que o galego no exterior seguiu diminuíndo.

Os datos do *Registro de inversiones españolas en el exterior* reflicten que o investimento directo estranxeiro (IDE) en Galicia ao longo do último ano multiplicouse case por catro ao realizado en 2008, acadando un total de 158,9 millóns de euros. Este investimento supón o 1,1% do IDE en España, que se concentra basicamente en Madrid (acolle o 65,5% do mesmo) e Cataluña (cun 12%) (**cadro 3.3.6.**).

A UE-27 é a responsable do 94,5% do investimento estranxeiro en Galicia no último ano (150,1 millóns de euros), porcentaxe moi superior á do conxunto do Estado, que non pasa do 60%. As empresas de Italia, Portugal e Países Baixos foron as principais investidoras en Galicia, con 140,5, 4,6 e 2,6 millóns de euros, respectivamente. Fóra da UE, o principal investidor na comunidade galega foi México, cun volume de investimento de 2,5 millóns de euros.

O investimento estranxeiro dirixiuse fundamentalmente aos servizos financeiros, con 140 millóns de euros; ás actividades deportivas, recreativas e de

Investimento estranxeiro bruto en empresas españolas en Galicia e España 2009: distribución segundo actividade económica

	Galicia		España		Galicia / España
	(en millóns de €)	*(% / total)*	*(en millóns de €)*	*(% / total)*	*(%)*
Total subsectores	158,8	99,9	4.557,7	31,0	3,5
Servizos financeiros, excepto seguros e fondos pen.	140,02	88,1	966,74	6,6	14,5
Activades deportivas, recreativas de de entret.	4,05	2,5	309,88	2,1	1,3
Subministro de enerxía eléctica, gas, vapor e aire	3,15	2,0	409,69	2,8	0,8
Construcción de edificios	2,85	1,8	548,76	3,7	0,5
Comerciais ao p. maior, inter., excepto vehículos a motor	2,78	1,8	937,73	6,4	0,3
Actv. sedes centrais, consultoría de xestión	1,74	1,1	71,31	0,5	2,4
Servizos de aloxamento	1,32	0,8	63,15	0,4	2,1
Proramación, consultoría e actv. relac.	1,03	0,6	125,43	0,9	0,8
Pesca e acuicultura.	0,44	0,3	10,12	0,1	4,4
Comerciais ao p. menor, excepto vehículos a motor	0,41	0,3	210,00	1,4	0,2
Actv. Axencias de viaxe, operador turist. Reservas	0,31	0,2	22,01	0,1	1,4
Actividades inmobiliarias	0,31	0,2	676,25	4,6	0,0
Industria química	0,30	0,2	91,19	0,6	0,3
Actv. Auxiliares servizos financeiros	0,10	0,1	115,40	0,8	0,1
Outros	0,1	0,1	10.136,3	69,0	0,0
Total	158,9	100	14.694,0	100	1,1

Fonte: *Ministerio de Industria, Turismo y Comercio*

3.3.7.

Investimento bruto das CCAA no exterior 2008-2009

	2008			2009			09/08
	Total		UE-27	Total		UE-27	
		(%)			(%)		(%)
Andalucía	576.944,0	1,7	137.637,2	160.724,1	4,7	42.793,8	-72,1
Aragón	169.118,2	0,5	163.626,9	190.818,8	5,5	45.084,6	12,8
Asturias	865.256,4	2,5	3.542,9	405.410,0	11,8	170,4	-53,1
Baleares	1.435.895,8	4,2	-6.877,3	9.061,5	0,3	1.284,1	-99,4
Canarias	-234.952,5	-0,7	-370.185,0	266.955,6	7,8	247.460,0	-213,6
Cantabria	4.894.865,2	14,2	3.868.274,1	3.715.296,6	107,9	1.389.311,1	-24,1
Castela e León	152.242,8	0,4	50.678,0	91.150,9	2,6	-1.755,3	-40,1
Castela-A Mancha	-20.705,2	-0,1	82.800,6	39.109,7	1,1	38.866,1	-288,9
Cataluña	4.648.304,4	13,5	1.526.287,9	44.639,0	1,3	-582.759,8	-99,0
C. Valenciana	3.119.191,0	9,0	1.000.597,4	-105.002,2	-3,1	1.272.738,8	-103,4
Estremadura	3.421,3	0,0	3.421,3	697,1	0,0	558,0	-79,6
Galicia	902.156,4	2,6	512.493,4	255.852,8	7,4	101.924,1	-71,6
Madrid	12.947.370,2	37,6	6.893.512,5	-3.064.461,4	-89,0	-5.704.338,7	-123,7
Murcia	102.489,4	0,3	36.494,6	-16.089,6	-0,5	-16.853,3	-115,7
Navarra	70.455,6	0,2	3.101,3	19.533,2	0,6	-4.277,8	-72,3
País Vasco	4.836.625,6	14,0	637.689,5	1.428.096,4	41,5	148.975,6	-70,5
A Rioxa	550,2	0,0		154,8	0,0	118,9	-71,9
Total	34.469.228,5	100,0	14.543.095,3	3.441.947,1	100,0	-3.020.699,5	-90,0

Fonte: *Ministerio de Industria, Turismo y Comercio*

3.3.8.

Investimento bruto de Galicia e España no exterior 2008: distribución segundo rama de actividade económica

	Galicia		España		Galicia / España
	(en millóns de €)	(% / total)	(en millóns de €)	(% / total)	(%)
Total	255,9	100,0	3441,9	100,0	7,4
Confección de prendas de vestir	60,2	23,5	60,4	1,8	99,7
Comercio ao por menor, excepto vehi. motor	54,5	21,3	69,2	2,0	78,8
Pesca e acuicultura	18,3	7,2	23,3	0,7	78,4
Servizos técnicos arquitectura e enxeñería	16,4	6,4	22,0	0,6	74,4
Com. ao por maior e inter. ex. vehi. Motor	95,7	37,4	230,5	6,7	41,5
Fabricación vehículos a motor, remolques	27,4	10,7	-99,4	-2,9	-27,6
Ind. madedeira e corcho, excepto mobles e cestería	-15,4	-6,0	-55,9	-1,6	27,5
Industria química	-11,4	-4,4	61,7	1,8	-18,4
Industria da alimentación	0,4	0,1	3,6	0,1	10,0
Servizos financeiros, excepto seguros e fondos pen.	12,8	5,0	-246,2	-7,2	-5,2
Actividades inmobiliarias	-3,7	-1,4	194,3	5,6	-1,9
Almacenamento e outras act. anexas ao transporte	0,7	0,3	80,3	2,3	0,8
Persoas físicas (sen sector actividade)	0,0	0,0	20,9	0,6	0,0
Outros	0,0	0,0	3077,1	89,4	0,0

Fonte: *Ministerio de Industria, Turismo y Comercio*

3.3.9.

entretemento, con 4,1 millóns de euros; subministro de electricidade, gas, vapor e aire, con 3,2 millóns de euros; ás actividades inmobiliarias, con 2,9 millóns de euros; e ás comerciais, con 2,8 millóns de euros. Atendendo ao peso relativo no total estatal, salienta a importancia do investimento nos servizos financeiros, co 14,5%, e as pesqueiras e acuícolas en Galicia, que acollen o 4,4% do IDE en España.

O investimento galego no exterior descendeu no último ano case un 72% respecto ao rexistrado no ano anterior para situarse nos 255,9 millóns de euros. Galicia sitúase coma a quinta comunidade que máis inviste no estranxeiro tras Cantabria, País Vasco, Asturias e Canarias debido aos fortes desinvestimentos das comunidades tradicionalmente inversoras como Madrid, Cataluña e a Comunidade Valenciana. Tendo en conta a maior caída do investimento español no estranxeiro, cadro 3.3.8., o peso relativo do investimento galego situouse no 7,4% (o 2,6% do investimento estatal en 2008).

O conxunto dos países da Unión Europea é o principal destino do investimento galego, co 39,8% do investimento total. Francia, Países Baixos e Portugal son os principais destinos e xuntos acollen case o 78% do investimento na UE. Fóra da Unión, salientan os investimentos en Rusia co 11,3%, Estados Unidos co 10,8% e México co 10,1% do total investido, respectivamente.

As tres ramas de actividade máis importantes, en canto ao volume se refire, foron as relacionadas co comercio por xunto, coa industria téxtil e da confección e o comercio polo miúdo, que concentran máis do 60% do investimento galego. Comparado co investimento realizado polo conxunto do Estado, cómpre

salientar a importancia do subsector téxtil que co 99,7% abrangue case que a totalidade do investimento realizado polas empresas españolas no estranxeiro no 2009. Séguenlle de cerca o comercio retallista, a pesca e acuicultura e os servizos técnicos de arquitectura e enxeñería; cada un deles coas tres cuartas partes do investimento español no exterior no seu correspondente subsector. Destacan tamén, por contrarias ás tendencias do conxunto do Estado, o desinvestimento no estranxeiro da industria química galega e o subsector da fabricación de vehículos a motor, onde o investimento galego é un terzo do desinvestimento do conxunto do Estado.

Plan de Fomento das Exportacións Galegas

O número total de actuacións do Plan de Fomento das Exportacións Galegas (Foexga), dirixidas tanto ao eido da promoción como ao da información e formación en comercio exterior, así como o investimento realizado dentro do Plan Foexga 2009, reducíronse de xeito importante en relación ao enmarcado dentro do Plan dos anos anteriores. Nas 89 accións levadas a cabo no último ano (23 menos co ano 2008, e 85 menos que no ano 2007), **cadro 3.3.10.**, investíronse un total de 2.758,1 miles de euros (16,9% menos que no 2008, e 31,5% menos que en 2007), dos que a Xunta aporta case que o 50% fronte as Cámaras de Comercio cun 33,2% e as empresas co 16,9%. Comparando co ano 2008, a Xunta aumenta os fondos un 21%, mentres as Cámaras e empresas diminúen a súa participación no 32,3% e no 44% respectivamente.

As actuacións diríxense fundamentalmente aos países europeos, que acollen o 51,8% das accións (2,1 puntos menos que no ano anterior), fronte ao 16,9% dos países de América do Norte e Central (5,4 puntos máis que o ano anterior) e o 13,3% dos países de América do Sur (5,6 puntos máis co ano anterior). Do resto das accións "Foexga 2009", o 7,2% vai aos países asiáticos (9,2 puntos menos que o ano anterior), aos países de África o 8,4% e a Australia e Nova Zelanda o 2,4% restante.

As accións máis importantes no que atinxe ao número de actuacións, investimento e empresas participantes, seguen sendo as correspondentes ás misións comerciais directas, ás feiras internacionais e as adicadas aos bolseiros no exterior. En conxunto, estas tres accións acollen case o 65% das accións totais realizadas e máis do 65% do investimento total.

Nas 25 misións comerciais directas realizadas en 2009, a meirande parte das mesmas de carácter plurisectorial, participaron un total de 337 empresas. O investimento total ascendeu a 982,7 miles de euros, dos que a Xunta de Galicia aporta o 44% e as Cámaras de Comercio e as empresas o resto case que a partes iguais.

Respecto ás participacións en feiras internacionais, en 2009 realizáronse un total de 15 participacións empresariais, ascendendo o seu investimento ata o 321 miles de euros, onde a Xunta inviste case o 50% mentres as Cámaras de Comercio e as empresas 26,6% e 24,7% respectivamente. O número total de empresas participantes foi de 53, e os sectores económicos aos que se dirixiron foron os da construción,

Plan FOEXGA 2009: actuacións

	Accións	Total	Aportacións Xunta	Aportacións empresas	Aportacións Cámaras
			(en €)		
Misións Comerciais Directas	25	982.731,19	435.640,19	267.623,81	279.467,19
Misións Comerciais Inversas	15	296.572,34	177.943,35		118.628,99
Participación Feiras	15	321.011,82	156.088,42	79.478,10	85.445,30
Promocións	7	186.862,75	83.768,67	43.708,32	59.385,76
Visitas a Feiras	10	152.979,82	39.067,10	74.160,45	39.752,27
Bolseiros no exterior	17	516.965,16	279.575,23		237.389,93
Outros		301.011,71	206.376,62		94.635,09
Total	89	2.758.134,79	1.378.459,58	464.970,68	914.704,53

Fonte: *Consellería de Economía e Industria*

3.3.10.

moldes, subcontratación, produtos do mar, maquinaria peixe, electrónica e editorial.

Outra partida importante, de 517 miles de euros, foi o investimento en 17 bolsas no exterior, participando a Xunta e as Cámaras de Comercio practicamente ao 50%. Con respecto ao ano 2008, cabe suliñar que as bolsas correspóndense por 11 ou 12 meses, mentres que as contabilizadas no ano 2008 (28 bolsas) correspóndense a 6 meses. ■

4

CALIDADE DE VIDA E BENESTAR SOCIAL

4.1.- **Comunidade Autónoma**

4.2.- **Cobertura social e prestacións económicas**

4.3.- **Prestacións sanitarias e sociais**

4.4.- **Educación**

4.5.- **Medio ambiente e desenvolvemento sostible**

4.6.- **Outros indicadores**

Tendo en conta que en capítulos anteriores se analizan dous aspectos que condicionan a calidade de vida dos fogares, o desemprego e a distribución poboacional, este cuarto capítulo céntrase en cuestións como as prestacións públicas sociais, as aportacións do estado do benestar e outros indicadores de calidade de vida. O orzamento consolidado da C.A. de Galicia medrou en 2009 un 2,1% para situarse nos 11.792,8 millóns de euros, dos que o 56,9% correspondeu á produción de bens públicos de carácter social, especialmente educación e sanidade.

No contexto de crise económica, o gasto público medrou de xeito considerable, non só pola aplicación de medidas de estímulo de actividade económica, senón tamén polo incremento das prestacións sociais, e especialmente, as prestacións por desemprego. Ao mesmo tempo, rexistrase en 2009 un importante deterioro dos ingresos públicos.

O número de beneficiarios dalgún tipo de prestacións económicas medra en máis de 40.000 persoas, sendo especialmente significativo o incremento dos beneficiarios das prestacións por desemprego, que aumenta en 35.300 persoas. Asemade, cómpre salientar que Galicia segue a ser a C.A. co importe medio máis baixo no caso das prestacións contributivas, medrando novamente o diferencial co importe medio do conxunto do Estado.

Outros dos aspectos que se resaltan ao longo deste capítulo é o preocupante incremento tanto do número de pacientes en lista de espera como no da demora media, que se sitúa en 2009 en case 80 días. Asemade, o gasto farmacéutico presenta unha medra superior á media estatal, por mor do incremento do gasto medio por receita e do número de receitas prescritas.

Dende o punto de vista medioambiental, cómpre salientar que 2009 foi un mal ano en termos do incremento do número de lumes e da superficie arrasada polos mesmos. No último ano, os incendios medraron un 55,2% e a superficie queimada un 66,8%.

4.1.

comunidade autónoma

O orzamento consolidado da Comunidade Autónoma de Galicia para 2009 ascendeu a 11.792,8 millóns de euros, un 2,1% (236,7 millóns de euros) máis que os aprobados no exercicio anterior, o que representa o 20,6% do PIB galego a prezos de mercado (prezos correntes) e supón 4.217,61 euros/habitante.

A conta financeira

A forma en que se interrelacionan as grandes magnitudes que interveñen na composición dos presupostos queda reflectida na conta financeira. A estimación dos ingresos por operacións correntes no exercicio 2009 sitúase en 10.043,1 millóns de euros, cunha diminución respecto ao exercicio precedente do 1,8%, mentres que a estimación dos gastos correntes ascendeu a 8.523,5 millóns de euros, o que supón unha variación do 4,9% respecto ao ano anterior. O desaforro estimado por operacións correntes, acadado ao situar o crecemento do gasto corrente por encima do crecemento dos ingresos correntes, situouse nos 1.519,6 millóns de euros.

No concernente ás operacións de capital, os gastos por operacións non financeiras de capital acadaron os 2.804.1 millóns de euros, un 1,3% superior ao ano anterior, equivalente ao 4,9% do PIB galego a prezos de mercado, prezos correntes (fonte: IGE). Tendo en conta que, ao contrario que aconteceu en 2008, no ano 2009 os ingresos por operacións de capital incrementáronse un 4,8% respecto aos presupostos do ano anterior ata acadar os 898 millóns de euros, o déficit por operacións de capital foi de 5,4 millóns de euros, o que representa un 0,3% de decremento sobre o exercicio anterior.

Se os presupostos do ano 2008 estimaban que a situación inicial de capacidade de financiamento se

Ámbito dos Orzamentos Xerais da C.A. de Galicia 2009

Comunidade Autónoma	Organismos Autónomos		Axencias públicas	Sociedades Públicas	
Seccións	Administrativos	Comerciais, industriais e financeiros			Sociedades mercantís
Parlamento					
Consello de Contas					
Consello da Cultura Galega					
Presidencia da Xunta				CRTVG	TVG,S.A. RTVG, S.A. RETEGAL S.A.
Vicepresidencia da Igualdade e do Benestar	SGPIHM				
Presidencia Admóns. Públicas e Xustiza	EGAP			Axencia Galega de Emerxencias	
	AGASP				
Economía e Facenda	IGE Tribunal Defensa da Competencia			CES IGAPE	CEEI Galicia, S.A SODIGA
				CIXTEC	SPI Galicia S.A. XES Galicia S.A Autoestrada A de S. Dom-Ourense S.A.
Política Territorial, O.P. e Transporte	Axencia de Protección da legalidade urbanística			Portos de Galicia	
Educación e Ordenación Universitaria					
Innovación e Industria	IGC			Instituto Enerxético de Galicia	S.A. Centro Supercomputación de Galicia Galicia Calidade S.A. S.A. Xestión Xacobeo S.I.P.T.-Galicia S.A
Medio Rural		FOGGA		Axencia Galega de Desenv. Rural	S.A. Desenvolvemento Comarcal
				Instituto Galego da Calidade Alimentaria	Empresa Pública Servizos Agrarios Galegos S.A. Xenética Fontao, S.A. S.A. Xestora do Banco de Terras de Galicia
Cultura e Deporte			Agadic	F. Cidade da Cultura de Galicia	
Sanidade	SERGAS			F.I.G. oftlmoloxía F.P.E.G. Admón Sanit. F.P. Urxencias Sanitarias Galicia F.P.C. Transfusión F.P. de Medicina Xenómica	Galaria S.A.
Pesca e Asuntos Marítimos				Inst. Tecnolóxico Control Medio Mariño	
Medio Ambiente e Desenvolvemento Sostible	Augas de Galicia			Empesa Púb. Obras e Servizos H.	SOGAMA S.A.
Traballo	Instituto Galego de Seguridade e Saúde Laboral			Consello Galego de Relacións Laborais	
Vivenda e Solo		IGVS			Xestur Coruña S.A. Xestur Lugo S.A. Xestur Ourense S.A. Xestur Pontevedra S.A.
Consello Consultivo de Galicia					
Transferencias a CC.LL.					
Débeda Pública					
Gastos diversas Consellerías					

Fonte: *Xunta de Galicia*

4.1.1.

Conta financeira da C.A. 2008-09

	2008	2009	09/08	
		(en miles de €)		(%)
1 Operacións correntes				
Ingresos	10.224.898	10.043.104	-181.794	-1,8
Impostos directos	1.364.291	1.515.943	151.652	11,1
Impostos indirectos	2.688.936	2.399.496	-289.439	-10,8
Taxas, Prezos públicos e outros ingresos	253.402	285.986	32.584	12,9
Transferencias correntes	5.894.571	5.787.299	-107.272	-1,8
Ingresos patrimoniais	23.698	54.380	30.681	129,5
Gastos	8.127.384	8.523.474	396.090	4,9
Gastos de persoal	3.443.977	3.691.900	247.923	7,2
Gastos en bens correntes e servizos	1.348.001	1.416.256	68.256	5,1
Gastos financeiros	146.482	147.752	1.270	0,9
Transferencias correntes	3.188.924	3.267.565	78.641	2,5
Aforro por operacións correntes	2.097.514	1.519.630	-577.884	-27,6
2 Operacións de capital				
Ingresos	856.987	898.218	41.231	4,8
Alleamento de investimentos reais	98.908	111.099	12.191	12,3
Transferencias de capital	758.079	787.119	29.040	3,8
Gastos	2.768.321	2.804.122	35.802	1,3
Investimentos reais	1.382.218	1.439.020	56.802	4,1
Transferencias de capital	1.386.102	1.365.103	-21.000	-1,5
Formación de capital	1.911.334	1.905.904	-5.429	-0,3
3. Fondo de continxencia	65.116	98.814	33.698	51,8
4. Necesidade (-) ou capacidade (+) de financiamento	121.065	-485.088	-606.153	
5. Variación de activos financeiros	121.065	119.542	-1.523	-1,3
Ingresos	675	940	265	39,3
Gastos	121.740	120.482	-1.258	-1
6. Necesidade (-) ou capacidade (+) de endebedamento	-	-604.630	-604.630	
7. Endebedamento bruto	473.564	850.561	376.997	79,6
Emisión de débeda	473.564	844.061	370.497	78,2
Outros	-	6.500	6.500	
8. Endebedamento neto	-	598.130	598.130	
Emisión de débeda	473.564	844.061	370.497	78,2
Amortizacións	473.564	245.931	-227.633	-48,1

Fonte: *Xunta de Galicia*

4.1.2.

situaría en 121,1 millóns de euros, os de 2009 presentan unha necesidade de financiamento de 485,1 millóns de euros. O endebedamento bruto ascendeu a 850,6 millóns de euros (473,6 millóns de euros no ano anterior) aplicándose o 29,14% á amortización da débeda (o 100% en 2008).

O gasto dos capítulos VI e VII equivale ao 24,5% do gasto non financeiro da Comunidade Autónoma, e fínánciase, en parte, cos ingresos por operacións de capital, polo que o saldo resultante determina unha formación de capital de 1.905,9 millóns de euros, financiada co aforro por operacións correntes e o fondo de continxencia de 98,8 millóns de euros, resultando unha necesidade de financiamento de 485,0 millóns de euros.

A cobertura das operacións de capital polo aforro neto, segundo a ratio: "(aforro por operacións correntes-endebedamento neto)/gastos por operacións de

Orzamento consolidado da C.A. 2008-09: ingresos e gastos

Ingresos

	2008		2009		09/08
	(en miles de €)	*(% / total)*	*(en miles de €)*	*(% / total)*	*(%)*
Recursos propios	4.903.474	42,43	5.218.405	44,25	6,42
Ingresos tributarios	4.306.629	37,27	4.201.426	35,63	-2,44
Ingresos e venda do patrimonio	122.606	1,06	165.479	1,40	34,97
Ingresos por activos e pasivos financeiros	474.239	4,10	851.501	7,22	79,55
Recursos transferidos	6.652.650	57,57	6.574.418	55,75	-1,18
Do Estado	6.178.945	53,47	6.096.990	51,70	-1,33
Da Unión Europea	472.080	4,09	476.305	4,04	0,89
Outros	1.625	0,01	1.123	0,01	-30,89
Total	11.556.124	100	11.792.823	100	2,05

Gastos

	2008		2009		09/08
	(en miles de €)	*(% / total)*	*(en miles de €)*	*(% / total)*	*(%)*
Xestión directa	6.981.097	60,41	7.160.156	60,72	2,6
Gastos de persoal	3.443.977	29,80	3.691.900	31,31	7,2
Gastos de funcionamento	1.348.001	11,66	1.416.256	12,01	5,1
Gastos financeiros	146.482	1,27	147.752	1,25	0,9
Gastos en activos e pasivos financeiros	595.303	5,15	366.413	3,11	-
Investimentos	1.382.218	11,96	1.439.020	12,20	4,1
Fondo de continxencia	65.116	0,56	98.814	0,84	-
Transferencias ao sector público	2.405.058	20,81	2.419.487	20,52	0,6
A Corporacións Locais	1.246.014	10,78	1.282.273	10,87	2,9
Outros	42.010	0,36	52.098	0,44	24,0
A Sociedades Públicas da C.A.	1.117.034	9,67	1.085.116	9,20	-2,9
Transferencias ao sector privado	2.169.968	18,78	2.213.180	18,77	2,0
Familias e ent. sen ánimo de lucro	1.547.570	13,39	1.612.896	13,68	4,2
Empresas	622.398	5,39	600.284	5,09	-3,6
Total	11.556.124	100	11.792.823	100	2,05

Fonte: *Xunta de Galicia*

4.1.3.

capital", foi en 2009 do 32,9%, máis de 40 puntos porcentuais por baixo do estimado no exercicio anterior.

O orzamento consolidado

O orzamento consolidado previsto para o exercicio 2009, unha vez deducidas as transferencias internas (3.691,7 millóns de euros) ascendeu a 11.792,8 millóns de euros, cun incremento dun 2,0% (236,7 millóns de euros) sobre os orzamentos estimados inicialmente do ano anterior.

Os recursos propios representan o 44,3% dos ingresos, acadando os 5.218,4 millóns de euros, un 6,4% máis que en 2008. Entre estes, os ingresos tributarios ascenderon a 4.201,4 millóns de euros, o que representa o 35,6% dos ingresos totais. No que aos recursos transferidos (o 55,8% dos ingresos), os recursos procedentes do Estado, tras unha diminución do 1,3%, acadaron os 6.097 millóns de euros (o 51,7% dos ingresos), mentres que os recursos procedentes da UE aumentaron un 1%, acadaron unha contía de 476,3 millóns de euros (o 4% dos ingresos).

Orzamento consolidado da C.A. 2008-09: distribución económica

Ingresos

	2008	2009	2008	2009	09/08	
	importe		valor relativo		importe	
	(en miles de €)		*(%)*		*(en miles de €)*	*(%)*
Operacións correntes	10.224.898	10.043.104	88,5	85,2	-181.794	-1,8
I Impostos directos	1.364.291	1.515.943	11,8	12,9	151.652	11,1
II Imposto indiretos	2.688.936	2.399.496	23,3	20,3	-289.439	-10,8
III Taxas, prezos e outros ingresos	253.402	285.986	2,2	2,4	32.584	12,9
IV Transferencias correntes	5.894.571	5.787.299	51,0	49,1	-107.272	-1,8
V Ingresos patrimoniais	23.698	54.380	0,2	0,5	30.681	129,5
Operacións de capital	856.987	898.218	7,4	7,6	41.231	4,8
VI Alleamento de investimentos reais	98.908	111.099	0,9	0,9	12.191	12,3
VII Transferencias de capital	758.079	787.119	6,6	6,7	29.040	3,8
Total operacións non financeiras	11.081.885	10.941.322	95,9	92,8	-140.563	-1,3
Operacións financeiras	474.239	851.501	4,1	7,2	377.262	79,6
VIII Activos financeiros	675	940	0,0	0,0	265	39,3
IX Pasivos financeiros	473.564	850.561	4,1	7,2	376.997	79,6
Total	11.556.124	11.792.823	100	100	236.699	2,0

Gastos

	2008	2009	2008	2009	09/08	
	importe		valor relativo		importe	
	(en miles de €)		*(%)*		*(en miles de €)*	*(%)*
Operacións correntes	8.127.384	8.523.474	70,3	72,3	396.090	4,9
I Gastos de persoal	3.443.977	3.691.900	29,8	31,3	247.923	7,2
II Gastos en bens correntes e servizos	1.348.001	1.416.256	11,7	12,0	68.256	5,1
III Gastos financeiros	146.482	147.752	1,3	1,3	1.270	0,9
IV Transferencias correntes	3.188.924	3.267.565	27,6	27,7	78.641	2,5
V Fondo de continxencia	65.116	98.814	0,6	0,8	33.698	51,8
Operacións de capital	2.768.321	2.804.122	24,0	23,8	35.802	1,3
VI Investimentos reais	1.382.218	1.439.020	12,0	12,2	56.801	4,1
VII Transferencias de capital	1.386.102	1.365.103	12,0	11,6	-21.000	-1,5
Total operacións non financeiras	10.960.820	11.426.410	94,8	96,9	465.590	4,2
Operacións financeiras	595.303	366.413	5,2	3,1	-228.891	-38,4
VIII Activos financeiros	121.740	120.482	1,1	1,0	-1.258	-1,0
IX Pasivos financeiros	473.564	245.931	4,1	2,1	-227.633	-48,1
Total	11.556.124	11.792.823	100	100	236.699	2,0

Fonte: *Xunta de Galicia*

4.1.4.

A distribución económica dos presupostos amosan que os ingresos por operacións correntes experimentaron unha diminución de 181,8 millóns de euros, un 1,8% inferior ao exercicio anterior, para situarse nos 10.043,1 millóns de euros. As transferencias correntes, que en conxunto representan no ano 2009 o 49,1 % dos ingresos totais, ofrecen desagregadamente unha evolución moi dispar.

O Fondo de Suficiencia cae un 3,2% como consecuencia da diminución nas previsións de ingresos do Estado para o 2009. As Subvencións Finalistas procedentes dos orzamentos xerais do Estado presentan unha variación do 15,2% sobre o ano anterior. A previsión liquidación dos recursos do sistema de financiamento correspondentes ao ano 2007, presenta un descenso do 29,5%.

Orzamento consolidado de gastos da C.A. 2009: distribución funcional

Funcións	2009 (en miles de €)	2009 (% / total)
1 Actuacións de carácter xeral	273.169	2,3
11 Alta dirección da Com. Autónoma	46.013	0,4
12 Administración Xeral	74.930	0,6
13 Xustiza	105.132	0,9
14 Administración local	12.474	0,1
15 Normalización lingüística	21.770	0,2
16 Procesos electorais e órganos de representación política e institucións democráticas	12.850	0,1
2 Protección civil e seguridade cidadá	26.754	0,2
23 Protección civil e seguridade	26.754	0,2
3 Protección e promoción social	1.002.731	8,5
31 Acción social el promoción social	570.087	4,8
32 Promoción do emprego e institucións do mercado de traballo	420.980	3,6
33 Cooperación exterior e ao desenvolvemento	11.664	0,1
4 Produción de bens públicos de carácter social	6.707.292	56,9
41 Sanidade	3.766.769	31,9
42 Educación	2.404.450	20,4
43 Cultura	141.565	1,2
44 Deportes	41.256	0,3
45 Vivenda	210.970	1,8
46 Outros servizos comunit. e sociais	142.282	1,2
5 Producción de bens públ. de carácter económico	1.326.031	11,2
51 Infraestructuras	596.218	5,1
52 Ordenación do territorio	51.171	0,4
53 Promoción do solo para actividades económicas	20.760	0,2
54 Actuacións ambientais	295.114	2,5
55 Actuacións e valorización do medio rural	181.250	1,5
56 Investigación, desenvolvemento e innovación	142.857	1,2
57 Sociedade da información e do coñecemento	32.648	0,3
58 Información estatística básica	6.013	0,1
6 Regulación económica de carácter xeral	129.465	1,1
61 Actuacións económicas xerais	39.711	0,3
62 Actividades financeiras	89.753	0,8
7 Regulación económica de sectores productivos e desenvolvemento empresarial	962.453	8,2
71 Dinamización económica do medio rural	408.825	3,5
72 Pesca	173.833	1,5
73 Industria, enerxía e minaría	61.379	0,5
74 Desenvolvemento empresarial	204.801	1,7
75 Comercio	35.225	0,3
76 Turismo	78.391	0,7
8 Transferencias a entidades locais	971.884	8,2
81 Transferencias a entidades locais	971.884	8,2
9 Débeda pública	393.044	3,3
91 Débeda pública	393.044	3,3
Total	11.792.823	100

Fonte: *Xunta de Galicia*

4.1.5.

En senso contrario, as transferencias da Unión Europea crecen en un 9,1%.

Os ingresos de capital non financeiro, constituídos polos recursos procedentes do capítulo VI e VII, experimentan un crecemento do 4,8% sobre os do ano 2008, polo bo comportamento do capítulo VI cun crecemento do 12,3%, no que salientan os ingresos previstos polo IGVS, e por outra o crecemento das transferencias de capital dun 3,8% nas que é de salientar o crecemento das finalistas do Estado dun 27,6%, e a previsión de mantemento dos fondos europeos.

Polo lado dos gastos, un 60,7% do presuposto corresponde á xestión directa do mesmo, onde os gastos de persoal, que ascenderon a 3.691,9 millóns de euros, representan o 31,3% dos gastos totais, e os investimentos, cun importe de 1.439,0 millóns de euros, o 12,2% dos gastos. As transferencias ao sector privado, tras unha medra do 2%, acadan un total de 2.213,2

millóns de euros (o 18,8% do gasto) e as transferencias ao sector público, tras medrar un 0,6%, situáronse nos 2.419,5 millóns de euros (o 20,5% do presuposto consolidado).

Os gastos por operacións correntes acadaron os 8.523,5 millóns de euros, un 4,9% (396,1 millóns de euros) máis que no estimado nos presupostos de 2008. As transferencias correntes experimentan un crecemento do 2,5% (78,6 millóns de euros) e acadan os 3.267,6 millóns de euros.

No que atinxe aos gastos non financeiros de capital, 2.804,1 millóns de euros, estes aumentan respecto aos presupostos anteriores un 1,3% (35,8 millóns de euros). Os investimentos reais o fixeron un 4,1% (56,8 millóns de euros), acadando os 1.439,0 millóns de euros, e as transferencias de capital diminuiron nun 1,5% (21 millóns de euros), ascendendo aos 1.365,1 millóns de euros.

Dende o punto de vista da súa distribución funcional, cadro 4.1.5., a parte máis importante do orzamento consolidado correspondeu á produción de bens públicos de carácter social, ao acoller o 56,9% do presuposto consolidado. Dentro desta función salientan a sanidade e a educación, que supoñen o 31,9% (3.766,8 millóns de euros) e 20,4% (2.404,5 millóns de euros) do presuposto, respectivamente.

Análise das actuacións previstas

Con destino á realización de investimentos reais os orzamentos do ano 2009 consignan créditos por importe de 1.142,6 millóns de euros, que superan nun 3,5% ao exercicio anterior. O capítulo VI representa o 10,3% do gasto non financeiro da Administración Xeral, e constitúe unicamente unha parte do esforzo investidor da Comunidade Autónoma, que se completa cos investimentos financiados a través das transferencias de capital e co realizado polos Organismos Autónomos, e polo sector público empresarial da Comunidade Autónoma. A maior parte dos créditos, un 61,2%, está destinada a investimento novo e moi especialmente á realización de infraestruturas, ás cales se dedican 433,7 millóns de euros. O investimento de reposición absorbe un 10,9% dos créditos totais, e un 5,6% as infraestruturas básicas de apoio aos sistemas produtivos. O 22,3% restante corresponde a investimentos de caracter inmaterial, entre os que figuran actuacións como a realización de campañas sanitarias de vacinación e loita contra as drogodependencias, programas de formación do profesorado, convenios de fomento e normalización en lingua galega, ou a promoción de produtos galegos.

As transferencias de capital ascenden a 1.399,0 millóns de euros, en liña coas autorizadas no anterior exercicio. O sector público, e moi especialmente o sector público da Comunidade Autónoma (611,3 millóns de euros), resulta o maior destinatario destas transferencias, absorbendo o 62,9% do total. Dentro do mesmo sector público compre salientar as transferencias realizadas en favor das Corporacións Locais, que representan 256,6 millóns de euros, dos que 124,7 millóns corresponden ao Fondo de Cooperación Local cun incremento do 4,2% sobre o ano anterior. As empresas privadas, canalizan un 27,8%, as institu-

Transferencias correntes, investimentos reais e transferencias de capital da C.A. 2009: distribución orgánica

	Transferencias correntes Cap. IV	Investimentos reais Cap. VI	Transferencias de capital Cap. VII
		(en miles de €)	
Administración Xeral	5.732.186,0	1.142.561,0	1.398.982,0
Parlamento	2.754,0	1.525,0	35,0
Consello de Contas	3,0	861,0	-
Consello da Cultura Galega	140,0	383,0	-
Presidencia da Xunta	23.230,0	32.779,0	23.045,0
Vicepresidencia da Igualdade e do Benestar	227.516,0	29.657,0	11.774,0
Presidencia, Administracións Públicas e Xustiza	27.492,0	27.204,0	18.544,0
Economía e Facenda	23.744,0	6.324,0	116.492,0
Política Territorial, Obras Públicas e Transportes	46.482,0	424.412,0	93.024,0
Educación e Ordenación Universitaria	611.636,0	93.977,0	56.913,0
Innovación e Industria	76.213,0	33.350,0	248.379,0
Medio Rural	21.605,0	199.981,0	279.555,0
Cultura e Deporte	23.571,0	48.177,0	70.543,0
Sanidade	3.427.021,0	39.672,0	27.475,0
Pesca e Asuntos Marítimos	4.079,0	72.536,0	96.022,0
Medio Ambiente e Desenvolvemento Sostible	7.283,0	44.624,0	136.138,0
Traballo	332.912,0	14.276,0	6.259,0
Vivenda e Solo	17.934,0	6.198,0	83.994,0
Consello Consultivo de Galicia	-	266,0	-
Transferencias a CC.LL.	837.853,0	-	127.731,0
Gastos Diversas Consellerías	20.718,0	66.358,0	2.791,0
Organismos Autónomos	993.805	186.334	131.877
Serv. Galego Prom. da Igualdade do Home e da Muller	7.573	-	-
Escola Galega de Admón Pública	168	765	-
Academia Galega de Seguridade Pública	-	359	-
Instituto Galego de Estatística	88	1.638	-
Tribunal Galego de Def. da Competencia	27	83	-
Ax. Protección Legalidade Urbanística	-	5	-
Instituto Galego de Consumo	500	1.727	464
Servicio Galego de Saúde	985.449	150.326	429
Augas de Galicia	-	27.228	130.984
Inst. Gal. Seguridade e Saúde Laboral	-	4.202	-
Total orzamento bruto	6.725.991,0	1.328.895,0	1.530.859,0
Total transferencias internas	3.458.426,0	-110.125,0	1.410.377,0
Total *(en millóns de €)*	3.267.565,0	1.439.020,0	120.482,0

Fonte: *Xunta de Galicia*

4.1.6.

cións sen fins de lucro participan cun 8,9%, e de forma residual, un 0,4% das transferencias destínanse a entidades do exterior. Os programas vinculados á dinamización do medio rural, ao desenvolvemento empresarial, a actuacións de caracter medioambiental, a pesca, a cultura, a vivenda, e a investigación, desenvolvemento e innovación, son os principais canalizadores destas transferencias.

Os gastos derivados de transferencias correntes aumentan un 3,7% (5.732,1 millóns de euros) sobre o 2008. O sector público absorbe o 87,1 % dos créditos

Transferencias de capital e transferencias correntes da C.A. 2009: distribución segundo clave de financiamento

	Transferencias de Capital		Transferencias Correntes	
	(€)	(%)	(€)	(%)
Administración Xeral	1.398.981.550	100	5.732.185.798	100
Fondos Propios	914.280.246	65,4	4.597.574.600	80,2
libres	865.420.741	61,9	4.587.460.564	80,0
que cofinancian	45.861.701	3,3	10.114.036	0,2
que cofinancian non elexible	2.997.804	0,2	-	-
F.C.I.	77.012.217	5,5	-	-
FCI libre	34.544.532	2,5	-	-
FCI que cofinancia	42.467.685	3,0	-	-
FEDER	97.756.643	7,0	-	-
2007-13	97.756.643	7,0	-	-
FEADER	103.410.365	7,4	-	-
FEADER	103.410.365	7,4	-	-
FEAGA	50.601.832	3,6	-	-
FEAGA	50.601.832	3,6	-	-
Transferencias finalistas	103.689.857	7,4	1.094.155.051	19,1
do Estado	41.094.304	2,9	1.093.320.962	19,1
PXE que cofinancia	58.879.082	4,2	-	-
PXE que cofinancia non elexible	3.716.471	0,3	834.089	0,0
FEP	52.230.390	3,7	-	-
FEP	52.230.390	3,7	-	-
FSE			40.456.147	0,7
2007-13			40.456.147	0,7
Organismos Autónomos	197.785.487	100	995.409.793	100
Fondos Propios	97.344.746	49,2	988.683.164	99,3
libres	62.048.276	31,4	987.402.245	99,2
FCA cofinancia elexible		-	1.280.919	0,1
FCA condicionado	35.296.470	17,8	-	-
FEAGA	50.360.216	25,5	-	-
FEAGA	50.360.216	25,5	-	-
FEDER	15.385.366	7,8	5.123.676	0,5
2007-13	15.385.366	7,8	5.123.676	0,5
Transferencias finalistas	13.000.000	6,6	1.602.953	0,2
doutras Administracións		-	-	-
outras transferencias finalistas		-	-	-
da Administración do Estado	13.000.000	6,6	1.602.953	0,2
FSE	-	-	-	-
2007-13	-	-	-	-
F.C.I.	21.695.159	11,0	-	-
libres	15.101.430	7,6	-	-
que cofinancian	6.593.729	3,3	-	-

Fonte: *Xunta de Galicia*

4.1.7.

de transferencias, unha porcentaxe algo inferior á do ano anterior. As familias e institucións sen ánimo de lucro reciben un 10,1%, e as empresas privadas un 2,6%. O Servizo Galego de Saúde é o maior destinatario das transferencias do capítulo IV, xa que recibe a través da Consellería de Sanidade os ingresos que corresponden á participación da Comunidade Autónoma no sistema de financiamento pola prestación de servizos sanitarios. As Corporacións Locais ocupan o segundo lugar en importancia polo volume das transferencias recibidas, neste caso correspondentes a súa participación nos tributos do Estado. Un terceiro bloque en importancia cuantitativa pode considerarse formado polas transferencias da Consellería de Educación, cun importe de 611,6 millóns de euros, destinados a subvencionar a gratuidade do ensino e ao financiamento das universidades de Galicia, polas transferencias de servizos sociais, que se incremen-

Indicadores da actividade económica-financeira da C.A. 2008-09

		Orzamentos iniciais			Executado		
		2008	2009	09/08	2008	2009	09-08
		(en miles de euros)		(%)	*(en miles de euros)*		(%)
Ingresos correntes		9.983.016	9.774.962	-2,08	9.819.204	9.755.300	-0,65
Gastos correntes		8.133.754	8.497.136	4,47	8.574.979	9.091.422	6,02
Aforro orzamentario		1.849.262	1.277.826	-30,90	1.244.225	663.877	-46,64
Ingresos de capital		767.877	798.072	3,93	690.750	717.820	3,92
Gastos de capital		2.503.059	2.541.543	1,54	3.249.784	3.519.808	8,31
Saldo operacións de capital		-1.735.182	-1.743.471	0,48	-2.559.033	-2.801.988	9,49
Ingresos non financeiros		10.750.893	10.573.034	-1,65	10.509.954	10.473.119	-0,35
Gastos non financeiros		10.636.813	11.058.123	3,96	11.824.763	12.611.230	6,65
Resultado non financeiro		114.080	-485.089	-525,22	-1.314.809	-2.138.111	62,62
Ingresos non financeiros / Gastos non financeiros	*(%)*	101,07	95,61	-2,08	88,88	83,05	-6,56

Fonte: elaboración propia CES Galicia a partir de datos do *IGE* e *Consellería de Facenda*

4.1.8.

tan un 19,9 % sobre o ano anterior polo efecto da progresiva aplicación da Lei de dependencia, e finalmente polas transferencias destinadas fundamentalmente a actuacións de apoio á mellora e fomento da empregabilidade, subvencións en materia de emprego, e programas de formación de traballadores que se incrementan no ano 2009 en 39,5 millóns de euros.

Principais indicadores da actividade económico-financeira da Comunidade Autónoma de Galicia

O **cadro 4.1.8.** presenta como indicadores básicos orzamentarios o aforro ou desaforro orzamentario, o saldo das operacións de capital e o resultado non financeiro do ano 2009 en relación ao ano 2008.

O aforro orzamentario da administración xeral, isto é a diferenza entre ingresos e gastos correntes, no ano 2009 acadou os 663,9 millóns de euros, un 46,6% menos que o executado no ano 2008 (1.244,2 millóns de euros). Isto é consecuencia dun incremento dos gastos correntes (6%) e o decremento acadado polos ingresos correntes (0,7%).

No que respecta ás operacións de capital, o saldo entre ingresos e gastos de capital, foi un 9,5% máis negativo no ano 2009, superando en 2.802 millóns de euros os gastos de capital aos ingresos.

Como consecuencia, o resultado non financeiro do orzamento executado da administración xeral no ano 2009 foi negativo en 2.138 millóns de euros, sendo no exercicio precedente tamén negativo cun saldo de 1.315 millóns de euros.

É importante destacar a diferenza existente entre o volume de gastos non financeiros iniciais e os gastos non financeiros do orzamento de gastos. Neste senso, obsérvase que os gastos non financeiros no ano 2009 son superiores en máis de 1.553,1 millóns de euros aos

previstos inicialmente, o que unido á baixa no ámbito dos ingresos, explica o resultado non financeiro negativo de 2.138 millóns de euros.

O desaxuste existente entre gastos iniciais e o executado ven explicado, na súa maior parte, pola evolución dos gastos correntes e os gastos de capital, neste senso o executado no exercicio orzamentario do ano 2009 en base aos catro capítulos de gasto corrente foron superiores en máis de 441 millóns de euros aos créditos do orzamento inicial e os gastos de capital en 746 millóns.

O orzamento das sociedades públicas: entes públicos e sociedades mercantís

O orzamento de explotación das sociedades mercantís increméntase nun 1%, pasando de 567,1 a 573 millóns de euros no exercicio de 2009. No mesmo senso o orzamento de capital das ditas sociedades diminúe nun 69,3%, acadando os 110 millóns de euros fronte aos 358,6 millóns de euros no ano anterior. No caso dos entes públicos, o seu orzamento de explotación decreméntase un 3,3%, acadando os 477,3 millóns de euros en 2009, mentres que o de capital o fixo nun 160,1%, situándose nos 710,5 millóns de euros nese mesmo ano (cadro 4.1.9.).

A débeda en Galicia (referida ao cuarto trimestre de cada ano), segundo o avance do Banco de España, ascendeu ata 4.783 millóns de euros, o que representa o 5,6% da débeda total española. Comparado co resto das Comunidades autónomas, Galicia, é a sexta das que rexistra un menor incremento da súa débeda en relación ao mesmo período do ano anterior, (22,3% no 2008-09 fronte ao 4,9% de incremento no período 2007-08). En xeral todas as CC.AA. aumentan de forma significativa a súa débeda. No conxunto do Estado, o incremento experimentado foi do 26,5% (14,2% no período 2007-08).

En termos relativos, a relación entre o endebedamento e o PIB aumentou lixeiramente ata o 8,8%, sendo esta porcentaxe do 8,2% no conxunto do Estado. O endebedamento por habitante amosou un comportamento contrario ao período anterior, ascendendo ata os 1.710,6 euros, situándose sen embargo, por debaixo da media estatal, que foi de 1.868,8 euros por persoa.

No ano 2009, o endebedamento das empresas públicas rexistrou en Galicia unha diminución do 30,8% respecto ao ano anterior. Se en 2008 a débeda acumulada ascendía a 305 millóns de euros, no último ano esta foi de 211 millóns de euros, o que representa o 0,4% do PIB galego. Segundo os datos do Banco de España, Galicia segue por baixo da ratio endebedamento/PIB rexistrada no conxunto do Estado: 1,5% (cadro 4.1.11.).

Orzamento dos entes locais territoriais

A clasificación económica do orzamento consolidado das entidades locais galegas no ano 2008 (último ano dispoñible), mostra como os ingresos tributarios previstos nas entidades locais galegas para o citado ano representa o 52,3% dos ingresos correntes, mentres que esta porcentaxe acada os 68,5% de media no conxunto do Estado, o que reflicte a escasa capacida-

Orzamentos das sociedades públicas 2008-09: sociedades mercantís e entes públicos

Sociedades mercantís

	2008		2009		09/08	
	Explotación	Capital	Explotación	Capital	Explotación	Capital
	(en miles de €)				*(%)*	
Retegal S.A.	7.105	549	11.311	619	59,2	12,8
S.A. para o Desenvolvemento Industrial de Galicia	6.794	21.296	5.138	-	-24,4	-100,0
Centro Europeo de Empresas e Innovación de Galicia, S.A.	2.631	30	3.226	30	22,6	0,0
Sociedade Pública de Investimentos de Galicia, S.A.	5.738	97.146	6.398	47.148	11,5	-51,5
Autoestrada Alto de Santo Domingo - Ourense	8.213	73.265	9.899	25.288	20,5	-65,5
Xesgalicia, Sociedade Xestora de Entidades de Capital Risco S.A.	3.191	1.118	4.496	1.702	40,9	52,2
S.A. de Xestión do Centro de Supercomputación de Galicia	1.595	236	749	-	-53,0	-100,0
Galicia Calidade, S.A.	586	1.412	4.130	1.462	604,8	3,5
Sociedade de Imaxe e Promoción Turística de Galicia, S.A.	40.072	16.500	43.322	17.147	8,1	3,9
S.A. de Xestión do Plan Xacobeo	23.986	4.520	24.112	4.292	0,5	-5,0
S.A. para o Desenvolvemento Comarcal de Galicia	7.117	510	7.219	197	1,4	-61,4
Empresa Pública de Servizos Agrarios Galegos S.A.	53.015	1.503	47.439	462	-	-
Sociedade Anónima Xestora do Banco de Terras de Galicia	701	892	882	733	-	-
Xenética Fontao, S.A.	3.168	280	4.023	309	27,0	10,4
Galaria Empresa Pública de Servizos Sanitarios S.A.	33.594	1.972	39.758	5.283	18,3	167,9
Sociedade Galega do Medio Ambiente S.A.			107.409	5.111		
Xestión Urbanística de A Coruña, S.A.	94.669	50.730	69.049	38	-27,1	-99,9
Xestión Urbanística de Lugo, S.A.	59.154	25.748	41.396	-	-30,0	-100,0
Xestión Urbanística de Ourense, S.A.	42.746	42.734	45.682	216	6,9	-99,5
Xestión Urbanística de Pontevedra, S.A.	79.688	733	97.358	-	22,2	-100,0
Instituto Galego de Medicina Técnica, S.A.	93.340	17.398			-100,0	-100,0
Total	567.103	358.572	572.996	110.037	1,0	-69,3

Entes públicos

	2008		2009		09/08	
	Explotación	Capital	Explotación	Capital	Explotación	Capital
	(en miles de €)				*(%)*	
Compañía de Radio-Televisión de Galicia e Sociedades	131.791	17.830	134.067	8.512	1,7	-52,3
Axencia Galega de Emerxencias			7.309	7.309		
Instituto Galego de Promoción Económica	109.238	26.360	124.336	306.405	13,8	1062,4
Consello Económico e Social	1.307	42	1.312	1.314	0,4	3028,6
Centro Informático para a Xestión Tributaria, Económica-Financeira e Contable	16.863	6.838	23.734	23.879	40,7	249,2
Portos de Galicia	23.945	34.770	26.205	47.026	9,4	35,2
Instituto Enerxético de Galicia	9.634	5.360	19.290	19.592	100,2	265,5
Axencia Galega de Desenvolvemento Rural	38.701	2.221	39.294	39.294	1,5	1669,2
Instituto Galego da Calidade Alimentaria	1.678	2.678	5.646	5.646	-	-
Fundación Pública Cidade da Cultura de Galicia	6.035	55.000	6.524	55.293	8,1	0,5
Fundación Instituto Galego de Oftalmoloxía	2.286	138	2.250	93	-1,6	-32,6
Fundación Pública Escola Galega de Administración Sanitaria	3.426	122	2.812	166	-17,9	36,1
Fundación Pública Urxencias Sanitarias Galicia - 061	42.300	154	46.626	1.056	10,2	585,7
Fundación Pública Centro de Transfusión de Galicia	23.993	651	24.913	544	3,8	-16,4
Fundación Pública de Medicina Xenómica	2.051	358	2.932	1.032	43,0	188,3
Instituto Técnico de Control do Medio Mariño de Galicia	2.154	2.000	4.001	5.151	-	-
Empresa Pública de Obras e Servizos Hidráulicos	3.940	117.128	4.425	186.590	12,3	59,3
Consello Galego de Relacións Laborais			1.651	1.651		
Fundación Pública Hospital de Verín	14.589	399			-100,0	-100,0
Fundación Pública Hospital Virxe da Xunqueira	17.931	500			-100,0	-100,0
Fundación Pública Hospital da Barbanza	20.807	452			-100,0	-100,0
Fundación Pública Hospital Comarcal do Salnés	21.095	137			-100,0	-100,0
Total	493.764	273.138	477.327	710.553	-3,3	160,1

Fonte: *Xunta de Galicia*

4.1.9.

Débeda das CC.AA. 2008-09 (1): valores absolutos e ratios débeda / habitante e débeda / PIB

	2008			2009		
	débeda acumulada	débeda / habitante (2)	débeda / PIB	débeda acumulada	débeda / habitante	débeda / PIB
	(en millóns de €)	*(en €)*	*(%)*	*(en millóns de €)*	*(en €)*	*(%)*
Andalucía	8.051	981,56	5,4	9.828	1.183,68	6,8
Aragón	1.517	1.143,25	4,4	1.890	1.404,71	5,7
Asturias	770	712,87	3,2	1.080	995,13	4,7
Baleares	2.427	2.262,21	8,9	3.289	3.002,48	12,5
Canarias	1.883	907,05	4,4	2.352	1.117,87	5,6
Cantabria	511	877,80	3,6	662	1.123,49	4,9
Castela - A Mancha	2.380	1.164,90	6,5	4.074	1.957,42	11,6
Castela e León	2.459	961,55	4,5	3.227	1.258,82	5,8
Cataluña	18.230	2.475,53	9,0	22.605	3.023,91	11,5
Estremadura	904	823,51	5,0	1.086	985,11	6,2
Galicia	3.894	1.399	6,9	4.783	1.710,6	8,8
Madrid	10.166	1.620,95	5,3	11.576	1.812,45	6,2
Murcia	755	529,41	2,7	1.340	926,36	5,0
Navarra	798	1.286,31	4,6	1.112	1.763,46	6,2
País Vasco	893	413,98	1,3	2.519	1.159,67	3,8
A Rioxa	393	1.237,79	4,9	507	1.575,99	6,5
C. Valenciana	12.137	2.413,11	11,7	14.330	2.812,74	14,1
Total	68.168	1.476,85	6,3	86.260	1.868,81	8,2

(1) datos correspondentes ao 4º trimestre de cada ano; inclúense as unidades que se ocupan da administración xeral da C.A., as universidades localizadas no seu ámbito e aqueles organismos e empresas dependentes da C.A. que se clasifican como Adm. Pública.
(2) datos do Padrón Municipal de Habitantes a 1 de xaneiro de cada ano
Fonte: *Banco de España*

4.1.10.

Débeda das empresas públicas das CC.AA. 2008-09 (1): valores absolutos e ratio débeda / PIB

	2008		2009	
	débeda acumulada	débeda / PIB	débeda acumulada	débeda / PIB
	(en millóns de €)	*(%)*	*(en millóns de €)*	*(%)*
Andalucía	195	0,1	346	0,2
Aragón	309	0,7	384	1,2
Asturias	159	0,8	215	0,9
Baleares	712	2,1	675	2,6
Canarias	250	0,5	249	0,6
Cantabria	20	0,1	35	0,3
Castela - A Mancha	839	1,9	963	2,7
Castela e León	94	0,1	249	0,4
Cataluña	5.784	2,3	7.261	3,7
Estremadura	14	0,0	18	0,1
Galicia	305	0,4	211	0,4
A Rioxa	25	0,2	-	0,0
Madrid	1.158	0,5	1.321	0,7
Murcia	29	-	27	0,1
Navarra	299	1,4	350	2,0
País Vasco	559	0,8	793	1,2
C. Valenciana	2.003	1,7	2.319	2,3
Total	12.754	1,2	15.416	1,5

(1) datos correspondentes ao 4º trimestre de cada ano; as unidades que se recollen aquí como Empresas Públicas son os principais organismos non administrativos, entes e empresas non clasificadas como Comunidades Autónomas.
Fonte: *Banco de España*

4.1.11.

Orzamentos consolidados das entidades locais en Galicia e España 2008: clasificación económica

Ingresos

	Galicia	España	G / E
	(en miles de euros)		*(%)*
Operacións correntes	2.357.808	67.049.045	3,52
Impostos directos	639.476	22.472.862	2,85
Impostos indirectos	172.762	12.147.389	1,42
Taxas e outros ingresos	420.180	11.283.217	3,72
Transferencias correntes	1.079.504	19.145.660	5,64
Ingresos patrimoniais	45.886	1.999.917	2,29
Operacións de capital	289.022	9.124.408	3,17
Enaxenación de investimentos reais	93.769	4.245.822	2,21
Transferencias de capital	195.253	4.878.585	4,00
Total operacións non financeiras	2.646.831 0	76.173.452	3,47
Operacións financeiras	150.001	4.635.003	3,24
Activos financeiros	13.241	218.636	6,06
Pasivos financeiros	136.760	4.416.367	3,10
Total	2.796.832	80.808.455	3,46

Gastos

	Galicia	España	G / E
	(en miles de euros)		*(%)*
Operacións correntes	1.935.737	58.284.404	3,32
Gastos de persoal	843.981	20.264.308	4,16
Gastos en bens correntes e de servizos	894.328	19.796.976	4,52
Gastos financeiros	49.543	1.505.311	3,29
Transferencias correntes	147.884	16.717.808	0,88
Operacións de capital	720.991	18.956.087	3,80
Investimentos reais	662.478	17.444.441	3,80
Transferencias de capital	58.513	1.511.645	3,87
Total operacións non financeiras	2.656.727	77.240.491	3,44
Operacións financeiras	125.448	3.195.479	3,93
Activos financeiros	19.416	367.200	5,29
Pasivos financeiros	106.032	2.828.280	3,75
Total	2.782.175	80.435.970	3,46

Fonte: *Ministerio de Economía y Hacienda*

4.1.12.

de das entidades locais de financiarse a través de tributos cedidos, sendo necesario que o 48,2% do total dos ingresos non financeiros se ingresen a través de transferencias correntes e de capital, fronte ao 31,5% de media no conxunto do Estado (**cadro 4.1.12.**).

En relación aos gastos, destaca que o 3,8% dos investimentos reais do conxunto das entidades locais estatais é realizado en Galicia.

En comparación co resto de Comunidades, o **cadro 4.1.13.** mostra que Galicia mantense coma novena comunidade en volume de ingresos e gastos orzamentarios previstos polo conxunto das entidades locais no ano 2008.

Indicadores económicos de Galicia en termos de recadación tributaria

A recadación líquida total en Galicia reduciuse no último ano un 23,9% respecto ao ano anterior, acadando os 4.353,7 millóns de euros, manténdose constante o seu peso relativo no total estatal no 3,3%.
En termos absolutos, o **cadro 4.1.14.** indica que a reca-

Orzamentos consolidados das entidades locais nas CC.AA. 2008: ingresos e gastos

	Ingresos					Gastos				
	Operacións correntes	Operacións de capital	Operacións non financeiras	Operacións financeiras	Total Ingresos	Operacións correntes	Operacións de capital	Operacións non financeiras	Operacións financeiras	Total Gastos
					(en miles de euros)					
Andalucía	9.066.869	2.025.122	11.091.991	990.883	12.082.874	7.824.477	3.551.093	11.375.569	565.124	11.940.694
Aragón	1.594.731	400.769	1.995.500	232.718	2.228.218	1.374.138	800.546	2.174.684	107.620	2.282.304
Asturias	858.453	166.859	1.025.312	68.855	1.094.167	756.900	277.624	1.034.524	54.581	1.089.106
Baleares	1.430.867	179.862	1.610.729	118.088	1.728.817	1.315.130	358.596	1.673.726	48.147	1.721.873
Canarias	3.233.234	333.741	3.566.975	236.951	3.803.926	2.726.472	774.465	3.500.937	201.982	3.702.919
Cantabria	559.871	68.241	628.112	56.380	684.492	475.675	179.382	655.057	29.157	684.214
Castela E León	2.790.097	817.999	3.608.095	338.516	3.946.611	2.352.711	1.395.120	3.747.831	266.910	4.014.741
Castela-A Mancha	2.376.795	403.382	2.780.177	151.334	2.931.511	1.949.612	864.960	2.814.573	98.294	2.912.867
Cataluña	9.677.226	1.165.533	10.842.759	809.342	11.652.101	7.993.236	2.953.262	10.946.498	616.904	11.563.402
C. Valenciana	5.208.622	466.873	5.675.495	381.493	6.056.987	4.476.830	1.281.675	5.758.504	309.865	6.068.369
Estremadura	1.080.132	204.439	1.284.571	36.341	1.320.912	933.476	351.399	1.284.876	41.337	1.326.213
Galicia	2.357.808	289.022	2.646.831	150.001	2.796.832	1.935.737	720.991	2.656.727	125.448	2.782.175
Madrid	7.692.200	1.437.375	9.129.575	403.206	9.532.781	6.954.736	2.196.662	9.151.398	331.955	9.483.353
Murcia	1.448.905	260.540	1.709.445	111.208	1.820.652	1.185.024	560.704	1.745.728	64.881	1.810.610
Navarra	668.078	257.242	925.320	100.314	1.025.634	530.746	461.161	991.907	24.044	1.015.951
País Vasco	16.297.719	459.701	16.757.421	399.445	17.156.866	14.884.134	1.940.043	16.824.177	270.455	17.094.631
Rioxa, A	320.446	122.129	442.576	31.247	473.823	248.608	202.699	451.306	19.991	471.297
Ceuta	207.047	36.155	243.202	10.840	254.042	197.149	45.955	243.103	10.939	254.042
Melilla	179.944	29.422	209.366	7.843	217.209	169.615	39751,505	209.366	7.843	217.209
España	67.049.045	9.124.408	76.173.452	4.635.003	80.808.455	58.284.404	18.956.087	77.240.491	3.195.479	80.435.970

Fonte: *Ministerio de Economía y Hacienda*

4.1.13.

Recadación tributaria aplicada en Galicia e España 2008-09

	2008 Galicia	2008 España	2009 Galicia	2009 España	09/08 Galicia	09/08 España
	(en miles de euros)				(%)	
I Impostos directos	3.977.499	101.011.519	3.146.673	86.461.149	-20,9	-14,4
IRPF	2.593.708	71.341.144	2.318.211	63.856.924	-10,6	-10,5
Impostos sobre sociedades	1.323.945	27.301.403	783.595	20.188.454	-40,8	-26,1
Imposto sobre a renda de non residentes	58.000	2.262.126	43.033	2.341.661	-25,8	3,5
Resto capítulo I	1.846	106.846	1.834	74.110	-0,7	-30,6
II Impostos indirectos	1.699.985	70.676.505	1.163.701	55.655.052	-31,5	-21,3
IVE	1.560.234	48.020.790	1.034.573	33.566.651	-33,7	-30,1
Impostos especiais	49.707	19.569.950	44.259	19.349.021	-11,0	-1,1
Tráfico exterior	88.720	1.566.050	82.974	1.318.535	-6,5	-15,8
III Taxas e outros ingresos	44.389	1.765.291	43.307	1.907.200	-2,4	8,0
Total	5.721.873	173.453.315	4.353.681	144.023.401	-23,9	-17,0

Fonte: *Agencia Tributaria*

4.1.14.

dación do IRPF acadou os 2.318,2 millóns de euros, fronte aos 1.034,6 millóns de euros do IVE ou os 783,6 millóns no caso do imposto de sociedades. Comparado co ano anterior, cómpre salientar a redución da recadación experimentada polo IRPF, con 275,5 millóns de euros menos (10,6% menos que en 2008), polo imposto de sociedades, con 540,4 millóns de euros menos (40%) e mailo IVE, con 525,6 millóns de euros menos (33,7%). Descenden todas as contías seguindo a tónica xeral, a excepción do imposto sobre a renda de non residentes e as taxas e outros ingresos que soben en España.

Atendendo á recadación das distintas delegacións da Axencia Tributaria en Galicia, cómpre salientar que A Coruña é a que presenta a maior recadación, con 2.519,1 millóns de euros, 864,2 millóns menos que no ano precedente (25,5%). As cinco delegacións presentan reducións na recadación tributaria, salientando as de Vigo e Pontevedra que flanquean á da Coruña, con reducións na recadación do 26,9% e do 23,5%, respectivamente, en relación ao ano 2008. ■

4.2.

cobertura social e prestacións económicas

Para comenzar a análise deste punto é importante abordar primeiro as obrigas contraídas polas entidades xestoras e Tesorería General da Seguridade Social en Galicia, que ascenderon 6.881,4 millóns de euros, en tanto que os seus dereitos recoñecidos netos acadaron os 5.132,9 millóns de euros.

No último ano, o número total de beneficiarios dalgún tipo de prestacións económicas medrou en torno ás 40.600 persoas, acadando as 924.500 persoas. Este incremento ven explicado fundamentalmente pola medra do número de beneficiarios das prestacións por desemprego.

Un ano máis, o importe medio das pensións contributivas en Galicia segue a ser o máis baixo das dezasete Comunidades Autónomas. Asemade, hai que destacar que este problema se agrava dado o novo incremento do diferencial coa media estatal.

Tendo en conta que hai un capítulo específico dedicado ao estudio das prestacións sanitarias e sociais [**4.3.- Prestacións sanitarias e sociais**], neste capítulo se analizan, en primeiro lugar, o financiamento e a cobertura social do Estado, para posteriormente centrarse nas prestacións económicas dos distintos beneficiarios dalgún tipo de prestación: pensións contributivas, pensións non contributivas, prestacións por desemprego e renda de integración social.

Financiamento e cobertura social do Estado

O número de persoas afiliadas á Seguridade Social en 2009 (media anual), **cadro 2.1.2.** *[Afiliados en alta laboral na Seguridade Social en Galicia e España 2006-09]*, experimentou unha caída do 4% respecto ao ano anterior (42,9 miles de afiliacións menos), para acadar as 1.029,6 miles de persoas afiliadas. A meirande parte destas afiliacións corresponden ao grupo do

Obrigas contraídas e dereitos recoñecidos netos realizados polas Entidades Xestoras e TGSS en Galicia 2008-09: distribución segundo réximes (1)

	2008			2009		
	Dereitos recoñecidos	Obrigas contraídas	Diferencial	Dereitos recoñecidos	Obrigas contraídas	Diferencial
			(en €)			
Réxime Xeral	3.722.359.574,21	3.455.220.565,90	267.139.008	3.679.529.562,80	3.681.157.067,83	-1.627.505
Réxime especial de traballadores autónomos	676.913.793,57	609.734.850,11	67.178.943	676.473.525,99	1.522.383.079,48	-845.909.553
Réxime especial agrario	14.106.505,58	1.362.116.899,99	-1.348.010.394	6.091.221,59	506.925.061,40	-500.833.840
Réxime especial de traballadores do mar	87.746.621,21	542.327.563,97	-454.580.943	86.572.784,69	569.174.088,56	-482.601.304
Réxime especial da minaría do carbón	2.481.607,62	23.749.851,23	-21.268.244	1.969.580,26	24.600.744,49	-22.631.164
Réxime especial de empregados de fogar	36.844.869,94	110.177.727,73	-73.332.858	39.070.241,51	114.881.884,93	-75.811.643
Accidentes de traballo e enferm. profesionais	34.010.209,95	195.735.854,70	-161.725.645	34.699.647,07	205.400.060,37	-170.700.413

(1) os valores do diferencial débense, en boa parte, á aplicación da Lei 18/2007, pola que se procede a integración dos traballadores por contra propia do R.E.Agrario no R.E.de traballadores autónomos

Fonte: *Tesorería General de la Seguridad Social*

4.2.1.

Dereitos recoñecidos netos realizados pola TGSS en Galicia 2009

	Total	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra
			(en €)		
Cotizacións sociais	5.071.316.073,74	2.221.519.768,44	560.951.722,44	506.876.966,13	1.781.967.616,73
Réxime Xeral	3.679.529.562,80	1.656.823.934,15	382.208.512,41	361.045.631,66	1.279.451.484,58
Réxime especial de traballadores autónomos	676.473.525,99	272.192.796,53	107.088.513,29	82.487.291,70	214.704.924,47
Réxime especial agrario	6.091.221,59	1.877.836,76	2.034.861,17	475.330,64	1.703.193,02
Réxime especial de traballadores do mar	86.572.784,69	28.228.200,56	7.892.623,59	12.370,18	50.439.590,36
Réxime especial da minaría do carbón	1.969.580,26	1.720.863,82	110.831,33	73.480,68	64.404,43
Réxime especial de empregados de fogar	39.070.241,51	16.054.034,19	5.492.752,67	5.678.960,53	11.844.494,12
Accidentes de traballo e enferm. profesionais	34.699.647,07	15.349.656,05	5.050.748,73	3.444.245,35	10.854.996,94
Cotizacións de desempregados	546.909.509,83	229.272.446,38	51.072.879,25	53.659.655,39	212.904.528,81
Taxas e outros ingresos	59.538.209,80	25.741.341,33	6.768.162,75	5.799.604,28	21.229.101,44
Transferencias correntes	1.246.311,92	725.181,76	230.824,98	111.403,71	178.901,47
Ingresos patrimoniais	319.792,89	259.169,73	22.240,93	1.347,22	37.035,01
Enaxenación de investimentos reais	21.131,86	21.131,86	0,00	0,00	0,00
Activos financeiros	511.068,95	209.110,82	78.953,11	59.279,92	163.725,10
Totais	5.132.952.589,16	2.248.475.703,94	568.051.904,21	512.848.601,26	1.803.576.379,75

Fonte: *Tesorería General de la Seguridad Social*

4.2.2.

réxime xeral, que acolle, **cadro 2.1.3.** *[Afiliados en alta laboral 2008-09: distribución segundo réxime]*, ao 73% do total de afiliacións (755.318 traballadores), seguido do réxime especial de autónomos cun 22,1% das mesmas (229.042 persoas).

Antes de comezar unha análise máis polo miúdo, pódese observar no **cadro 4.2.1.** como o diferencial teórico entre as obrigas contraídas e os dereitos recoñecidos pola Tesorería General é sempre negativo en tódolos réximes. No ano anterior, este diferencial teórico era positivo no caso do réxime xeral e do réxime especial de traballadores autónomos, pero neste ano 2009, e negativo en tódolos réximes, sendo esta diferenza moito máis acusada no caso do réxime especial de traballadores autónomos e no réxime especial agrario (845,9 e 500,8 millóns de euros menos, respectivamente).

Obrigas contraídas polas Entidades Xestoras e TGSS en Galicia 2009

	Total	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra
			(en €)		
Gastos de persoal	100.078.877,3	42.437.182,6	13.899.443,4	11.718.758,8	32.023.492,4
Gastos correntes en bens e servizos	17.672.863,2	7.305.604,6	2.225.253,4	1.467.232,9	6.674.772,4
Gastos financeiros	84.725,6	20.062,5	6.579,8	19.742,9	38.340,3
Transferencias correntes	6.739.856.334,0	2.628.509.178,9	1.000.229.879,5	883.928.084,5	2.227.189.191,1
Pensións	6.301.275.625,5	2.440.564.837,9	952.100.966,4	846.796.126,8	2.061.813.694,5
Pensións de invalidez/Incapacidade permanente	687.089.505,9	270.207.881,0	89.303.769,7	90.785.532,0	236.792.323,3
Pensións de xubilación	4.314.066.903,5	1.644.424.554,7	682.236.864,5	589.668.510,2	1.397.736.974,1
Pensións de viuvez	1.174.882.587,1	475.616.442,5	164.733.355,1	148.783.368,4	385.749.421,1
Pensións de orfandade	93.874.727,5	38.852.216,0	11.933.923,1	11.223.507,7	31.865.080,7
Pensións a favor de familiares	31.361.901,5	11.463.743,7	3.893.054,0	6.335.208,5	9.669.895,3
Incapacidade temporal	224.459.872,1	82.342.406,8	26.066.201,6	18.528.517,9	97.522.745,8
Recargos por falta de medidas seguridade e hixiene	3.274.431,7	1.545.206,5	468.722,7	231.472,6	1.029.030,1
Prestación por materinade, paternidade e risco no embarazo e lactancia	92.915.956,1	41.102.210,3	8.555.598,5	8.097.215,3	35.160.932,0
Prestacións familiares	82.325.569,7	34.173.976,3	10.980.231,2	9.136.752,4	28.034.609,9
Prestacións e entregas únicas regulamentarias	5.333.659,9	1.984.797,4	758.243,8	856.135,0	1.734.483,7
Prestacións sociais	30.263.935,1	26.795.487,1	1.299.830,0	281.772,6	1.886.845,5
Outras prestacións e indemnizacións	7.283,8	256,7	85,5	92,0	6.849,6
Investimentos reais	23.186.736,5	21.859.794,6	276.981,1	437.077,1	612.883,6
Activos financeiros	494.107,7	184.164,2	76.709,9	59.678,9	173.554,7
Pasivos financeiros	30.043,0	30.043,0	-	-	-
Total	6.881.403.687,1	2.700.346.030,3	1.016.714.847,2	897.630.575,1	2.266.712.234,5

Fonte: *Tesorería General de la Seguridad Social*

4.2.3.

4.2.4. Obrigas contraídas polas Entidades Xestoras e TGSS en Galicia 2009: transferencias correntes a familias e institucións sen fins de lucro

(en €)

	Xeral	Traballadores autónomos	Agrario	do Mar	Minería do Carbón	Empregados do Fogar	Acc. Traballo e Enf. Profesional	Non Contributiva	Total
Pensións	3.449.018.277	1.473.623.098	505.938.353	547.763.236	24.593.342	107.607.474	192.731.846	-	6.301.275.625,5
Invalidez/Incapacidade permanente	414.837.354	111.580.373	20.185.817	45.467.824	1.352.247	8.602.103	85.063.787	-	687.089.505,9
Xubilación	2.312.831.408	1.080.038.691	388.021.010	379.852.955	17.527.861	94.827.348	40.967.631	-	4.314.066.903,5
Viuvez	667.699.484	244.858.690	81.536.741	112.887.921	5.321.448	3.144.841	59.433.462	-	1.174.882.587,1
Orfandade	43.360.557	25.452.444	10.662.819	7.580.630	277.686	740.380	5.800.211	-	93.874.727,5
Favor de familiares	10.289.473	11.692.900	5.531.966	1.973.906	114.100	292.801	1.466.755	-	31.361.901,5
Subsidios	232.138.791	48.759.981	986.709	21.410.853	7.402	7.274.411	12.668.214	82.352.358	408.309.489,5
Incapacidade temporal	148.018.112	41.486.822	906.528	20.676.285	5.267	6.519.752	6.847.107	-	224.459.872,1
por enfermidade ou accidente	146.247.174	41.486.822	906.528	20.676.285	5.267	6.519.752	6.847.107	-	222.688.934,9
Compensación por colab. de empresas	1.770.937	-	-	-	-	-	-	-	1.770.937,2
Recargos por falta de medidas de seguridade e hixiene	-	-	-	-	-	-	3.274.432	-	3.274.431,7
Maternidade	83.218.653	7.042.709	60.529	685.359	1.537	747.539	1.132.843	26.788	92.915.956,1
Subsidio temporal por maternidade	74.548.062	6.315.113	51.741	543.139	-	736.835	-	26.788	82.221.679,3
Subsidio temporal por risco no embarazo	2.884	-	-	-	-	10.703	633.238	-	646.824,8
Subsidio temporal por paternidade	8.667.707	723.910	8.788	142.220	1.537	-	-	-	9.544.161,6
Subsidio temporal por risco durante a lactancia natural	-	3.686	-	-	-	-	499.605	-	503.290,4
Prestacións familiares	-	-	-	-	-	-	-	82.325.570	82.325.569,7
Fillo a cargo	-	-	-	-	-	-	-	10.858.522	10.858.521,8
Id. con discapacidade	-	-	-	-	-	-	-	69.896.548	69.896.548,1
Nacemento de fillo	-	-	-	-	-	-	-	653.691	653.691,4
Parto múltiple	-	-	-	-	-	-	-	916.808	916.808,4
Outras prestacións	902.027	230.451	19.652	49.209	598	7.121	1.413.833	-	5.333.659,9
Prestacións asumidas procedentes MUNPAL	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Auxilio por defunción	199.968	230.162	3.932	31.479	598	7.013	1.843	-	474.994,0
Indemnización a tanto alzado	702.059	289	15.720	17.729	-	108	1.051.948	-	1.787.852,8
Por baremo	-	-	-	-	-	-	360.043	-	360.042,8
Prestacións do Seguro escolar	-	-	-	-	-	-	-	-	155.018,7
Prestacións complementarias D. Transit. Ley 21/1986.S	-	-	-	-	-	-	-	-	2.277.705,5
Outras prestacións, indemnizacións e achegas únicas	-	-	-	-	-	-	-	-	278.046,1
Prestacións sociais	-	-	-	-	-	-	-	-	30.263.935,1
Outras prestacións e indemnizacións	-	-	-	-	-	-	-	-	7.283,8
Total	3.681.157.068	1.522.383.079	506.925.061	569.174.089	24.600.744	114.881.885	205.400.060	82.352.358	6.739.856.334,0

Fonte: *Tesorería General de la Seguridad Social*

Os dereitos recoñecidos netos realizados pola Tesorería General da Seguridade Social en Galicia, **cadro 4.2.2.**, acadaron os 5.132,9 millóns de euros, dos que 5.071,3 millóns de euros corresponderon ás cotizacións sociais. Trala medra experimentada en 2008 nas catro provincias galegas, mantense a súa importancia relativa no total de Galicia, de tal xeito que A Coruña acolle o 43,8% dos dereitos recoñecidos netos (2.248,5 millóns de euros) e Pontevedra, o 35,1% (1.803,6 millóns de euros). En Lugo e Ourense estas porcentaxes foron do 11,1% (568,0 millóns de euros) e o 10% (512,8 millóns de euros), respectivamente.

Desagregando as cotizacións sociais segundo réxime de aplicación en Galicia, o **cadro 4.2.2.** reflicte que as máis importantes son as do réxime xeral, con 3.679,5 millóns de euros (o 72,6% do total das cotizacións sociais), seguíndolle en importancia as do réxime especial de traballadores autónomos, con 676,5 millóns de euros (13,3%) e as cotizacións de desempregados, con 546,9 millóns de euros (10,8%). Estas últimas medraron neste ano 2009 un 27,1% en comparación con 2008.

O importe total das obrigas contraídas en Galicia polas entidades xestoras e Tesorería General de la Seguridad Social ascendeu a 6.881,4 millóns de euros, dos que 6.739,9 millóns de euros (o 97,9%) corresponden ás transferencias correntes. Ao igual que no caso dos dereitos recoñecidos, todas as provincias presentan unha medra das súas obrigas contraídas, sendo A Coruña a que as ten máis elevadas, con 2.700,3 millóns de euros (o 39,2% do total galego), seguida de Pontevedra, con 2.266,7 millóns de euros (32,9%) e Lugo e Ourense, con 1.016,7 (o 14,8%) e 897,6 millóns de euros (13,0%), respectivamente.

Centrando a análise nas transferencias correntes a familias e institucións sen fins de lucro, o **cadro 4.2.4.** reflicte que as máis importantes son as do réxime xeral e o de traballadores autónomos, con 3.681,2 e 1.522,4 millóns de euros, respectivamente.

As pensións por xubilación son as que presentan un maior volume de obrigas recoñecidas, con 4.314,1 millóns de euros, seguidas das pensións de viuvez, con 1.174,9 millóns de euros. No caso dos subsidios, os de incapacidade temporal son os máis importantes, con 224,5 millóns de euros.

Prestacións económicas

O número total de beneficiarios dalgún tipo de prestación ascendeu en Galicia a 924.500 persoas, un 4,6% máis que no ano anterior. Este incremento de máis de corenta mil persoas ven explicado fundamentalmente pola medra experimentada nas prestacións por desemprego, con 35.300 beneficiarios máis que no ano anterior.

• **Pensións contributivas**

O número medio (anual) de beneficiarios en Galicia que, no ano 2009, cobraba algún tipo de pensión da Seguridade Social situouse nas 714.900 persoas, ascendendo o seu importe medio mensual a 629,85 euros por persoa. O número de pensións en Galicia rexistrou unha medra do 0,8% respecto ao ano ante-

Prestacións 2008-09 (1): distribución segundo tipo de cobertura

	2008		2009	
	número	importe medio	número	importe medio
Pensións contributivas	708,5	600,73	714,9	629,85
Incapacidade permanente	67,5	686,41	68,3	714,95
Xubilación	436,0	667,65	440,0	700,77
Viúvez	179,8	443,69	181,2	464,71
Orfandade e favor familiar	25,2	333,85	25,4	350,74
Pensións non contributivas	50,2		48,7	
Invalidez	19,1		18,4	
Xubilación	31,8		30,3	
LISMI	2,1		1,9	
Pensións asistenciais	0,1		0,0	
Prestacións por desemprego (2)	116,5	785,60	151,8	799,70
Contributivas	73,9		83,4	
Subsidios	37,1		61,6	
Renta activa de inserción	5,4		6,8	
Risga	4.350	372,73	4.798	378,18
AES	2.172	1.278,18	2.410	1.241,74

(1) o número de pensións son medias anuais, en miles; o importe medio está en euros/mes
(2) beneficiarios a 31 de decembro de cada ano
Fonte: *Ministerio de Trabajo e Inmigración* e *Consellería de Traballo e Benestar*

4.2.5.

rior (1,7% no conxunto do Estado), situándose a súa importancia relativa no total estatal no 8,4%.

Galicia segue sendo a quinta comunidade con maior número de pensións, superada por Cataluña, Andalucía, Madrid e a C. Valenciana. Asemade, non só continúa a ser a Comunidade Autónoma co importe medio máis baixo, senón que volve a medrar o diferencial co importe medio estatal: 124,21 euros inferior en 2009, fronte aos 120,16 euros menos en 2008.

Desagregando o estudio segundo os diferentes tipos de pensións, o **cadro 4.2.6.** reflicte que o número de pensións de incapacidade permanente en Galicia foi de 68,3 miles de pensións (67,5 miles de pensións en 2008). O seu importe medio ascendeu ata os 714,95 euros, 116,54 euros inferior á media estatal, o que sitúa a Galicia coma a terceira comunidade co importe medio máis baixo, por diante de Murcia, con 706,42 euros, e Estremadura, con 677,77 euros.

Respecto ás pensións por xubilación e viuvez, estas ascenderon a 440 e 181,2 miles de pensións, respectivamente, o que representa o 8,8% do total das pensións de xubilación de España e o 8% das pensións de viuvez. Os seus importes medios son os máis baixos do Estado, con 700,77 e 464,71 euros, respectivamente, e ao igual que no caso das pensións de incapacidade permanente, aumenta o diferencial coa media estatal.

4.2.6.

Pensións contributivas nas CC.AA. 2008-09 (1)*: distribución segundo clase de pensión*

2008

	Totais		Incapacidade permanente		Xubilación		Viuvez		Orfandade e favor familiar	
	número	importe medio	número	importe medio	número	importe medio	número	importe medio	número	importe medio
Andalucía	1.333,5	845,00	202,4	753,73	706,1	747,61	364,2	506,43	60,8	318,96
Aragón	274,8	744,01	23,0	881,95	169,4	831,55	74,3	543,78	8,1	358,71
Asturias	292,0	865,69	35,5	987,23	162,9	1.012,29	84,4	580,41	9,2	413,85
Baleares	159,8	651,24	18,8	730,79	94,1	732,93	42,2	474,67	4,8	289,14
Canarias	240,1	675,80	29,7	713,68	127,1	791,39	69,0	521,34	14,3	316,18
Cantabria	127,8	748,51	13,8	859,76	74,7	851,70	34,6	533,20	4,7	370,19
Castela-A Mancha	331,4	667,78	34,1	729,39	190,8	749,84	93,1	525,20	13,5	336,19
Castela e León	578,5	696,05	43,1	812,76	358,2	780,34	156,7	515,05	20,5	361,49
Cataluña	1.497,8	742,79	164,4	840,27	918,8	827,90	379,0	533,15	35,6	328,90
C. Valenciana	845,0	658,93	90,5	740,82	495,8	736,84	229,2	502,27	29,4	314,79
Estremadura	202,3	611,84	21,3	653,53	111,3	686,40	59,9	505,39	9,8	325,66
Galicia	708,5	600,73	67,5	686,41	436,0	667,65	179,8	443,69	25,2	333,85
Madrid	913,7	852,79	69,3	917,28	565,1	981,84	249,2	601,65	30,1	361,48
Murcia	214,5	633,80	30,3	672,16	118,4	718,77	56,9	487,41	8,9	308,67
Navarra	115,2	808,54	11,0	960,77	71,8	907,30	28,6	560,42	3,7	362,10
País Vasco	479,4	898,27	44,4	1.033,41	290,8	1.023,72	128,5	628,35	15,7	401,41
A Rioxa	61,9	686,52	5,7	792,08	39,0	754,75	15,5	514,79	1,8	343,53
Ceuta e Melilla	14,5	752,33	1,9	931,99	6,7	911,03	4,8	559,87	1,1	308,49
Total	8.390,8	719,68	906,8	801,49	4.936,8	814,51	2.249,9	529,01	297,2	338,15
G/E *(%)*	8,4		7,4		8,8		8,0		8,5	

2009

	Totais		Incapacidade permanente		Xubilación		Viuvez		Orfandade e favor familiar	
	número	importe medio	número	importe medio	número	importe medio	número	importe medio	número	importe medio
Andalucía	1.356,9	693,52	205,4	779,31	721,5	783,03	368,2	530,66	61,9	334,17
Aragón	278,0	780,78	23,3	916,72	171,6	873,71	74,8	570,14	8,3	374,04
Asturias	293,3	903,27	35,2	1.017,29	164,3	1.057,74	84,6	606,75	9,2	432,94
Baleares	162,8	683,38	18,8	754,82	96,4	771,37	42,6	496,99	4,9	300,43
Canarias	246,8	708,24	30,6	741,83	131,4	828,72	70,2	546,03	14,5	331,66
Cantabria	129,2	784,34	14,0	889,06	75,6	894,24	34,8	558,21	4,8	388,62
Castela-A Mancha	335,9	702,44	35,6	760,02	192,6	789,45	93,9	553,83	43,8	350,67
Castela e León	582,8	731,41	43,5	840,72	361,5	821,32	157,3	540,96	20,6	377,41
Cataluña	1.524,2	777,74	165,1	876,90	940,2	867,35	382,2	556,35	36,7	342,02
C. Valenciana	862,3	691,18	93,1	773,12	507,7	772,70	231,5	526,40	30,0	328,10
Estremadura	204,6	642,06	21,9	677,77	112,5	719,90	60,3	533,00	9,9	342,06
Galicia	714,9	629,85	68,3	714,95	440,0	700,77	181,2	464,71	25,4	350,74
Madrid	939,8	892,78	71,4	946,17	585,8	1.026,82	251,9	628,60	30,6	376,37
Murcia	218,0	664,36	31,2	706,42	120,1	752,60	57,7	511,45	9,0	322,16
Navarra	117,3	849,52	11,2	995,74	73,4	953,93	28,8	588,99	3,8	377,52
País Vasco	487,6	938,44	44,6	1.070,23	297,5	1.069,47	129,8	655,97	15,8	418,36
A Rioxa	62,8	719,75	5,7	824,75	39,7	792,11	15,6	539,58	1,8	357,18
Ceuta e Melilla	14,6	781,75	1,9	948,29	6,8	950,20	4,9	586,52	1,1	317,57
Total	8.531,9	754,06	920,9	831,49	5.038,9	854,12	2.270,3	553,89	301,9	353,08
G/E *(%)*	8,4		7,4		8,7		8,0		8,4	

(1) medias anuais, en miles; os datos de importe medio están en euros/mes

Fonte: *Ministerio de Trabajo e Inmigración*

Pensións contributivas en Galicia e España 2008-09** (1)**: distribución segundo réxime

2008

	Galicia		España		Galicia / España	
	número	importe medio	número	importe medio	número	importe medio
					(%)	
Réxime Xeral	303.204	752,86	4.932.305	859,53	6,1	87,6
R. E. de traballadores autónomos	293.919	454,36	1.821.383	516,00	16,1	88,1
R.E. Agrario	6.143	458,02	648.724	480,84	0,9	95,3
R. E. de Traballadores do Mar	51.758	723,34	131.587	881,32	39,3	82,1
R. E. da Minería do Carbón	1.611	1.034,84	69.278	996,56	2,3	103,8
R. E. de Empregados de Fogar	16.451	444,34	187.165	456,30	8,8	97,4
Accidentes de Traballo	17.882	690,85	206.772	781,54	8,6	-
Enfermidades profesionais	2.613	801,07	43.580	899,95	6,0	
SOVI	19.785	333,76	433.133	332,54	4,6	100,4
Total	713.366	605,72	8.473.927	727,35	8,4	83,3

2009

	Galicia		España		Galicia / España	
	número	importe medio	número	importe medio	número	importe medio
					(%)	
Réxime Xeral	312.370	785,35	5.066.012	907,04	6,2	86,6
R. E. de traballadores autónomos	290.578	474,86	1.837.606	532,12	15,8	89,2
R.E. Agrario	6.046	476,14	644.834	504,58	0,9	94,4
R. E. de Traballadores do Mar	52.226	754,94	131.406	827,07	39,7	91,3
R. E. da Minería do Carbón	1.617	1.074,68	68.464	1.330,37	2,4	80,8
R. E. de Empregados de Fogar	16.614	460,06	184.854	464,86	9,0	99,0
Accidentes de Traballo	17.987	725,14	208.652	827,75	8,6	-
Enfermidades profesionais	2.662	840,75	43.218	1073,45		
SOVI	19.058	346,66	429.830	349,24	4,4	99,3
Total	719.158	635,30	8.614.876	760,68	8,3	83,5

(1) datos a 31 de decembro de cada ano; os datos do importe medio están en euros/mes

Fonte: *Ministerio de Trabajo e Inmigración*

4.2.7.

Canto á distribución segundo réximes, os datos recollidos no **cadro 4.2.7.** indican que os réximes xeral e o réxime especial de traballadores autónomos acollen o maior número de pensións, con 312.370 e 290.578 pensións, respectivamente, situándose as súas pensións medias en 785,35 e 474,86 euros, respectivamente. No réxime agrario pérdense, no ano 2009, un total de 97 pensións contributivas, acadando a cifra de 6.46 pensións, cun importe medio de 476,14 euros. No réxime especial de traballadores do mar, o número de pensións ascendeu a 52.226 e o seu importe medio, a 754,94 euros.

Comparado co resto das autonomías, Galicia é a primeira con menor importe medio no caso do réxime de traballadores autónomos e a segunda Comunidade con menor importe medio no réxime xeral, por detrás de Estremadura. No caso do réxime especial de traballadores agrarios, o importe medio galego tan só é superior ao rexistrado en Baleares, Ceuta e Melilla.

Á hora de analizar a evolución respecto do ano anterior do número de pensións e do importe medio das mesmas, salienta que o incremento do número de pensións contributivas en Galicia ven motivado fundamentalmente polo incremento das correspondentes ao réxime xeral, que compensa as caídas rexistradas no caso dos traballadores autónomos, no réxime especial agrario, no da minería do carbón e no seguro obrigatorio de vellez e invalidez (SOVI).

No concernente aos importes medios, e ao igual que en 2007, estes medran nos diferentes réximes, con incrementos similares aos rexistrados no conxunto do Estado. Destaca o réxime especial de traballadores do mar, cunha medra do 4,4% do importe medio, fronte ao descenso do 6,4% do importe medio estatal.

• Pensións non contributivas

O número total de beneficiarios das pensións non contributivas volveu a descender no último ano tanto en Galicia coma no conxunto do Estado. A Comunidade Autónoma de Galicia segue a ser a terceira comunidade co maior número de beneficiarios, con 48.673 beneficiarios (o 10,6% do total de beneficiarios en España), despois de Andalucía e Cataluña, con 104.955 e 56.589 beneficiarios, respectivamente. O 37,8% do total de beneficiarios o son de pensións de invalidez, e o restante 61,9%, a pensións de xubilación. Ao igual que o acontecido no ano anterior, o **cadro 4.2.8.** amosa o descenso tanto das pensións de invalidez (representa o 9,3% do total estatal) coma das pensións de xubilación (o 11,6% destas pensións no conxunto do Estado).

Ao longo do ano 2009 continúa a redución do número de beneficiarios de prestacións sociais e económicas da Lei de Integración Social dos Minusválidos (Lismi) e das pensións asistencias. No primeiro caso, tal e como reflicte o **cadro 4.2.9.**, volve a rexistrarse un descenso do número de beneficiarios en tódalas comunidades autónomas, que no caso galego, foi do 9,4% respecto a 2008 (201 beneficiarios menos), un punto porcentual inferior ao experimentado no conxunto do Estado.

O número de beneficiarios destas prestacións descendeu en Galicia ata os 1.931 beneficiarios (2.132 en 2008), manténdose igual a súa importancia relativa co conxunto de España do 4,9%.

En relación aos beneficiarios das pensións asistenciais, o devandito **cadro 4.2.9.** amosa que 2009 presenta unha caída do 27% respecto ao número de beneficiarios do ano anterior, pasando de 63 beneficiarios en 2008 aos 46 beneficiarios do ano 2009. O peso relativo destes beneficiarios no conxunto estatal diminúe levemente do 0,3% no ano 2008 ata o 0,2% no 2009.

• Prestacións por desemprego

O número total de beneficiarios de prestacións de desemprego, aumentou en 2009 en Galicia a un ritmo lixeiramente inferior ao rexistrado no conxunto do Estado. Os perceptores desta prestación aumentaron un 30,3% respecto ao ano precedente (30,9% en España), acadando as 151.828 persoas. Un 54,9% dos beneficiarios cobrou as prestacións de nivel contributivo, correspondendo un 40,6%, a beneficiarios de

Pensións non contributivas nas CC.AA. 2008-09 (1)

	Total			Invalidez			Xubilación		
	2008	2009	09/08 (%)	2008	2009	09/08 (%)	2008	2009	09/08 (%)
Andalucía	106.064	104.955	-1,0	45.882	45.390	-1,1	60.182	59.565	-1,0
Aragón	8.679	8.338	-3,9	2.949	2.916	-1,1	5.730	5.423	-5,4
Asturias	10.526	10.056	-4,5	5.075	4.853	-4,4	5.451	5.204	-4,5
Baleares	7.749	7.655	-1,2	3.554	3.462	-2,6	4.196	4.193	-0,1
Canarias	42.274	42.341	0,2	19.484	19.393	-0,5	22.790	22.948	0,7
Cantabria	6.164	6.143	-0,3	3.053	3.055	0,1	3.111	3.087	-0,8
Castela-A Mancha	21.709	21.337	-1,7	8.951	9.138	2,1	12.759	12.199	-4,4
Castela e León	24.772	23.801	-3,9	10.411	10.110	-2,9	14.361	13.691	-4,7
Cataluña	57.685	56.589	-1,9	25.032	24.666	-1,5	32.653	31.923	-2,2
C. Valenciana	46.376	46.548	0,4	19.720	19.856	0,7	26.656	26.692	0,1
Estremadura	15.977	15.674	-1,9	6.124	6.052	-1,2	9.853	9.622	-2,3
Galicia	50.199	48.673	-3,0	19.147	18.398	-3,9	31.052	30.276	-2,5
Madrid	33.406	33.038	-1,1	13.533	13.305	-1,7	19.873	19.734	-0,7
Murcia	14.415	14.192	-1,5	7.423	7.365	-0,8	6.992	6.827	-2,4
Navarra	2.876	2.807	-2,4	801	830	3,6	2.075	1.977	-4,7
País Vasco	9.658	9.741	0,9	5.318	5.439	2,3	4.339	4.301	-0,9
A Rioxa	1.895	1.825	-3,7	789	763	-3,3	1.105	1.063	-3,8
Ceuta e Melilla	4.299	4.321	0,5	2.163	2.136	-1,2	2.135	2.184	2,3
Total	464.723	458.034	-1,4	199.409	197.127	-1,1	265.313	260.909	-1,7
G/E *(%)*	10,8	10,6		9,6	9,3		11,7	11,6	

(1) medias anuais
Fonte: *Ministerio de Trabajo e Inmigración*

4.2.8.

Prestacións sociais e económicas da LISMI e das pensións asistenciais nas CC.AA. 2008-09 (1)

	LISMI			Pensións asistenciais		
	2008	2009	09/08	2008	2009	09/08
Andalucía	7.934	6.909	-12,9	10.092	8.999	-10,8
Aragón	1.264	1.120	-11,4	61	51	-16,4
Asturias	1.400	1.241	-11,4	73	52	-28,8
Baleares	358	321	-10,3	34	26	-23,5
Canarias	444	396	-10,8	2.998	2.681	-10,6
Cantabria	861	786	-8,7	89	79	-11,2
Castela-A Mancha	3.822	3.550	-7,1	1.292	1.114	-13,8
Castela e León	5.435	4.934	-9,2	151	127	-15,9
Cataluña	2.283	1.970	-13,7	114	86	-24,6
C. Valenciana	4.219	3.680	-12,8	1.973	1.600	-18,9
Estremadura	3.705	3.382	-8,7	690	557	-19,3
Galicia	2.132	1.931	-9,4	63	46	-27,0
Madrid	3.459	3.222	-6,9	1.547	1.242	-19,7
Murcia	5.560	4.942	-11,1	367	284	-22,6
Navarra	-	-	-	69	40	-42,0
País Vasco	-	-	-	1.341	1.341	-
A Rioxa	283	259	-8,5	13	9	-30,8
Ceuta e Melilla	732	674	-7,9	109	88	-19,3
Total	43.891	39.317	-10,4	21.076	18.422	-12,6
G/E *(%)*	4,9	4,9		0,3	0,2	

(1) medias anuais
Fonte: *Ministerio de Trabajo e Inmigración*

4.2.9.

Prestacións por desemprego e paro rexistrado en Galicia e España 2008-09 (1)

		2008	
		Galicia	España
Beneficiarios			
prestación contributiva		73.936	1.508.515
subsidio		37.125	571.787
renta activa de inserción		5.438	75.749
subsidio eventuales agrarios			162.304
Total		116.499	2.318.355
Paro rexistrado		189.903	3.128.963
Benef.contrib. / paro rex.	*(%)*	38,93	65,07
Benef.subsid. / paro rex.		19,55	24,66

		2009	
		Galicia	España
Beneficiarios			
prestación contributiva		83.400	1.638.618
subsidio		61.603	1.132.813
renta activa de inserción		6.825	106.441
subsidio eventuales agrarios			156.840
Total		151.828	3.034.712
Paro rexistrado		222.839	3.923.603
Benef.contrib. / paro rex.	*(%)*	37,43	54,00
Benef.subsid. / paro rex.		27,64	37,33

(1) datos a 31 de decembro de cada ano
Fonte: *Ministerio de Trabajo e Inmigración*

4.2.10.

prestacións de nivel asistencial e o 4,5% restante, á renda activa de inserción.

O **cadro 4.2.10.** reflicte un descenso da relación entre beneficiarios das prestacións contributivas e o paro rexistrado, que pasa do 38,9% de 2008 ao 37,4% do ano 2009. De xeito contrario, prodúcese un incremento da relación entre beneficiarios de subsidios e o paro rexistrado (19,5% no ano 2008 e 27,6% en 2009).

• Renda de integración social

O número total de beneficiarios da renda de integración social de Galicia (Risga) a 31 de decembro de 2009 situouse nas 4.798 persoas, 448 beneficiarios máis que na mesma data do ano anterior, das que 2.033 persoas perciben o subsidio básico, 1.541 beneficiarios o subsidio básico máis algún complemento familiar, 351 beneficiarios perciben o subsidio básico máis algún complemento familiar e o complemento de inserción, 552 beneficiarios perciben o subsidio básico máis o complemento de inserción e un 7,4% (338 beneficiarios) non se atopan en ningunha das categorías sinaladas, xa que segundo a súa situación ben perciben soamente os complementos familiares ou os de inserción.

Tendo en conta que esta renda beneficia á unidade familiar, e que esta está formada por unha media de tres persoas, o número de beneficiarios desta renda de integración ascendeu no último ano a 14.394 galegos.

O informe sobre a aplicación e avaliación da lei galega de medidas básicas para a inserción social indica que o perfil xeral dos preceptores da Risga en 2009, é o de "unha muller de entre 25 e 44 anos, solteira ou separada, con cargas familiares, que vive en zona urbana, nun piso de aluguer ou cedido en precario. O nivel de estudos é de primarios incompletos e atópase parada, aínda que non en busca do seu primeiro emprego", sendo este perfil igual ao existente no ano anterior.

Ao igual que en anos anteriores, cómpre salientar o predominio do sexo feminino (63,9% dos beneficiarios), da residencia en núcleos de máis de 50.000 habitantes (o 50,7%), e das persoas beneficiarias con idades comprendidas entre 35 e 44 anos (31,7%). En xeral, o nivel de estudios destes preceptores é moi baixo, xa que un 51,3% dos mesmos só teñen os estudios primarios incompletos, un 37,1% estudios primarios e un 3,2% carecen de estudios. No relativo á súa problemática básica, o protagonista é o desemprego: un 87,8% as persoas beneficiarias da Risga son persoas paradas que traballaron algunha vez.

O **cadro 4.2.11.** reflicte que o importe total pagado no caso da Risga ascendeu a 1.814,5 miles de euros, polo que dado o número de beneficiarios, o importe medio por beneficiarios ascendeu a 378,2 euros (372,7 euros no ano anterior).

Das 4.070 solicitudes a resolver no último ano (534 pendentes do ano anterior), foron resoltas 3.289 solicitudes (2.106 estimadas e 1.183 denegadas), incrementándose a porcentaxe de resolución de solicitudes no 80,8%, esta porcentaxe aumentou en 4 puntos porcentuais en relación co ano 2008 (**cadro 4.2.12.**). Dos distintos proxectos dirixidos a persoas beneficiarias da Risga, máis da metade (49,3%) foron de tipo mixto, é dicir, que conlevan accións tanto dos proxectos sociofamiliares como dos prelaborais. Un 27,3% inciden en proxectos prelaborais, ou deseñados coa finalidade de favorecer as condicións de acceso ao emprego, e un 16,24% en proxectos sociofamiliares, sendo esta porcentaxe dun 7,11% no caso dos proxectos laborais.

En canto ás axudas de emerxencia social, concedéronse un total de 2.410 AES, o que implicou un gasto de 2.992,6 miles de euros. A contía media destas axudas ascendeu a 1.241,74 euros, oscilando o mesmo entre os 907,86 euros de A Coruña e os 2.302,13 euros de Ourense.

No último ano houbo un total de 4.721 solicitudes de AES a resolver (507 pendentes do ano anterior), das que foron resoltas 3.742 solicitudes (2.410 estimadas e 1.332 denegadas). A diferencia do que sucede no caso da Risga, a porcentaxe de resolución destas axudas diminuíu no último ano en 3,1 puntos porcentuais, acadando en 2009 o 79,3%.

Das 2.410 axudas concedidas ao longo do ano 2009, o 53,0% dirixíronse a cubrir gastos de necesidades primarias, o 22,6% a cubrir gastos do uso da vivenda habitual, o 18,3% das axudas foron destinadas para o equipamento básico da vivenda, e o 5,9% para o mantemento da habitabilidade ou accesibilidade.

Risga e Axudas de Emerxencia Social 2009: beneficiarios e pagos (1)

	Beneficiarios		Importes totais das nóminas		Importes medios	
	Risga	AES	Risga	AES	Risga	AES
				(en €)		
A Coruña	1.655	566	640.059,1	513.850,1	386,74	907,86
Lugo	492	391	179.626,0	546.255,6	365,09	1.397,07
Ourense	731	288	272.738,8	663.013,5	373,10	2.302,13
Pontevedra	1.920	1.165	722.064,9	1.269.463,1	376,08	1.089,67
Total	4.798	2.410	1.814.488,8	2.992.582,3	378,18	1.241,74

(1) os datos dos importes corresponden ó mes de decembro

Fonte: *Dirección Xeral de Acción Social*

4.2.11.

Risga e Axudas de Emerxencia Social 2008-09: solicitudes

	2008			2009		
	Total	Risga	AES	Total	Risga	AES
Solicitudes a resolver	6.682	2.985	3.697	8.791	4.070	4.721
presentadas no ano	5.969	2.668	3.301	7.750	3.536	4.214
pendentes do ano anterior	713	317	396	1.041	534	507
Solicitudes resoltas	5.340	2.293	3.047	7.031	3.289	3.742
estimadas	3.884	1.712	2.172	4.516	2.106	2.410
desestimadas e/ou arquivadas	1.456	581	875	2.515	1.183	1.332
Solicitudes present. / resoltas *(%)*	79,9	76,8	82,4	80,0	80,8	79,3

Fonte: *Dirección Xeral de Acción Social*

4.2.13.

Risga e Axudas de Emerxencia Social 2008-09: solicitudes rexistradas nas delegacións provinciais

	Risga		AES		Total	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
A Coruña	1.146	1.450	913	971	2.059	2.421
Lugo	279	368	426	552	705	920
Ourense	325	392	482	586	807	978
Pontevedra	918	1.326	1.480	2.105	2.398	3.431
Total	2.668	3.536	3.301	4.214	5.969	7.750

Fonte: *Dirección Xeral de Acción Social*

4.2.13.

Respecto ao perfil dos beneficiarios destas axudas de emerxencia social, cómpre salientar que un 55,6% reside en núcleos de máis de 50.000 habitantes, o predominio do sexo feminino (o 65,5% son mulleres) e das persoas con idades comprendidas entre 25 e 45 anos (51,0% dos perceptores). No relativo á súa situación laboral, un 61,2% corresponde a parados que nalgún momento da súa vida traballaron e un 28,3% a inactivos, e no que á vivenda se refire, o tipo de vivenda característico é o piso (o 69,0%) seguido da vivenda unifamiliar (19,2%). Un 55,1% dos beneficiarios residen en vivenda alugada e un 18,2% reside en vivenda propia, dos que a maior parte teñen aboada a referida vivenda. O 53,5% dos beneficiarios das axudas ten os estudios primarios incompletos e o 35,7% estudios primarios rematados. ■

4.3. prestacións sanitarias e sociais

A estrutura poboacional é un elemento condicionante da evolución e situación actual das prestacións sanitarias e sociais. Dunha banda, cómpre salientar que 21,9% da poboación galega a un de xaneiro de 2009 tiña 65 ou máis anos, cando no conxunto do Estado esta porcentaxe sitúase no 16,6%. Tendo en conta este maior peso relativo, os datos do **cadro 4.3.1.** reflicten uns índices de envellecemento e sobreenvellecemento superiores aos da media española. O maior índice de dependencia xeral en Galicia ven motivado polo maior índice de dependencia senil (33,2% fronte aos 24,6% en España), xa que o índice de dependencia xuvenil sitúase case cinco puntos por baixo (24,0% en Galicia e 28,9% en España).

Os presupostos da Xunta do ano 2009 correspondentes á produción de bens públicos de carácter social reflicten que se destinaron a este fin un total de 6.387,8 millóns de euros, un 3,3% máis que no ano anterior. As partidas máis importante foron as de sanidade, que tras unha medra do 3,1% acadou os 3.546,7 millóns de euros, e a correspondente a educación, con 2.404,5 millóns de euros, un 4,3% máis que en 2008.

Prestacións sanitarias

A primeira parte do capítulo comeza coa presentación dos dous principais indicadores de saúde, morbilidade e siniestralidade, para pasar a continuación ao estudio das prestacións sanitarias do Sergas e ao das prestacións farmacéuticas.

• Indicadores de saúde

O importe presupostado en 2009 para o programa de protección e promoción da saúde permanece practicamente constante en relación ao presupostado no ano anterior, dedicándose un total de 36.139 miles de

Indicadores demográficos básicos de Galicia e España 2008-09 (1)

		2008		2009	
		Galicia	España	Galicia	España
Poboación					
total	[1]	2.784.169	46.157.822	2.796.089	46.745.807
menor de 16 anos	[2]	338.550	7.113.961	341.673	7.265.948
menor de 20 anos	[3]	440.924	9.010.393	441.972	9.157.061
entre 16 e 64 anos	[4]	1.842.757	31.410.936	1.842.595	31.696.955
maior de 65 anos	[5]	602.862	7.632.925	611.821	7.782.904
85 e máis anos	[6]	83.479	938.040	87.229	988.929
Índices		*(%)*			
vellez	[5] / [1]	21,7	16,5	21,9	16,6
envellecemento	[5] / [3]	136,7	84,7	138,4	85,0
sobreenvellecemento	[6] / [5]	13,8	12,3	14,3	12,7
dependencia xeral	([2]+[5]) / [4]	51,1	46,9	51,7	47,5
dependencia xuvenil	[3] / [4]	23,9	28,7	24,0	28,9
dependencia senil	[5] / [4]	32,7	24,3	33,2	24,6
de recambio	[2] / [5]	56,2	93,2	55,8	93,4

(1) datos a 1 de xaneiro de cada ano

Fonte: *INE*

4.3.1.

Produción de bens públicos de carácter social 2008-09

	2008	2009	09/08
	(en miles de €)		*(%)*
Sanidade	3.439.957	3.546.629	3,1
Educación	2.304.468	2.404.450	4,3
Cultura	146.854	141.065	- 3,9
Deportes	41.944	41.256	- 1,6
Vivenda	114.758	112.080	- 2,3
Outros servizos comunitarios e sociais	135.786	142.282	-
Total	6.183.767	6.387.762	3,3

Fonte: *Xunta de Galicia*

4.3.2.

Proxecto de investimentos do Programa de Protección e Promoción da Saúde 2008-09

	2008	2009	09/08
	(en miles de €)		*(%)*
Loita contra as drogodependencias	4.720,4	4.973,5	5,4
Promoción de estilos de vida saudables	2.568,5	780,0	-69,6
Seguridade alimentaria	770,8	605,4	-21,5
Sanidade ambiental	868,7	500,0	-42,4
Epidemioloxía	767,3	678,1	-11,6
Coordinación e calidade da saúde pública	472,5	800,0	69,3
Actuacións laboratorios saúde pública	615,8	628,8	2,1
Planificación, estratexia e avaliación saúde pública	327,0	125,0	-61,8
Prevención e control de enfermidades transmisibles	2.653,2	2.467,0	-7,0
Programa galego de vacinacións	12.522,1	15.453,5	23,4
Inspección, calidade e laboratorio saúde pública	2.793,6	2.983,9	6,8
Programas sanitarios	1.738,6	1.010,5	-41,9
Equipamento informático saúde pública	1.783,4	1.783,4	0,0
Programas poboacionais de cribado	3.541,4	3.350,0	-5,4
Total	36.143,3	36.139,0	0,0

Fonte: *Xunta de Galicia*

4.3.3.

Enfermidades de declaración obrigatoria 2008-09

	2008		2009	
	número de casos	taxa/ 100.000 habs.	número de casos	taxa/ 100.000 habs.
Enfermidades de transmisión respiratoria				
Gripe	81.789	2.938,8	85.755	3.067,0
Varicela	7.139	256,5	8.456	302,4
Lexionelose	55	2,0	67	2,4
Enf. meningocócica	67	2,4	65	2,3
Enf. invasiva por Hib.	4	0,1	2	0,1
Outras				
Meninxites víricas	177	6,4	139	5,0
F. Botanosa	5	0,2	-	-
Enfermidades de transmisión alimentos				
Toxinfeccións alimentarias	288	10,3	190	6,8
Disentería bacilar	138	5,0	4	0,1
F. tifoidea e paratifoidea	2	0,1	2	0,1
Enfermidades prevenibles inmunización				
Parotidite	160	5,7	96	3,4
Rubéola	1	0,0	-	-
Tétano	2	0,1	-	-
Tose ferina	10	0,4	5	0,2
Hepatite A	40	1,4	75	2,7
Hepatite B	61	2,2	44	1,6
Outras hepatites víricas	59	2,1	35	1,3
Enfermidades transmisión sexual				
Infección gonocócica	88	3,2	73	2,6
Sífilis	116	4,2	82	2,9
Antropozoonoses				
Brucelose	2	0,1	2	0,1
Vixiadas pola OMS				
Paludismo	9	0,3	6	0,2

(1) datos do Padrón de habitantes, a 1 de xaneiro de cada ano

Fonte: *Dirección Xeral de Saúde Pública*

4.3.4.

euros. O 42,8% diríxese ao Programa galego de vacinacións (15.453,5 miles de euros), seguíndolle en importancia, no que ao importe se refire, o de "Loita contra as drogodependencias", que tras unha medra do 5,4%, acolle o 13,8% do presupostado (4.973,5 miles de euros). Un aspecto importante a destacar é o descenso en case un 70% do importe destinado á promoción de estilos de vida saudables, que en 2008 crecera un 90%.

– Morbilidade

Os resultados obtidos a través do sistema de enfermidades de declaración obrigatoria (EDO) indican que tras o descenso rexistrado en 2008, no último ano aumentou o número de casos de gripe. Estes incrementáronse en case catro mil casos, acadando os 85.755 (3.067,0 casos por cada 100.000 habitantes).

Asemade, dos datos do **cadro 4.3.4.** se desprende que xunto á gripe, tan só a varicela, e en menor medida a hepatite A e a lexionelose, presentan unha medra do número de casos. Entre estas enfermidades salienta a varicela, que segue a ser a segunda máis importante en canto ao número de casos se refire, con 8.456 (1.317 casos menos que en 2008) e un índice de incidencia de 302,4 casos por cada cen mil habitantes.

GRD** (1) **máis frecuentes nos hospitais do Sergas 2009

		2009	
		Episodios	Estadía media
373	Parto sen complicacions	9.839	2,88
541	Neumonia simple e out trast.respiratorios exc. Bronquite e asma con cc maior	8.664	11,44
372	Parto con complicacions	4.538	3,34
127	Insuficiencia cardiaca e choque	4.233	9,31
87	Edema pulmonar e insuficiencia respiratoria	3.911	9,40
886	Outros diagnosticos anteparto sen procedemento cirurxico	3.353	2,74
14	Ictus con infarto	2.941	12,56
544	Icc e arritmia cardiaca con cc maior	2.923	11,67
371	Cesarea, sen complicacions	2.896	5,97
359	Proc. Sobre utero e anexos por ca.in situ e proceso non maligno sen cc	2.327	4,76
818	Substitucion de cadeira agas por complicacions	2.273	11,75
88	Enfermidade pulmonar obstrutiva cronica	2.108	8,80
381	Aborto con dilatacion e legrado, aspiracion ou histerotomia	2.092	2,13
430	Psicose	2.071	22,53
101	Outros diagnosticos de aparello respiratorio con cc	2.025	9,10
410	Quimioterapia	1.923	4,13
102	Outros diagnosticos de aparello respiratorio sen cc	1.887	6,71
167	Apendicectomia sen diagnostico principal complicado sen cc	1.829	3,84
162	Procedementos sobre hernia inguinal e femoral idade>17 sen cc	1.755	2,46
494	Colecistectomia laparoscopica sen explorac. Conduto biliar sen cc	1.705	4,70
89	Neumonia simple e pleurite idade>17 con cc	1.690	10,17
208	Trastornos do trato biliar sen cc	1.573	7,65
209	Subst. Articulac. Maior agas cadeira e reimplante memb.inf., exc. Por cc	1.516	11,27
219	Proc. Extr.inferior e umero exc. Cadeira,pe,femur idade>17 sen cc	1.461	8,99
82	Neoplasias respiratorias	1.391	11,13
Subtotal		72.924	7,64
	Total episodios	240.816	

(1) metodoloxía que inclúe a agrupación das altas en función da súa complexidade (GRD) e que constitúe o sistema de medición da actividade asistencial dos centros na área de hospitalización de agudos

(2) inclúe a actividade de Povisa con financiamento do Sergas

Fonte: *Sergas*

4.3.5.

Por contra, entre as enfermidades de declaración obrigatoria que experimentaron un descenso do número de casos hai que salientar as rexistradas polas enfermidades de transmisión de alimentos, onde se rexistraron 134 casos menos de disentería bacilar e 98 toxinfeccións alimentarias menos.

Os datos do Centro Nacional de Epidemología reflicten que no primeiro semestre de 2009 notificáronse un total de sete novos casos de sida, o 2,8% dos rexistrados no conxunto do Estado. En relación ao ano anterior, os datos rexistrados nos seis primerios meses de 2009 representan o 11,3% dos novos casos notificados en todo o ano 2008.

No que atinxe á morbilidade hospitalaria, a agrupación das altas hospitalarias en función da súa complexidade (GRD) constitúe o sistema de medición da actividade asistencial dos centros na área de hospitalización de agudos. Os partos sen complicacións e a neumonia simple e outros trastornos respiratorios agás , bronquite e asma con cc. maior seguen sendo os que presentan o maior número de episodios, con 9.839 e 8.664 episodios, respectivamente. As súas estadías medias foron de 2,88 e 11,44 días respectivamente (**cadro 4.3.5.**).

– Sinistralidade

No concernente á sinistralidade, cómpre diferenciar entre aquela motivada por accidentes de tráfico e os accidentes laborais. No primeiro caso, o **cadro 4.3.6.** amosa unha nova redución do número de vítimas

Vítimas mortais en estradas nas CC.AA. 2008-09

	2008	2009	09/08 (%)
Andalucía	378	330	-14,5
Aragón	113	89	-27,0
Asturias	45	43	-4,7
Baleares	57	38	-50,0
Canarias	58	51	-13,7
Cantabria	19	23	17,4
Castela-A Mancha	188	155	-21,3
Castela e León	234	197	-18,8
Cataluña	287	269	-6,7
C. Valenciana	221	166	-33,1
Estremadura	85	67	-26,9
Galicia	193	185	-4,3
Madrid	107	105	-1,9
Murcia	65	66	1,5
Navarra	35	32	-9,4
País Vasco	69	51	-35,3
A Rioxa	26	30	13,3
Total	2.180	1.897	-14,9

Fonte: *Dirección General de Tráfico*

4.3.6.

mortais tanto en Galicia coma no conxunto do Estado. No último ano rexistráronse en Galicia un total de 185 persoas falecidas (o 9,8% do total de persoas falecidas en España), o que a sitúa como a cuarta Comunidade Autónoma con maior número de vítimas tras Andalucía, Cataluña, Castela e León.

En relación aos accidentes laborais, o **cadro 2.2.7.** *[Accidentes de traballo con baixa en xornada de traballo 2008-09: distribución segundo a gravidade e sector económico]* reflicte que o número de accidentes laborais con baixa en Galicia decreceu no último ano ata situarse nos 39.650 accidentes (un 21,3 % menos que en 2008).

O 40,2% destes accidentes producíronse nas actividades do sector servizos (15.954 accidentes) e nas ramas industriais (12.314 accidentes); un 21,6% dos sinistros rexistráronse no sector da construción (8.599), e o 7% restante (2.783 accidentes), no sector primario. A meirande parte dos accidentes laborais con baixa rexistrados en 2009 corresponderon a accidentes leves (39.028 accidentes), mentres que tan só un 1,6% (622 accidentes) foron graves ou mortais.

No último ano, o índice de incidencia situouse en Galicia nos 47 accidentes por cada mil traballadores afiliados a réximes da Seguridade Social coa continxencia de accidentes de traballo especificamente cuberta (case seis accidentes máis que a media en España), converténdose na cuarta C.A. co índice máis elevado tras Baleares, Asturias e Castela-A Mancha. No caso dos accidentes mortais, Galicia presenta o índice de incidencia máis elevado de España, con 8,6 accidentes por cada cen mil afiliados a réximes da Seguridade Social coa continxencia de accidentes de

Camas funcionantes nos hospitais do Sergas 2008-09

Hospitais	2008	2009
C.H. Arq. Marcide-Novoa Santos	413	415
C.H. Ourense	829	808
C.H. Pontevedra	620	620
C.H. Universitario A Coruña	1.445	1.444
C.H. Universitario de Santiago	1.125	1.091
C.H. Universitario de Vigo	1.208	1.139
C.H. Xeral-Calde	740	733
F.H. da Barbanza	80	81
F.H. de Verín	79	79
F.H. Salnés	87	85
F.H. Virxe da Xunqueira	74	75
H.C. da Costa	140	138
H.C. de Monforte	137	132
H.C. de Valdeorras	102	102
Total	7.079	6.942

Fonte: *Sergas*

4.3.7.

traballo especificamente cuberta (5,2 no conxunto do Estado).

• Prestacións do Servizo Galego de Saúde (Sergas)

Analizados os aspectos orzamentarios e os programas de gastos do Sergas, neste apartado farase referencia aos datos do número de camas instaladas e funcionantes nos distintos hospitais do Sergas, así como á actividade cirúrxica.

No último ano volveu a descender o número de camas funcionantes nos hospitais do Sergas. O **cadro 4.3.7.** reflicte que en 2009 había un total de 6.942 camas funcionantes, cifra lixeiramente por baixo da rexistrada en 2008, que ascendía a 7.079 camas.

Os hospitais do Sergas rexistraron en 2009, a diferenza do acontecido no ano anterior, unha diminución do número de intervencións realizadas. No último ano fixéronse un total de 168.658 intervencións (6.844 menos que no ano anterior), das que o 79,2% (133.544 intervencións) son programadas e as restantes 35.114 son intervencións urxentes.

Todas as provincias galegas rexistraron unha diminución do número de intervencións realizadas excepto Ourense, que aumentou. A Coruña é a que presenta o maior número de intervencións, con 73.403, o 43,5% do total de Galicia, seguida de Pontevedra, con 52.023 intervencións (un 30,8%).

Segundo os datos publicados polo Sergas, o ano 2009 presenta un incremento tanto do número de pacientes na lista de espera estrutural cirúrxica como da súa demora media. A 31 de decembro de 2009 o número de pacientes en lista de espera situábase nas 35.318 persoas, sendo a súa demora media de 79,6 días (70 días na mesma data do ano anterior). No último ano, un total de 23.281 persoas tiveron unha demora media inferior a tres meses, mentres que entre tres e seis

Actividade cirúrxica nos hospitais do Sergas 2008-09

	2008			2009		
	Intervencións programadas	Intervencións non programadas	Total	Intervencións programadas	Intervencións non programadas	Total
A Coruña	64.202	13.575	77.777	60.862	12.541	73.403
Lugo	18.390	5.646	24.036	17.088	6.053	23.141
Ourense	14.608	4.735	19.343	15.209	4.882	20.091
Pontevedra	42.060	12.286	54.346	40.385	11.638	52.023
Total	139.260	36.242	175.502	133.544	35.114	168.658

Fonte: *Sergas*

4.3.8.

Doazóns e transplantes de órganos e tecidos 2008-09

	2008	2009	09/08 (%)
Doantes de órganos	81	85	4,9
Transplantes de órganos	267	272	1,9
renal	120	127	5,8
hepático	78	78	0,0
cardíaco	24	21	-12,5
pulmonar	40	40	0,0
de páncreas	5	6	20,0
Transplantes de tecidos	969	921	-5,0
proxenitores hematopoéticos	118	144	22,0
córneas	143	116	-18,9
óseo e osteotendinoso	608	561	-7,7
segmentos vasculares	17	9	-47,1
válvulas cardíacas	16	-	-100,0
cultivo condrocitos	3	-	0,0
membrana amniótica	64	91	42,2

Fonte: *Sergas*

4.3.9.

meses esperan un total de 9.448 persoas, sendo a demora media superior a seis meses para 2.511 pacientes.

Xunto a esta lista de espera estrutural hai que considerar que un total de 214.672 pacientes atópanse en cola de programación de consultas médicas iniciais, sendo a súa demora media de 68,9 días (65 días en 2009).

• Transplantes e doazóns

O número de transplantes de órganos en Galicia incrementouse un 1,9% ao longo do ano 2009, acadando os 272 transplantes (5 máis que no ano precedente). Entre estes, cómpre salientar o predominio dos transplantes de ril (127) e fígado (78), realizándose 40 de pulmón, 21 de corazón e 6 de páncreas.

Tralo aumento experimentado en 2008, o número de transplantes de tecidos diminuíu de novo no último ano, pasando de 969 no 2008 a 921 no 2009 , un 5% menos que no ano anterior. Ao igual que en anos anteriores, predominan os transplantes de oso, con 561 (7,7% menos que en 2008), e os transplantes de córneas, con 116 un 18,9% menos que no ano anterior. (**cadro 4.3.9.**).

Prestación farmacéutica a través de receita en 2009

	Gasto farmacéutico		Receitas facturadas		Gasto medio por receita facturada	
	2009	09/08		09/08		
	(en millóns de €)	*(%)*		*(%)*	*(€)*	*(%)*
Andalucía	2.061,0	5,4	173.563.750	6,3	11,87	-0,9
Aragón	409,7	4,7	28.448.972	4,6	14,40	0,1
Asturias	352,8	4,2	24.514.804	3,1	14,39	1,1
Baleares	222,9	5,4	15.538.912	1,6	14,34	3,8
Cantabria	160,3	4,2	11.623.622	3,8	13,79	0,4
Castela-A Mancha	614,3	5,2	44.376.775	5,5	13,84	-0,3
Castela e León	741,3	5,2	51.246.512	3,7	14,47	1,5
Cataluña	1.884,5	2,4	147.582.927	3,0	12,77	-0,8
Canarias	569,9	7,2	40.819.665	6,7	13,96	0,5
C. Valenciana	1.604,9	3,1	111.787.286	4,5	14,36	-1,4
Estremadura	358,6	8,9	25.608.038	8,1	14,00	0,7
Galicia	925,2	6,4	63.380.024	5,4	14,60	0,9
Madrid	1.318,5	5,2	103.897.638	6,0	12,69	-0,8
Murcia	412,3	-0,9	29.742.500	5,3	13,86	-5,9
Navarra	166,7	4,1	11.803.180	4,1	14,13	0,0
País Vasco	586,7	4,2	41.818.572	3,6	14,03	0,6
A Rioxa	89,7	6,5	6.129.407	5,2	14,63	1,2
Ceuta	14,9	3,9	1.145.372	3,8	13,02	0,1
Melilla	12,0	3,9	985.614	5,4	12,22	-1,4
Total	12.506,2	4,5	934.013.570	4,9	13,39	-0,5

Fonte: *Ministerio de Sanidad y Política Social*

4.3.10.

En canto ás doazóns, no ano 2009 o número de doazóns foi de 85, o 4,9% máis que no ano anterior.

• Prestacións farmacéuticas

O gasto farmacéutico público rexistrou en 2009 un incremento do 6,4% en Galicia, case dous puntos máis que no conxunto do Estado. A factura de receitas prescritas ascendeu ata os 925,2 millóns de euros, o que significa o 7,4% do total estatal, e a sitúa como a cuarta comunidade autónoma co gasto máis elevado tras Andalucía, Cataluña, a C. Valenciana e Madrid.

O devandito diferencial de crecemento con respecto á media estatal ven motivado non só pola medra do gasto medio por receita senón tamén polo incremento do número de receitas prescritas. Dunha banda, o gasto medio medrou un 0,9% en Galicia en contraposicón co descenso rexistrado no conxunto do Estado, situándose o mesmo nos 14,60 euros por receita, o segundo máis elevado de España tan só superado por A Rioxa, con 14,63 euros. Doutra, o volume de receitas, tras unha medra do 5,4% respecto ao ano anterior, superou os 63 millóns o que suporía unha media de 23 receitas por habitante, tres máis que a media estatal.

Prestacións sociais

Tal como se amosa no **cadro 4.3.11.**, a 31 de decembro de 2009, tíñase presentado un total de 28.960 solicitudes recoñecidas do grado III. Galicia é a quinta Comunidade Autónoma en canto a volume de solicitu-

	Solicitudes		Ditames		Grado III		Grado II		Total beneficiarios con dereito a prestación	
	(número)	*(%)*	*(número)*	*(%) / solicitudes*	*(número)*	*(%) / ditames*	*(número)*	*(%) / ditames*	*(número)*	*(%) / ditames*
Andalucía	336.246	29,5	286.057	85,1	113.022	39,5	86.413	30,2	199.435	69,7
Aragón	39.837	3,5	34.153	85,7	16.260	47,6	9.220	27,0	25.480	74,6
Asturias	28.407	2,5	22.119	77,9	9.778	44,2	5.367	24,3	15.145	68,5
Baleares	19.416	1,7	16.694	86,0	7.275	43,6	4.944	29,6	12.219	73,2
Canarias	25.056	2,2	18.579	74,1	10.840	58,3	4.375	23,5	15.215	81,9
Cantabria	17.765	1,6	16.322	91,9	7.782	47,7	4.871	29,8	12.653	77,5
Castela e León	60.934	5,3	54.772	89,9	27.721	50,6	14.305	26,1	42.026	76,7
Castela-A Mancha	64.986	5,7	56.159	86,4	24.200	43,1	14.993	26,7	39.193	69,8
Cataluña	175.530	15,4	173.164	98,7	80.511	46,5	50.276	29,0	130.787	75,5
C. Valenciana	88.339	7,7	85.275	96,5	34.257	40,2	24.156	28,3	58.413	68,5
Estremadura	32.068	2,8	22.250	69,4	12.182	54,8	5.827	26,2	18.009	80,9
Galicia	62.329	5,5	56.819	91,2	28.960	51,0	15.802	27,8	44.762	78,8
Madrid	61.000	5,3	60.362	99,0	31.223	51,7	18.147	30,1	49.370	81,8
Murcia	20.313	1,8	20.207	99,5	13.107	64,9	7.100	35,1	20.207	100,0
Navarra	18.541	1,6	17.453	94,1	4.741	27,2	5.341	30,6	10.082	57,8
País Vasco	76.880	6,7	68.559	89,2	22.591	33,0	18.854	27,5	41.445	60,5
A Rioxa	10.872	1,0	10.169	93,5	4.891	48,1	2.667	26,2	7.558	74,3
Ceuta e Melilla	3.089	0,3	2.717	88,0	881	32,4	716	26,4	1.597	58,8
Total	1.141.608	100	1.021.830	89,5	450.222	44,1	293.374	28,7	743.596	72,8

Valoracións e ditames da situación de dependencia nas CC.AA. a 31-12-2009

Fonte: *IMSERSO*

4.3.11.

des de dependencia presentadas, acadando o 6,4% do total estatal, por detrás de Andalucía (25,1%), Cataluña (17,9%), C. Valenciana (7,6%) e Madrid (6,9%).

O total de beneficiarios con dereito a prestación é en Galicia de 44.762 persoas, o 5,6% dos ditames emitidos, acollendo o 6% dos beneficiarios totais do Estado. O 58,80% das prestacións recoñecidas están destinadas a "P.E. coidados familiares" (17.952 beneficiarios) e o 15,72%, a atención residencial (4.798 beneficiarios).

O **cadro 4.3.12.** amosa que en 2009 había un total de 858 centros prestadores de servizos sociais, dos que 58 corresponden a grandes centros residenciais cun total de 9.945 prazas, 184 Centros de día con 6.223 prazas, 67 residencias con 5.086 prazas, 96 miniresidencias con 3.786 prazas e 98 vivendas comunitarias con 1.027 prazas.

Se atendemos á distribución territorial, contando o número de prazas, están irregularmente distribuídas, con A Coruña, Pontevedra, Ourense e Lugo co 36%, 26,9%, 21% e 15,8% respectivamente. Se temos en conta a poboación, Ourense, Lugo, A Coruña e Pontevedra con 20, 14, 10 e 9 prazas respectivamente por cada 1.000 habitantes.

• **Garderías**

O número total de centros con permiso de inicio en 2009 ascendeu a 441, acadando as prazas potenciais

Centros prestadores de servizos sociais 2009 (1)

	Total		A Coruña		Lugo		Ourense		Pontevedra		Outra	
	número	prazas	número	prazas	número	prazas	número	prazas	número	prazas	número	prazas
Gran centro residencial	58	9.945	19	3.347	11	1.879	11	1.859	17	2.860		
Centro de día	184	6.223	71	2.707	28	945	22	569	63	2.002		
Residencia	67	5.086	18	1.674	15	1.037	14	949	20	1.426		
Miniresidencia	96	3.786	28	1.087	10	346	40	1.642	18	711		
Vivenda comunitaria	98	1.027	24	258	18	183	32	332	24	254		
Puntos de atención á infancia	37	713	6	116	14	275	14	262	3	60		
Residencia de discapacitados gravemente afectados	15	655	8	378	2	35	3	185	2	57		
Comedor social	9	642	6	482			2	40	1	120		
Ludoteca	21	636	8	263			2	60	11	313		
Residencia de discapacitados adultos	16	551	4	95	2	59	8	273	2	124		
Centro con fogares	14	532	7	231	1	32	3	120	3	149		
Centro de acollida básica	14	446	10	268	1	9	1	8	2	161		
Fogar residencial	20	422	7	146	1	24	9	197	3	55		
Apartamento tutelado	11	308	1	34	7	188	3	86				
Casa de familia	31	246	6	48	3	24	4	35	18	139		
Vivenda-piso tutelado	39	228	16	105	4	27	2	9	11	80	6	7
Fogares e clubes	24	225	13	200	6		3	25	2			
Albergue	5	153	2	67					3	86		
Espazo infantil	7	147	3	62			2	70	2	15		
Casa de acollida	7	64									7	64
Centro de acollida-apoio social a procesos terapeúticos	3	64					2	40	1	24		
Centro de acollida-transición á vida autónoma	3	20					1	7	2	13		
Centro social	77	-	22		14		15		26			
Puntos de encontro familiar	2	-	2									
	-	-										
Total	858	32.119	281	11.568	137	5.063	193	6.768	234	8.649	13	71

(1) centros con permiso de inicio de actividades a 31 de decembro

Fonte: *Consellería de Traballo e Benestar*

4.3.12.

Centros de atención á infancia 2008-2009 (1)

2008	Total	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra
Centros con permiso de inicio	407	181	41	43	142
Públicos	158	71	22	14	51
Privados	249	110	19	29	91
Prazas teóricas	21.550	9.472	1.971	1.997	8.110
Públicos	9.835	4.660	1.174	867	3.134
Privados	11.715	4.812	797	1.130	4.976
Prazas / Centros	53	52	48	46	57
Públicos	62	66	53	62	61
Privados	47	44	42	39	55

2009	Total	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra
Centros con permiso de inicio	441	197	43	50	151
Públicos	182	78	24	22	58
Privados	259	119	19	28	93
Prazas teóricas	23.559	10.481	2.117	2.258	8.703
Públicos	11.122	5.077	1.314	1.186	3.545
Privados	12.437	5.404	803	1.072	5.158
Prazas / Centros	53	53	49	45	58
Públicos	61	65	55	54	61
Privados	48	45	42	38	55

(1) garderías con permiso de inicio de actividade a 31 de decembro de cada ano
Fonte: *Consellería de Traballo e Benestar*

4.3.13.

as 23.559, o que implica un total de 53,4% prazas por centro. Os datos do **cadro 4.3.13.** amosan que as 259 entidades de iniciativa privada ofertan 12.437 prazas, o 52,8% das prazas nas garderías galegas, e os 182 centros públicos ofertan 11.122 prazas.

Comparado co ano anterior, cómpre salientar o importante crecemento rexistrado nas prazas das garderías tanto públicas como privadas. En 2009 hai 34 centros con permiso de inicio máis que no ano anterior, e o número de prazas aumenta nun 9,3,%, ata acadar as 23.559.

Atendendo á ratio prazas ofertadas por centro, as entidades de iniciativa privada acollen un total de 48 prazas, en tanto que os centros de titularidade pública ofertan 61 prazas por centro. ■

4.4.

educación

Continuando coa liña marcada nos anos anteriores, os orzamentos da Xunta de Galicia presentan entre as súas prioridades unha especial atención á educación e á formación de capital humano. No exercicio 2009, o orzamento da Consellería de Educación e Ordenación Universitaria medrou un 4,3%, acadando os 2.389,3 millóns de euros, o que supón o 20,3% do presuposto da Comunidade autónoma. Os principais ámbitos de actuación en materia educativa son os da educación infantil, primaria e ESO e formación e cualificación profesional, que acollen case o 70,3% do orzamento da Consellería. Por outro lado, os programas destinados ao ensino universitario acollen o 16,1% do presuposto.

O obxectivo deste capítulo é presentar tanto os principais datos do ensino de réxime xeral como os do ensino universitario. No curso 2009-10 aumentou o número de alumnos matriculados nos centros do réxime xeral e baixou o alumnado nas tres universidades galegas.

Ensino de réxime xeral

Galicia experimenta no último curso lectivo un descenso do número de centros, mentres que o número de alumnos incrementáse. Nos centros de ensino de réxime xeral o número de alumnos matriculados foi de 349.727, un 1,1% máis que no curso anterior. O número de profesores nos centros galegos medrou no último ano un 0,4%, acadando os 37.295 profesores.

Atendendo á distribución segundo centros públicos e privados, os datos do **cadro 4.4.2.** indican que 8 de cada dez centros escolares son públicos, e con respecto do ano anterior baixou a porcentaxe de centros públicos. A estes centros públicos asisten en Galicia o 71,4% dos alumnos e imparten clase o 79,6% dos pro-

Orzamento consolidado da Consellería de Educación e Ordenación Universitaria 2009: distribución dos créditos segundo programas e capítulos

	Capítulos						Total
	I	II	III	IV	VI	VII	
				(en miles de €)			
151A Fomento da lingua galega	-	45,0	-	40,0	-	-	85,0
421A Dirección e servizos xerais de educación	25.414,3	2.986,9	3,0	164,0	162,5	-	28.730,7
422A Educación infantil, primaria e ESO	599.492,3	14.378,0	-	232.316,3	36.165,4	-	882.352,0
422C Ensinanzas universitarias	-	285,6	-	340.385,1	3.000,0	42.129,4	385.800,1
422D Educación especial	17.488,1	780,0	-	11.794,3	-	-	30.062,4
422E Ensinanzas artísticas	25.342,6	1.681,5	-	970,0	935,0	-	28.929,1
422G Ensinanzas especiais	13.916,2	882,0	-	366,5	150,0	-	15.314,7
422H Outras ensinanzas	-	310,0	-	470,0	220,0	-	1.000,0
422I Formación e perfeccionamento do profesorado	-	496,3	-	100,0	2.729,4	-	3.325,7
422M Formación e cualificación profesional	697.565,7	41.870,2	-	17.018,2	40.520,8	383,3	797.358,2
423A Servizos e axudas complementarias da ensinanza	16.639,7	149.348,9	-	2.930,5	2.955,0	14.400,0	186.274,1
423B Prevención do abandono escolar	17.804,2	54,2	-	5.081,0	1.063,7	-	24.003,1
571A Fomento da sociedade da información e do coñecemento	-	-	-	-	6.062,3	-	6.062,3
581A Elaboración e difusión estatística	-	-	-	-	13,0	-	13,0
Total	1.413.663,1	213.118,6	3,0	611.635,9	93.977,1	56.912,7	2.389.310,4

Fonte: *Xunta de Galicia*

4.4.1.

Centros docentes en funcionamento 2008-09 e 2009-10 (1): distribución segundo as ensinanzas que imparten

	Curso 2008-09			Curso 2009-10		
	Centros públicos	Centros privados	Total	Centros públicos	Centros privados	Total
Educación infantil	186	24	210	173	17	190
Educación infantil e primaria (2)	646	27	673	646	26	672
Educación primaria e ESO (3)	82	100	182	70	101	171
ESO	35	4	39	22	4	26
ESO e ensinanzas postobrigatorias	216	8	224	226	8	234
Educación primaria, ESO e ensinanzas obrigatorias (3)	42	72	114	43	49	92
Ensinanzas postobrigatorias	-	69	69	-	67	67
Adultos (4)	9	5	14	4	2	6
Educación especial	15	22	37	15	22	37
Total	1.231	331	1.562	1.199	296	1.495

(1) datos provisionais; soamente se inclúen os centros docentes en funcionamento que imparten ensinazas de réxime xeral
(2) inclúense os centros que imparten soamente educación prmeraia
(3) inclúense os centros que, ademáis das ensinanzas específicas, imparten o 2º ciclo de educación infantil
(4) incluénse os centros que imparten exclusivamente ensinanzas de adultos
Fonte: *Consellería de Educación e Ordenación Universitaria*

4.4.2.

fesores, porcentaxe que baixou unha décima con respecto ó ano anterior.

Tendo en conta a devandita evolución do alumnado e do profesorado, no último curso descende a ratio alumno/profesor, que acada os 9,4 alumnos en Galicia (9,8 alumnos no curso anterior). Esta relación é de 8,4 alumnos/profesor nos centros públicos e de 13,1 nos centros privados.

No que atinxe aos diferentes niveis educativos, continúa a medra do alumnado tanto nos centros de educación infantil, que acadan os 65.070 alumnos no curso 2009/10, como nos de educación primaria, con 128.174 alumnos. Nun caso e noutro, aproximadamente o 69% dos nenos e nenas acude aos centros públicos de ensino, subindo dous puntos porcentuais o ensino público a pesar de baixar o número destes centros e do seu profesorado. No bacharelato para adultos, ensinanzas básicas iniciais e outros, baixa lixeiramente e sube nos ciclos formativos o número de alumnos matriculados.

Xunto á escolarización, cómpre facer referencia a dous indicadores relativos ao nivel formativo acadado pola poboación: o abandono educativo prematuro e o nivel de formación da poboación nova. O 24,1% da poboación galega de 18 a 24 anos non completou en 2008 (último dato dispoñible) o nivel de educación secundaria 2ª etapa e non segue ningún tipo de educación-formación (31,9 % no sistema educativo español). Comparado co resto das CC.AA., Galicia sitúase como a quinta comunidade con menor abandono educativo, por detrás do País Vasco, Navarra, Asturias e Cantabria; e baixa un posto con respecto ao ano anterior.

Ao igual que no conxunto do Estado, o abandono

4.4.3.

Alumnado matriculado 2009-10 (1): distribución segundo ensino e titularidade do centro

	Curso 2008-09				Curso 2009-10			
	Centros Públicos	Centros Privados		Total	Centros Públicos	Centros Privados		Total
		Ensinanzas concertadas	Ensinanzas non concertadas			Ensinanzas concertadas	Ensinanzas non concertadas	
Réxime xeral	246.261	85.653	14.167	346.081	249.665	85.920	14.142	349.727
Bacharelato	26.516		5.733	32.249	26.532		5.659	32.191
Ciclos formativos	23.536	3.555	1.905	28.996	25.518	3.971	1.919	31.408
Educación infantil	43.914	18.816	1.617	64.347	44.657	18.799	1.614	65.070
Educación primaria	86.703	37.203	2.529	126.435	88.303	37.280	2.591	128.174
ESO	63.706	25.790	2.328	91.824	62.495	25.595	2.307	90.397
Programas de cualifiación profesional inicial	1.886	289	55	2.230	2.160	275	52	2.487
Réxime de adultos	16.593	-	225	16.818				16.661
Bacharelato	6.010		9	6.019				5.817
Ciclos formativos	3.573			3.573				3.765
Ensinanzas básicas iniciais	1.018		21	1.039				1.294
Outras ensinanzas de adultos								
ESO	5.992		195	6.187				5.785
Total	262.854	85.653	14.392	362.899				366.388

(1) os datos provisionais do curso 2008-09 son provisionais; os do curso 2009-2010 son estimacións

Fonte: *Consellería de Educación e Ordenación Universitaria*

Profesorado nos centros de réxime xeral 2008-09 e 2009-10(1): distribución segundo ensino impartido e titularidade do centro

	Curso 2008-09			Curso 2009-10		
	Centros Públicos	Centros Privados	Total	Centros Públicos	Centros Privados	Total
E. infantil / E. Primaria (2)	12.970	3.704	16.674	13.314	3.739	17.053
E. Secundaria / FP (3)	16.581	3.319	19.900	16.265	3.322	19.587
Ambos grupos de niveis (4)	55	534	589	105	550	655
Total	29.606	7.557	37.163	29.684	7.611	37.295

(1) datos provisionais
(2) profesorado que atende exclusivamente a esta etapa e non atende alumnado de ESO, Bacharelato ou FP
(3) profesorado que imparte ensinanzas de ESO, Bacharelato ou FP exclusivamente
(4) profesorado que atende a alumnado tanto de Ed.Infantil ou Primaria como de ESO, Bacharelato ou FP

Fonte: *Consellería de Educación e Ordenación Universitaria*

4.4.4.

Alumnos por unidade / grupo 2008-09 e 2009-10 (1): distribución segundo ensino

	Curso 2008-09			Curso 2009-10		
	Alumnos	Unidades	alumnos / ud.	Alumnos	Unidades	alumnos / ud.
Réxime xeral	346.020	18.179	19,0	346.344	18.231	19,0
Bacharelato	32.258	1.498	21,5	32.181	1.739	18,5
Ciclos formativos / Módulos profesionais	28.985	1.515	19,1	28.830	1.457	19,8
Educación infantil / Educación primaria (2)	190.775	10.459	18,2	193.527	10.472	18,5
ESO	91.825	4.475	20,5	89.273	4.302	20,8
Programas de cualificación profesional inicial	2.177	232	9,4	2.533	261	9,7
Réxime adultos	16.818	703	23,9	14.851	497	29,9
Bacharelato	6.019	168	35,8	6.460	139	46,5
Ciclos formativos	3.573	249	14,3	7.385	287	25,7
ESO	6.187	213	29,0	1.006	71	14,2
Ensinanzas básicas iniciais	1.039	73	14,2	-	-	-

(1) datos provisionais
(2) os datos de Ed.infantil e Ed. primaria agrúpanse xa que existen unidades mixtas
Fonte: *Consellería de Educación e Ordenación Universitaria*

4.4.5.

escolar prematuro é superior no caso dos homes que no das mulleres, situándose estas porcentaxes en Galicia no 32,2% e 15,8%, respectivamente. Na Comunidade Autónoma segue unha tendencia contraria a española entre os anos 2003 e 2008: onde en España baixan os homes, en Galicia soben, e no caso das mulleres ocorre o contrario.

En canto ao nivel de formación da poboación nova, entre os dous anos considerados, Galicia experimentou unha diminución da porcentaxe de persoas entre 20 e 24 anos que completou ao menos o nivel de Ensinanza Secundaria 2ª etapa. En 2008, esta porcentaxe situouse no 66,2%, que, aínda que está máis de seis puntos por riba da media estatal, é menor que o 69,2% rexistrado no ano 2003. Comparado co resto das CC.AA., os datos recollidos no **cadro 4.4.8.** amosan que Galicia sitúase coma a sexta comunidade coa maior porcentaxe, por detrás de País Vasco, Navarra, Asturias, Cantabria, Aragón e Castela e León.

Taxa bruta de escolaridade 2008-09 e 2009-10 (1): distribución segundo nivel de ensino

Curso 2008-09

	poboación (2)	alumnos matriculados (3)	alumnos matriculados / poboación	alumnos matriculados coa idade correspondente ao nivel educativo (4)	alumnos matriculados coa idade correspondente ao nivel educativo / poboación
Ed. Infantil	64.571	64.339	99,6	64.230	99,5
Ed. Primaria	122.258	126.436	103,4	122.967	100,6
ESO	85.894	91.825	106,9	80.797	94,1
Bacharelato	48.284	32.258	66,8	25.998	53,8

Curso 2009-10

	poboación (2)	alumnos matriculados (3)	alumnos matriculados / poboación	alumnos matriculados coa idade correspondente ao nivel educativo (4)	alumnos matriculados coa idade correspondente ao nivel educativo / poboación
Ed. Infantil	65.931	65.159	98,8	65.033	98,6
Ed. Primaria	125.064	128.368	102,6	124.852	99,8
ESO	83.565	89.273	106,8	78.588	94,0
Bacharelato	47.712	32.181	67,4	26.085	54,7

(1) datos provisionais

(2) datos oficiais do Padrón a 1 de xaneiro de cada ano; Educación infantil: poboación de 2, 3 e 4 anos a 1 de xaneiro de cada ano; Educación primaria: poboación de 5 a 10 anos; ESO: poboación de 11-14 anos; Bacharelato: poboación de 15 e 16 anos; pode existir tamén alumnado inmigrante non empadroado.

(3) alumnos matriculados en cada un dos niveis educativos

(4) alumnos matriculados en Educación infantil con 3, 4 e 5 anos; en Ed. primaria con 6-11 anos; en ESO con 12-15 anos; e en Bacharelato con 16-17 anos

Fonte: *Consellería de Educación e Ordenación Universitaria*

4.4.6.

Abandono educativo prematuro nas CC.AA. 2003-08 (1)

	Total		Homes		Mulleres	
	2003	2008	2003	2008	2003	2008
			(%)			
Andalucía	38,2	38,5	44,2	43,5	31,9	33,2
Aragón	24,0	25,6	32,6	31,7	15,1	19,1
Asturias	28,6	19,7	31,3	26,4	25,7	12,8
Baleares	41,4	43,2	51,6	49,2	30,7	37,0
Canarias	32,7	34,1	42,5	43,5	23,0	24,5
Cantabria	29,1	22,8	37,3	31,1	20,3	14,8
Castela e León	24,4	26,0	32,2	31,6	16,3	20,2
Castela - A Mancha	36,2	38,1	46,1	45,8	25,6	29,9
Cataluña	33,9	33,2	41,5	39,7	26,0	26,4
C. Valenciana	36,0	33,1	42,2	38,2	29,3	27,8
Estremadura	36,9	33,6	45,5	39,1	28,3	27,9
Galicia	25,0	24,1	32,0	32,2	17,8	15,8
Madrid	22,6	26,9	26,6	32,4	18,5	21,4
Murcia	42,0	41,0	46,5	49,7	37,2	32,1
Navarra	20,8	19,2	25,1	23,9	16,2	14,4
País Vasco	15,8	14,7	20,3	18,1	10,9	11,2
Rioxa	34,7	37,2	38,6	41,9	30,5	32,3
Ceuta e Melilla	40,8	42,1	44,1	44,1	37,2	40,2
Total	31,6	31,9	38,1	38,0	24,8	25,7

(1) poboación entre 18 e 24 anos que non completou o nivel de ensino secundario 2ª etapa e non segue ningún tipo de educación-formación

Fonte: *Ministerio de Educación*

4.4.7.

Nivel de formación da poboación nova nas CC.AA. 2003-08 (1)

	Total		Homes		Mulleres	
	2003	2008	2003	2008	2003	2008
			(%)			
Andalucía	54,2	53,0	48,9	47,4	59,9	58,9
Aragón	71,3	67,3	62,0	58,1	81,1	77,0
Asturias	64,6	72,8	59,8	66,7	69,5	79,1
Baleares	52,2	48,2	43,9	40,2	60,9	56,5
Canarias	59,1	55,5	50,5	43,6	67,9	67,6
Cantabria	65,3	70,4	57,1	60,6	74,0	80,6
Castela e León	67,6	67,1	59,1	60,1	76,7	74,5
Castela - A Mancha	55,5	51,7	45,4	43,4	66,5	60,6
Cataluña	60,9	59,4	52,6	51,3	69,5	67,8
C. Valenciana	58,4	59,1	50,9	52,9	66,2	65,6
Estremadura	55,7	53,6	48,8	46,7	63,0	60,9
Galicia	69,2	66,2	61,8	57,4	76,9	75,3
Madrid	72,2	65,4	68,2	58,5	76,2	72,5
Murcia	52,9	51,0	47,3	42,3	58,9	60,6
Navarra	75,0	77,3	69,6	71,2	80,6	83,7
País Vasco	78,3	80,1	73,2	75,0	83,7	85,4
Rioxa	63,2	59,3	59,3	50,8	67,3	68,5
Ceuta e Melilla	53,6	43,2	52,0	44,3	55,3	41,9
Total	62,2	60,0	55,5	52,7	69,2	67,6

(1) poboación entre 20 e 24 anos que completou polo menos o nivel de ensino secundario 2ª etapa

Fonte: *Ministerio de Educación*

4.4.8.

As mulleres presentan un nivel educativo superior ao dos homes. A porcentaxe de mulleres entre 20 e 24 anos con estudios de educación secundaria 2ª etapa rematados é do 75,3%, fronte ao 57,4% no caso dos homes. En ámbolos dous casos, esta porcentaxe é superior á rexistrada no conxunto do Estado, cun diferencial de máis de 7,7 puntos no caso das mulleres.

O aumento xeral do alumnado galego neste curso tivo o seu reflexo no incremento de nenos e nenas estranxeiros. Ao longo do último curso o número de alumnos de nacionalidade estranxeira medrou un 6,6% (884 alumnos máis). Sen embargo, esta porcentaxe é a metade do incremento do curso anterior. Atendendo á distribución segundo nivel educativo, destaca o feito de que o 4,5% dos alumnos de educación primaria e o 4,6% dos de Educación Secundaria Obrigatoria (ESO) non teñen nacionalidade española, ao contrario que no curso 2008/09, onde o incremento do 50% dos alumnos de primaria podía explicarse polo aumento dos alumnos estranxeiros. Sen embargo neste curso 2009/10, apreciase unha diminución dos totais de alumnos estranxeiros.

No que atinxe á desagregación segundo nivel de estudios, os datos recollidos no **cadro 4.4.9.** inverten a tendencia observada o ano anterior, aumentando agora nos ciclos formativos de adultos e na educación secundaria de adultos e baixando na educación infantil e primaria. No curso 2008/09 houbo 1.474 alumnos novos, sen embargo neste curso 2009/10 hai 884, o

Alumnos sen nacionalidade española 2008-09 e 2009-10(1): distribución segundo ensino

	Curso 2008-09	Curso 2009-10
Réxime xeral	12.363	12.974
Bacharelato	508	572
Ciclos formativos	380	736
Educación infantil	1.661	1.553
Educación primaria	5.877	5.812
ESO	3.833	4.171
Programas de cualificación profesional inicial	104	130
Réxime adultos	1.035	1.308
Bacharelato	167	197
Ciclos formativos	113	153
ESO	404	397
Ensinanzas básicas iniciais	351	292
Outras ensinanzas de adultos		269

(1) datos provisionais
Fonte: *Consellería de Educación e Ordenación Universitaria*

4.4.9.

que representa unha baixa do 40%.

Educación universitaria

As universidades galegas volven a presentar, ao igual que o conxunto de universidades españolas, unha redución do seu alumnado. O número de alumnos matriculados no primeiro e segundo ciclo, **cadro 4.4.10.**, descendeu en Galicia un 1,9% (1.257 alumnos), acadando os 64.305 estudantes no curso 2009/10. A Universidade de Santiago de Compostela segue sendo a de maior número de alumnos, con 25.689 persoas, o 39,9% dos universitarios galegos, seguida pola de A Coruña, 19.618 alumnos (30.5%) e a de Vigo, con 18.998 alumnos (29,5%). En termos relativos, a caída máis importante volve a producirse na universidade de Vigo, cun descenso do 5% respecto ao curso anterior, seguida de Santiago de Compostela, cun 2%, ao contrario de A Coruña, que sube un 1% respecto do ano anterior.

En relación ao curso lectivo anterior, no curso 2009/10 a porcentaxe de mulleres que estudan nas universidades galegas baixa ata o 56,9%. Cómpre salientar a elevada presenza de mulleres na Universidade de Santiago de Compostela, onde as universitarias representan máis do 63,2% dos alumnos matriculados, fronte ao 51,5% e o 50,5% de Vigo e A Coruña respectivamente, aínda que a distribución da baixa observada no total de mulleres repártese por igual (**cadro 4.4.11.**).

Case a metade dos estudantes galegos matriculados seguen estudos pertencentes ás ciencias sociais e xurídicas (46%), seguíndolle en importancia as carreiras técnicas, cun 28% dos alumnos, e as ciencias da saúde, con aproximadamente un 12% dos mesmos. ■

Alumnos matriculados no sistema universitario galego 2008-09 e 2009-10: distribución segundo rama de ensino

	Curso 2008-09			
	SUG	A Coruña	Santiago	Vigo
Artes e Humanidades	4.879	523	2.606	1.750
Ciencias	4.549	741	2.655	1.153
Ciencias Sociais e Xurídicas	31.198	8.706	12.821	9.671
Enseñaría e Arquitectura	17.662	8.335	2.835	6.492
Ciencias da Saúde	7.274	1.032	5.308	934
Total	65.562	19.337	26.225	20.000

	Curso 2009-10			
	SUG	A Coruña	Santiago	Vigo
Artes e Humanidades	4.710	514	2.557	1.639
Ciencias	4.347	698	2.564	1.085
Ciencias Sociais e Xurídicas	29.605	8.121	12.389	9.095
Enseñaría e Arquitectura	18.012	9.211	2.562	6.239
Ciencias da Saúde	7.631	1.074	5.617	940
Total	64.305	19.618	25.689	18.998

(1) datos de avance

Fonte: *Consellería de Educación e Ordenación Universitaria*

4.4.10.

Alumnos matriculados no sistema universitario galego 2008-09 e 2009-10(1): distribución segundo sexo

	curso 2008-09			
	SUG	A Coruña	Santiago	Vigo
Total alumnado	65.562	19.337	26.225	20.000
Homes	27.745	9.354	9.137	9.254
Mulleres	37.817	9.983	17.088	10.746

	curso 2009-10			
	SUG	A Coruña	Santiago	Vigo
Total alumnado	64.305	19.618	25.689	18.998
Homes	27.693	9.661	9.128	8.904
Mulleres	36.612	9.957	16.561	10.094

(1) para o curso 2009-10 os datos son de avance

Fonte: *Consellería de Educación e Ordenación Universitaria*

4.4.11.

4.5. medio ambiente

Outro dos aspectos que hai que ter en conta á hora de avaliar a calidade de vida dos cidadáns e o seu benestar social é o relativo á preservación do medio ambiente. Ao longo dos últimos anos estas cuestións foron adquirindo unha maior importancia, como o demostra o feito de que no ano 2009, no contexto da actual crise económica, organismos internacionais como Nacións Unidas, a OCDE e a Unión Europea consideran as políticas orientadas á loita contra o cambio climático, a seguridade enerxética ou a innovación ecolóxica como parte imprescindible do plan de recuperación económica.

Á hora de caracterizar a situación medioambiental dun territorio son moitos os indicadores a ter en conta, aínda que non se dispoñen de datos desagregados a nivel autonómico de todos deles. A modo de síntese, o **cadro 4.5.1.** recolle unha análise comparada dos aspectos máis significativos do "perfil ambiental" da comunidade autónoma galega e España.

Tendo en conta que nesta *Memoria* hai un capítulo centrado no estudio das distintas ramas de actividade *[3.2.- Sectores produtivos]*, neste punto analiza os aspectos relacionados co cambio climático, natureza e biodiversidade, a recollida dos residuos sólidos urbanos, a agricultura ecolóxica e o impacto da contaminación ambiental sobre a saúde.

Cambio climático

O fenómeno do cambio climático é o gran reto ambiental a escala global ao que se enfrontan actualmente os distintos gobernos. Para facer fronte a este problema, asinouse o denominado protocolo de Kioto, que establece compromisos de redución das emisións dos gases de efecto invernadoiro, principal causa do cambio climático.

O **cadro 4.5.2.** reflicte os principais resultados obtidos ao longo do cuarto ano da aplicación da Lei 1/2005,

Principais indicadores ambientais de Galicia e España

			Galicia	España
Agricultura				
Consumo de fertilizantes	*(kg./ha)*	2008	81,8	69,9
Consumo produtos fitosanitarios	*(kg./ha)*	2007	103,0	
Superficie agricultura ecolóxica	*(% sobre SAU)*	2007	1,5	5,2
Superficie regadío	*(% sobre SAU)*	2008	0,1	13,4
Hogares				
Volumen de auga distribuída	*(m3/fogar)*	2007	147,7	156,2
Turismos	*(turismos/fogar)*	2008	1,5	1,3
Produción residuos urbanos por fogar	*(toneladas)*	2007	1,5	1,9
Vidro reciclado por habitante	*(kg)*	2009	14,4	15,2
Renta dispoñible bruta por fogar	*(euros)*	2007	38.711	40.857
Renta dispoñible bruta por habitante	*(euros)*	2007	13.687	14.823
Medio urbano				
Bens Interese Cultural (BIC)	*(España = 100)*	2008	4,8	100
Presión urbana no territorio	*(hab./km2)*	2009	64,9	72,9
Natureza e biodiversidade				
Superficie perteneciente á Red Natura 2000	*(% superficie total)*	2009	11,7	27,1
Superficie terreo forestal	*(% superficie total)*	2008	59,5	35,2
Superficie terreo forestal protexido	*(% superf. forestal)*	2007	15,5	39,4
Incendios forestais	*(ha)*	2009	10.594,4	105.069,6
	(ha por sinistro)	2009	2,7	6,8
Pesca				
Capacidade da flota (arqueo)	*(toneladas brutas)*	2008	195.845	459.801
Potencia da flota	*(KW)*	2008	349.306	1.075.806
Desastres naturais e tecnolóxicos				
Accidentes con posibles danos ambientais producidos por transporte mercadorías perigosas (estradas)		(1997-2008)	28	576
Accidentes con posibles danos ambientais producidos por transporte mercadorías perigosas (ferrocarril)		(1997-2008)	-	40
Accidentes industriais nos que interven substancias químicas perigosas		(1997-2009)	3	35
Accidentes buques petroleiros cuxo verquido de hidrocarburos supere as 7 toneladas		(1997-2008)	10	72
Turismo				
Visitantes parques nacionais	*(persoas)*	2009	274.716	9.952.606
Superficie parques nacionais	*(hectáreas)*	2009	8.480	374.030
Poboación turista equivalente	*(% pob. residente)*	2007	7,6	7,2
Turismo rural	*(nº turistas)*	2009	177.042	2.708.581
	(pernoctacións)	2009	368.234	7.901.742
Turismo estranxeiro en CC.AA. con costa	*(por km de costa)*	2009	419	5.759
	(taxa crecemento)	(2004-2009)	0,4	-5,9

Fonte: *Elaboración propia a partir de Ministerio de Medio Ambiente y Medio Rural y Marino*

4.5.1.

de nove de marzo, pola que se regula o réxime de comercio de dereitos de emisión de gases de efecto invernadoiro, que supón a trasposición da Directiva 2003/87/CE. No ano 2009, o volume total de asignacións que cobren as 62 instalacións cuxas emisións foron inscritas foi de 11,18 millóns de toneladas de CO_2. Dado que as emisións ascenderon a 10,82 millóns de toneladas, o balance este último ano foi positivo, e se situou nas 36.000 toneladas de CO_2. Comparado co total estatal, Galicia acolle o 5,6% das instalacións,

Emisión de CO_2 en Galicia e España 2009

	Galicia				España			
	Instalacións	Emisións			Instalacións	Emisións		
		asignadas *(en millóns de dereitos)*	declaradas *(en millóns tn)*	09/08		asignadas *(en millóns de dereitos)*	declaradas *(en millóns tn)*	09/08
Xeración enerxía	5	7,26	7,84	-11,81	100	60,61	72,84	-17,91
Combustións	34	1,41	1,15	-0,86	403	18,37	15,28	-1,99
Industria								
Refino de petróleo	1	1,65	1,18	-11,94	13	16,31	13,75	-5,82
Producción de cal e cemento	2	0,39	0,35	-5,41	51	31,69	20,13	-21,34
Producción cerámica	16	0,19	0,10	-29,17	324	4,49	2,26	-43,22
Producción pasta e papel	2	0,15	0,11	1,89	114	5,59	4,26	-8,97
Producción aceiro	1	0,08	0,05	-25,40	31	9,82	6,40	-19,70
Fabricación vidrio	1	0,04	0,02	-7,69	38	2,19	1,65	-10,81
Total	62	11,18	10,82	-10,77	1.106	151,23	136,93	-16,23

Fonte: *Ministerio de Medio Ambiente y Medio Rural y Marino e Consellería de Medio Ambiente, Territorio e Infraestruturas*

4.5.2.

Emisións contaminantes nas CC.AA. 2008: actividades e complexos contaminantes (1)

	actividades/categorías industriais	complexos industriais
Andalucía	42	363
Aragón	28	197
Asturias	48	38
Baleares	23	12
Canarias	15	18
Cantabria	23	31
Castela e León	34	306
Castela-A Mancha	29	239
Cataluña	57	544
C. Valenciana	28	211
Estremadura	25	29
Galicia	35	104
Madrid	32	65
Murcia	25	101
Navarra	20	109
País Vasco	52	115
A Rioxa	18	20
Ceuta e Melilla	12	2
Total		2.504

(1) complexos que teñen datos de información pública
Fonte: *Registro Estatal de Emisiones y Fuentes Contaminantes, PRTR-*

4.5.3.

mentres que a porcentaxe de asignacións e emisións declaradas foi do 7,4% e 7,9%, respectivamente.

A taxa de cobertura da asignación, definida coma a relación entre asignacións e emisións verificadas, volve a situarse en Galicia no ano 2009 por baixo da media española, acadando unha cobertura do 103,3%, máis de sete puntos inferior á rexistrada para o conxunto de España. A cobertura de asignación do sector eléctrico galego foi do 92,6%, (83,2% no conxunto do Estado), fronte aos 137,8% dos sectores industriais (a media estatal foi do 144,7%) e o 122,4% de "combustións" (120,2% en España).

Segundo os datos do Rexistro Estatal de Emisiones y Fuentes Contaminantes, en 2008 (último ano dispoñible) continúa incrementándose o número total de actividades contaminantes en Galicia, que pasa dos 27 contaminantes de 2007 aos 35 contaminantes do último ano. Xunto a este incremento hai que salientar,

Incendios forestais en Galicia e España 2008-09 (1): sinistros e superficie afectada

2008

		sinistros	superficie afectada		
			arborada	non arborada	superficie total
			(en has.)		
Galicia		2.564	1.001,3	5.351,5	6.352,8
A Coruña		383	194,6	360,5	555,1
Lugo		292	126,2	742,3	868,4
Ourense		1.349	477,8	3.870,5	4.348,3
Pontevedra		540	202,7	378,3	581,0
España		11.656	8.443,1	32.846,8	41.289,8
Galicia / España	(%)	22,0	11,9	16,3	15,4

2009

		sinistros	superficie afectada		
			arborada	non arborada	superficie total
			(en has.)		
Galicia		3.979	2.195,7	8.398,6	10.594,4
A Coruña		738	354,5	646,0	1.000,5
Lugo		515	270,9	1.591,1	1.862,0
Ourense		1.794	1.228,5	5.323,7	6.552,1
Pontevedra		932	341,9	837,8	1.179,7
España		15.391	39.528,4	65.541,3	105.069,6
Galicia / España	(%)	25,9	5,6	12,8	10,1

(1) datos 2009 son provisionais
Fonte: *Ministerio de Medio Ambiente y Medio Rural y Marino*

4.5.4.

cadro 4.5.3., a medra do número de centros ou complexos industriais contaminantes, que se sitúa nos 104 centros (102 centros no ano anterior), o que representa o 4,2% do total estatal.

Atendendo ao tipo de actividade, cómpre salientar que as instalacións de combustión de máis de 50 MW acollen o 82,2% das emisións ao aire, e o 80,6% das emisións ao auga.

Natureza e biodiversidade

Á hora de analizar os indicadores ambientais da biodiversidade hai que ter en conta tanto a situación dos espazos naturais protexidos como o impacto dos incendios forestais declarados.

Dunha banda, tal e como reflicte o devandito **cadro 4.5.1.**, a superficie protexida pertencente á Red Natura 2000 representa tan só o 11,7% da superficie total galega, porcentaxe moi por baixo da correspondente ao territorio español onde a superficie protexida representa o 27,1%. Un diferencial aínda maior é o rexistrado no caso da superficie forestal protexida, xa que en Galicia as figuras de protección afectan ao 15,5% do terreo forestal fronte ao 39,4% en España.

• Incendios forestais

Dada a importancia do medio rural galego para o desenvolvemento sostible de Galicia e a función social, ambiental e económica que o monte desempeña, é fácil comprender o impacto negativo que para a política de desenvolvemento rural supoñen os incendios forestais.

O ano 2009 pode calificarse como un mal ano dende

Incendios forestais 2009: distribución mensual

	Lumes				
	Total	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra
Xaneiro	18	3	2	8	5
Febreiro	390	50	25	233	82
Marzo	911	159	107	439	206
Abril	234	39	27	110	58
Maio	181	34	16	79	52
Xuño	120	45	10	34	31
Xullo	215	36	38	78	63
Agosto	608	109	83	245	171
Setembro	1.029	219	170	425	215
Outubro	252	43	29	139	41
Novembro	3	1	2	-	-
Decembro	10	1	1	4	4
Total	3.971	739	510	1.794	928

	Superficie queimada *(en has.)*				
	Total	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra
Xaneiro	24,4	0,3	0,7	19,8	3,7
Febreiro	729,2	97,3	65,0	358,7	208,2
Marzo	5.232,2	473,1	1.130,5	3.153,4	475,2
Abril	451,5	46,8	37,1	310,3	57,3
Maio	437,2	24,7	8,2	305,5	98,8
Xuño	88,0	32,9	2,8	43,2	9,2
Xullo	91,9	13,8	13,9	55,1	9,2
Agosto	735,9	63,3	60,1	558,9	53,7
Setembro	2.464,7	219,6	409,3	1.612,9	222,8
Outubro	455,5	26,5	127,9	265,9	35,1
Novembro	3,3	0,1	3,3	-	-
Decembro	25,9	2,3	8,7	8,8	6,1
Total	10.739,7	1.000,5	1.867,5	6.692,5	1.179,2

Fonte: *Consellería do Medio Rural*

4.5.5.

o punto de vista da política antiincendios ao rexistrarse fortes incrementos tanto do número de lumes como da superficie afectada polos mesmos. Dunha banda, a superficie total afectada rexistrou unha medra do 66,8% respecto da queimada no ano anterior, acadando a superficie afectada polos 3.979 lumes declarados segundo os datos da Consellería de Medio Rural, a 15.391 hectáreas. Comparado cos datos correspondentes ao conxunto do Estado, o **cadro 4.5.4.** amosa que en Galicia se declararon a cuarta parte dos lumes do conxunto do Estado e que acolleu o 10% da superficie total queimada no último ano, logo do incremento en máis do 150% da superficie total queimada en España en relación ao ano anterior.

Ourense se sitúa novamente como a provincia con maior número de incendios e superficie forestal afectada. Nesta provincia declaráronse o 45,1% dos incendios (1.794 lumes), representando a superficie queimada o 55,9% da superficie arrasada en Galicia (6.552,1 hectáreas). En Pontevedra rexistráronse un total de 932 incendios, o que supón o 23,4% dos incendios declarados en Galicia, mentres que a superficie afectada polos mesmos representa o 15,6% da superficie queimada en Galicia.

A superficie forestal arborada queimada volta a ser moi inferior á superficie queimada rasa. Tras a redución superficie arborada queimada en 2008, o último ano presenta unha medra do 119,3% estando afectadas un total de 2.195,7 hectáreas, o 20,7% da superficie forestal arrasada polo lume.

A estatística de distribución mensual dos incendios

Concellos máis afectados polos incendios forestais 2009

	lumes				superficie queimada		
			(%)			(en has.)	(%)
1	Manzaneda	126	3,2	1	Palas de Rei	783,0	7,3
2	Viana do Bolo	100	2,5	2	Vilardevós	631,5	5,9
3	A Gudiña	96	2,4	3	Lobeira	483,7	4,5
4	Vilariño de Conso	82	2,1	4	Piñor	408,6	3,8
5	A Mezquita	62	1,5	5	A Gudiña	390,2	3,6
6	A Cañiza	58	1,4	6	Viana do Bolo	376,8	3,5
7	Pobra de Trives	56	1,6	7	Muíños	323,7	3,0
8	Cualedro	54	1,4	8	Xinzo de Limia	323,2	3,0
9	A Golada	51	1,3	9	Vilariño de Conso	308,8	2,9
10	Salvaterra de Miño	47	1,2	10	Padrenda	299,6	2,8
11	Monterrei	46	1,1	11	Manzaneda	286,1	2,7
12	O Porriño	44	1,1	12	Cervantes	285,4	2,7
13	Vilardevós	43	1,0	13	Lobios	260,8	2,4
14	Lugo	43	1,0	14	Laza	244,4	2,3
15	As Neves	40	1,0	15	A Mezquita	237,7	2,2
16	Salceda de Caselas	40	1,0	16	Silleda	187,2	1,7
17	Chandrexa de Queixa	39	1,1	17	Melón	183,4	1,7
18	Carballeda de Valdeorras	39	1,0	18	Cualedro	170,0	1,6
19	Muíños	39	1,0	19	San Cristovo de Cea	155,4	1,4
20	O Bolo	38	1,0	20	Avión	141,5	1,3
21	Castro Caldelas	35	0,9	21	Chandreda de Queixa	113,6	1,1
22	Carballo	35	1,3	22	San Xoán de Río	111,5	1,0
23	Ríos	35	0,8	23	Rodeiro	109,8	1,0
24	Lalín	33	0,8	24	Mondariz	102,4	1,0
25	Dozón	32	0,8	25	Chantada	102,0	0,9
	10 primeiros concellos	732	18,4		10 primeiros concellos	4.329,1	40,3
	25 primeiros concellos	1.313	33,1		25 primeiros concellos	7.020,2	65,4
	Total Galicia	3.971	100		Total Galicia	10.739,7	100

Fonte: *Consellería do Medio Rural*

4.5.6.

rexistrados na comunidade autónoma amosa a forte concentración dos mesmos nos meses de marzo e setembro. Coma se reflicte no **cadro 4.5.5.**, nestes dous meses se concentraron case a metade dos lumes (911 e 1.029 incendios, respectivamente) e máis do setenta por cento da superficie arrasada polos lumes. Hai que salientar que no mes de marzo se concentrou o 48,7% da superficie queimada.

Xunto á devandita concentración dos lumes no que á temporalidade se refire, outra das principais características dos incendios en Galicia é a súa elevada concentración espacial. En termos do número de lumes declarados, esta mantense en niveis similares aos do ano anterior xa que os 25 concellos con maior número de incendios sufriron o 33,1% dos incendios do 2009 (37,2% no ano anterior). Se en lugar destes 25 concellos consideramos os dez con maior número de lumes, esta porcentaxe sería do 18,4% (22,1% en 2008).

Pola contra, se se considera a superficie forestal queimada nos distintos concellos, o 40,3% da superficie afectada corresponde tan só a 10 concellos galegos,

Incendios forestais 2009: distribución segundo causalidade								
	Lumes		Superficie afectada					
			Arborada		Rasa		Total	
		(%)	(en has.)	(%)	(en has.)	(%)	(en has.)	(%)
Total	3.971	100	2.275,4	100	8.464,3	100	10.739,7	100
Basureiros	8	0,2	0,2	0,0	0,7	0,0	0,9	0,0
Descoñecida	425	10,7	455,4	20,0	960,1	11,3	1.415,4	13,2
Reproducción	88	2,2	17,1	0,8	67,6	0,8	84,7	0,8
Intencionado	3.127	78,7	1.524,6	67,0	7.020,8	82,9	8.545,3	79,6
Neglixencia	117	2,9	211,8	9,3	272,4	3,2	484,3	4,5
Outros	82	2,1	34,0	1,5	19,1	0,2	53,1	0,5
Queima	113	2,8	31,5	1,4	118,0	1,4	149,5	1,4
Causa natural	11	0,3	0,8	0,0	5,8	0,1	6,6	0,1

Fonte: *Consellería do Medio Rural*

4.5.7.

sendo este peso relativo do 65,4% no caso dos 25 concellos con galegos con maior número de superficie arrasada polo lume. Comparado co ano anterior cómpre salientar a redución da concentración xa que estas porcentaxes eran do 51% no caso dos 10 concellos con maior número de hectáreas queimadas e do 71,7% se consideran os devanditos 25 concellos.

No que atinxe á análise da causalidade dos incendios forestais en Galicia, estímase que case oito de cada dez lumes rexistrados no ano 2009 foron intencionados. A superficie queimada por estes incendios en Galicia foi de 8.545,3 hectáreas, o que significa que o 79,6% das hectáreas queimadas o son por lumes intencionados. Comparado cos datos estatísticos do ano anterior cómpre salientar o descenso da importancia relativa da superficie queimada en nove puntos porcentuais (88,7% en 2008), e o peso relativo do número de lumes intencionados incrementouse en máis de seis (72,3% en 2008).

Séguenlle en importancia os lumes orixinados por causas descoñecidas (10,7% dos lumes e o 13,2% da superficie total queimada) e os lumes por motivados por unha neglixencia (2,9% dos lumes galegos e o 4,5% da superficie queimada).

Residuos sólidos

Ao longo do ano 2007 (último dato dispoñible) recolléronse en Galicia 1.404,9 miles de toneladas de residuos urbanos (selectivos e mesturados), o que representa un 5% do total estatal. Comparado co ano anterior, o **cadro 4.5.8.** indica un descenso do 6,7% no caso dos residuos urbanos recollidos en Galicia fronte á caída do 0,6% de media en España.

A diferenza do acontecido en 2006 e do acontecido no conxunto do Estado, o volume de residuos mesturados descendeu en Galicia ata as 1.148,7 miles de toneladas, un 4,1% menos que as recollidas no ano anterior (medra un 0,3% no conxunto do Estado). No que atinxe ao volume de residuos urbanos recollidos selectivamente, este reduciuse en Galicia un 16,9%> fronte ao 3,7% en España. Tras esta evolución, a comunidade autónoma galega recolleu en 2007 5,2%

Residuos urbanos recollidos nas CC.AA. 2006-07: distribución segundo tipo

	2006		2007		07/06	
	mezclados	recollidos selectivamente	mezclados	recollidos selectivamente	mezclados	recollidos selectivamente
	(toneladas)				*(%)*	
Andalucía	4.017.657	1.038.643	3.937.415	914.333	-2,0	-12,0
Aragón	616.889	146.178	646.478	156.209	4,8	6,9
Asturias	509.738	129.166	510.386	92.888	0,1	-28,1
Baleares	620.754	465.120	634.893	350.965	2,3	-24,5
Canarias	1.105.084	292.122	992.184	218.226	-10,2	-25,3
Cantabria	313.621	70.549	306.085	81.166	-2,4	15,0
Castela e León	1.168.651	946.768	1.067.019	810.936	-8,7	-14,3
Castela - A Mancha	965.759	298.903	962.999	413.034	-0,3	38,2
Cataluña	3.058.026	757.518	3.316.570	947.931	8,5	25,1
Comunidade Valenciana	2.204.461	649.404	2.294.944	789.357	4,1	21,6
Estremadura	493.466	120.699	486.713	93.113	-1,4	-22,9
Galicia	1.197.980	308.261	1.148.659	256.256	-4,1	-16,9
Madrid	3.352.172	695.611	3.334.128	651.085	-0,5	-6,4
Murcia	670.676	138.845	717.923	102.893	7,0	-25,9
Navarra	306.913	85.679	305.382	84.109	-0,5	-1,8
País Vasco	1.030.168	343.448	1.036.397	297.391	0,6	-13,4
A Rioxa	145.923	46.179	149.559	39.828	2,5	-13,8
Ceuta e Melilla	83.883	23.631	78.186	14.830	-6,8	-37,2
Total	21.861.821	6.556.724	21.925.920	6.314.550	0,3	-3,7

Fonte: *INE*

4.5.8.

Residuos urbanos producidos nas CC.AA. 2006-07: distribución segundo tipo de residuo producido

	2006				2007			
	Domésticos	Papel e cartón	Vidrio	Envases mixtos	Domésticos	Papel e cartón	Vidrio	Envases mixtos
				(Tm)				
Andalucía	4.017.657	91.974	64.496	127.346	3.937.415	127.985	70.214	112.262
Aragón	616.889	24.670	17.882	16.641	646.478	28.380	18.708	14.209
Asturias	509.738	34.130	11.759	8.772	510.386	34.057	13.892	9.058
Baleares	620.754	65.370	22.877	16.278	634.893	66.031	19.289	18.394
Canarias	1.105.084	76.863	20.414	25.627	992.184	80.668	20.298	14.262
Cantabria	313.621	11.609	9.887	11.386	306.085	10.955	10.164	7.021
Castela e León	1.168.651	47.033	34.592	36.519	1.067.019	51.721	35.271	78.999
Castela - A Mancha	965.759	23.074	15.427	16.761	962.999	29.744	18.253	17.056
Cataluña	3.058.026	182.197	130.458	87.406	3.316.570	234.797	151.758	82.161
C. Valenciana	2.204.461	93.027	58.981	84.392	2.294.944	110.309	66.777	79.085
Estremadura	493.466	14.976	5.849	26.676	486.713	15.667	8.286	25.614
Galicia	1.197.980	40.860	32.330	56.958	1.148.659	49.196	37.593	34.741
Madrid	3.352.172	133.230	53.432	144.345	3.334.128	149.886	67.013	195.622
Murcia	670.676	14.924	13.084	39.477	717.923	14.228	16.269	24.084
Navarra	306.913	20.718	12.901	26.820	305.382	26.003	13.719	15.442
País Vasco	1.030.168	83.128	41.600	76.053	1.036.397	87.215	48.390	70.488
A Rioxa	145.923	8.916	5.745	7.986	149.559	9.466	6.084	7.188
Ceuta e Melilla	83.883	821	400	4.284	78.186	317	158	3.959
Total	21.861.821	967.520	552.114	813.727	21.925.920	1.126.625	622.136	809.645

Fonte: *INE*

4.5.9.

Residuos xerados nas industrias extractivas, manufactureiras e enerxéticas nas CC.AA. 2006-07: distribución segundo tipo de perigosidade

	2006		2007		07/06	
	non perigosos	perigosos	non perigosos	perigosos	non perigosos	perigosos
	(miles de toneladas)				(%)	
Andalucía	4.166,8	170,8	4.415,2	225,2	6,0	31,8
Aragón	3.676,4	32,9	3.251,2	67,9	-11,6	106,4
Asturias	3.028,0	134,4	2.904,3	126,3	-4,1	-6,0
Baleares	196,2	4,2	103,2	5,4	-47,4	28,1
Canarias	149,8	9,2	79,8	10,0	-46,7	8,3
Cantabria	599,5	78,1	519,3	66,9	-13,4	-14,4
Castela e León	26.589,0	150,3	28.337,0	91,7	6,6	-39,0
Castela - A Mancha	678,6	161,1	972,6	210,2	43,3	30,5
Cataluña	3.580,6	496,2	4.186,6	537,2	16,9	8,3
C. Valenciana	3.259,6	157,2	3.294,1	173,5	1,1	10,4
Estremadura	460,7	23,4	216,5	40,1	-53,0	71,2
Galicia	5.071,4	89,6	5.092,2	82,4	0,4	-8,1
Madrid	1.697,9	139,3	1.397,8	101,0	-17,7	-27,5
Murcia	557,1	35,2	433,4	71,2	-22,2	102,2
Navarra	721,4	51,1	632,2	42,3	-12,4	-17,3
País Vasco	2.536,3	381,5	2.536,9	302,4	0,0	-20,7
A Rioxa	153,0	17,0	157,5	9,0	2,9	-47,2
Total	57.122,3	2.131,5	58.530,0	2.162,5	2,5	1,5

Fonte: *INE*

4.5.10.

Residuos xerados en Galicia e España 2007: distribución segundo tipo de residuo

	Galicia		España	
	non perigosos	perigosos	non perigosos	perigosos
	(en toneladas)			
Resíduos quimicos (1)	241	7.124	112.512	614.169
Aceites usados	-	4.234	-	91.353
Resíduos preparados químicos	1.596	6.929	67.889	171.548
Outros resíduos químicos	49.074	19.438	1.347.313	677.760
Resíduos sanitarios e biolóxicos	17	722	2.442	32.856
Resíduos metálicos	95.596	1.109	2.462.960	52.175
Resíduos de vidrio	8.655	-	306.353	495
Resíduos de papel e cartón	53.755	-	1.403.621	-
Resíduos de caucho	260	-	56.866	-
Resíduos de plástico	7.939	-	265.502	-
Resíduos de madeira	206.195	541	956.223	3.738
Resíduos téxtis	4.366	-	88.095	-
Residuos que conteñen PCB	-	104	-	5.640
Resíduos desechados	147	318	8.770	19.262
Resíduos animais e vexetais	148.438	-	2.284.052	-
Residuos correntes misturados	31.624	997	1.508.239	55.671
Lodos comúns	53.630	-	1.830.585	-
Resíduos minerais (2)	2.404.015	13.960	35.283.542	165.218
Resíduos da combustión	2.024.937	26.871	1.044.330	271.915
Resíduos solidificados e vitrificados	1.718	24	100.757	814
Total	5.092.200	82.370	58.530.051	2.162.614

(1) non inclúe os aceites usados
(2) non inclúe os resíduos da combustión
Fonte: *INE*

4.5.11.

4.5.12.

Residuos xerados nas industrias extractivas, manufactureiras e enerxéticas en Galicia e España 2006-07: distribución segundo actividade económica e tipo de perigosidade

2006

	Galicia		España		Galicia/España	
	Non perigosos	Perigosos	Non perigosos	Perigosos	Non perigosos	Perigosos
			(toneladas)		*(%)*	
Industrias extractivas e manufactureiras	3.369.533	65.867	49.885.424	2.064.284	6,8	3,2
Industrias extractivas	117.892	375	26.096.078	5.326	0,5	7,0
Industria manufactureira	3.251.641	65.492	23.789.346	2.058.958	13,7	3,2
Productos alimenticios, bebidas e tabaco			5.094.685	18.209		
Industrias do téxtil, da confección			120.123	3.450		
Industria do coiro e do calzado			38.170	1.382		
Industrias da madeira e cortiza			734.793	9.701		
Industrias do papel, edición e artes gráficas			3.450.087	26.683		
Refino do petróleo e trat. residuos nucleares			45.867	52.417		
Industria química			2.328.058	530.500		
Industria de transformación do caucho e mat. plásticas			246.849	25.781		
Industrias doutros productos minerais non metálicos			4.115.534	84.866		
Metalurxia e outros productos metálicos			6.022.168	1.086.353		
Industria da construcción de maquinaria e equipo mecánico			235.612	34.128		
Industria de material e equipo eléctrico, electrónico e óptico			159.075	31.019		
Fabricación de material de transporte			954.565	140.910		
Resto das actividades manufactureiras			243.760	13.559		
Producción e distribución de enerxía eléctrica	1.701.897	23.771	7.236.709	67.345	23,5	35,3
Total	5.071.430	89.638	57.122.133	2.131.629	8,9	4,2

2007

	Galicia		España		Galicia/España	
	Non perigosos	Perigosos	Non perigosos	Perigosos	Non perigosos	Perigosos
			(toneladas)		*(%)*	
Industrias extractivas e manufactureiras	3.175.321	79.957	50.056.542	2.117.099	6,3	3,8
Industrias extractivas			25.912.365	7.374		
Industria manufactureira			24.144.177	2.109.725		
Productos alimenticios, bebidas e tabaco			4.802.376	53.320		
Industrias do téxtil, da confección			122.074	4.686		
Industria do coiro e do calzado			31.878	2.025		
Industrias da madeira e cortiza			607.638	10.721		
Industrias do papel, edición e artes gráficas			3.450.087	36.048		
Refino do petróleo e trat. residuos nucleares			68.201	78.599		
Industria química			2.637.527	637.077		
Industria de transformación do caucho e mat. plásticas			289.755	27.909		
Industrias doutros productos minerais non metálicos			4.371.881	47.697		
Metalurxia e outros productos metálicos			6.770.470	992.375		
Industria da construcción de maquinaria e equipo mecánico			274.080	38.700		
Industria de material e equipo eléctrico, electrónico e óptico			169.335	43.887		
Fabricación de material de transporte			1.012.243	124.782		
Resto das actividades manufactureiras			253.234	11.899		
Producción e distribución de enerxía eléctrica	1.916.879	2.413	8.473.509	45.515	22,6	5,3
Total	5.092.200	82.370	58.530.051	2.162.614	8,7	3,8

Fonte: *INE*

dos residuos mesturados e o 4,1% dos recollidos selectivamente.

Atendendo ao tipo de residuo producido, no ano 2007 recolléronse en Galicia un total de 441 quilogramos por habitante que no caso dos residuos urbanos domésticos, sendo de 12,8 quilogramos no caso dos envases mixtos e de 18,1 kg/hab. e 13,8 quilogramos por habitante, no do papel e cartón e do vidro. Segundo as estatísticas do INE, Galicia sitúase por baixo da media estatal no caso dos catro tipos de residuos considerados.

No concernente á xeración de residuos na industria galega, os **cadros 4.5.10.** a **4.5.12.** reflicten que ao longo do ano 2007 (o derradeiro ano dispoñible) a industria xerou un total de 5.174,6 miles de toneladas, dos que o 62,9% (3.255,3 miles de toneladas), xeráronse na industria extractiva e manufactureira. Para o conxunto da industria española, esta porcentaxe se sitúa no 86%.

Dos 5.174,6 miles de toneladas de residuos xerados en Galicia ao longo de 2007 (o 8,5% das toneladas recollidas de media en España), un total de 5.092,2 miles de toneladas teñen a consideración de non perigosos (o 8,7% dos residuos "non perigosos" do conxunto do Estado) e as restantes 82,4 miles de toneladas se clasifican como "perigosos" (o 3,8% dos residuos "perigosos" estatais).
Comparado co ano anterior, Galicia experimentou un lixeiro incremento dos residuos non perigosos, un 0,4% máis que no ano anterior, fronte a un novo descenso dos residuos perigosos (8,1% menos respecto ao ano 2006. No conxunto do Estado estes dous tipos de residuos medraron un 2,5% e 1,5%, respectivamente.

Ao igual que no ano anterior, o maior volume de residuos non perigosos xerados corresponde aos residuos minerais, con 2.404,0 miles de toneladas (o 47,2% do total de residuos non perigosos en Galicia). Séguenlle en importancia, no que ao volume se refire, os residuos da combustión con 2.024,9 miles de toneladas (39,8%) e os residuos da madeira, con 206,2 miles de toneladas (4%). No caso dos residuos perigosos, salientan os residuos da combustión, que acadaron as 26,9 miles de toneladas, o 32,6% dos residuos perigosos xerados en Galicia e o 9,9% do total de residuos perigosos xerados polos procesos de combustión no conxunto do Estado.

Agricultura ecolóxica

As producción ecolóxicas certificadas seguen a medrar ano tras ano, tanto en Galicia como no conxunto do Estado. Baixo este paraugas, recóllense aqueles sistemas de produción, transformación e comercialización de alimentos certificados, con métodos naturais e respetuosos co medio ambiente. O **cadro 4.5.13.** amosa un resumo da realidade desta actividade no ano 2009. Nese momento, había en Galicia un total de 528 operadores en agricultura ecolóxica, 18 máis que os rexistrados no ano anterior. Malia este lixeiro incremento, os galegos son únicamente un escaso 2% do total estatal, unha porcentaxe menor que a do ano anterior (2,2% en 2008) debido ao forte aumento desta actividad ne España.

Agricultura ecolóxica nas CC.AA. 2009

	Operadores	Superficie	Explotac. gandeiras	Cabezas gando/ colmenas	Actividades industriais (1)	
					Prod. vexetal	Prod. animal
		(ha.)				
Andalucía	8.444	866.799,5	2.401	790.384	502	144
Aragón	824	66.730,4	20	18.241	151	11
Asturias	358	14.019,0	258	20.769	21	31
Baleares	625	29.569,2	489	33.039	95	36
Canarias	825	4.235,9	16	3.544	74	12
Cantabria	161	5.795,9	89	6.992	11	26
Castela-A Mancha	4.896	246.076,5	201	82.365	117	14
Castela e León	440	22.154,3	39	14.274	79	27
Cataluña	1.431	71.734,4	397	76.940	518	139
Estremadura	3.743	115.017,5	229	98.706	87	8
Galicia	528	14.237,5	177	82.610	45	33
A Coruña	87	1.113,1	28	27.018	6	8
Lugo	257	5.726,2	98	38.837	15	9
Ourense	83	6.879,4	38	4.136	7	6
Pontevedra	101	518,9	13	12.619	17	10
Madrid	257	6.043,3	14	2.815	54	14
Murcia	2.393	60.742,0	5	3.601	173	18
Navarra	639	30.842,6	89	12.913	69	7
Rioxa, A	286	8.634,2	18	5.197	71	11
País Vasco	244	1.484,4	77	9.109	59	22
C. Valenciana	1.533	38.754,0	29	6.360	349	14
España	27.627	1.602.870	4.548	1.267.859	2.475	567

(1) industrias sometidas a control
Fonte: *Ministerio de Medio Ambiente y Medio Rural y Marino*

4.5.13.

O número de operadores medrou en todas as provincias galegas agás na Coruña, onde se mantivo constante.

A superficie destinada á agricultura ecolóxica foi en 2009 de 14.237 hectáreas, logo dunha medra de preto de 1.400 hectáreas sobre o ano anterior. En Galicia ubícase menos do 1% da superficie destina á produccións ecolóxicas.

O número de explotacións gandeiras en agricultura ecolóxica mantivo a súa tendencia ascendente dos últimos anos. No 2009 estaban rexistradas 177 explotacións, oito máis que o ano anterior e 32 máis que en 2007. Máis da metade destas granxas corresponden á provincia de Lugo que, con 98 explotacións gandeiras ecolóxicas, sitúase moi por diante de Ourense (38) e A Coruña (28).

As produccións ecolóxicas poden ser fonte tamén de actividades industriais que pechen os ciclos produtivos, incorporen valor engadido e poñan nos mercados novos produtos obtidos de xeito respetuoso co medio. O número de actividades industriais sometidas a control volveu a aumentar este ano e acadou as 78 industrias controladas (65 no ano anterior), das que 45 corresponden á produción vexetal y 33, á produción animal. Entre as primeiras salientan as actividades de

panificación e pastas alimenticias e de manipulación e envasado de produtos hortifrutícolas frescos, mentres que no caso da produción animal, salientan os de matadoiros e salas de despece e o da leite, queixo e derivados lácteos.

Efectos da contaminación ambiental sobre a saúde

A importancia dun apartado dedicado aos efectos da contaminación ambiental radica en que esta é responsable de enfermidades coma as afeccións respiratorias ou a toxicidade relacionada coa calidade da auga.

Relacionado coas enfermidades provocadas pola contaminación atmosférica, cómpre facer referencia ao nivel de pole no aire, segundo causante de alerxias que afectan ao aparato respiratorio. Segundo os datos da Rede galega de aerobioloxía, en 2009 houbo un total de 103.770 grans de pole por metro cúbico de aire, sendo os captadores máis importantes, en canto ao volume de grans por metro cúbico, Ourense e Vigo, con 46.273 e 34.453 grans/m^3, respectivamente. No que ás especies se refire, destacan pola súa presenza, as gramíneas, as estrugas, o piñeiro e o carballo.

Canto ás enfermidades de transmisión hídrica, os datos recollidos no cadro 4.3.4. *[Enfermidades de declaración obrigatoria 2008-09]* amosan a incidencia mínima que febre tifoidea e paratifoidea e a disentería bacilar tiveron no último ano, cun caso por cada millóns de habitantes. ■

4.6.

outros indicadores

Tras analizar nos capítulos anteriores a cobertura e o financiamento das prestacións sociais e sanitarias, a educación e o medio ambiente, o obxectivo deste capítulo é analizar diferentes indicadores de benestar social que determinan outros aspectos da calidade de vida. Os tres ámbitos considerados para a súa avaliación son o consumo, a vivenda e a cultura e o ocio.

Antes de centrarse nos devanditos ámbitos, hai que partir da consideración de que a crise económica incidiu negativamente na calidade de vida das familias galegas, debido ao seu forte impacto no emprego. Dunha banda, o **cadro 4.6.1.** reflicte o aumento da porcentaxe de fogares onde todos os activos estaban parados, situándose no 6,7% no cuarto trimestre de 2009, dous puntos máis que no mesmo período do ano anterior. Ademais, no 16% dos fogares a metade dos activos, cando menos, estaban desempregados (12% no cuarto trimestre do ano anterior). Doutra banda, os datos do IGE amosan que no primeiro trimestre de 2010 case o 60% dos fogares galegos afirman ter dificultades ou moitas dificultades para chegar a fin de mes.

Consumo

Esta análise do consumo está dividida en dous grandes apartados nos que se estudan, por unha banda, a renda familiar bruta dispoñible, a partires dos datos facilitados por Funcas, e pola outra, os datos da protección ao consumidor, tomando como indicadores o número de consultas e reclamacións atendidas no Instituto Galego de Consumo (IGC) e a actividade dos colexios arbitrais da Xunta de Galicia.

• **Renda familiar bruta dispoñible**
O comportamento do consumo privado está ligado á evolución da renda familiar bruta dispoñible (RFBD),

Incidencia do paro nas vivendas familiares con polo menos un activo 2008-09 (1)

	Tódolos activos son parados		Polo menos a metade dos activos son parados (%)		Tódolos activos son ocupados	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
España	6,5	9,5	16,9	22,7	79,0	73,1
Galicia	4,7	6,7	12,0	16,0	84,4	80,2

(1) datos correspondentes ó 4º trimestre de cada ano
Fonte: *INE*

4.6.1.

que indica o poder de compra das familias. No ano 2009, esta variable presenta unha importante desaceleración en Galicia, ao rexistrar unha taxa de crecemento do 1,5%, case cinco puntos porcentuais menos que no ano anterior. No último ano, a RFBD ascendeu en Galicia a 44.927,1 millóns de euros, o que representa o 5,5% da renda familiar bruta dispoñible no conxunto do Estado.

En termos relativos, a renda familiar bruta (en poder de compra) por habitante situouse en Galicia no último ano nos 17.063 euros, o representa o 96,6% do seu valor medio (España = 100), acadando 6.430 euros por habitante máis que no 2000, ano no que a RFBD, en poder de compra, en Galicia representaba o 88,6% do seu valor medio estatal.

• Protección ao consumidor

O volume total de consultas ou solicitudes de información atendidas polo Instituto Galego de Consumo (IGC) ao longo do ano 2009 incrementouse un 28,2% respecto ao ano anterior, acadando as 33.277 consultas. O número de reclamacións medrou un 21,2%, situándose nas 21.420 reclamacións.

A telefonía (móbil, fixa e internet) segue sendo a actividade con maior número de solicitudes de información e reclamacións atendidas, ao acoller máis do 22% das consultas e das reclamacións. Séguelle en importancia ás correspondentes ao sector de electricidade e gas, que abranguen o 13,3% das consultas e o 16,6% das reclamacións.

Cómpre salientar que no ano 2009 continuou o forte incremento da actividade xeral de inspección de consumo, acadando as 116.842 inspeccións, un 20,4% máis que no ano anterior.

O IGC incluíu na rede de alerta un total de 141 produtos que supuñan risco grave para o consumidor (o 16,3% dos produtos incorporados en 2008 á rede estatal). Na maioría de casos notificados á devandita rede se trata de calzado e vestiairo de adultos e xoguetes.

Derivado das actuacións de seguimento dos produtos incluídos na devandita rede retiráronse do mercado un total de 117.577 unidades e se decretou a destrución doutras 124.260 unidades. En conxunto, o número de unidades retiradas ou destruídas aumento en

Indicadores da vivenda en Galicia e España 2008-09

		2008		2009	
		Galicia	España	Galicia	España
Estimación parque de vivendas		1.544.625	25.129.207		
vivenda principal		965.365	16.747.294		
propiedade		816.627	14.153.496		
aluguer		105.640	2.208.539		
cesión		43.098	385.259		
vivenda non principal		579.260	8.381.913		
Construción de vivendas libres					
iniciadas		16.735	237.960	6.251	80.230
variac. interanual	*(%)*	-55,9	-55,3	-62,6	-66,3
rematadas		34.229	563.631	22.150	356.555
variac. interanual	*(%)*	3,6	-2,8	-35,3	-36,7
Construcción de vivendas protexidas					
iniciadas		2.169	90.531	1.146	79.056
variac. interanual	*(%)*	-48,9	-5,0	-47,2	-12,7
rematadas		2.758	68.587	1.778	67.904
variac. interanual	*(%)*	-26,9	2,2	-35,5	-1,0
Prezo medio da vivenda libre	*(€ /m2)*	1.552,33	2.071,10	1.451,70	1.918,53
variac. interanual		17,7	6,1	-6,5	-7,4
Prezo medio da vivenda protexida	*(€ /m2)*	1.044,85	1.116,87	1.027,13	1.112,00
variac. interanual		6,7	6,9	-1,7	-0,4

Fonte: *Ministerio de Vivienda*

4.6.2.

2009 un 890,6% respecto ao ano anterior.

No que á vía arbitral como sistema de resolución de conflitos se refire, ao longo do ano 2009 rexistrouse un forte incremento do número de solicitudes arbitrais presentadas ante a Xunta Arbitral de Consumo de Galicia. Das 10.843 solicitudes presentadas, un 80,4% máis que no ano anterior, 1.337 (o 12,3%), tiveron que ser arquivadas debido á non aceptación da vía por parte do empresario ou profesional reclamado. Os colexios arbitrais resolveron por mediación un total de 1.633 reclamacións (un 22,1% máis que no ano 2008).

As actividades máis importantes, en canto ao número de solicitudes presentadas se refire, seguen a ser as da telefonía fixa e móbil, con 8.108, seguido polas de transporte aéreo, con 343 solicitudes. En termos relativos, a telefonía acolle o 77% das solicitudes presentadas, fronte ao 3,1% das actividades relacionadas co transporte aéreo.

Do conxunto de solicitudes presentadas, os diferentes colexios arbitrais dictaron no último ano un total de 1.771 laudos, un 10,2% menos que no ano anterior. Case as dúas terceiras partes dos laudos foron estimatorios (1.131 laudos) fronte ao 28% dos que foron desestimados (503) e o 8% que foron conciliatorios (137 laudos).

Vivenda

Tendo en conta que o capítulo 3 ten un apartado dedicado á construción, onde se analizan os aspectos da oferta de vivenda en Galicia, este apartado centra a atención nos principais indicadores da súa demanda.

Os indicadores da demanda de vivenda en Galicia reflicten que o impacto da crise económica neste sector foi menor que no conxunto do Estado. Mentres que en España o número de hipotecas constituídas descendeu un 21,8% en relación ao ano 2008, a redución na comunidade autónoma galega é do 10,1%, constituíndose un total de 33.333 hipotecas sobre

Hipotecas de vivendas urbanas en Galicia e España 2008-09 (1)

	hipotecas constituidas			importe medio (en €)		
	2008	2009	09/08	2008	2009	09/08
Galicia	37.063	33.333	-10,1	111.632	107.397	-3,8
A Coruña	16.319	14.280	-12,5	108.988	106.723	-2,1
Lugo	3.673	4.193	14,2	95.396	92.541	-3,0
Ourense	3.093	2.229	-27,9	99.267	98.870	-0,4
Pontevedra	13.978	12.631	-9,6	121.721	114.594	-5,9
España	835.056	653.173	-21,8	139.780	117.688	-15,8
Galicia / España *(%)*	4,4	5,1		79,86	91,26	

(1) datos 2009 son provisionais
Fonte: *INE*

4.6.3.

vivendas en leiras edificables urbanas, o 5,1% do total estatal. Os datos reflectidos no cadro 4.6.3. amosan que tan só Lugo presenta unha medra do número de hipotecas (14,2% respecto ao ano anterior), reducíndose case un 28% en Ourense. A diferenza do ano acontecido en 2008, a provincia de Pontevedra presenta o descenso menos acusado, cun 9,6%.

O importe medio da hipoteca en Galicia descendeu no último ano ata os 107.397 euros, o que supuxo unha redución do 3,8% en relación ao ano anterior. Esta caída é doce puntos inferior á rexistrada no conxunto do Estado, onde o importe medio se sitúa nos 117.688 euros. Os datos do INE reflicten que a maior redución no importe medio das hipotecas produciuse na provincia de Pontevedra, cunha taxa de variación interanual negativa do 5,9%, moi por encima das provincias de Lugo (3% menos), A Coruña (2,1% menos) e Ourense (0,4%).
A *Estadística Registral Inmobiliaria* indica unha diminución da compravenda de vivendas rexistradas tanto en Galicia como no resto das comunidades autónomas. En 2009 realizáronse en Galicia un total de 21.302 transaccións de compravendas, o que supón unha caída de case o 20% (24,9% de descenso medio en España). Este indicador de debilitamento da demanda requiriría un axuste da oferta, xa que no último ano as vivendas terminadas en Galicia superaron ao número de compravendas nun 12,3% (2,5% no conxunto do Estado).

En 2009 rexístrase unha caída dos prezos da vivenda tanto en Galicia como no conxunto do Estado, sendo menos acusada na comunidade galega. Neste último ano, mentres que o prezo medio da vivenda libre descendeu un 6,5% en relación a 2008 (7,4% en España), no caso da vivenda protexida a redución do prezo foi superior en Galicia, cunha taxa de variación negativa do 1,7% fronte ao 0,4% en España.

A caída do tipo hipotecario xunto ao descenso dos prezos propiciaron unha substancial mellora das posibilidades de acceso a unha vivenda en propiedade. En termos medios, o custo dunha vivenda de 100 metros

Compravenda de vivendas nas CC.AA. 2008-09

	2008	2009	09/08
	(valores absolutos)		*(%)*
Andalucía	120.198	86.916	-27,7
Aragón	14.892	12.501	-16,1
Asturias	13.417	8.839	-34,1
Baleares	12.366	8.147	-34,1
Canarias	25.326	18.388	-27,4
Cantabria	9.066	7.929	-12,5
Castela e León	30.469	23.134	-24,1
Castela - A Mancha	34.113	21.399	-37,3
Cataluña	62.136	45.545	-26,7
C. Valenciana	73.153	54.062	-26,1
Estremadura	13.952	11.588	-16,9
Galicia	26.590	21.302	-19,9
Madrid	59.294	51.302	-13,5
Murcia	24.913	17.583	-29,4
Navarra	6.399	5.063	-20,9
País Vasco	19.167	15.464	-19,3
A Rioxa	5.627	4.727	-16,0
Ceuta e Melilla	1.002	922	-8,0
Total	552.080	414.811	-24,9

Fonte: *INE*

4.6.4.

Accesibilidade á vivenda en Galicia e España 2008-09

	2008		2009	
	Galicia	España	Galicia	España
Anos de salario necesarios para a compra dunha vivenda de 100m^2	8,6	9,8	7,5	8,6
Proporción de renda familiar que hai que pagar por un crédito de 25 anos	*(%)*			
Un salario	53,3	60,3	36,0	41,5
Salario ponderado	33,3	40,2	22,5	27,7

Fonte: *Fundación Caixagalicia*

4.6.5.

cadrados para unha familia media galega representa 7,5 anos de traballo (8,6 anos en 2008) mentres que a nivel estatal pásase de 9,8 anos de salario a 8,6 anos no 2009. A pesar de que esta ratio segue sendo inferior á rexistrada no conxunto do Estado, a menor caída do prezo da vivenda galega fai que se reduza lixeiramente a vantaxe de accesibilidade existente en Galicia en relación á media estatal.

Asemade, a devandita evolución dos prezos da vivenda provocou que para unha familia media preceptora dun só salario, o pago das cotas da hipoteca significa unha carga do 36% dos seus salarios brutos, cinco puntos e medio menos que no conxunto do Estado. Se se corrixen os ingresos pola media de salarios percibidos pola unidade familiar, estas porcentaxes serían do 22,5% en Galicia e do 27,7%, en España.

Cultura e ocio

O ano 2009 pode considerarse como un mal ano para o sector editorial galego atendendo ao descenso do número de títulos e exemplares editados. No último ano producíronse en Galicia un total de 3.180 títulos, un 15,1% menos que no ano anterior, sendo a súa tirada media de 1.405 exemplares por título fronte aos 1.398 exemplares do ano 2008. Comparado co total estatal, Galicia mantén o seu peso relativo no conxun-

Produción editorial en España 2008-09: títulos e exemplares

Idioma da publicación	títulos publicados 2008	títulos publicados 2009	títulos publicados 09/08 (%)	exemplares 2008 (miles)	exemplares 2009 (miles)	exemplares 09/08 (%)
Castelán	66.458	57.664	-13,2	204.760	148.031	-27,7
Catalán, valenciano e balear	9.926	8.379	-15,6	23.438	17.542	-25,2
Galego	2.070	1.823	-11,9	3.630	3.189	-12,1
Euskera	1.186	1.027	-13,4	2.296	1.951	-15,0
Outros idiomas ou dialectos nacionais	95	77	-18,9	72	62	-13,9
Alemán	144	115	-20,1	484	320	-33,9
Francés	408	321	-21,3	1.527	975	-36,1
Inglés	1.439	1.257	-12,6	2.764	2.088	-24,5
Outros idiomas estranxeiros	1.134	876	-22,8	7.585	4.635	-38,9
En 2 ou máis idiomas, nacionais ou estranxeiros	3.470	2.982	-14,1	8.957	5.072	-43,4
Total	86.330	74.521	-13,7	255.513	183.865	-28,0

Fonte: *INE*

4.6.6.

Produción editorial nas CC.AA. 2008-09: títulos e exemplares

	Total				Libros				Folletos			
	títulos		exemplares (miles)		títulos		exemplares (miles)		títulos		exemplares (miles)	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Andalucía	8.032	8.590	9.196	9.062	7.356	7.984	8.134	8.465	676	606	1.062	597
Aragón	2.013	1.604	4.854	3.236	1.732	1.352	4.181	2.614	281	252	673	622
Asturias	1.295	1.200	2.028	1.578	1.120	1.007	1.698	1.332	175	193	330	246
Baleares	1.039	1.222	1.633	1.753	878	1.032	1.271	1.471	161	190	362	282
Canarias	1.060	861	1.414	942	952	753	1.290	812	108	108	124	130
Cantabria	438	468	640	582	375	402	583	473	63	66	57	109
Castela e León	3.298	2.495	6.802	4.790	2.788	2.158	5.331	3.797	510	337	1.471	993
Castela - A Mancha	1.078	937	1.388	1.179	953	800	1.192	876	125	137	196	303
Cataluña	27.451	20.871	116.242	76.621	24.428	18.049	106.332	67.979	3.023	2.822	9.910	8.642
C. Valenciana	4.731	3.960	6.659	5.721	4.137	3.380	5.987	4.740	594	580	672	981
Estremadura	632	512	621	488	560	447	531	416	72	65	90	72
Galicia	3.747	3.180	5.240	4.468	3.150	2.540	4.192	3.327	597	640	1.048	1.141
Madrid	25.932	23.972	87.107	65.748	22.693	21.249	78.200	59.712	3.239	2.723	8.907	6.036
Murcia	1.036	523	1.073	567	901	441	937	470	135	82	136	97
Navarra	1.443	1.284	4.682	2.617	1.304	1.178	4.267	2.305	139	106	415	312
País Vasco	2.813	2.545	5.632	4.220	2.357	2.187	4.717	3.436	456	358	915	784
Rioxa	256	237	278	240	222	202	251	215	34	35	27	25
Ceuta e Melilla	36	60	24	54	27	52	19	43	9	8	5	11
Total	86.330	74.521	255.513	183.866	75.933	65.213	229.113	162.483	10.397	9.308	26.400	21.383

Fonte: *INE*

4.6.7.

Produción editorial en España 2008-2009: títulos e exemplares traducidos

Idioma da tradución	títulos traducidos 2008	títulos traducidos 2009	títulos traducidos 09/08 (%)	exemplares 2008 (miles)	exemplares 2009 (miles)	exemplares 09/08 (%)
Castelán	1.032	705	-31,7	2.848	1.977	-30,6
Catalán, valenciano e balear	135	133	-1,5	549	366	-33,3
Galego	22	21	-4,5	78	87	11,5
Euskera	15	17	13,3	71	71	0,0
Outros idiomas ou dialectos nacionais	3	1	-66,7	3	1	-66,7
Alemán	804	728	-9,5	3.942	2.932	-25,6
Francés	1.384	1.149	-17,0	4.814	4.014	-16,6
Inglés	7.540	6.591	-12,6	40.436	32.490	-19,7
Outros idiomas estranxeiros	1.685	1.452	-13,8	7.355	8.063	9,6
En dous ou máis idiomas, nacionais ou estranxeiros	23	162	604,3	52	1.612	3000,0
Total	12.643	10.959	-13,3	60.148	51.613	-14,2

Fonte: *INE*

4.6.8.

Tirada e difusión da prensa diaria 2009: cabeceiras controladas pola OJD

Medio	Promedio tirada	Promedio difusión
Atlántico Diario	5.074	4.088
Diario de Pontevedra	7.990	6.917
Faro de Vigo	46.100	39.154
La Opinión A Coruña	8.343	5.928
El Progreso Lugo	18.353	15.402
La Voz de Galicia	116.761	100.664

Fonte: *Oficina de Justificación de la Difusión*

4.6.9.

to do Estado no que ao número de títulos publicados se reflicte (4,3%), aumentando o de exemplares ata o 2,4% do total (2,1% en 2008).

Ao longo do ano 2009 reduciuse a produción editorial en galego un 11,9% en relación aos publicados no ano anterior, acadando os 1.823 títulos (o 2,4% dos títulos publicados no conxunto do Estado). Este incremento está asociado a unha caída do 12,1% no número de exemplares no idioma galego, que se sitúan nos 3.189 miles de exemplares (o 1,4% do conxunto do Estado). Da produción editorial total en España (74.521 títulos publicados), o **cadro 4.6.7.** reflicte que se editan en castelán o 77,4% dos títulos, un 11,2% en catalán, valenciano e balear e un 1,4% en euskera.

No último ano segue a descender o número títulos traducidos do galego, se ben medra o de exemplares. En 2009 traducíronse un total 21 libros (un menos que no ano anterior), sendo o número de exemplares de 87 mil (87 miles de exemplares en 2008).

Respecto á prensa escrita, os datos da OJD amosan que os dous principais xornais galegos presentan no conxunto do ano 2009 un descenso tanto da súa tirada como da súa difusión. Dunha banda, *La Voz de Galicia* reduce a súa tirada ata os 116.761 exemplares diarios (2,8% menos) e súa difusión ata os 100.664 exemplares (2,1% menos que no ano anterior). Séguelle en importancia *Faro de Vigo*, cunha tirada de 46.100 exemplares (3,7% menos que en 2008) e unha difusión de 39.154 exemplares (2,9% menos) (**cadro 4.6.9.**).

Se 2009 foi un mal ano para a produción editorial galega, os datos da SGAE reflicten que non o é así en termos de recadación nos espectáculos de artes escénicas, música clásica ou popular e no cine. Con todo, descende o número de espectadores no conxunto das artes escénicas e de música popular.

No caso do cine, o ano 2009 presenta unha medra do 6,1% no número de espectadores, aumentando a súa recadación un 14%. Asemade, cómpre salientar, **cadro 4.6.10.**, que o número de persoas que asisten ás representacións teatrais descende un 2,4% mentres

Espectadores e recadación nos centros con actividades culturais 2008-09

	Galicia			
	Espectadores		Recadación	
	2008	2009	2008	2009
			(en miles de €)	
Artes escénicas	650.702	639.046	3.318.946	3.853.191
Teatro	562.621	548.935	2.539.378	3.199.660
Danza	62.156	64.292	490.058	375.950
Xénero lírico	25.925	25.819	289.510	277.581
Música clásica	296.659	340.023	876.712	940.826
Música popular	1.612.771	1.593.706	6.078.754	6.446.114
Cine	3.935.275	4.175.718	22.092.680	25.191.493

	España			
	Espectadores		Recadación	
	2008	2009	2008	2009
			(en miles de €)	
Artes escénicas	19.314.383	18.229.943	251.025.103	261.035.014
Teatro	16.411.832	15.550.256	190.753.795	200.863.536
Danza	1.627.780	1.476.018	18.481.729	18.023.564
Xénero lírico	1.274.771	1.203.669	41.789.579	42.147.914
Música clásica	5.523.577	5.529.004	45.289.116	44.158.365
Música popular	33.423.839	30.637.786	150.185.629	156.781.847
Cine	107.940.646	110.667.573	624.256.264	678.344.919

Fonte: *SGAE*

4.6.10.

que a recadación medra máis dun 25%. ■

5

DESENVOLVEMENTO REXIONAL

5.1.- **Infraestruturas**

5.2.- **I+D+i**

Este capítulo se centra na análise de dous elementos fundamentais para a mellora da competitividade dun territorio nun mundo globalizado: as infraestruturas de transporte e comunicación e o desenvolvemento tecnolóxico.

No eido das infraestruturas cómpre salientar que, a pesar do esforzo realizado polo Ministerio de Fomento, existe unha importante demora na realización das obras do AVE, que nalgún tramo supera os sete anos.

No concernente ao equipamento en tecnoloxías de información e comunicación (TIC) no último ano continuou o proceso de mellora tanto nos fogares como nas empresas. Con todo, os datos sinalan que Galicia aínda está lonxe da media estatal.

A taxa de crecemento do gasto interno en actividades de I+D en Galicia redúcese ata o 5,1%, xusto a metade da rexistrada no conxunto do Estado. Esta caída implica que se amplía o diferencial coa media española no que ao esforzo investidor se refire, adicando Galicia o 1,03% do seu PIB a estas actividades fronte ao 1,35% de media no conxunto do Estado ou o 1,90% na UE-27. Asemade, a diferencia do acontecido en 2007, no ano 2008 (último dato dispoñible) volve a presentar a orientación científico-académica da actividade investigadora en Galicia, ao acoller o entorno público o 51,9% do gasto interno en I+D.

5.1.

Infraestruturas

A importancia do estudio da situación das infraestruturas de transporte e comunicacións radica en que estas son un elemento dinamizador fundamental da economía galega. O investimento real do Ministerio de Fomento en Galicia no ano 2009 neste ámbito acadou os 710,4 millóns de euros, e os investimentos reais presupostados no orzamento autonómico para o ano 2009 foi de 577,4 millóns de euros.

Cómpre salientar que a 31 de decembro de 2009, a meirande parte das obras do AVE en Galicia atopábanse en fase de estudo informativo ou en proxecto (1.090,2 Km.), tan só 3,8 km do corredor Olmedo-Zamora-Ourense estaban en servizo, e 88,7 km do Eixo Atlántico estaban en servizo pero a velocidade de 160 quilómetros por hora.

A pesar do devandito investimento, cómpre salientar a importante demora que as obras do AVE teñen en Galicia, que no tramo dende a fronteira portuguesa ata O Porriño supera os sete anos (a 31 de decembro de 2009 estaba pendente de licitación o estudo informativo).

No que se refire ao equipamento en tecnoloxías de información e comunicación continuou, con carácter xeral, a súa tendencia á alza tanto nos fogares como nas empresas galegas. No caso concreto dos fogares, cómpre salientar que Galicia atópase moi lonxe da media estatal no que á dispoñibilidade de ordenador e acceso a internet se refire, situándose coma a segunda comunidade autónoma con menor dispoñibilidade de ordenador e menor porcentaxe de vivendas con acceso a internet tras Estremadura.

Infraestruturas de transporte terrestre

Respecto ás infraestruturas terrestres por estradas, os datos do *Anuario Estadístico* do Ministerio de

Lonxitude da rede de estradas en Galicia e España 2007-08

	2007		2008 (1)		Galicia / España	
	Galicia	España	Galicia	España	2007	2008
	(en quilómetros)				*(%)*	
A cargo do Estado	2.293	25.846	2.250	25.391	8,9	8,9
Estradas dunha calzada	1.513	15.320	1.454	14.631	9,9	9,9
Estradas de dobre calzada	73	736	81	634	9,9	12,8
Autovías e autoestradas libres	443	7.311	442	7.633	6,1	5,8
Autoestradas de peaxe	264	2.479	273	2.493	10,6	11,0
A cargo dos Entes territoriais	15.242	140.165	15.287	139.621	10,9	10,9
Comunidade Autónoma	5.372	71.084	5.418	70.935	7,6	7,6
Deputación	9.870	69.081	9.869	68.686	14,3	14,4
Rede viaria municipal			61.756	489.698		
Total rede de estradas	79.291	655.079	79.293	654.710	12,1	12,1

(1) datos provisionais

Fonte: *Ministerio de Fomento*

5.1.1.

Índices da rede de estradas do Estado, CC.AA., Deputacións e Cabildos 2007-08 (1)

	2007				2008			
	Rede total/km2 de superficie	Rede total/1.000 habitantes (2)	Vehículos parque/rede total	Vehículos parque/1.000 habitantes (2)	Rede total/km2 de superficie	Rede total/1.000 habitantes (2)	Vehículos parque/rede total	Vehículos parque/1.000 habitantes (2)
Andalucía	0,27	2,89	217,42	638,99	0,27	2,87	223,59	641,52
Aragón	0,24	8,79	72,66	638,74	0,24	8,60	74,82	643,69
Asturias	0,47	4,67	126,47	590,76	0,47	4,65	130,00	604,05
Baleares	0,44	2,11	404,14	852,48	0,43	2,02	412,00	832,95
Canarias	0,60	2,20	324,34	715,15	0,60	2,15	329,66	709,19
Cantabria	0,49	4,52	143,38	651,06	0,49	4,40	149,64	659,09
Castela-A Mancha	0,24	9,74	69,23	674,49	0,24	9,35	72,83	681,24
Castela e León	0,35	12,93	49,91	645,51	0,34	12,69	51,61	654,97
Cataluña	0,38	1,70	401,43	682,71	0,37	1,62	420,70	679,63
C. Valenciana	0,37	1,76	386,26	681,12	0,37	1,70	393,59	669,55
Estremadura	0,22	8,36	77,32	646,42	0,22	8,25	80,44	663,36
Galicia	0,59	6,32	105,24	665,62	0,59	6,30	108,15	681,21
Madrid	0,42	0,56	1.278,31	712,54	0,42	0,54	1.304,36	702,17
Murcia	0,33	2,69	255,29	687,87	0,33	2,63	259,76	682,88
Navarra	0,38	6,48	105,43	683,01	0,38	6,38	106,99	682,10
País Vasco	0,58	1,97	296,17	584,78	0,58	1,95	303,54	591,43
A Rioxa	0,38	6,13	99,49	609,87	0,37	5,94	102,37	608,12
Total	0,33	3,67	182,58	670,75	0,33	3,57	187,68	670,94

(1) na rede de estradas non se inclúen a lonxitude de camiños veciñais a cargo de Concellos, Ministerio de Defensa e outros Organismos
(2) poboación oficial a 1 de xaneiro de cada ano

Fonte: *Ministerio de Fomento*

5.1.2.

Investimentos medios na rede de estradas do Estado, CC.AA., Deputacións e Cabildos 2004-08 (1)

	AA.PP.	Estado	Entes Territoriais			AA.PP.	Estado	Entes Territoriais		
			Total	CC.AA.	Deputacións e Cabildos			Total	CC.AA.	Deputacións e Cabildos
			(2)							
	(en miles de € / 1000 habs.)					(en miles de € / quilómetro de rede)				
Andalucía	152,12	68,95	83,17	74,19	8,97	53,84	172,57	34,28	59,43	7,62
Aragón	309,96	250,63	59,33	42,02	17,31	36,03	137,54	8,75	9,84	6,89
Asturias	359,35	239,35	120,00	120,00	--	77,34	318,00	30,82	30,82	--
Baleares	40,09	--	40,09	--	40,09	21,10	--	21,10	--	21,10
Canarias	37,62	--	37,62	--	37,62	35,24	--	35,24	--	35,24
Cantabria	405,73	281,88	123,85	123,85	--	92,12	282,92	36,34	36,34	--
Castela-A Mancha	194,87	113,18	81,69	67,94	13,75	20,83	64,83	10,74	16,78	3,86
Castela e León	326,26	186,84	139,42	98,63	40,80	25,71	89,97	13,14	22,36	6,58
Cataluña	95,80	35,94	59,86	52,52	7,34	59,30	147,51	43,64	66,89	12,52
C. Valenciana	88,45	46,43	42,02	32,60	9,42	52,00	123,18	31,73	56,94	12,53
Estremadura	305,29	195,82	109,47	86,69	22,78	37,02	135,11	16,10	25,08	6,82
Galicia	225,23	90,15	135,09	109,22	25,87	35,76	111,55	24,60	56,12	7,30
Madrid	34,67	13,69	20,98	20,98	--	64,32	111,39	50,42	50,42	--
Murcia	98,55	26,84	71,72	71,72	--	37,49	73,46	31,68	31,68	--
Navarra	236,93	--	236,93	236,93	--	37,16	--	37,54	37,54	--
País Vasco	171,01	--	171,01	--	171,01	87,77	--	89,54	--	89,54
A Rioxa	221,95	139,65	82,30	82,30	--	37,36	106,58	17,78	17,78	--
Total	148,07	71,29	76,78	56,87	19,91	41,20	129,61	25,38	37,01	13,38

(1) na rede de estradas non se inclúe a lonxitude de camiños veciñais a cargo de Concellos, Ministerio de Defensa e outros Organismos
(2) poboación oficial a 1 de xaneiro
Fonte: *Ministerio de Fomento*

5.1.3.

Fomento reflicten que, sen ter en conta a rede viaria municipal, a rede de estradas de Galicia no ano 2008 (último dato dispoñible) está composta por 17.537 quilómetros, dos que 15.287 km. están a cargo de Entes Territoriais e 2.250 km. a cargo do Estado.

Do total de quilómetros a cargo do Estado, o **cadro 5.1.1.** reflicte que o 35,4% (796 quilómetros) corresponden a autoestradas, autovías e estradas de dobre calzada, en tanto que dos quilómetros a cargo dos Entes Territoriais, o 64,6% dos mesmos, 9.869 quilómetros, están a cargo das Deputacións provinciais, e 5.418 km, a cargo da Comunidade Autónoma.

En relación ao investimento medio na rede de estradas do Estado, comunidades autónomas, deputacións e cabildos no período 2004-08, o **cadro 5.1.3.** amosa que en Galicia investíronse un total de 225,2 miles de euros por cada 1.000 habitantes, sendo a media estatal de 148,1 miles de euros. Galicia segue manténdose por encima da media estatal tanto si se considera o investimento correspondente á Administración central, que neses cinco anos ascendeu na comunidade galega ata os 90,2 mil euros por cada mil habitantes fronte aos 71,3 miles de euros de media en España, como si se considera o investimento dos entes territoriais, que se sitúa nos 135,1 miles de euros por cada 1.000 habitantes fronte aos 76,8 mil euros no Estado.

Por contra, en termos de investimento por quilómetro

Investimentos reais do Ministerio de Fomento en Galicia 2009

	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Varias provincias	Total
	(en miles de euros)					
Ministerio, Subsecretaría e Servizos Xerais	225.533	171.824	45.758	240.680	26.657	710.452
D. G. de Carreteras	92.259	152.894	40.290	66.032	1.970	353.445
D. G. de Ferrocarriles	132.619	18.930	5.468	174.571	24.204	355.792
D. G. del Instituto Geográfico Nacional	-	-	-	9	471	480
D. G. de la Marina Mercante	655	-	-	68	12	735
Entidades Públicas Empresariais	168.854	6.322	30.746	63.710	446.019	715.651
ADIF	628	3.119	896	1.230	-	5.873
AENA	22.229	-	-	14.203	-	36.432
Puertos del Estado	139.009	-	-	46.467	-	185.476
RENFE operadora	145	-	16	162	-	323
FEVE	2.216	139	-	-	87	2.442
Correos y Telégrafos	4.371	384	368	1.648	6	6.777
SASEMAR	256	-	-	-	-	256
S.E. de Infraestructuras del Transporte Terres	-	2.680	29.466	-	445.926	478.072
Total	394.387	178.146	76.504	304.390	472.676	1.426.103

Fonte: *Delegación do Goberno en Galicia*

5.1.4.

de rede, Galicia sitúase por baixo da media española se consideramos o conxunto das administración públicas, o investimento do Estado ou investimento total dos entes territoriais. No primeiro caso, na comunidade autónoma galega investíronse nos cinco anos considerados un total de 37,7 miles de euros, manténdose como a quinta comunidade na que menos se inviste, por diante de Castela-A Mancha (20,8 miles de euros), Baleares (21,1 miles de euros), Castela e León (25,7) e Canarias (35,2 miles de euros).

O investimento real do Ministerio de Fomento na comunidade autónoma de Galicia ascendeu no último ano a 710,4 millóns de euros, dos que a DG de Ferrocarriles acolle o 50,1% (356,0 millóns de euros) e 353,4 millóns de euros á DG de Carreteras (49,7%). O **cadro 5.1.4.** reflicte que Pontevedra, por mor do investimento da DG de Ferrocarriles se sitúa como a provincia que acolle un maior investimento, con 240,7 millóns de euros, por diante dos 225,5 millóns de euros en A Coruña ou os 171,8 millóns de euros en Lugo. Nesta última provincia cómpre salientar, o investimento realizado pola DG de Carreteras, con 152,9 millóns, o 43,2% do total investido por esta Dirección General en Galicia.

Ademais do investimento da DG de Ferrocarriles, Renfe investiu en Galicia un total de 352,2 miles de euros en 2009, o que representa o 1% do investimento total asignable ás diferentes comunidades autónomas. En relación ao acontecido no ano anterior, o seu investimento medrou case un 70%. As provincias de A Coruña e Pontevedra, tras unha medra do 93%, acollen o 95,6% do citado investimento.

A 31 de decembro de 2009, a meirande parte das obras do AVE en Galicia atopábanse en fase de estudo informativo ou en proxecto (1.090,2 km), tan só 3,8

Investimentos de RENFE nas CC.AA. 2008-09

	2008		2009	
	(en miles de €)	*(%)*	*(en miles de €)*	*(%)*
Andalucía	6.350,90	9,7	6.241,54	18,2
Aragón	2.173,20	3,3	504,38	1,5
Asturias	1.586,30	2,4	338,99	1,0
Cantabria	50,50	0,1	57,79	0,2
Castela-A Mancha	844,30	1,3	100,30	0,3
Castela e León	1.197,30	1,8	890,23	2,6
Cataluña	28.382,60	43,1	14.573,58	42,4
C. Valenciana	2.083,90	3,2	1.468,41	4,3
Estremadura	-	-	-	-
Galicia	207,50	0,3	352,15	1,03
A Coruña	87,10	0,1	168,13	0,49
Lugo	-	-	-	-
Ourense	11,30	0,1	15,63	0,05
Pontevedra	87,20	0,0	168,39	0,49
Varias provincias	21,90		-	-
Madrid	20.056,50	30,5	7.144,84	20,8
Murcia	529,00	0,8	116,01	0,3
Navarra	-	-	1,45	0,0
País Vasco	2.319,50	3,5	2.540,71	7,4
Total asignable CC.AA.	65.781,50	100,0	34.331,36	100,0
Asignable varias CC.AA.	14.241,20		9.111,86	
Non rexionalizado	1.153.021,00		1.097.336,77	
Investimento total	1.233.043,70		1.140.779,99	

Fonte: *Renfe Operadora*

5.1.5.

Situación das liñas ferroviarias a 31 de decembro de 2009

	En estudio	En proxecto	Obras vía	Obras seguridade	Apta 160 km	Obras electrificac.	Apta
				(en Km.)			
Eixe Atlántico	80,0	4,1	21,4	22,1	88,7	155,6	
Fronteira Portugal - Vigo	24,5						
Vigo - Pontevedra		2,3	10,0	10,7			
Pontevedra - Santiago			11,4	11,4	27,0	66,3	
Santiago - A Coruña					61,7	61,7	
(A Coruña) Uxes-Betanzos	21,3						
Betanzos - Ferrol	34,2	1,8					
Olmedo - Zamora - Ourense	24,0	62,2					3,8
Olmedo - Zamora							3,8
Zamora - Lubián	7,0						
Lubián - Ourense	17,0	62,2					
Ourense - Santiago							
(Ourense) Maside - Portas (Pontevedra)	59,6						
Ourense - Lugo	61,7	34,1	7,5				
Ourense - Monforte	35,6	2,5					
Monforte - Lugo	26,1	31,6	7,5				
Lugo - Betanzos (A Coruña)	92,0						
Palencia-León-Ponferrada-Monforte	222,5						
Palencia-León							
León-Ponferrada	112,5						
Ponferrada-Monforte	110,0						
Bilbao-Cantabria-Asturias-Comarca Ferrol	450,0						
Ribadeo - Com. Ferrol	123,0						
Bilbao-Cantabria-Asturias-Ribadeo	327,0						
Total	989,8	100,4	28,9	22,1	88,7	155,6	3,8

Fonte: Fernández Díaz, Xosé C., *O camiño de ferro en Galicia*

5.1.6.

Situación das liñas ferroviarias a 31 de decembro de 2009: actuacións e obras retrasadas

Trámites e actuacións demoradas	Demora
Eixe Atlántico	
D.I.A. do Estudio Informativo de Electrificación do Eixe Atlántico entre Vigo - Santiago - A Coruña	Pendente
Licitacion dun novo E.I.C., tramitación do tramo Porriño-Vigo	93 meses
D.I.A. do tramo (A Coruña) Uxes-Betanzos	36 meses
Estudio informativo do tramo Betanzos-Ferrol	76 meses
Olmedo - Zamora - Ourense	
Está pendente a licitación do Proxecto de Ourense (Límite do concello) - Ourense - Empalme	41 meses
Finalizados os Proxectos entre Lubián e Vilariño de Conso, a licitación de obras se demora	18 meses
Finalizados os Proxectos entre Vilariño de Conso e Riobóo (Porto) , a licitación de obras se demora	6 meses
Lugo - Betanzos (A Coruña)	
Publicación do Estudo informativo Lugo-Betanzos (A Coruña) leva acumulada unha demora de:	57 meses
Palencia-León-Ponferrada-Monforte	
Licitacion dun novo E.I.C., retraso na elaboración da D.I.A. do tramo León-Ponferrada	72 meses
Demora na información pública do tramo Ponferrada-Monforte	65 meses
Bilbao-Cantabria-Asturias-Comarca Ferrol	
Demora na publicación dos estudos informativos dos tramos Ferrol-límite Asturias, Lim. Galicia-Lim. Cantabria, e Lim.Asturias-Bilbao	54 meses

Fonte: Fernández Díaz, Xosé C., *O camiño de ferro en Galicia*

5.1.7.

km do corredor Olmedo-Zamora-Ourense estaban en servizo, e 88,7 km do Eixo Atlántico (17,4 km máis que na mesma data do ano anterior) estaban en servizo pero a velocidade de 160 quilómetros por hora.

No que atinxe á demora das actuacións ou trámites previstos, cómpre salientar que nesa data esta varía entre os case oito anos correspondentes á licitación do estudo informativo do tramo dende a fronteira portuguesa e Porriño, e os 6 meses do tramo Vilariño de Conso e Riobóo, aínda pendente de licitación. Asemade, hai que destacar que está pendente de declaración de impacto ambiental o estudio informativo de electrificación do Eixe Atlántico entre Vigo-Santiago-A Coruña.

O **cadro 5.1.8.** recolle a evolución de investimento realizado en materia de estradas, portos e obras hidráulicas pola Dirección Xeral de Obras Públicas, a Dirección Xeral de Transportes, Portos de Galicia, Augas de Galicia e Obras e Servizos Hidráulicos. En 2008 este investimento medrou un 5% en relación ao ano anterior, para situarse nos 577,4 millóns de euros, dos que 384,5 millóns de euros (un 5,8% superior á do ano precedente) corresponden á D.X. de Obras Públicas. O investimento en obras hidráulicas (Augas de Galicia e Obras e Servizos Hidráulicos) mantense en torno aos 139,0 millóns de euros e Portos de Galicia, a diferenza do acontecido no ano anterior, rexistra un incremento do 1,8%, cun investimento de 35,4 millóns de euros.

No concernente aos principais programas das Direccións Xerais de Obras Públicas e de Transportes,

Investimentos reais presupostados en estradas, portos e obras hidráulicas 2008-09			
Organismo	**2008**	**2009**	**09/08**
			(%)
D.X. Obras Públicas	363.513,6	384.451,1	5,8
D.X. Transportes	12.487,2	18.526,8	48,4
Portos de Galicia	34.769,6	35.384,8	1,8
Augas de Galicia	23.932,9	27.227,7	13,8
Obras e Servizos Hidraúlicos	115.201,1	111.855,7	-2,9
Total	**549.904,4**	**577.446,1**	**5,0**

Fonte: *Xunta de Galicia*

5.1.8.

Proxecto de investimentos das Direccións Xerais de Obras Públicas e Transportes 2008-09

		2008	2009	09/08
		(en miles de €)		*(%)*
512 A	**Ordenación e inspección do transporte terrestre**			
600	Mellora da accesibilidade	7.100,0	8.308,8	17,0
608	Outros investimentos	3.000,0	4.400,0	46,7
610	Infraestruturas de mellora de da accesibilidade	500,0	1.500,0	200,0
624	Material de transporte	-	70,0	-
632	Edificios e outras construcións	-	30,0	-
633	Maquinaria, instalacións e utensilios - reposición	18,0	18,0	0,0
640	Gastos en investimentos de carácter inmaterial	1.299,5	4.200,0	223,2
512 B	**Construción, conservación e explotación de estradas**			
600	Mellora da accesibilidade	294.185,7	413.625,1	40,6
610	Infraestrutura de mellora da accesibilidade	63.620,7	65.360,0	2,7
623	Maquinaria, instalacións e utensilios - adquisicións	330,0	250,0	-24,2
624	Material de transporte	350,0	360,0	2,9
625	Mobiliario e útiles	24,0	25,0	4,2
640	Gastos en investimentos de carácter inmaterial	5.003,0	4.731,0	-5,4

Fonte: *Xunta de Galicia*

5.1.9.

cadro 5.1.9., cómpre salientar o forte incremento do investimento do programa de construción, conservación e explotación de estradas, cunha medra do 33,2%, acadando os 484,4 millóns de euros. O programa de ordenación e inspección do transporte terrestre ascendeu ata os 18,5 millóns de euros, un 55,5% máis que en 2008.

Infraestruturas portuarias e aeroportuarias

O investimento total en infraestruturas portuarias ascendeu en Galicia a 220,9 millóns de euros, dos que o 84% do investimento real corresponde ao Ministerio de Fomento e o restante 16%, a Portos de Galicia.

No ano 2009, Puertos del Estado destinou a Galicia un total de 185,5 millóns de euros, **cadro 5.1.4.**, dos que a provincia de A Coruña, por mor das obras nos portos exteriores, acolle a meirande parte do investimento. O ente autonómico Portos de Galicia destinou un total de 35,4 millóns de euros no ano 2009, un 1,8% máis que o realizado por este organismo o ano anterior.

No caso das infraestruturas aeroportuarias, o investimento de AENA en Galicia no ano 2009 descendeu en

Parques empresariais: situación a 31 de decembro de 2009

	Denominación	Promotor	Estado actual
A Coruña			
Pobra-Ribeira	Barbanza	IGVS	Tramitación
Arteixo	Ampliación Arteixo. Fase A, B e C	Xestur A Coruña	Estudio
Arteixo	Morás	Xestur A Coruña	Execución
Arzúa	Arzúa 2ª Fase	Xestur A Coruña	Venda
Arzúa	Arzúa 1ª Fase	Xestur A Coruña	Esgotado
Boiro	Espiñeiro 1ª Fase	Xestur A Coruña	Esgotado
Boiro	Espiñeiro 2ª Fase	Xestur A Coruña	Venda
Boiro	Espiñeiro 3ª Fase	Xestur A Coruña	Zona verde
Brión	Monte de Perros	Xestur A Coruña	Paralizado
Camariñas	Camariñas	SEA	Aprobado
Carballo	Bértoa 1ª Fase	Xestur A Coruña	Execución e venda
Carballo	Bértoa 2ª Fase A	IGVS	Tramitación
Carballo	Bértoa 2ª Fase B	IGVS	Tramitación
Cariño	Cariño	Xestur A Coruña	Paralizado
Carnota	Carnota	SEA	Desistido
Cedeira	A Trabe	Xestur A Coruña	Execución
Cee	Cee	SEA	Execución
Cerceda	Acevedo	IGVS	Esgotado
Cerceda	Acevedo (ampliación)	IGVS	Tramitación
Coirós	Coirós (Fase 1)	Xestur A Coruña	Esgotado
Coirós	Coirós (Fase 2 e 3)	Xestur A Coruña	Esgotado
Coristanco	Coristanco	Xestur A Coruña	Paralizado
Culleredo	Alvedro	IGVS	Esgotado
Ferrol	Plataforma Loxística, Empresarial e Portuaria de Ferrol (Mandiá)	IGVS/AP.Ferrol	Tramitación
Ferrol	San Pedro de Leixa	SEA	Adquisición de terreos
Laracha	A Laracha	SEA	Adquisición de terreos
Laxe	Laxe (actuación PSOAEG)	SEA	Estudio
Malpica	Malpica	SEA	Venda
Melide	Melide (Fase2)	Xestur A Coruña	Venda
Melide	Melide (Fase1)	IGVS	Esgotado
Muros	Muros	SEA	Venda
Muxía	Muxía	SEA	Desistido
Negreira	Negreira, Covas	Xestur A Coruña	Venda
Noia	Augalevada	IGVS	Venda
Ordes	Ordes (Fase1)	Xestur A Coruña	Esgotado
Ordes	Ordes (Fase 2 -3)	Xestur A Coruña	Venda
Oroso	Sigüeiro	Xestur A Coruña	Esgotado
Ortigueira	Ortigueira	Xestur A Coruña	Venda
Padrón	Padrón	Xestur A Coruña	Venda
Ponteceso	Ponteceso	Xestur A Coruña	Venda
Pontedeume	Vidrieiro-Campolongo	IGVS	Venda
Pontes, As	Penapurreira (Polígono 1-Fase A)	Xestur A Coruña	Esgotado
Pontes, As	Penapurreira (Polígono 1-Fase B)	Xestur A Coruña	Esgotado
Pontes, As	Penapurreira (Polígono 2-Fases C-D)	Xestur A Coruña	Venda
Pontes, As	Penapurreira (ampliación plan MINER)	IGVS	Tramitación
Porto do Son	Porto do Son	IGVS	Desistido
Rianxo	Rianxo	SEA	Execución
Riberia	Ribeira	IGVS	Contratación
San Sadurniño	San Sadurniño	Xestur A Coruña	Tramitación
Santa Comba	Santa Comba	Xestur A Coruña	Venda
Santiago	Sionlla	Xestur	Execución
Santiago	Lavacolla	IGVS	Estudio
Santiago	Parque científico tecnolóxico (PCTSC)	IGVS	Tramitación
Somozas, As	Somozas, As (Etapa A -Fase 1 a 4)	IGVS	Venda
Touro	Touro	Xestur A Coruña	Tramitación
Vimianzo	Vimianzo	SEA	Venda
Vilasantar	Vilasantar	Xestur A Coruña	Desistido
Zas	Zas	IGVS	Tramitación

5.1.10.a.

Lugo			
Alfoz-Valadouro	Alfoz-Valadouro	IGVS	Tramitación
Barreiros	Barreiros (Fase 2)	XESTUR LUGO	Venda
Barreiros	Barreiros (Fase 1)	XESTUR LUGO	Esgotado
Becerreá	Becerreá (Fase 2)	IGVS	Adquisición de terreos
Becerreá	Becerreá (Fase 1)	IGVS	Esgotado
Begonte	Plataforma loxística Pacios-Baamonde	XESTUR LUGO	Adquisición de terreos
Begonte	Begonte	IGVS	Esgotado
Bóveda	Bóveda 3ª Fase	XESTUR LUGO	Adquisición de terreos
Bóveda	Bóveda 1ª e 2ª Fase	XESTUR LUGO	Venda
Burela	Burela	IGVS	Estudio
Castro de Rei	Castro de Ribeiras de Lea	XESTUR LUGO	Esgotado
Castro de Rei	Castro de Ribeiras de Lea (Ampliación Fase 1)	XESTUR LUGO	Esgotado
Castro de Rei	Castro de Ribeiras de Lea (Ampliación Fase 2)	XESTUR LUGO	Esgotado
Cervo	Cuiña. Fase 3 - Etapa C	XESTUR LUGO	Venda
Cervo	Cuiña. Fase 1 Etapa A	XESTUR LUGO	Esgotado
Cervo	Cuiña. Fase 2. Etapa BD	XESTUR LUGO	Esgotado
Corgo, O	Corgo, O	XESTUR LUGO	Venda
Cospeito	Ampliación P.E. Muimenta	XESTUR LUGO	Tramitación
Cospeito	Muimenta	XESTUR LUGO	Esgotado
Foz	Foz (Fase 2. Polígono 1)	XESTUR LUGO	Venda
Foz	Foz (Fase 1. Polígono 1)	XESTUR LUGO	Esgotado
Guitiriz	Guitiriz. Fase 1 (Etapa A-B)	IGVS	Esgotado
Guitiriz	Guitiriz. Fase 2 (Etapa C)	XESTUR LUGO	Venda
Lourenzá	Lourenzá. Fase 2	XESTUR LUGO	Venda
Lourenzá	Lourenzá. Fase 1	IGVS	Esgotado
Lugo	As Gándaras	XESTUR LUGO	Execución
Lugo	INF-Lugo	IGVS	Esgotado
Meira	Meira (Fase1)	XESTUR LUGO	Esgotado
Meira	Meira (Fase2)	XESTUR LUGO	Estudio
Mondoñedo	Mondoñedo	SEA	Venda
Monforte de Lemos	Porto Seco	D.X. TRANSPORTES / IGVS	Adquisición de terreos
Monterroso	Monterroso	IGVS	Venda
Palas de Rei	Palas de Rei (1ª Fase)	IGVS	Venda
Pastoriza, A	Pastoriza, A (Fase 1)	IGVS	Esgotado
Pastoriza, A	Pastoriza, A (Fase 2)	IGVS	Adquisición de terreos
Pontenova, A	Pontenova, A (Fase 1)	XESTUR LUGO	Venda
Pontenova, A	Pontenova, A (Fase 2)	XESTUR LUGO	Tramitación
Quiroga	Quiroga (Fase B-C)	IGVS	Venda
Quiroga	Quiroga (Fase A-D)	IGVS	Adquisición de terreos
Taboada	Taboada	IGVS	Adquisición de terreos
Vilalba	Vilalba (Fase 1)	XESTUR LUGO	Esgotado
Vilalba	Vilalba (Fase 1. Ampliación)	XESTUR LUGO	Venda
Vilalba	Vilalba (Fase 2. Ampliación)	XESTUR LUGO	Execución
Viveiro	Landrove	XESTUR LUGO	Execución
Xermade	Xermade (Fase 1)	IGVS	Esgotado
Xermade	Xermade (Fase 2)	IGVS	Venda
Xove	Xove (Fase 1-2)	IGVS	Esgotado
Xove-Cervo	San Cibrao	SEA	Desistido

5.1.10.b.

Ourense			
Allariz	Allariz	IGVS	Contratación
Avión	Avión	IGVS	Estudio
Bande-Lobeira-Entrimo-Lobios-Muíños	Baixa Limia	IGVS	Estudio
Barbadás	Barbadás	IGVS	Estudio
Barco de Valdeorras	Barco de Valdeorras. 1ª Fase	IGVS	Venda
Barco de Valdeorras	Barco de Valdeorras. 2ª - 3ª Fase	IGVS	Venda
Barco de Valdeorras	Barco de Valdeorras. 4ª - 5ª Fase	IGVS	Adquisición de terreos
Carballeda de Avia	Parque Medioambiental	IGVS	Tramitación
Carballiño, O	Carballiño, O. (Fase 1)	IGVS	Venda
Carballiño, O	Carballiño, O. (Fase 2)	IGVS	Venda
Castro Caldelas-Pobra de Trives	Caldelas- Trives	IGVS	Estudio
Celanova	Celanova. 1ª Fase	IGVS	Venda
Celanova	Celanova. 2ª e 3ª	IGVS	Adquisición de terreos
Gudiña, A	Gudiña, A	Xestur Ourense	Tramitación
Nogueira de Ramuín	Nogueira de Ramuín	IGVS/Concello	Aprobado
Pereiro de Aguiar	(Polígono 2B)	Xestur Ourense	Venda
Pereiro de Aguiar	(Polígono 2A)	Xestur Ourense	Venda
Pereiro de Aguiar	Polígono 1 Fase 1	Xestur Ourense	Esgotado
Pereiro de Aguiar	Polígono 1 Fase 2	Xestur Ourense	Esgotado
Pobra de Trives	Pobra de Trives	Concello	Aprobado
Ribadavia	Ribadavia. Polígono 1	IGVS	Venda
Ribadavia	Ribadavia. Polígono 2	IGVS	Venda
Ribadavia	Ribadavia. 3ª Fase	IGVS	Adquisición de terreos
Ríós	Ríós	IGVS/Concello	Aprobado
Ruá de Valdeorras, A	Ruá de Valdeorras. (Fase 2)	Xestur Ourense	Estudio
Rubiá	Rubiá	Concello	Aprobado
San Cibrao das Viñas	C.T.M. (Fase 1)	IGVS	Venda
San Cibrao das Viñas	C.T.M. (Fase 2)	Xestur Ourense	Execución e venda
San Cibrao das Viñas	C.T.M. (Fase 3. Terminal intermodal)	Xestur Ourense	Adquisición de terreos
San Cibrao das Viñas	Parque Tecnolóxico (Ampliación)	Xestur Ourense	Adquisición de terreos
Sarreaus	Parque empresarial de Sarreaus	Xestur Ourense	Esgotado
Taboadela- Paderne de Allariz	Campus Industrial de Paderne de Allariz	IGVS	Tramitación
Taboadela- Paderne de Allariz-Allariz-San Cibrao das Viñas	Plan Territorial integrado Val da Rabeda	IGVS	Tramitación
Taboadela- Paderne de Allariz-Allariz-San Cibrao das Viñas	Val da Rabeda (Sector suroeste Taboadela I)	IGVS	Tramitación
Verín	Centro de automoción (Verín)	IGVS	Tramitación
Verín	Pazos	IGVS	Paralizado
Verín	Pazos (Ampliación P. empresarial)	IGVS	Aprobado
Verín	Tamagos	IGVS	Tramitación
Viana do Bolo	Viana do Bolo	Xestur Ourense	Tramitación
Vilamarín	Vilamarín (fase 1)	Xestur Ourense	Venda
Vilamarín	Vilamarín (fase 2)	Xestur Ourense	Adquisición de terreos
Xinzo de Limia	Fase 1, 2, 3	Xestur Ourense	Esgotado
Xinzo de Limia	Xinzo de Limia (Fase 1,2,3)	Xestur Ourense	Esgotado
Xinzo de Limia	Xinzo de Limia (Fase 5 ampliación)	Xestur Ourense	Adquisición de terreos
Xunqueirade Ambía	Xunqueirade Ambía	IGVS	Estudio

5.1.10.c.

Pontevedra			
Arbo	Arbo (Fase 2)	Xestur Pontevedra	Esgotado
Arbo	Arbo (Fase 1)	Xestur Pontevedra	Venda
Bueu	Castiñeiras (Fase 1-2)	Xestur Pontevedra	Esgotado
Bueu-Cangas	Parque Empresarial e Industrial do Morrazo	Xestur Pontevedra	Tramitación
Catoira	Abalo	SEA	Venda
Crecente	Crecente	Xestur Pontevedra	Tramitación
Cuntis	A Ran (Cuntis)	Xestur Pontevedra	Tramitación
Estrada, A	Cidade do Moble	Xestur Pontevedra	Tramitación
Guarda, A- Rosal, O	A Guarda - O Rosal	SEA	Adquisición de terreos
Lalín	Lalín 2000 (Fase 1)	Xestur Pontevedra	Venda
Lalín	Lalín 2000 (Fase 2)	Xestur Pontevedra	Esgotado
Lalín	Lalín 2000. Ampliación (Fase 3)	Xestur Pontevedra	Venda
Lalín	Lalín 2000 (Fase 4)	Xestur Pontevedra	Tramitación
Marín	Marín	Xestur Pontevedra	Paralizado
Mos	A Arroufana (Mos II)	Xestur Pontevedra	Tramitación
Mos	Veigadaña	Xestur Pontevedra	Venda
Mos	Veigadaña	Xestur Pontevedra	Tramitación
Poio	Fragamoreira	Xestur Pontevedra	Tramitación
Ponteareas	Val do Tea	Xestur Pontevedra	Tramitación
Pontecaldelas	A Reigosa	Xestur Pontevedra	Execución e venda
Pontecaldelas	Centro de Transportes e Terminal Intermodal	IGVS	Venda
Pontecesures	Pontecesures	IGVS	Paralizado
Pontevedra	Campiño	IGVS	Esgotado
Porriño	Centro de Excelencia en Electrónica Vehículos Intelixentes	IGVS	Adquisición de terreos
Rodeiro	Rodeiro	Xestur Pontevedra	Paralizado
Salceda de Caselas	Salceda de Caselas	IGVS	Paralizado
Salvaterra-As Neves	Área de Actividade CI, Área Loxística Inermodal LI, Área Loxística e de Transformación LT e a Área de Actvidades MI	Autoridade Portuaria de Vigo	Execución
Salvaterra-As Neves	Área de Actvidades MI (Plisan Este)	Consorcio da Zona Franca de Vigo	Execución
Salvaterra-As Neves	Área de Loxístico-Empresarial (Plisan Norte)	Xestur Pontevedra	Execución
Salvaterra-As Neves	Centro Integrado de Servizos (Plisan Centro)	Xestur Pontevedra- Consorcio da Zona Franca de Vigo	Execución
Silleda	Silleda (Fase 1 Ampliación)	Xestur Pontevedra	Esgotado
Silleda	Silleda (Fase 1)	Xestur Pontevedra	Esgotado
Silleda	Silleda (Fase 2 - Area 33)	Xestur Pontevedra	Venda
Tomiño	Tomiño	Xestur Pontevedra	Adquisición de terreos
Tui	Tui	IGVS	Esgotado
Tui	Tui 2ª fase	Xestur	Esgotado
Valga	Valga	Xestur Pontevedra	Paralizado
Vigo	Plan Sectorial da Area Funcional de Vigo	Xestur Pontevedra	Tramitación
Vigo-Gondomar	A Pasaxe	Xestur Pontevedra	Tramitación
Vigo-Redondela	Ameal- Aeroporto de Vigo	Xestur Pontevedra	Tramitación
Vilagarcía de Arousa	O Pousadoiro (Ampliación)	Xestur Pontevedra	
Vilagarcía de Arousa	O Pousadoiro	Xestur Pontevedra	Esgotado
Vilagarcía de Arousa	Trabanca	IGVS	Esgotado
Vilanova de Arousa	Vilanova II	SEA	Adquisición de terreos
Vilanova de Arousa	Vilanova (Baión)	SEA	Venda
Vilanova de Arousa/ Vilagarcía	Tremoedo (Vilanova III)	Xestur Pontevedra	Tramitación

Fonte: *Instituto Galego de Vivenda e Solo*

5.1.10.d.

máis dun 60% en relación ao ano anterior, acadando os 36,4 millóns de euros. Desta contía, o aeroporto de Vigo recibiu un total de 14,2 millóns de euros, repartíndose os restantes 22,2 millóns de euros entre os aeroportos de Santiago e A Coruña.

Parques tecnolóxicos e empresariais

Galicia presenta un elevado déficit de solo industrial e empresarial, especialmente en áreas dinámicas de Galicia, o que constitúe un elemento limitador do seu desenvolvemento económico. Segundo os datos facilitados pola Consellería de Vivenda e Solo, a 31 de decembro de 2009 había un total de 44 parques empresariais que estaban esgotados na súa totalidade o nalgunha das súas fases, estando paralizadas as obras en nove parques galegos.

Sociedade do coñecemento

Dende o punto de vista funcional, o 11,2% do orzamento consolidado para 2009 da Administración Xeral e

Actuacións para o desenvolvemento da Sociedade da Información en Galicia 2009

	2009		Acumulado dende 2007		Previsto 2007-2010
	Executado	Previsto	Executado	Previsto	
			(en euros)		
Telecomunicacións	12.453.229,1	21.135.450	69.543.779,1	73.485.558	98.056.000
eGoberno	88.707.210,0	77.283.912	232.764.730,5	204.741.362	302.977.600
Dinamización do uso das TIC	40.218.543,9	35.001.107	128.805.772,3	99.122.457	138.453.400
Sector Empresarial da Sociedad da Información	34.077.564,4	39.786.560	90.754.810,4	96.499.560	139.980.000
Total	175.456.544,4	173.207.029	521.869.092,4	473.848.937	679.467.000

Fonte: *Secretaría Xeral de Modernización e Innovación Tecnolóxica*

5.1.11.

dos Organismos Autónomos, corresponde á produción de bens públicos de carácter económico, e dentro deste, 32,6 millóns de euros destínanse á sociedade da información e do coñecemento. A meirande parte do presuposto vai destinado á innovación e industria, con 26,6 millóns de euros) *[**cadro 5.2.1.** Irzamento das funcións de I+D+i e da sociedade da información e do coñecemento para o exerciio 2009: distribuciñon segundo porgrama e consellería].*

No que ás atuacións para o desenvolvemento da Sociedade da Información en Galicia se refire, enmarcadas dentro do Plano Estratéxico Galego da Sociedade da Información 2007-2010, en 2009 investiuse un total de 175,5 millóns de euros, un 1,3% máis que o inicialmente previsto. Entre o ano 2007 e o 2009 o investimento total ascendeu a 521,9 millóns de euros, o que supón o 76,8% do total do previsto ata o 2010.

Á hora de analizar os distintos indicadores do grao de penetracións das TIC nos fogares e empresas galegas, e dada a existencia dunha notable conexión entre a tecnoloxía, a formación e a competitividade, cómpre facer referencia ao nivel educativo e formativo.

Os datos da *Enquisa de poboación activa* reflicten que en Galicia, en 2009, a porcentaxe de persoas maiores de 16 anos con estudios superiores era do 22,1% (lixeiramente superior no caso das mulleres). No caso das persoas con estudios de secundaria (primeira e segunda etapa), representan en conxunto o 44%, acadando o 48,7% no caso dos homes e o 39,7%, no das mulleres. En relación ao conxunto do Estado, o peso relativo das persoas con estudios superiores é do 5,9% (6,2% no caso das mulleres e 5,6% nos homes), e do 6,1% no caso da educación secundaria (6,2% e 5,9% no que aos homes e mulleres se refire, respectivamente).

Ao igual que o conxunto do alumnado universitario en Galicia, o número de persoas matriculadas en ciencias experimentais e ensinanzas técnicas, piar da sociedade do coñecemento, segue a tendencia descendente dos últimos cursos. O **cadro 5.1.12.** amosa que o número de alumnos matriculados foi de 22.123 persoas, 1.268 alumnos menos que no curso anterior, sendo esta caída novamente moito máis acusada que no conxunto do Estado (5,4% e 3,9%, respectivamente). Nas ciencias experimentais matriculáronse un total

Alumnado matriculado e graduado en ciencias experimentais e técnicas nas universidades galegas e españolas 2007-2009

	matriculados 1º e 2º ciclo			graduados		
	cursos			cursos		
	07-08	08-09	09-08/08-07	06-07	07-08	07-08/06-07
A Coruña						
CC. Experimentais	819	741	-78	108	101	-7
Ensinanzas técnicas	8.665	8.335	-330	951	977	26
Santiago de Compostela						
CC. Experimentais	2.840	2.567	-273	449	429	-20
Ensinanzas técnicas	2.954	2.835	-119	566	462	-104
Vigo						
CC. Experimentais	1.299	1.153	-146	123	170	47
Ensinanzas técnicas	6.814	6.492	-322	939	945	6
Galicia						
CC. Experimentais	4.958	4.461	-497	680	700	20
Ensinanzas técnicas	18.433	17.662	-771	2.456	2.384	-72
España						
CC. Experimentais	91.021	86.444	-4.577	12.737	12.209	-528
Ensinanzas técnicas	347.692	335.279	-12.413	40.844	42.386	1.542
Galicia / España *(%)*						
CC. Experimentais	5,4	5,2		5,3	5,7	
Ensinanzas técnicas	5,3	5,3		6,0	5,6	

Fonte: *Ministerio de Ciencia e Innovación*

5.1.12.

de 4.461 alumnos (o 20,2% das devanditas ramas) e nas ensinanzas técnicas, 17.662 alumnos (o 79,8%).

O equipamento en tecnoloxías de información e a comunicación continúa, con carácter xeral, a súa tendencia á alza tanto nos fogares galegos coma españois. Os datos recollidos no **cadro 5.1.13.** reflicten que o 58,5% dos fogares galegos dispoñían en 2009 dalgún tipo de ordenador e un 42,3% dos fogares tiñan acceso a internet (39,7% en 2008). A pesar desta medra, Galicia atópase moi lonxe da media estatal (54% dos fogares con acceso a internet), e se sitúa coma a segunda comunidade autónoma con menor dispoñibilidade de ordenador e menor porcentaxe de vivendas con acceso a internet tras Estremadura.

Do conxunto de fogares con acceso a internet en Galicia, o 38,3% pode conectarse por banda ampla, situándose esta porcentaxe no conxunto do Estado no 51,3%.

O 54,3% da poboación galega de 16 a 74 anos empregou o ordenador nos tres meses anteriores ás enquisas, situándose esta porcentaxe no 49,8% no caso das persoas que se conectaron a internet. Un 27,5% da poboación de 16 a 74 anos mercou produtos e servizos a través de internet no último trimestre antes da enquisa, cifra que representa unha medra de 3,2 puntos porcentuais respecto á media do ano anterior. No conxunto do Estado, esta porcentaxe foi do 26,2%, cando no ano anterior ascendera a 23,3%.

Indicadores das tecnoloxías da información e das comunicacións en Galicia e España 2008-09

	Galicia 2008	Galicia 2009	España 2008	España 2009
	(%)			
Fogares				
fogares equipados con ordenador	53,6	58,5	63,6	66,3
fogares con acceso a internet	39,7	42,3	51,0	54,0
fogares con conexión de banda ampla	31,8	38,3	44,6	51,3
fogares equipados con teléfono fixo	81,8	80,7	81,3	80,3
fogares equipados con teléfono móbil	87,0	89,8	92,1	93,5
Empresas				
empresas que dispoñen de ordenadores	97,8	97,7	97,8	98,6
empresas que dispoñen de rede de área local (LAN)	76,6	80,8	78,5	83,0
empresas que dispoñen de rede de área local sen fíos	29,7	33,4	29,2	34,7
empresas que dispoñen de conexión a Internet	93,4	92,9	94,9	96,2
empresas que dispoñen de correo electrónico	91,9	90,6	93,3	94,7
empresas que acceden a Internet mediante conexión de banda ampla (1)	93,7	96,1	97,1	97,5
empresas que interactúan coas Administracións Públicas mediante internet	64,1	67,4	67,1	67,8
empresas con conexión a Internet e sitio web	55,0	55,1	57,5	58,9
empresas con páxina web que usan sistemas seguridade actualizados nos 3 meses anteriores	85,6		88,2	
Novas tecnoloxías				
persoas que usan teléfono móbil	81,9	85,1	88,8	90,5
persoas de 16 a 74 anos que empregaron ordenador (últimos 3 meses)	52,1	54,3	61,0	63,2
persoas de 16 a 74 anos que se conectaron a internet (últimos 3 meses)	47,6	49,8	56,7	59,8
persoas de 16 a 74 anos que mercaron por internet (últimos 3 meses)	11,6	13,7	13,3	15,7
	(nenos 10 a 15 anos = 100)			
nenos de 10 a 15 anos que empregaron ordenador (últimos 3 meses)	90,9	89,5	92,8	94,5
nenos de 10 a 15 que se conectaron a internet (últimos 3 meses)	74,5	77,3	76,8	85,1
nenos de 10 a 15 que dispoñen de teléfono móbil	64,4	60,8	64,7	68,4

(1) porcentaxe sobre o total de empresas que dispoñen de conexión a Internet

Fonte: *INE*

5.1.13.

En relación aos usos de tecnoloxías da información e as comunicacións nas empresas, o uso de ordenadores está estendido na práctica totalidade das mesmas. O 92,9% das empresas galegas de dez ou máis asalariados dispón de conexión a internet en xaneiro de 2009, das que o 96,1% accede a través dalgún tipo de banda ampla. A porcentaxe de empresas galegas que dispón de sitio/páxina web en Galicia mantense en torno ao 55%, situándose esta porcentaxe case catro puntos por baixo da media estatal (58,9%). ■

5.2.

investigación e tecnoloxía

Ao longo do ano 2008 rexístrase unha medra da orientación científico-académica da actividade investigadora en Galicia. O entorno público (universidades e administración pública) concentra nese ano o 51,9% do gasto interno en I+D e o 63,3% do persoal empregado nestas actividades, cando no ano anterior esas porcentaxes eran do (44,6% e 62,3%, respectivamente). Asemade, cómpre salientar o mantemento dunha asignación de recursos netamente inferior á media española.

O incremento do gasto interno en I+D do 5,1% en relación ao ano anterior ampliou a brecha con respecto ao Estado no que ao esforzo investidor se refire. Galicia dedicou o 1,04% do seu PIB a estas actividades, sendo o 1,35% a media española e o 1,90% a media en Europa (UE 27). O gasto interno por habitante e en termos de persoal ocupado nestas actividades en equivalencia a xornada completa representa o 66,4% e o 97,5% da media española, respectivamente. Asemade, o gasto en I+D por investigador descendeu un 1,2% en 2008, representando o 90,3% da media estatal (94,6% en 2007).

Ao longo do último ano aumentou o número de solicitudes de invencións (patentes e modelos de utilidade), aumentando o seu peso relativo sobre o total estatal ata o 4,4%. Este nivel hai que consideralo como baixo, sobre todo, si se compara coa importancia relativa galega en termos de poboación ou de actividade económica.

Indicadores de I+D+i

A diferenza do acontecido no ano 2007, o incremento do 5,1% dos recursos empregados nas actividades de I+D en Galicia ao longo do exercicio 2008, a metade do experimentado no conxunto do Estado, amplía a

Orzamento das funcións de I+D+i e da Sociedade da Información e do Coñecemento para o exercicio 2009: distribución segundo programa e Consellería

Consellerías	Plan Galego de I+D+i	Investigación universitaria	Fomento da Sociedade da información e do coñecemento	Total	
	(en miles de €)				*(%)*
Innovación e Industria	72.749,7	48.898,0	26.585,4	148.233,1	84,5
Medio Rural	12.342,9			12.342,9	7,0
Pesca e Asuntos Marítimos	6.708,9			6.708,9	3,8
Medio Ambiente e Desenv. Sostible	2.157,1			2.157,1	1,2
Educación e Ordenación Universitaria			6.062,3	6.062,3	3,5
Total	93.958,5	48.898,0	32.647,7	175.504,3	

Fonte: *Xunta de Galicia*

5.2.1.

brecha co resto do Estado no que ao esforzo investidor en investigación e desenvolvemento tecnolóxico se refire. O gasto interno galego ascendeu ata aos 584,6 millóns de euros, sendo a participación do gasto en I+D no PIB do 1,04%, por baixo da media estatal, que é do 1,35%. O gasto galego per cápita ascendeu a 208,9 euros, o 66,4% da media española, e o investimento por persoa ocupada nestas actividades en xornada completa, a 60,3 miles de euros (97,5% da media estatal).

O peso relativo do investimento galego no total estatal descende lixeiramente ata o 4%, dúas décimas menos que no ano precedente. Ao igual que en anos anteriores, mantense a elevada concentración deste gasto en poucas comunidades autónomas, ao acoller Cataluña e Madrid o 48,8% do gasto total interno en I+D e soamente cinco CC.AA. (as devanditas Cataluña e Madrid, xunto a Andalucía, País Vasco e a C. Valenciana) o 76% do gasto interno.

Se o ano 2007 supuxo unha certa aproximación aos niveis medios do conxunto do Estado, así como un cambio no predominio existente do investimento público sobre o privado, 2008 volve a presentar un incremento do diferencial coa media do Estado ai como o predominio do gasto no sector público. O gasto interno en I+D das universidades e a administración pública (303,2 millóns de euros) supuxo o 51,9% do gasto interno en I+D da Comunidade Autónoma (44,9% en España), fronte ao gasto no sector privado que acadou os 281 millóns de euros, o 48,1% do gasto total.

No último ano, Galicia sitúase como a novena comunidade autónoma coa maior importancia relativa do gasto público.

No concernente ao persoal empregado en Galicia nas actividades de I+D, este aumenta en 2008 ata as 9.681 persoas (**cadro 5.2.7.**), o que representa o 4,5% do total estatal, mentres que a importancia relativa do número de investigadores empregados en I+D foi do 4,4% dos investigadores en España (5.765 investiga-

Gastos internos totais e persoal en I+D nas CC.AA. 2007-08

	Gastos			Persoal (1)		
	2007	2008	08/07	2007	2008	08/07
	(miles de €)		*(%)*			*(%)*
Andalucía	1.478.545	1.538.946	4,1	21.009	23.227	10,6
Aragón	296.894	352.376	18,7	5.886	6.912	17,4
Asturias	211.704	229.678	8,5	2.990	3.577	19,6
Baleares	86.793	97.385	12,2	1.354	1.728	27,6
Canarias	266.803	268.833	0,8	4.836	4.521	-6,5
Cantabria	117.464	140.791	19,9	1.601	1.923	20,1
Castela e León	620.717	739.943	19,2	9.219	10.201	10,6
Castela-A Mancha	213.959	265.741	24,2	2.269	3.242	42,9
Cataluña	2.908.727	3.286.376	13,0	40.867	46.520	13,8
C. Valenciana	977.590	1.113.507	13,9	15.722	19.489	24,0
Estremadura	128.964	156.401	21,3	1.808	2.223	22,9
Galicia	555.626	584.213	5,1	8.281	9.681	16,9
Madrid	3.584.130	3.892.148	8,6	48.036	53.172	10,7
Murcia	247.556	243.522	-1,6	5.032	5.770	14,7
Navarra	333.872	358.666	7,4	5.277	5.409	2,5
País Vasco	1.216.726	1.345.572	10,6	13.714	16.683	21,7
A Rioxa	90.205	81.001	-10,2	993	1.322	33,2
Ceuta e Melilla	6.098	6.291	3,2	84	75	
Total	13.342.373	14.701.392	10,2	188.978	215.677	14,1

(1) persoal en equivalencia a xornada completa
Fonte: *INE*

5.2.2.

Esforzo investidor de Galicia e España en I+D 2003-08 (1)

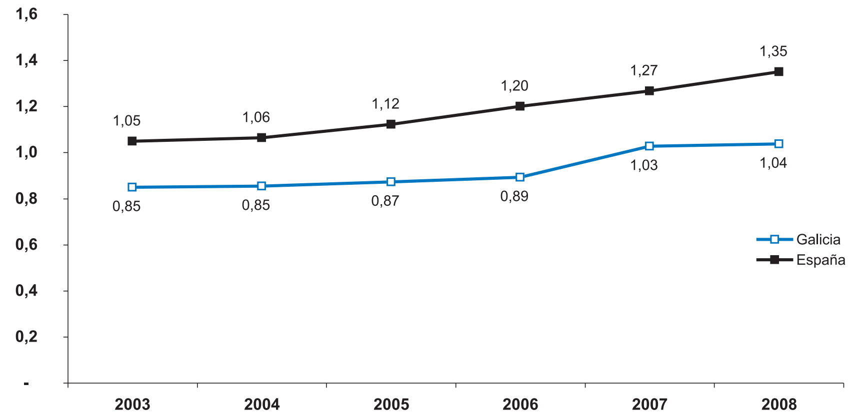

(1) porcentaxe dos gastos internos en I+D+i fronte ó PIB a prezos de mercado (prezos correntes, base 2000)
Fonte: *INE*

5.2.3.

Gastos internos totais e persoal en I+D nas CC.AA. 2007-08: importancia relativa

	gastos / PIB (1)		persoal /1.000 activos (2)	
	2007	2008	2007	2008
	(%)		*(%)*	
Andalucía	1,02	1,03	5,61	5,94
Aragón	0,90	1,03	9,05	10,38
Asturias	0,92	0,97	6,09	7,26
Baleares	0,33	0,36	2,39	3,05
Canarias	0,64	0,62	4,69	4,28
Cantabria	0,88	1,00	5,79	6,82
Castela e León	1,10	1,27	7,91	8,60
Castela-A Mancha	0,60	0,73	2,44	3,31
Cataluña	1,48	1,62	10,76	11,99
C. Valenciana	0,95	1,05	6,36	7,58
Estremadura	0,74	0,87	3,74	4,59
Galicia	1,03	1,04	6,41	7,31
Madrid	1,92	2,01	14,63	15,63
Murcia	0,92	0,87	7,26	7,86
Navarra	1,88	1,93	17,36	17,48
País Vasco	1,87	1,97	12,94	15,68
A Rioxa	1,17	1,01	5,71	8,24
Ceuta e Melilla	0,20	0,20	1,34	1,29
Total	1,27	1,35	8,43	9,35

(1) PIB a prezos de mercado, prezos correntes
(2) persoal en equivalencia a xornada completa e activos para o 4º trimestre de cada ano
Fonte: Elaboración propia CES Galicia a partir de datos do *INE*

5.2.4.

Gasto interno en I+D nas CC.AA. 2008: distribución segundo sector

	Total	Sector privado (1)		Sector Público (2)	
	(en miles de €)	*(en miles de €)*	*(% / total)*	*(en miles de €)*	*(% / total)*
Andalucía	1.538.946	516.567	33,6	1.022.379	66,4
Aragón	352.376	206.544	58,6	145.832	41,4
Asturias	229.678	99.939	43,5	129.739	56,5
Baleares	97.385	20.833	21,4	76.552	78,6
Canarias	268.833	60.624	22,6	208.209	77,4
Cantabria	140.791	57.075	40,5	83.716	59,5
Castela e León	739.943	458.545	62,0	281.398	38,0
Castela-A Mancha	265.741	149.362	56,2	116.379	43,8
Cataluña	3.286.376	2.007.338	61,1	1.279.038	38,9
C. Valenciana	1.113.507	484.648	43,5	628.859	56,5
Estremadura	156.401	30.260	19,3	126.141	80,7
Galicia	584.213	281.033	48,1	303.180	51,9
Madrid	3.892.148	2.245.498	57,7	1.646.650	42,3
Murcia	243.522	95.375	39,2	148.147	60,8
Navarra	358.666	247.421	69,0	111.245	31,0
País Vasco	1.345.572	1.088.817	80,9	256.755	19,1
A Rioxa	81.001	46.577	57,5	34.424	42,5
Ceuta e Melilla	6.291	235	3,7	6.056	96,3
Total	14.701.392	8.096.691	55,1	6.604.701	44,9

(1) empresas e institucións privadas sen fins de lucro
(2) administración e ensino superior
Fonte: *INE*

5.2.5.

Gasto interno e persoal empregado nas actividades de I+D en Galicia e España 2003-08: distribución segundo sector

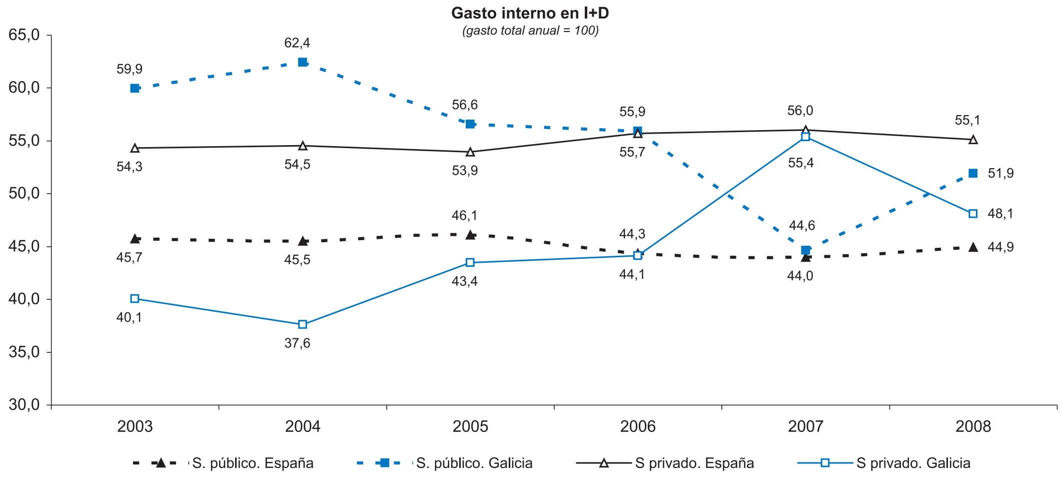

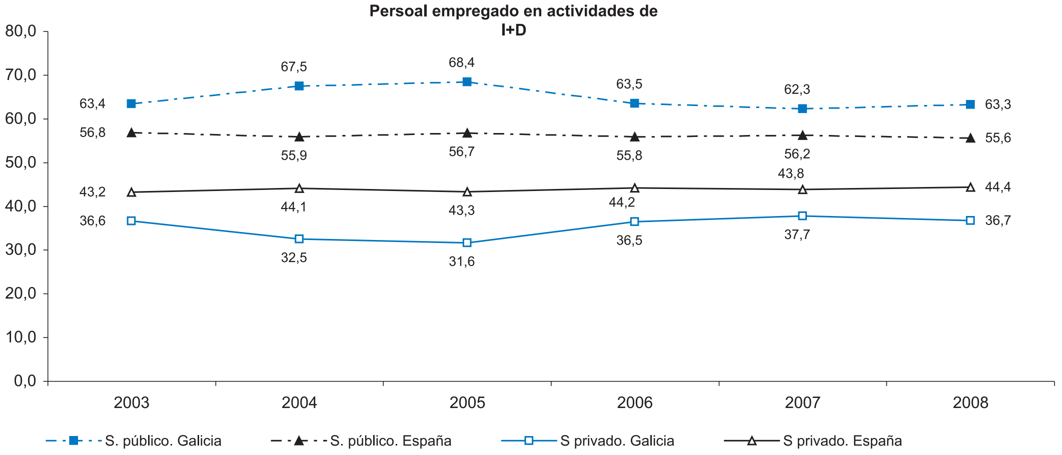

Fonte: *INE*

5.2.6.

Persoal empregado nas actividades de I+D nas CC.AA. 2008: distribución segundo sector

	Total		Sector privado (1)		Sector Público (2)	
	Total	Investigadores	Total	Investigadores	Total	Investigadores
Andalucía	23.227	13.777	6.337	2.858	16.890	10.919
Aragón	6.912	4.743	2.724	1.271	4.188	3.472
Asturias	3.577	2.440	1.463	804	2.114	1.636
Baleares	1.728	1.178	402	182	1.327	997
Canarias	4.521	3.247	651	308	3.871	2.938
Cantabria	1.923	1.260	717	368	1.206	892
Castela e León	10.201	6.538	4.348	2.096	5.853	4.443
Castela-A Mancha	3.242	1.790	1.486	687	1.756	1.103
Cataluña	46.520	26.398	24.757	10.862	21.763	15.536
C. Valenciana	19.489	12.076	7.371	3.673	12.117	8.403
Estremadura	2.223	1.389	454	169	1.769	1.220
Galicia	9.681	5.765	3.557	1.582	6.124	4.183
Madrid	53.172	31.663	23.586	12.384	29.586	19.279
Murcia	5.770	4.035	1.399	619	4.371	3.416
Navarra	5.409	3.492	3.070	1.536	2.340	1.956
País Vasco	16.683	10.374	12.673	6.995	4.010	3.379
A Rioxa	1.322	749	696	281	626	468
Ceuta e Melilla	75	74	0	0	75	74
Total	215.677	130.986	95.691	46.673	119.985	84.314

(1) empresas e institucións privadas sen fins de lucro
(2) administración e ensino superior

Fonte: *INE*

5.2.7.

dores en Galicia). Nese ano había en Galicia un total de 7,3 persoas ocupadas nestas actividades por cada mil activos fronte ás 9,4 persoas por cada mil activos de media no conxunto do Estado.

Tendo en conta a medra do 5,1% do gasto interno en I+D e o incremento nun 6,5% do número de investigadores, o gasto medio en I+D por investigador descendeu en Galicia un 1,2% respecto ao ano anterior, medrando un 3,2% no conxunto do Estado. En 2008, o gasto por investigador descendeu a 101.346,69 euros, o 90,3% da media estatal, cando no ano anterior esta porcentaxe era do 94,6%.

No último ano o sector público acolleu o 63,3% do persoal empregado nestas actividades, cando no conxunto do Estado a súa importancia relativa ascendía ao 55,6%. Tal como reflicte o **cadro 5.2.6.**, o ultimo ano presenta un incremento do seu peso relativo na comunidade autónoma de Galicia, descendendo por cotra no conxunto do Estado.

O investimento da Xunta de Galicia presupostado para Investigación desenvolvemento e innovación dentro do grupo de función 5 de produción de bens públicos de caracter económico, ascendeu en 2009 a 175.504,3 miles de euros, o que supón un incremento do 8% respecto ao ano anterior. Dese importe, 93.958,5 miles de euros corresponden ao programa "Plan galego de investigación, desenvolvemento e innovación tecnolóxica", 48.898 miles de euros, ao programa "Investigación universitaria" e os restantes

Orzamentos de gastos da Xunta de Galicia en I+D+i 2008-09: distribución segundo Consellerías

	2008	2009	09/08 (%)
Plan Galego de I+D+i	88.919,5	93.958,6	5,7
Innovación e Industria	69.321,6	72.749,7	4,9
Medio Rural	10.366,4	12.342,9	19,1
Pesca e Asuntos Marítimos	7.144,2	6.708,9	-6,1
Medio Ambiente e Desemvolvemento Sostible	2.087,3	2.157,1	3,3
Investigación Universitaria	42.407,1	48.898,0	15,3
Innovación e Industria	42.407,1	48.898,0	15,3
Fomento da S.I. e do coñecemento	31.251,7	32.647,7	4,5
Educación e Ordenación Universitaria	3.627,3	6.062,3	67,1
Innovación e Industria	27.624,5	26.585,4	-3,8
Total	162.578,3	175.504,3	8,0

Fonte: *Xunta de Galicia*

5.2.8.

32.647,7 miles de euros, ao de "Fundación. En relación ao ano anterior cómpre salientar o incremento do 15,3% no caso do importe correspondente a "investigación universitaria" (6.490,0 miles de euros máis) e o 5,7% do Plan galego de I+D, con 5.039,1 miles de euros máis que en 2008.

O deseño, planificación e financiamento da innovación e a investigación nos sectores produtivos, favorecido pola Administración autonómica galega, atópase distribuído entre cinco consellerías: Innovación e Industria; Medio Rural; Pesca e Asuntos Marítimos; Medio Ambiente e Desenvolvemento Sostible; e finalmente, Educación e Ordenación Universitaria (en virtude do Decreto 83/2009, do 21 de abril, polo que se fixa a estructura orgánica dos departamentos da Xunta de Galicia, as citadas consellerías pasan a denominarse respectivamente Consellería de Economía e Industria; Medio Rural; do Mar; Medio Ambiente, Territorio e Infraestructuras; e Educación e Ordenación Universitaria). Asemade, esta actuación en materia de I+DT complétase coas actuacións do Igape neste ámbito.

Xunto ao financiamento do Plan galego existen fondos provenientes doutras fontes, como o Plan estatal, a UE, outras institucións públicas ou privadas e empresas.

O Centro para o Desenvolvemento Tecnolóxico Industrial (CDTI), axencia xestora de recursos crediticios destinados ao financiamento de proxectos de desenvolvemento tecnolóxico e innovación entre empresas españolas, concedeu créditos para 38 proxectos en Galicia (o 2,7% dos proxectos no conxunto do Estado). Segundo os datos recollidos no cadro 5.2.9., o investimento total destes proxectos en Galicia medrou de xeito considerable, acadando os 34,3 millóns de euros, cunha achega do CDTI, en forma de créditos sen xuro, por 24,3 millóns de euros. Tras este incremento do número de proxectos, o presuposto total e a achega pública aumentaron nun 43,5% e nun

Proxectos aprobados polo CDTI nas CC.AA. 2008-09

	2008			2009		
	Proxectos	Achega CDTI	Orzamento total	Proxectos	Achega CDTI	Orzamento total
		(en miles de €)			*(en miles de €)*	
Andalucía	48	30.016,2	56.248,4	143	159.265,4	220.957,9
Aragón	78	43.221,3	71.790,0	63	40.391,4	57.341,9
Asturias	28	14.264,2	24.148,3	28	12.940,4	18.516,9
Baleares	4	1.842,6	3.277,8	5	3.573,4	5.297,4
Canarias	5	1.679,7	2.972,6	9	9.208,5	12.400,5
Cantabria	22	8.849,0	15.377,2	32	15.068,5	21.507,1
Castela-A Mancha	34	17.867,3	30.864,4	77	53.468,6	82.636,6
Castela e León	46	25.546,1	41.794,9	71	55.443,9	77.237,2
Cataluña	257	131.127,9	224.435,9	294	170.074,9	243.390,3
C. Valenciana	93	45.009,6	74.874,3	132	67.514,7	96.623,7
Estremadura	15	8.013,5	12.624,1	19	10.558,8	14.392,3
Galicia	27	13.265,5	23.930,9	38	24.274,8	34.330,8
A Rioxa	12	3.888,1	7.479,8	19	5.476,8	9.154,2
Madrid	128	90.582,9	155.043,5	196	172.469,7	248.493,6
Murcia	38	20.731,6	32.474,9	55	32.185,8	44.080,0
Navarra	105	50.805,2	120.713,2	70	34.258,0	56.465,0
País Vasco	170	86.882,2	153.725,6	157	91.710,0	138.144,3
Total	1.110	593.593,0	1.051.775,6	1.408	958.063,4	1.380.969,5

Fonte: *Centro para el Desarrollo Tecnológico Industrial*

5.2.9.

Estatísticas da propiedade industrial nas CC.AA. 2009

	Solicitudes de patentes			Modelos de utilidade	Deseño industrial	Marcas	Nomes comerciais e rótulos de establecementos
	vía nacional	vía europea	patentes PTC				
Andalucía	453	9	131	222	177	4.715	2.412
Aragón	214	13	38	129	26	864	699
Asturias	55	11	17	36	23	626	413
Baleares	42	1	14	28	47	862	3.920
Canarias	61	1	13	62	56	1.567	1.193
Cantabria	25	1	8	13	10	352	209
Castela-A Mancha	77	4	20	72	54	1.094	357
Castela e León	107	19	32	65	35	1.564	707
Cataluña	659	183	207	697	220	8.117	3.950
C. Valenciana	394	36	160	382	287	3.949	1.562
Estremadura	23	2	4	23	12	457	157
Galicia	173	7	37	94	71	2.101	869
Madrid	838	88	386	398	304	10.571	4.937
Murcia	86	2	19	55	78	1.013	286
Navarra	109	43	54	45	15	522	219
País Vasco	209	70	94	102	52	1.905	1.245
A Rioxa	32	1	8	18	27	453	159
Ceuta e Melilla	1	-	-	-	3	94	48
Non consta	8	-	3	1	2	-	1
Non residentes	-	-	-	-	-	1.611	3
Estranxeiros	-	-	-	-	-	-	365
Total	3.566	491	1.245	2.442	1.499	42.437	23.711

Fonte: *Oficina Española de Patentes y Marcas*

5.2.10.

83% respectivamente, sendo estas taxas de crecemento no conxunto do Estado sensiblemente inferiores (31,3% e 61,4%, respectivamente).

A provincia de Pontevedra acolleu en 2009 23 dos 38 proxectos CDTI aprobados, por diante de A Coruña con 11 e Lugo e Ourense con dous cada unha delas. En termos orzamentarios, Pontevedra recibiu o 74,2% do presuposto total e o 78,1% da achega do CDTI a Galicia.

• Propiedade industrial

O número de solicitudes de invención (patentes vía estatal e modelos de utilidade) rexistradas en Galicia incrementouse en 2009. Neste último ano, rexistráronse 267 solicitudes, doce máis que no ano precedente, polo que a actividade inventiva, medida a través da ratio de solicitudes de invencións/millón de habitantes, creceu ata as 95,5 solicitudes. Comparado co conxunto do Estado, Galicia acolle o 4,4% das solicitudes (4,2% no ano anterior), situándose a actividade inventiva por baixo da media estatal, que descendeu ata as 128,5 solicitudes por millón de habitantes.

O número de patentes estatais solicitadas -que conceden a explotación exclusiva unicamente no territorio español- en Galicia descendeu lixeiramente no último ano ata as 173, o que representa o 4,9% do total estatal. A comunidade autónoma presenta unha actividade creativa de 62 solicitudes por millón de habitantes, cando a media española situouse nas 76 solicitudes.

A pasar desta evolución do número de solicitudes realizadas polos residentes en España, en 2009 aumentaron as concesións de patentes publicadas ata as 123 patentes (o 4,9% do total estatal), das que corenta corresponden ao sector de enxeñaría mecánica, e trinta e catro ao da industria química. Comparado co total estatal, cómpre salientar que a importancia relativa destes dous sectores, ao representar o 5,3% e 5,5%, respectivamente.

Asemade, no último ano presentáronse 7 solicitudes de patentes europeas, o 1,4% do total estatal, e 37 solicitudes de ámbito mundial (PCT), o 3% das solicitudes no conxunto do Estado.

A diferenza do acontecido no ano anterior, en 2009 o número de solicitudes de modelos de utilidades aumentou en Galicia ata as 94, quince máis que no ano anterior. Tras esta medra, a súa importancia relativa no conxunto do Estado acadou o 3,7% e a ratio solicitudes por cada millón de habitantes, as 34 solicitudes (52 no conxunto do Estado). As concesións de modelos de utilidade publicadas en Galicia no último ano foi de 76 (o 3,4% das concesións publicadas en España), das que o sector da enxeñería mecánica acolle un tercio da mesmas (35,3% no conxunto do Estado).

Indicadores de alta tecnoloxía

O número de persoas empregadas en sectores manufactureiros galegos de alta e media alta tecnoloxía experimentou no ano 2008 (último dato dispoñible) un forte descenso, cunha caída do 27% respecto ao ano anterior (14.500 persoas). Tras esta evolución, o seu peso relativo no total de persoas ocupadas en

Indicadores de alta tecnoloxía en Galicia e España 2007-08

2007

	Galicia				España			
	Establecementos	Cifra de negocios	Valor engadido	Ocupados	Establecementos	Cifra de negocios	Valor engadido	Ocupados
		(en miles de €)		*(en miles)*		*(en miles de €)*		*(en miles)*
Sectores manufactureiros de tecnoloxía alta e media alta	1.166	13.346.094	2.362.153	53,8	22.259	193.025.786	42.879.232	937,9
Tecnoloxía alta	198	1.181.365	307.634	6,8	4.437	28.984.940	7.804.886	186,9
Tecnoloxía media-alta	968	12.164.729	2.054.519	47,0	17.822	164.040.846	35.074.346	751,0
Servizos de alta tecnoloxía	-	-	-	19,9	44.473	69.319.789	33.240.512	558,2
Total sectores de alta e media alta tecnoloxía	-	-	-	73,7	66.732	262.345.575	76.119.744	1.496,1

2008

	Galicia				España			
	Establecementos	Cifra de negocios	Valor engadido	Ocupados	Establecementos	Cifra de negocios	Valor engadido	Ocupados
		(en miles de €)		*(en miles)*		*(en miles de €)*		*(en miles)*
Sectores manufactureiros de tecnoloxía alta e media alta	729	10.491.078	2.478.673	39,3	17.085	180.674.994	39.755.685	808,0
Tecnoloxía alta	77	1.062.274	328.969	5,4	2.156	29.808.744	7.803.260	139,4
Tecnoloxía media-alta	652	9.428.804	2.149.704	33,9	14.929	150.866.250	31.952.425	668,6
Servizos de alta tecnoloxía	-	-	-	22,0	-	-	-	534,6
Total sectores de alta e media alta tecnoloxía	-	-	-	61,3	66.732	262.345.575	76.119.744	1.342,6

Fonte: *INE*

5.2.11.

Comercio exterior de produtos de alta tecnoloxía 2009 (1)

	Exportacións		Importacións	
	2009	09/08	2009	09/08
	(en miles de euros)	*(%)*	*(en miles de euros)*	*(%)*
Armas e municións	1.211	-3,8	2.009	236,0
Construcción aeronáutica e espacial	82	-76,2	35.155	
Maquinaria de oficina e equipo informático	3.177	19,4	9.161	-18,6
Mat.electrónico: equipos de radio, tv e telecom.	24.409	-4,2	48.677	-53,1
Produtos farmaceúticos	11.812	-47,6	112.718	-6,5
Equipos e instrumentos médico-cirúrxicos	7.232	41,5	73.704	105,1
Maquinaria e material eléctrico	9.679	-14,5	9.143	-50,4
Produtos químicos	47.957	-38,4	63.141	33,0
Maquinaria e equipo mecánico	1.131	5,7	13.231	-38,7
Total	106.690	-27,8	366.939	2,0

(1) datos provisionais

Fonte: *IGE*

5.2.12.

Galicia descendeu ata o 3,3% (6,2% no ano anterior), sete décimas por baixo da importancia relativa media no conxunto do Estado.

A pesar da importante caída do número de establecementos, o valor engadido bruto xerado polos 729 establecementos englobados dentro dos sectores manufactureiros de tecnoloxía alta e media alta, 347 menos que en 2007, experimentou unha medra do 4,9% respecto ao ano anterior, situándose nos 2.478,7 millóns de euros.

Tendo en conta que no conxunto do Estado o VEB xerado nas industrias manufactureiras de alta e media tecnoloxía descendeu un 7,3%, o peso relativo do VEB xerado en Galicia por estas empresas ascende ao 6,2%, sete décimas máis que no ano anterior.

• Comercio exterior

Un dos xeitos máis importantes á hora de medir a competitividade internacional dun territorio é a análise do seu comercio exterior de produtos de alta tecnoloxía. Ao longo do ano 2009 a actividade comercial do conxunto destes productos medrou en Galicia un 8,5% respecto ao ano anterior, reducíndose o seu saldo negativo da balanza comercial dende os 282,6 millóns de euros correspondentes a 2008 ata os 260,2 millóns de euros que se acadan no ano 2009.

O valor total das importacións destes produtos, tras unha medra do 2%, ascendeu a 366,9 millóns de euros, o que representa tan só o 2,8% do valor total das importación galegas. Por contra, as exportacións rexistraron un descenso do 22,7% acadando os 106,7 millóns de euros, o 0,8% do importe total das vendas a terceiros países.

Atendendo á desagregación segundo sectores, cómpre salientar a importancia dos subsectores de produtos químicos, que representa o 45% das exportacións galegas de produtos de alta tecnoloxía e o 17,2% das importacións, e o de produtos farmacéuticos, que acolle o 30,7% das importacións destes produtos. ■

CES GALICIA
Consello Económico e Social de Galicia

XUNTA DE GALICIA
CONSELLERÍA DE FACENDA